

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

M.I. Sladkovski
F.W. Konstantinov

MAO'NUN TEORİK GÖRÜŞLERİNİN ELEŞTİRİSİ

KONUK YAYINLARI

KONUK YAYINLARI

Babıâli Cad, Tasvire Han
Kat: 3, No.: 38, Cağaloğlu

Tel : 27 81 51

Yazışma Adresi :

P. K. 749 — İSTANBUL

Orijinal Adı : **Kritik der theoretischen Auffassungen Mao Tse-tungs** / Kapak Düzeni : **Mustafa Delioğlu** / Dizgi : **Doğuş Matbaası**
Baskı : **Bahar Matbaası** / Kapak baskısı : **Tekin Ofset** / Cilt :
Numune Mücellihanesi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Genel Sıra N.: 14

Sosyalizm Kitaplığı : 5

Birinci Baskı : Mayıs 1975

F. W. Konstantinov - M. I. Sladkovski
W. G. Georgiyev - W. A. Krivzov
W. J. Sidişmenov

Mao'nun Teorik Görüşlerinin Eleştirisi

Çeviren :
Kerim Vedat ÜNER

konuk yayınları

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ALMANCA BASKIYA ÖNSÖZ

«Mao Çe-Tung'un Teorik Görüşlerinin Eleştirisi» adlı kitap, 1970'de Sovyetler Birliği'nde yayınlanmıştı. Bu kitapta, Mao Çe-Tung'un: felsefi, politik ve ideolojik sorunları, dünya devrimci hareketinin sorunları, savaş, barış, farklı toplumsal düzenlere sahip ülkelerin barış içinde birarada yaşama sorunları, ekonomik ve kültürel sorunlar hakkındaki anti-marksist görüşlerinin, bilimsel bir eleştiriye tabi tutulması denenmiştir.

O tarihten bu yana, Mao Çe-tung ve çevresinin, çağımızın temel sorunlarıyla ilgili yanlış görüşlerini değiştirdikleri ve Mao'culuğun eleştirisinin artık güncel olmadığı söylenebilir mi? Teorik faaliyetlerin ve siyasal eylemin incelenmesi, bunun söz konusu olmadığını hemen gösterir. Dış görünüşünü oldukça değiştirmiş olan Mao'culuk küçük burjuva ve milliyetçi içeriğini halen korumaktadır. Bu arada, Mao'culuğun temel teorik kavramları ve stratejik amaçları, Pekin propagandası tarafından, hâlâ eskisi gibi, çağın tek devrimci teorisi ve Marksçı düşüncenin «zirvesi» olarak tanıtılmaktadır.

Pekin tarafından icat edilmiş olan «Marksizm-Leninizm-Mao Çe-Tung Düşüncesi» formülasyonu, Çin basınında hâlâ sürdürülmektedir. Bu kavram, milyonlarca insana, Mao Çe-Tung düşüncesinin, Marksçı-Leninci teorinin gelişmesinin «en yüksek aşaması» olduğunu kabul ettirme çabasının sonucudur. «Ancak, Başkan Mao'nun devrimci çizgisi ve politikası, kararlı bir şekilde gerçekleştirilirse» diye yazıyor **Hongqi** gazetesi, «Bütün parti, bütün ordu ve bütün halk, Marksizm-Leninizm-Mao Çe-Tung düşüncesi temelinde birleştirilebilir.»(1) Mao'cular, zaman zaman Marksçılık-Leninciliğin ustalarının bazı seçilmiş eserlerini yayınlıyor ve bu eserlerin «etüd» edilmesi için özel makaleler hazırlıyorlar. Bütün bu makaleler, bu eserlerin çarpıtılmasına ve eserlerin bütünlüğü içerisinde koparılmış bazı tezlerle, Mao Çe-Tung'un anti-marksist görüşlerinin «ispat edilmesi» çalışıyor.

«Mao Çe-Tung düşüncesi»nin propaganda-sının yapılması, Mao'nun putlaştırılmasıyla yakından ilgilidir. Elinizdeki kitap şöyle diyor: «Çin'de parti-içi hayatın Leninci ilke ve kurallarının zedelenmesi, kendini, özellikle Mao Çe-Tung'un putlaştırılmasında belli etti. Bu olay, öyle yadırgatıcı ve abartılmış biçimler almıştır ki, bugünkü Çin'de, putlaştırma sorununa hiç bir olumlu açıdan bakmanın, hatta bundan söz etmenin bile imkânı yoktur.»

Mao rejiminin içinde bulunduğu sürekli politik bunalım, Pekin yöneticilerini taktik değiştirmeye ve Mao Çe-Tung'un putlaştırılmasının yadırganan ve kınanan biçimlerini ortadan kaldırmaya zorluyor. Fakat bu, sorunun özüyle il-

(1) Hongqi, No. 1, s. 12, Çin bs.

gili hiç bir şeyi değiştirmiyor. Mao e-Tung'un kişiliğinin abartılması, şimdi daha ince biçimler ve hatta «bilimsel» bir nitelik kazandı. Mao'cu basında, Mao e-Tung gibi önemli bir kişinin ortaya çıkmasının zorunlu bir tarihsel fenomen ve bunun «halk yığınlarının mücadelesinin bir sonucu» olduğunu ispatlamaya çalışan makaleler yayınlanıyor.(2) Mao'cu propaganda böylece, Mao e-Tung'un putlaştırılmasının «teorik» haklılığını ispatlamak ve bu olayın Çin halkı tarafından meydana getirildiğini, Çin devriminin bir ürünü olduğunu ve ülke iktidarına el koymadığını yaymak istiyor.

Bu putlaştırmanın koşulları altında ortaya çıkan Mao e-Tung'un subjektivist ve volontarist (iradeci) buyrukları, Çin Komünist Partisine ve Çin halkına büyük zararlar vermiştir. Ve sadece bu durum, Çin'de Maoculuğa karşı ciddi bir muhalefetin doğmasına yol açmıştır. Bu ki-tapta, Mao e-Tung'un «sınıf mücadelesi»ni, Çin'deki en son sömürücü sınıf olan Millî burjuvaziye karşı değil de, «büyük yol gösterici»nin maceracı buyruklarıyla uyuşmayan Çin komnistlerine karşı nasıl suni olarak sürdürdüğü hakkında birçok belge vardır.

Mao e-Tung'un «sınıf çizgisini,» zamanla değişmiş midir? Hayır, gerçek bu değildir. lke-deki karışıklıkların sürmesi, başka türlü düşünenlere karşı takınılan tavır, demagojik bir şekilde, sınıf düşmanlarının faaliyetlerine, Çin'de «kapitalizmin restorasyonu» tehlikesine, ve sosyalizmde sınıf mücadelesinin varolduğuna bağlanmaktadır. «Sosyalizmde sınıflar, sınıf e-lişmeleri ve sınıf mücadeleleri varolmaya devam ederler... Sosyalist toplumdaki baş e-

(2) Renmin Ribao, 11 Haziran 1972, Çin bs.

lişme, iki sınıf —proletarya ve burjuvazi— ve iki çizgi —sosyalist ve kapitalist çizgiler— arasındadır. Sosyalist toplum, gelişmesini sınıf mücadelesi süreci içinde sürdürür.»(3)

Çinli yöneticiler Çin halkının önüne, yaşama durumunu düzeltecek somut bir program koymaktan yoksundurlar. Bu eksikliği, «Hiç bir felâketten ve ölümden korkmayın!» ve «Ölümden bile korkmayan bir Çin'liyi başka hangi zorluklar korkutabilir?» gibi, demagojik sloganlarla kapatmaya çalışıyorlar.

Çin toplumunun gelişmesinin objektif şartları, Çinli yöneticileri, sosyalist ekonomi için tipik olan, ekonomik yönetimin —ekonomik planlama denemeleri, ekonomik muhasebe, maddi teşvik tedbirleri, üretimi artırmaya ve modern tekniğe geçmeye büyük dikkat sarfedilmesi gibi— bazı biçimlerine geri dönmeye zorluyor. Ama bütün bunlar sorunun özünü değiştirmiyor. Maocular halkın çıkarlarıyla ilgilenmiyorlar, onlar ülkenin militarize edilmesi amacıyla ve büyük devlet politikasını sürdürebilmek, güçlenmek için ekonomiyi geliştirmeye çalışıyorlar.

Maocular içerde ülkeyi militarize etmeye çalışırken, dışarda da uluslararası gerginlikleri artırmaya çalışıyorlar. «Savaşa ve felâketlere karşı hazırlıklı olun!» sloganı bunu göstermektedir.

Bu kitapta Mao'culuğun, savaş, barış ve devrimci konularında, Marksçı-Leninci görüşleri nasıl çarpıttığı incelenmektedir. Maocular şimdi, **barış içinde birarada yaşama gevezelikleriyle**, dünya kamuoyunu yanıltmayı deneseler, bile, bu, Maocu dış politikanın niteliği-

(3) Hongqi, No. 1, 1973, s. 10.

nin, uluslararası durumu gerginleştirmek olduğunu değiştirmez.

Pekin'in uluslararası durumu gerginleştirme çabaları, özellikle sosyalist devletler topluluğunun barışı sürdürmeye yönelik bütün tekliflerini reddetmesinde ve bu ülkelerin, ABD'nin saldırgan politikasına karşı, anti-emperyalist bir birleşik cephenin kurulması çabalarını baltalamasında ortaya çıkmaktadır. Birleşmiş Milletlerin 27. Genel Kurul'unda Çin delegesinin, uluslararası ilişkilerde zora baş vurulmaması, nükleer silahların kullanılmasının sürekli olarak yasaklanması ve dünya silahsızlanma konferansının toplanmasıyla ilgili Sovyet tekliflerine karşı oy kullandığı bilinmektedir.

Sosyalist ülkelerin, Avrupa'daki uluslararası gerginliklerin giderilmesi yolundaki çabaları, Maocuların bu gerilimi ellerinden geldiğince artırmaya çalışan, büyük devlet çıkarlarına uymamaktadır.

SSCB ve Federal Almanya Cumhuriyeti arasında yapılan ve varolan sınırların —başta Oder-Neisse sınırının— tanınmasını sağlayan anlaşma, Pekinde büyük olumsuz tepkilere yol açtı. **Renmin Ribao** gazetesi bu anlaşmayı, «Alman halkının, Sovyet halkının ve bütün Avrupa halklarının çıkarlarına ihanet» ve «Batı Alman militarizminin cesaretlendirilmesi» olarak yorumladı.(4) Çin'li yöneticilerin bu tavır anlaşılabilir. Çünkü onlar Avrupa kıtasındaki bir yumuşamaya karşıdılar.

Elinizdeki kitapta, Pekin'in iç ve dış politikasının temelinde yatan şeyin, devrimci proleter enternasyonalizmi lâfızlarıyla maskelenmiş, Büyük Han Şovenizmi ve hegemonyacılığı ol-

(4) Renmin Ribao, 13 Eylül, 1970.

duğu gösterilmektedir. Sinosantrizm (her şeyin merkezi Çin'dir görüşü ç.n.) illetine tutulmuş Çin'li yöneticiler, Çin'i bir dünya hâkimi haline getirmeyi hayâl etmektedirler. Bu yoldaki bütün «engel»leri temizlemek için, dünya devrimci hareketinin temel gücü olan SSCB'ni ve diğer sosyalist ülkeleri gözden düşürmeyi amaçlamaktadırlar. Mao'cular, bu büyük devlet politikasından vazgeçmişler midir? Gerçekler, onların hâlâ bu politikayı izlediklerini göstermektedir.

Sovyetler Birliği, Çin propagandistleri tarafından hâlâ emperyalist ABD ile aynı kefeye konmaktadır. Bütün «küçük ve orta büyüklükteki devletler» eklektik bir şekilde bir araya getirilmekte ve bunların, yalnızca ABD emperyalizminin değil, tersine, daha çok Sovyetler Birliğinin kurbanı olduğu ileri sürülmektedir.

Çin basını şöyle diyor: «İki süper gücün saldırı, denetim, müdahale ve baskısına maruz kalan bütün ülkelerin ve halkların geniş bir cephede birleşmeleri günümüzdeki uluslararası ilişkilerde önemli bir eğilimdir.»(5)

Görüldüğü gibi, çağdaş dünyadaki toplumsal olaylara, sınıf açısından yaklaşılmamaktadır. Sık sık sınıflardan ve sınıf mücadelesinden sözeden Mao'cular, çağdaş toplumsal gelişmelerin sınıf karakterini görmezlikten gelmekte, kapitalist ve sosyalist ülkeler arasında hiç bir ayırım yapmamakta ve «küçük ve orta büyüklükteki ülkeler»deki sınıfların ve sınıf mücadelesinin varlığını reddetmektedirler.

Mao Çe-Tung'un teorik görüşlerinde ulusal kurtuluş hareketine özel bir yer verilmiştir.

(5) Hongqi, No. 1, 1972, s. 6'daki Merkezî Çin Basınının Yeni Yıl Makalesi.

Bu kitapta da üstünde durulduğu gibi, Maocular, dünya devrimci hareketinde sosyalist dünya sisteminin belirleyici rolünü reddetmekte, bu harekette belirleyici güç olarak, ulusal kurtuluş hareketini kabul etmektedirler. Bu tavır, Çin basınının sonraki tutumunda «daha da geliştirilmiş»tir.

Mao'cu basın, Asya ve Afrika halkları üzerine övgüler düzmekte çok cömerttir. **Hongqi** gazetesi şöyle yazıyor: «Dünya tarihi göstermektedir ki, insanlık medeniyetinin beşiği, Asya ve Afrika'dır.»(6)

Bu çeşit açıklamalarla, «Üçüncü Dünya» halklarının milliyetçi duyguları okşanmak istenmekte ve böylece onların emperyalist ülkelerin sömürgeci politikası karşısında tek koruyucu olarak Çin'i kabul etmelerine çalışılmaktadır. Bu amaçla yakın ve çağdaş dünya tarihinden ve Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın sömürgeleştirilme tarihinden, taraflı bir şekilde seçilmiş bazı olgular kullanılmaktadır. Burada amaç, geçmiş Marksçılık-Lenincilik açısından değerlendirmek değil; tam tersine, «Üçüncü Dünya» halklarının —esas itibariyle, «renkli» halkları,— Avrupa halklarına —yani beyaz ırktan halklara— karşı, özellikle ve öncelikle Sovyet halkına karşı harekete geçirmektedir. Bunu Maocu basın da saklamıyor. **Hongqi** gazetesi şöyle yazıyor: «Yeni ve en yeni dünya tarihini inceledikçe görüyoruz ki, dünyadaki iki süper güç arasında, bugünkü dünya egemenliği mücadelesinin derin tarihî kökleri vardır.»(7)

Bu meselede Çin'in durumu nedir? Bununla ilgili olarak **Hongqi** şunları yazıyor: «Çin ile As-

(6) Hongqi, No. 4, 1972, s. 18

(7) Hongqi, No. 5, 1972, s. 20.

ya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin mutlak çoğunluğu Üçüncü Dünyaya dahildir. Bu yüzden (şimdi Mao Çe-Tung zikrediliyor. - yz), Çin halkı, Asya Afrika ve Latin Amerika halklarının zaferlerini kendi zaferleri olarak görür ve onların bütün anti-emperyalist ve anti-kolonyalist mücadelelerini büyük bir sempati ile destekler.»(8)

Maocular hakikaten, «Üçüncü Dünya» halklarının çıkarlarının gerçek koruyucuları mıdır? Son yılların olayları bunun tersini gösteriyor. Mao'cular gelişmekte olan ülkelerin çıkarlarından değil, kendi büyük devlet olma çabalarından hareket ediyorlar. 1971 sonunda, Hindistan ve Pakistan arasında ortaya çıkan silahlı çatışma sırasında aldıkları tavır, bu gerçeği olanca çıplaklığıyla gözler önüne sermiştir.

Sosyalist ülkelerle birlikte Bengaldeş halkının ulusal kurtuluş mücadelesinin korunması yanında yer alacağına, Pekin, Pakistanlıların Hintlilere olan nefretini tahrik edip, Batı Pakistan'daki cellatlara destek oldu. Maocular Pakistan halkının kanyla, Hindistanı zayıflatmak ve Güney Asyanın liderliğini ele geçirmek istiyorlardı.

Maoculara karşı kararlı bir mücadele sürdüren Marksçı-Leninciler, hiç bir zaman Çin halkının temel çıkarlarıyla Mao Çe-Tung ve çevresinin büyük güç olma çabalarını bir tutmazlar. Brejnev, SSCB'nin kuruluşunun 50. yılında yaptığı konuşmada şöyle diyordu. «Biz, Çin'i gelişen bir sosyalist güç olarak görmek, onunla birlikte barış için ve emperyalizme karşı savaşmak istiyoruz. Ama bunun ne zaman gerçekleşeceği tamamen Çin'e bağlıdır. Biz tabii ki, ne olursa olsun, Marksçı-Leninci çizgimizden, Sovyet halkının ülke çıkarlarını kararlı bir şekilde

(8) Hongqi, No. 4, 1972, s. 19.

korumaktan, SSCB topraklarının dokunulmazlığını savunmaktan Çin Halk Cumhuriyeti yöneticilerinin sosyalist dünyadaki ve ulusal kurtuluş hareketindeki bölücü faaliyetlerine karşı mücadele etmekten vazgeçmiyeceğiz.»(9)

Maoculuğa karşı mücadele, bütün Marksçı-Leninci partilerin ve bütün dünya devrimci hareketinin çok önemli bir uluslararası görevidir. Sovyet bilim adamları tarafından hazırlanmış olan «Mao Çe-Tung'un Teorik Görüşlerinin Eleştirisi» adlı kitap, bu mücadeleye küçük bir katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Michail Jossipoviç Sladkovski

- (9) L.I. Brejnev, Sovyet Halkı İnsanlığa Yeni Ufuklar ve Yeni Yüksek Idealler Gösteriyor (SSCB'nin Kuruluşunun 50. Yıldönümü Ortak Toplantısındaki konuşma) Berlin, 1973, s. 44 —Almanca baskı.—

ÖNSÖZ

Çağımız, haklı olarak kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı diye adlandırılmaktadır. Son on yılların tarihsel deneyleri bu gerçeği yadsınmaz bir şekilde ispatlamaktadır. Sosyalist ülkelerin, kapitalist ülkeler proletaryasının ve bağımsızlığını kazanmış ve kazanmakta olan halkların ortak mücadelesiyle, emperyalizmin politik, ekonomik, askerî ve ideolojik mevzileri gitgide zayıflıyor. Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı'nın temel belgesinde şöyle deniliyor: «Dünyanın üçte birinde zaferini gerçekleştirmiş olan sosyalizm, dünya çapındaki mücadelesinde, insanların gönüllerinde ve zihinlerinde yeni başarılar kazanmıştır.»(1)

Ama dünya emperyalizmi, sürekli olarak genel güçler dengesini kendi çıkarına değiştirmeye çalışmaktadır. Bu şartlar altında, bütün anti-emperyalist güçlerin, ve özellikle komünist ve işçi partilerinin daha güçlü bir birlik içine girmeleri gerekmektedir. «Ortak anti-emperyalist eylemlere

(1) 1969 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Dayanışma Toplantısı. Belgeler, Berlin 1972, s. 10.

yönelme, **dünya devrimci hareketindeki Marks-cı-Leninci partilerin ideolojik-politik rollerinin yükseltilmesini gerekli kılmaktadır.»(2)**

Bu görev, ancak burjuva ideolojisine, sağ ve «sol» oportünizme, revizyonizme, dogmatizme ve sol sekte maceracılığa karşı kararlı bir mücadele içinde yerine getirilebilir.

Günümüzdeki Çin yöneticilerinin anti-mark-sist, sosyalizme düşman, şoven ve Sovyet aleyhtarı çizgileri, ideolojik mücadelede yeni bir cephe açmaktadır. Çin Komünist Partisinin 9. Kongresi, Nisan 1969'da bu çizgiyi resmen tescil etti. Çin yöneticilerinin bu çizgilerinin teorik temelleri «Mao Çe-tung Düşüncesi»dir. Maoculuk Marksçılığa yabancı bir ideolojik akımdır, proleter enternasyonalizminin dolaysız bir karşıtıdır. Maoculuğun temel öğelerinden biri de, Sovyet aleyhtarlığında doruğuna varan büyük devlet şovenizmi olmuştur.

Sovyet ve Çin halkları arasındaki dostça ilişkiler, emperyalizme karşı ortak bir mücadele içinde oluşmuş, Çin'deki devrimci hareketin Sovyetler Birliği tarafından sürekli ve çok yönlü bir şekilde desteklenmesi sürecinde gelişmişti. Sovyetler Birliği Komünist Partisi, genç Çin Komünist Partisini kurulma ve sağlamlaşma döneminde desteklemiş, Sovyet vatandaşları, Çin halkının emperyalizme ve işbirlikçilerine karşı verdiği mücadelede doğrudan yer almış, Sovyetler Birliğinden Çin'e büyük ölçüde askeri ve diğer malzeme yardımı sağlanmıştı. Sovyetler Birliği, Japon emperyalizminin Çin toprakları üzerindeki vurucu gücü olan Kuantung Ordusu'nu etkisiz hale getirerek, Çin kurtuluş devrimine büyük ölçüde yardımcı olmuştu.

Militarist Japonya'nın kayıtsız-şartsız teslim olmasından sonra, Çin'de halk devriminin zaferi için çok olumlu şartlar oluştu. Çin Halk Cumhuriyeti ile birlikte Çin halkı yeni bir hayatın kuruluşu yoluna girdi. Eylül 1956'daki 8. Kongre'sinde, ÇKP'nin benimsediği genel çizgi; Çin halkını, temel sosyalist dönüşümlerin tamamlanması, Çin'in üç tane beş yıllık plan sürecinde bir endüstri-tarım ülkesi haline getirilmesi ve sosyalist bir toplumun kurulması yolunda yönlendiriyordu. Bu genel çizgi, sosyalist devrimin Leninci teorisinin genel prensipleri üzerine kurulmuştu ve kapitalizmden sosyalizme geçişte Çin'in özelliklerini de göz önünde tutuyordu.

Sovyetler Birliği, Çin Halk Cumhuriyetine bütün alanlarda; politik, ekonomik ve kültürel alanlarda olduğu kadar, yurt savunmasında da büyük ve karşılıksız yardımlar sağladı. Yüzlerce Çin fabrikası, birinci sınıf Sovyet sanayi tesisleriyle donatıldı. Binlerce tecrübeli Sovyet uzmanı fabrikaların, demiryollarının ve köprülerin inşasında, kültürel ve bilimsel kurumların oluşturulmasında aktif bir şekilde yer aldı. Bütün bunlar, Sovyet halkının ve onun Leninci Komünist Partisinin sosyalist enternasyonalizmini bir kere daha gösterdi.

Fakat 1950'lerin sonlarına doğru Mao Çe-Tung etrafındaki grup, Çin'deki sosyalist kuruluşun genel çizgisine ve ÇKP'nin 8. Kongresi'nin kararlarına açıkça karşı çıkarak, partiyi maceracı «üç kızıl ışık» —genel çizgi, «ileriye doğru büyük hamle», halk komünleri— politikasına sürüklediler. Dünya işçi sınıfı hareketinde Maoçular; bölücülük, yıkıcılık, bilimsel sosyalizmin aşağılanması ve bu arada Sovyetler Birliğine, diğer sosyalist ülkelere ve bütün Marksçı-Leninci partilere saldırma yoluna girdiler. Mao Çe-

Tung ve takipçilerinin anti-marksist, milliyetçi ve büyük devlet şovenizmine dayanan çizgileri bütün açıklığıyla ortaya çıktı.

20. yüzyıldaki bütün devrimler tarihinin gösterdiği gibi, Marksçılık- Lenincilik, yalnızca işçi sınıfını değil, ayrıca başka sosyal grupları, özellikle köylülüğü, şehir küçük burjuvazisini ve aydınları da geniş çapta etkilemektedir. Sosyalist hareketin ve işçi sınıfı hareketinin içinde, Marksçıların yanında, devrimci demokratlar, anarşistler, burjuva milliyetçileri ve diğerleri gibi değişik, yanlış sosyalizm anlayışına sahip insanlar da yer alabiliyor. Parti saflarında, devrimci mücadelenin ateşi içinde pişenler marksçı olabiliyorlar, diğerleri bu sınavları kazanamıyor ve işçi sınıfı hareketinden kopuyorlar. Başka bir kısmı ise, eski burjuva ve küçük burjuva alışkanlıklarından kurtulamadıkları halde, gene parti saflarında kalmaya devam ediyorlar.

Bu durum, köylülüğün ağır bastığı az gelişmiş ülkelerdeki komünist ve işçi partilerinin değerlendirilmesinde özel bir önem taşır. Parti üyelerinin çoğunluğu işçi sınıfı dışındaki sosyal tabakalardan geldikleri için, küçük burjuva ideolojisinin bu partiler üzerinde olumsuz bir etkide bulunması kaçınılmaz olmaktadır. 3. Enternasyonal, o zamanlar bu duruma kararlarında özel bir dikkat göstermişti. Bu şartlar altında işçi sınıfı partisinin yönetici çekirdeğinin rolü daha da artmaktadır. Bu çekirdek, sosyal kökenlerine, eski faaliyetlerine ve eski görüşlerine bakmadan, bütün parti üyelerini kendi etrafında ortak bir Marksçı platform üzerinde birleştirmeli ve parti içinde Marksçılığa düşman görüşlerin etkinlik kazanmasını önlemelidir. Belli bazı nedenlerle, parti yönetimi, Marksçılık düşmanlarının eline geçerse, partinin sosyalist ve devrimci olmayan

bir örgüte dönüşmesi tehlikesi belirir. Çin Komünist Partisi başından beri, sadece marksistleri değil, fakat birçoğu taktik düşüncelerle partiye gelmiş, marksist olmayan kimseleri de bünyesinde birleştirmişti. İşte Mao Çe-Tung bu sonunculardandı.

Çin’li marksçı-Leninciler, Mao Çe-Tung’un politik çizgisinin yanlışlığını ve görüşlerinin anti-marksist niteliğini kavramışlardı ve aynı zamanda, Mao Çe-Tung’un etrafında, onun ne kadar güçlü bir teorisyen ve Çin devriminin yanılmaz lideri olduğunu işliyen, suni efsaneler yaratılmakta olduğunu görüyorlardı. Güçleri ve olanakları çerçevesinde, Mao Çe-Tung’un partiyi, kendi özel çizgisine getirme, Marksizmi «Çinlileştirme» ve Marksçı-Leninci düşünceleri «Mao Çe-Tung düşüncesi» ile değiştirme çabalarına karşı koydular. Çinli Marksçı-Lenincilerin Mao Çe-Tung’un politik çizgisine karşı sürdürdükleri kararlı mücadele sonucunda, Partinin Mayıs 1945’deki 7. Kongre’sinde, parti tüzüğüne sokulmuş olan, «partinin bütün eyleminin, Mao Çe-tung’un düşünceleriyle yönlendirilmesi» tezi, ÇKP’nin 8. Kongresinde tüzükten çıkarıldı. Yeni tüzükte «Çin Komünist Partisinin her türlü eyleminin Marksçılık-Lenencilik ile yönlendirilmesi» ilkesi kabul edildi.

Mao Çe-tung, ÇKP’nin 8. Kongresi’ndeki bu yenilgiyi hazmedemedi. «Proleter Kültür Devrimi» döneminde, Çin’deki Marksçı-Lenincilere ve enternasyonalcilere karşı yeni saldırılar düzenledi. Bu «kültür devrimi»nin amaçlarından biri de, bütün partiye ve bütün Çin halkına, Mao Çe-tung’un görüşlerinin «en doğru» ve «en büyük fikirler olduğunu, yıldırıcı yöntemlerle zorla kabul ettirmektir.

«Üç Kızıl Işık» çizgisinin iflası ve dış poli-

tikadaki gerilemeler, «hakiki Marksist-Leninist ve Çin devriminin yanılmaz teorisyeni Mao Çe-tung» efsanesine indirilmiş darbeler oldu. «Kültür Devrimi»nin de bu yönde özel bir önemi vardır. Bu girişim, Maocuların görüşlerinin ve politik çizgilerinin gerçek anti-marksist, küçük burjuva niteliğini açığa çıkardı ve Mao Çe-tung ile takipçilerinin amaçlarının bilimsel sosyalizmle, barış ve demokrasiyle ortak hiç bir yanları bulunmadığını gösterdi. Tersine, Maoculuğun, dünya devrimci hareketinde önder duruma gelmek isteyen, işçi sınıfı devrimcilerine ve devrimci demokratlara Mao Çe-tung'un anti-sosyalist görüşlerini kabul ettirmeyi, devrimci hareketi kendi etkisi altına almayı, onu Marksçılık-Lenincilikle ve proleter enternasyonalizmiyle hiç bir ortak yanı olmaksızın, kendi çıkarlarına hizmet ettirmeyi gözetken, burjuva milliyetçisi bir akım olduğu bir kere daha meydana çıktı.

Çin'de, küçük burjuva milliyetçi niteliğiyle Maoculuk, yalnızca Mao Çe-tung'un kişiliğine bağlı değildir, tersine belli objektif şartların da bir sonucudur.

Çin proletaryasının tarih sahnesine nispeten geç çıkmasının ve sınıf olarak zayıflığının bir sonucu, Çin'de sosyalizm konusundaki görüşler, uzun süre, ideal toplum hakkındaki geleneksel Çin düşüncesiyle ve sosyal eşitlik hakkındaki köylü hayalleriyle içiçe geçmiş, sosyal ütopyalar karakterini taşımıştır.

ÇKP, kuruluşunun, ilk gününden beri, köylülerin, bütün nüfusun onda dokuzunu meydana getirdiği bir ülkede çalışmak zorundaydı. ÇKP'nin sosyal birleşimi, önemli ölçüde köylü ve küçük burjuva nitelikteydi. Bu yüzden, ÇKP üyelerinin bilinçlerinde, kaçınılmaz olarak sık sık, her çeşit küçük burjuva fikirler yansır. Mao Çe-

tung'un kendisinin de kabul ettiği gibi, küçük burjuvaziden gelen ÇKP üyeleri, sık sık «Marksçı-Leninci giysilere bürünmüş, liberalleri, reformistleri, anarşistleri, Blankistleri ve benzerlerini»(3) temsil ederler. Bu arada Mao Çe-tung'un da, küçük burjuva bir ortamdan geldiği unutulmamalıdır.

Çin'de yarı-feodal üretim ilişkilerinin devam etmiş olması ülke içinde egemen sınıflar tarafından yüzyıllar boyunca yaygınlaştırılmış olan, büyük devlet şovenizmine yönelik akımların varlığını sürdürmesini kolaylaştırmıştır. 19. Yüzyılın sonlarında ve 20. Yüzyılın başlarında, bu görüşler oldukça sivri biçimlerde ortaya çıktılar ve Çin'in eski büyüklüğünü yeniden kurma çabalarında yoğunlaştılar. Çin'deki büyük devlet şovenizmi ideolojisinden, yalnızca muhafazakâr, feodal-bürokratik güçler değil, aynı zamanda, Çin'i dünyanın merkezi ve uluslararası olaylardaki tek hakim güç olarak görmek isteyen küçük burjuva demokratlar da etkilenmişti. Çin'deki büyük devlet şovenizmi, küçük burjuva devrimciliği ile birleşince, Mao Çe-tung'un ideolojik yapısının, içinde olduğu ortam meydana gelmiş oldu.

Mao Çe-tung'un görüşleri, Çin halkının emperyalizme ve feodalizme karşı devrimci mücadelesi şartlarında, Çin'de Marksçılık-Leninciliğin yaygınlığının sürekli olarak arttığı şartlarda oluştu. Bu yaygınlık, Ekim Devrimi'nin başarısı ve Sovyetler Birliğinin, Çin halkının kuruluş mücadelesinde gösterdiği uluslararası dayanışma sayesinde mümkün oldu. Bu yüzden, o zamanlar Mao Çe-tung'un da Çin'in bütün

(3) Mao Tse-Tung, Seçme Eserler, Pekin, 1953, cilt III. s. 1014, Çin bs.

ilerici güçlerinin içinde birleştiği Marksçılık-Leninciliğe yakınlaşmış olması gayet doğaldır. Mao Çe-tung, Marksçılık-Leninciliğin büyük itibarını, kendi egoist çıkarları için kullanma niyetindeydi. Bu yüzden, kendi küçük burjuva ve bilime karşıt hayal ve görüşlerini Marksçı-Leninci bir kılıf içinde saklamaktaydı, çünkü Marksçı-Leninci olarak tanınması, ona ÇKP'nde yüksek bir yer elde etmekte büyük imkanlar sağlayacaktı. Mao Çe-tung Marksçılık-Leninciliği, Çin'e sadece «genel bir hakikat» öğretebilecek, «yabancı bir öğreti» olarak görüyordu. Mao, Marksizme-Leninizme pragmatik bir şekilde yaklaşıyor, yani ondan sadece kendi amaçlarına uyan ve buna hizmet edecek şeyleri alıyordu.

Mao Çe-tung'un görüşleri, kendi içinde tutarlı, sistematik ve bilimsel bir dünya görüşü meydana getirmez. Bu görüşler, ortaya çıkan ihtiyaçlara bağlı olarak, Konfiçyüs'ün konuşmalarından, Kropotkin'in yazılarına kadar çeşitli kaynaklardan alınmış olan değişik düşüncelerin bir karışımıdır. Bu yüzden de eklektik, parçasal ve yüzeysel bir nitelik taşırlar. Mao Çe-tung'un görüşlerinde ve politik çizgisinde popülizme, anarşizme, Blankizme, Troçkizme ve küçük burjuva ideolojisinin diğer akımlarına çok yakın olan birçok unsur bulunabilir. Ama, Mao Çe-tung'un görüşlerini, bu akımlardan bir tanesiyle özdeşleştirmek doğru olmaz. Öte yandan Mao Çe-tung'un görüşleri ve politik etkisi, her zaman «sol» devrimciliğin karakterini taşımaz ve kullandığı sol lâfızlar çoğu kez, sağ oportunist, milliyetçi çizgisini örtmeyi amaçlar. Bütün bu nedenlerden, Maoculuk, özü itibarıyla Çin'e has bir olgudur ve kökleri sosyo-ekonomik, tarihsel, ideolojik açılardan ve bilgi teorisi bakımından Çin toprağının sartlarından

«Mao Çe-tung Düşüncesi»ni, çağdaş Marksçı-Leninci düşüncenin zirvesi olarak tanıtan Çin propagandası, Mao Çe-tung'un Marksçı-Leninci teorisinin bütün temel sorunlarında yeni düşünceler formüle ettiğini iddia etmektedir. Gerçekte ise, Mao Çe-tung'un bütün çabası, Marksçılık-Leninciliği kullanmak, onun otoritesi arkasına saklanmak ve bu gelişmiş devrimci öğretiyi bozmak ve çarpıtmaktır.

«Mao Çe-tung Düşüncesi»ni pratikte uygulama deneylerinin iflas etmesi, onun subjektivizminin ve bilim-dışılığının en güçlü delilleridir. Bu deneyler, hangi kılık altında olursa olsun Maoculuğun, sosyalizmi kurmakta olan ileri bir toplumun çıkarlarına hizmet edemeyeceğini ispat etmektedir. Toplumsal gelişmenin objektif yasaları, bu çeşit «düşünceler»i ve bunların ardındaki politik niyetleri hergün çürütüyor. Günümüzdeki Çin yöneticilerinin, ideolojik egemenliklerini koruma çabaları ne olursa olsun, Maoculuk, er ya da geç toptan bir çöküşe mahkûmdur. Çin emekçilerinin, «Mao Çe-tung Düşüncesi»nin gerçek yüzünü kavramaları ne kadar çabuk olursa, bu son da o kadar çabuk gelecektir. «Kültür Devrimi», Çin'de, bu «düşünce»nin yarattığı hayal kırıklığının, «Mao Çe-tung Düşüncesi»nin egemenliğinin korunması için, geniş bir terör ve yıldırma kampanyasına başvurulmasını gerektirecek kadar, yayılmış olduğunu göstermiştir.

Mao Çe-tung'un takipçileri ellerinden geldiğince, Çin halkını, «Mao Çe-tung Düşüncesi»nin «mucizeler yaratan bir gücü» olduğuna ve onun, «hakikatin maddeleşmesi» anlamı taşıdığına inanmaya zorluyorlar. Ama bilindiği gibi, objektif hakikat hiç bir zaman; zor, baskı, putlaştırma ve toplumun en bilinçli üyelerinin yok-

edilmesiyle doğrulanamaz. Bunların doğruladığı, sadece obskürantizm ve barbarlıktır.

Bu kadar bilim dışı, kaba ve şematik olması yüzünden Mao Çe-tung'un görüşlerinin gerçek yüzünün ortaya çıkarılması için, ciddi çabalara ve bu görüşlere karşı sürekli bir ideolojik mücadeleye girmeye gerek olup olmadığı hakkında bazı sorular sorulabilir. Bu sorulara karşı tek bir cevap vardır. Bu mücadele sadece anlamlı değil, aynı zamanda gereklidir; çünkü Maocular bu görüşleri, Marksçılık-Leninçiliğin, yaşadığımız çağdaki en yüksek başarıları olarak tanıtmaktadırlar. Bu görüşlere dayanarak kendi özel milliyetçi yollarından gitmekte ve sosyalizmin ülkelerine, ideallerine şüphe düşürmektedirler. Bu görüşlere özgü olan küçük burjuva devrimciliği, Çin'de ve aynı zamanda Çin sınırları dışında, özellikle Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerindeki küçük burjuva ortamlarda etkili olmaktadır.

Mao Çe-tung'un görüşlerinin, en bayağı şekildeki bir putlaştırmayı temsil ettiğine dikkat etmek gerekir. Demagoji ve en basit içgüdüleri okşama, bu görüşlerin özelliğidir. Maocular, bu demagoji sayesinde, Çin işçi sınıfının en geri insanlarıyla, köylülüğün kafasını bulandırmayı ve Çin gençliğini saptırmayı şimdilik başarmışlardır.

Son olarak, Mao Çe-tung'un görüşlerinin ve politik çizgisinin, anti-komünizmin önemli bir şekilde harekete geçmesine yolaştığını söyleyebiliriz. Emperyalist propaganda; sosyalizme, barış ve demokrasiye karşı mücadelede, önemli ölçüde «Mao Çe-tung Düşüncesi»ni kullanmaktadır. Emperyalistler, dış ülkelerdeki ilerici kamuoyunun bir bölümünün, Mao Çe-tung'un «sapma» ve «yanlışlarını», Marksizmin Çin top-

rağına aktarılmasının iflâsı şeklinde görme eğilimini istismar etmektedirler. Bilindiği gibi Marksçı-Leninciler, genel doğruların şematik bir şekilde kullanılmasına ve her bir ülkenin özellikleri dikkate alınmadan yapılan soyut model aktarmalarına, kararlı bir şekilde karşı çıkarlar. Lenin daha 1919 da, doğu halklarının işçi sınıfı devrimcilerinden, «gerçek sosyalist öğretiyi, ileri ülkelerin işçi sınıfı devrimcileri için hazırlanmış olan sosyalizmi, her bir halkın kendi diline çevirmelerini» talep ediyordu. Ama, Marksçılığın, her halkın kendi diline bu arada Çinceye çevrilmesi; onun genel ilkelerinden ayrılmak, o ilkeleri değiştirmek ve Marksçılığı bir küçük burjuva ideolojisi haline getirmek anlamına gelmiyordu.

Maoculuğun teorik görüşlerinin anti-markсист özünün açığa çıkarılması, birinci olarak, onun tarihsel gelişmesinin incelenmesini; ikinci olarak, Maoculuğun iddialarının arkasındaki politik niyetlerin açıklanmasını, ve son olarak, bu iddiaların, Maocuların pratik faaliyetleriyle olan bağlantılarının ele alınmasını gerektirir.

«Mao Çe-tung Düşüncesi»nin tahlilinde öncelikle Marksçı-Leninci devlet ve devrim teorisinden yola çıkmak gerekir. Lenin'in, sosyalist devrimin küçük burjuvazinin ağır bastığı bir ülkede karşılaştığı büyük zorluklarına işaret etmesini, bütün yönleriyle ve derinlemesine kavramak gerekir. Çin'deki olayları tahlil ederken, birçok değişik sorunu da ele almak zorunludur. Örnek olarak, geçiş dönemindeki sınıf mücadelesini ve sosyal ilişkileri, «Kültür Devrimi»ni ve bunun kültür mirasına karşı tavrını, anti-emperyalist kurtuluş mücadelesindeki ulusal ve uluslararası etkenlerin ilişkisini ve kitlesel tahrip

araçlarının varlığı şartlarındaki barış ve savaş sorunlarını sayabiliriz.

Elinizdeki inceleme, «Mao Çe-tung Düşüncesi»ni bilimsel olarak tahlil etmeyi ve onu, Marksçı açıdan değerlendirmeyi denemektedir. Yazarlar, bu «düşünce»nin bütün yönlerini incelemeyi ve bu inceleme sırasında ortaya çıkan sorulara yaratıcı ve nihai cevaplar bulmayı, bu kitabın çerçevesi içinde amaçlayamazlardı.

Elinizdeki kitabın yazarları, daha çok Mao-cuların politik eylemlerinin tahlilini yapmaya ve olaylara dayanarak, onların pratik faaliyetlerinden yola çıkarak, Mao Çe-tung tarafından getirilen tezlerin gerçek özlerini göstermek ve Maoculuğun, bilime karşıt, küçük burjuva ve büyük devlet şovenizmi gözeten niteliğiyle, Mao Çe-tung'un ağır politik, moral ve teorik hatalarını ortaya koymaya çalışmışlardır.

MAOCU FELSEFENİN ÖZÜ

1. Maocu Felsefenin Düşünce Kaynakları

Maocu felsefenin bütün «zenginliğini» ele almak gerekirse, şu makale ve açıklamalar gözönünde tutulmalıdır: 1) 1930'larda Yenan'da, Parti Okulu'nda verilen derslere dayanılarak hazırlanmış olan «Diyalektik Maddecilik» Broşürü. Sonraları, 1950'lerde bu kitabın gözden geçirilmiş küçük bir kısmı, «Pratik Üzerine» ve «Çelişki Üzerine» adlı iki makale halinde, Mao Çe-tung'un «Seçme Eserler»inde yayınlanmıştır. 2) 1957'de yayınlanmış olan, «Halk İçindeki Çelişkilerin Doğru Olarak Ele Alınması Üzerine» adlı makale. 3) 1963 tarihli «Doğru Fikirler Nereden Gelir?» adlı makale. 4) «Yeni Demokrasi Üzerine» ve «Halk Demokrasisi Diktatörlüğü Üzerine» makaleleri. 5) **Renmin Ribao** gazetesi ile **Hongqi** dergilerinde, 1963-65 arasında yayınlanan anti-sovyetik makaleleri.(1) 6) Çeşitli toplantılardaki ve fel-

- (1) Mao'cu örgütlerin yayınlarından anlaşıldığına göre Mao Çe-tung bütün bu makalelerin hazırlanmasına doğrudan katılmıştır.

sefi tartişmalardaki, felsefi sorunlar üzerine yapılan açıklamalar.(2)

Bu felsefi makalelerin ve açıklamaların incelenmesi, Mao Çe-tung'un teorik yeteneklerinin oldukça sınırlı olduğunu açıkça gösterir. Maocu felsefenin kaynakları, önce geleneksel, feodal Çin felsefesi, sonra da, çeşitli Çin ve Avrupa kaynaklı burjuva ve küçük burjuva öğretileridir.

Markçı-Leninci felsefenin, bütün geçmiş felsefi düşüncenin devrimci bir eleştiriyile genelleştirilmesinden oluştuğu bilinen bir şeydir. Marksist felsefenin dolaysız teorik kaynağı, klasik Alman felsefesi idi. Hegel tarafından diyalektik metodun ortaya çıkarılması ve diyalektiğin yasa ve kategorilerinin düzenli bir sistem içine konulması; Feuerbach'ın, tek objektif gerçeğin insan ve tabiat olduğunu söyleyen maddeciliğin güçlendirildiği ve doğrunun ölçütü olarak pratiğin öne sürüldüğü tezi ortaya atması. Bütün bunlar Marks ve Engels, teorik faaliyetlerine başladıkları sırada, Avrupa felsefesinin oldukça yüksek bir gelişme düzeyinde olduğunu gösteren felsefi başarılarıdır. Yakın çağların Çin felsefesinde ise durum bambaşkadır.

Çeşitli tarihsel şartların, özellikle feodal üretim tarzının çok uzun süren varlığı sonucunda, 19. yüzyılın ortalarında, Çin'deki teorik düşünce, Avrupa'dan önemli bir ölçüde geri kalmıştı. Dünya medeniyetinin başlarında, Çin felsefesi o zamanki şartlarda, insan tabiatının ve insanlar arası ilişkilerin özüne yaklaşımda büyük örnekler vermiş ve varlık sorunlarının oldukça büyük bir kısmı hakkında ilginç diyalektik tasarılar sunmuştu. Bu çağda, Çin felsefesi-

- (2) Çin basınında bu görüşlere dikkati çeken yazılar özellikle Mao'cu örgütlerin yayın organlarında yer almaktadır. Orada, bunların içeriği zaman zaman kelime kelime verilmiştir.

nın gelişimi, Batı felsefesinin gelişimine paralel ve hatta ondan kısmen daha yüksek bir düzeydeydi. Konfiçyüs, Mozi, Laozi, Xunzi, Zhuangzi, Yang Zhu, Vang Çong gibi isimler, haklı olarak Heraklit, Demokrit, Eflatun ve Aristo ile aynı düzeyde görülebilir. Ama bu durum, Orta Çağda ve özellikle Yeni Çağda temelden değişti.

Tabii ki bu dönemde, Çin felsefesinde de orijinal düşünürler vardır.(3) Ama Çin felsefesinin, genel olarak gelişmesinden ve yönünden söz etmek istersek, karakteristik olarak şu özellikleri sayabiliriz: 1) sorunların ortaya konuluşunda belli bir dar çerçeve, ahlaki sorunlara, özellikle suçun, ve insanın feodal topluma karşı olan görevlerinin açıklanması konularına ve kişisel özgürlüğün devlet otoritesine tabî olması sorunlarına karşı aşırı ilgi. 2) Dış dünyanın açıklanmasında, tasvir edici, şematik, ilkel ve ilk çağlara dönük bir yaklaşım.

Varlık düşüncesi, tabiat ve toplumdaki birbirine zıt temel unsurların karşılıklı ilişki ve birbirlerine dönüşümü düşüncesi, Çin felsefesinin bütün tarihi boyunca görülür. Ama objektif dünyadaki zıtların karşılıklı ilişkisi, Çin filozoflarında hiç bir zaman genel bir ontolojik (varlık bilimsel) yasa olarak tanımlanmamıştır. Zıtlara bakış oldukça metafiziktir. Zaman ve mekândaki zıtlıklar, genel olarak birbirinden soyutlanmış bir biçimde ele alınır. Bir zıttan diğerine geçiş, bir iç süreç olarak konmaz ve zıtlar arasında bir ilişki de kurulmaz. Kabul edilen, yalnızca dış çö-

- (3) Bunlar arasında örneğin; bağımsız düşünür Fan Zen (5. yüzyıl) ve Han Yu (8. ve 9. yüzyıl), materyalistlerden Zang Zai (12. yüzyıl), Vang Fuzi (17. yüzyıl) ve Dai Zen (18. yüzyıl), objektif idealistlerden Zu Ksi (12. yüzyıl) duygusal idealistlerden Vang Yangming (16. ve 17. yüzyıl), ilginç toplum filozofu Huang Zongksi (17. yüzyıl) ve diğerleri sayılabilir.

zlmeler ve yer değiştirmelerdir. Bu yüzden de, ge-
lişme, basit tekrarlar ve sürekli başlangıca dönme-
ler şekline indirgenmiştir. Yalnızca Laozi ve Zhuang-
zi'nin değil; 19. yüzyıldaki Zang Zai, Zu Xi, Vay Yuan
ve Zeng Guanying'in görüşleri ve sorunları ele alış
tarzları bu şekildedir.

Mesel Zu Xi şunları söyler: «Doğu-Batı, alt-üst,
kış-yaz, ve gündüz-gece, ölüm-doğum; bunların hep-
si birbirine zıttır ve birlikte çiftler meydana getirir-
ler. Tabiat olaylarında yalnızca çiftler vardır.»(4) Altı
yüzyıl sonra yaşayan filizof Vay Yuan da benzer
görüşlere sahiptir: «Isı en yüksek noktaya eriştiğin-
de, tekrar ısıya değil, soğuğa dönüşür; soğuk en yük-
sek noktaya eriştiğinde, tekrar soğuğa değil, ısıya
dönüşür. Sonuna kadar eğilen bir şey, hızla eski
düz haline döner. Saklı enerji, büyük bir güçle par-
çalamaya yönelir... Yokolma ve gelişme birbirinden
ayrılmaz, mutluluğun ve mutsuzluğun kökleri bir-
dir.»(5)

şu görüşler de gene Vay Yuan'a ait: «Dünyada
hiç bir şey soyutlanmış olarak varolamaz. Her şeyin
bir de karşı şeyi vardır: Bu; iki yüksek şeyin, iki
büyük şeyin, iki değerli şeyin, aynı büyüklükteki iki
kuvvetin olamayacağı anlamına gelir. Bir çiftin nite-
liğini belirleyen her şey arasında, zorunlu olarak bir
mücadele sürer. Niçin? Sadece şundan ki, iki şeyin
oluşturduğu bir çiftte birinin güçlü, diğerinin tâbi
durumda olması gerekir, çünkü ancak bu durumda
bu çift parçalanıp birbirinden ayrılmış şeylere dönüş-
mez.»(6)

Gerek Zu Xi, gerekse Vay Yuan, kendilerini yal-

(4) Y Tong; Çin Felsefesinin Temel Sorunları'ndan alıntı, Pe-
kin, 1958, s. 138, Ç. bs:

(5) Yakın Çağın İlerici Çin Düşünürlerinden Seçmeler, Mos-
kova, 1961, s. 45, R. bs.

(6) Age, s. 48.

nızca tabiattaki zıt olguların varlığının ve bunlar arasındaki karşılıklı ilişkinin tesbitiyle sınırlamışlardı. Ama, bu düşünürlerde, değişim sürecinin özünün ve bunun nedenlerinin açıklanmasını ve zıtların birliği sorununun araştırılmasını aramak boşunadır. Bu yüzden de bu düşünürler, şeylerin kendi zıtlarına dönüşmelerini açıklayamamışlardır.

Çin filozofları, 19. yüzyılın ortalarında ve hatta sonlarında, hâlâ, sadece kendilerinden önceki, hatta ikiyüzyıl önceki, düşünürlerin yazdıklarını ve söylediklerini tekrarlıyorlardı. Geleneksel **yin**, **yang**, **dao**, **taiji** ve benzeri kategorilere dayanarak eski düşünceleri tekrarlıyorlardı. Gelişmekte olan Çin burjuvazisinin bir ideologu, Zang Guanying, 1893'de «Parlak Devirlerin Büyük Sözleri» (Şengşi Vayan) adlı kitabını yayınladı. Bu kitapta, Çin'in teknik ve ekonomik olarak modernleştirilmesi için çeşitli politik reformlar öneriyordu.(7) Yazar, kitabının felsefi temellerini koyduğu «Dao-qi» bölümünde şöyle yazıyordu: «**Yijing**(8) kitabının **Xicichuan** bölümünde der ki, 'Biçimi olmayan dao'dur, biçimi olana qi denir.' Dao hiçten varoldu ve ilk başta, ilk madde olan **qi**'yi yarattı, **qi** yoğunlaştı ve **taiji**'ye dönüştü. Sonra da **taiji**, **yin** ve **yang**'a ayrıldı.»(9)

- (7) Bu kitapla Mao Çe-Tung gençken tanışmıştı; kitap Mao' da büyük bir etki bırakmıştır. (Bak E. Snow; Çin'de Kızıl Yıldız, Frankfurt a.M., 1970).
- (8) «**Yijing**» («Değişikliklerin Kitabı») çağımızdan 7-8 yüzyıl önce meydana gelmiş Çin dini yazılarının en eskilerinden biri: «**Krici**» (çağımızdan 5 ile 3 yüzyıl önce), «**Yijing**»e eklenen kitabın felsefi yorumunun verildiği bir yazıdır.
- (9) «**Taiji**» («büyük başlangıç») - bütün şeylerin ve görünüşlerin oluşum ve gelişmelerinin başlangıç ve sebebi; bu ilkönce «**Yijing**»de ortaya çıkmıştır. «**Yin**» ve «**Yang**» - tabiatın iki zıt kutbu; eski Çin'lilerin görüşüne göre bütün şeyler her iki kutbun mücadelesi sonucu oluşur ve gelişirler.

«Yerin çevresinde gök oluştu ve yer, gök içindeki yerini aldı. **Yin, yang**'a sarılıp kaynaştı, **yang yin**'e sarılıp kaynaştı. Bu yüzden de 'yang ile yin'in karşılıklı ilişkisinden dao oluştu' denir. 'İkiden üç oldu ve her şey üçtür.' **Dao**, yeryüzünde varolan şeyleri ve onların adlarını, ilk maddeyi ve onun yasalarını kapsar. Tek ve çift sayılar varoldukça, tek ve çift sayıların birlikte kullanılması nasıl çeşitli sayıları meydana getiriyorsa, **yin ve yang**'ın karşılıklı etkileri de, bütün diğer şeyleri meydana getirir. Şeyler ilk maddeden işte böyle oluşur; başka türlü dersek, somut zıtlıklar **dao**'dan oluşurlar.»(10)

Eski yazılara dayalı-yazar tasarılarının doğruluğunu, doğrudan Laozi ve Konfüçyüs'teki benzer düşüncelerle kanıtlıyor —bu kadar basit ve ilkel— diyalektik bir şema, 1893 yılında, Avrupa'da enerjinin korunumu ve dönüşümü yasasının, hücrelerin ve Darwin'in Evrim Teorisinin bilindiği bir zamanda, yazılıyordu.(11)

Kozmolojik sorunları bu şekilde ele almanın, maddeci bir dünya görüşünün işaretleri olduğunu reddetmesek bile, gene de, aynı zamanda bunun açık basitleştirici niteliğine dikkat çekmek gerekir. Pek az istisna dışında, 17 ve 19. yüzyıllar arasındaki Çin felsefesinin temel özelliği, ontolojik (varlık bilimiyle ilgili) ve gnoseolojik (bilgi teorisiyle ilgili) sorunların çok kısıtlı bir ölçüde tartışmaya sokulmasıydı. Bu nedenlerle, 20. yüzyılın başlarında, ele aldığı sorunların çapı ve zenginliği ve bu sorunlara getirdiği çözümler açısından, Çin felsefesi Avrupa felsefesinin oldukça gerisinde kalmıştı.(12)

(10) Yeni Çağın İlerici Çin Düşünürlerinden Seçmeler, s. 98.

(11) Kang Youvay, dünyanın başlangıcını Konfüçyüs'de de mevcut olan «Jüanqi» ve «qi» kavramlarıyla açıklayan başka ünlü bir reformcu.

(12) Bununla ilgili olarak Çin'li profesör Zu Qianzi'nin iddiası

Felsefenin gelişmesinin, tabiat bilimlerinin gelişmesiyle doğrudan ilişkili olduğu, genel bir doğrudur. Yakın çağlardaki Avrupa felsefesinin başarılarının; tıp, astronomi, biyoloji, fizyoloji, matematik, mekanik vb. gibi bilim dallarında elde edilen muazzam başarılarla bağlı olduğu şüphe götürmez. 17-19. yüzyıllar arasındaki Çin tabiat bilimleri ise, daha ancak başlangıç dönemindeydi. Bu durum, bu dönemdeki Çin felsefesinin gelişmesini doğal olarak etkileyecekti.

Çin felsefesinin ilerici bir yönde gelişmesini engelleyen ana neden, resmî feodal Çin ideolojisi durumundaki, yeni Konfiçyüscülük (Neo-Konfiçyüsizm) idi. Büyük bir düşünür olan Konfiçyüs, öğretisinde; insanın sosyal belirlenmesi, davranışlarının neden-sonuç (kausal) şartlanması, insan davranışlarının değerlendirilmesinin ölçütleri ve değişik sosyal gruplar arasındaki ilişkilerin niteliği sorunları gibi, önemli konuları ele almıştı.

Ama Konfiçyüs'ün öğretisi, genellikle onun, Çin tarihinin «altın çağı» olarak nitelendirdiği ilk çağla-

garip kaçıyor; bu iddiaya göre Çin (Konfüçyüs) felsefesi Avrupa felsefesinin ve nihayet marksizmin gelişmesini etkilemiştir. Bir Çin felsefe dergisinde çıkan bir makalesinde şöyle yazıyordu: «...Marksizm, diyalektik materyalizm 18. yüzyıl Avrupa felsefesine, 18. yüzyıl Avrupa felsefesi de Çin felsefesine bağlıdır. Yani, Avrupaya sızan Çin felsefesi bir yandan fransız materyalizmine, öte yandan da Alman idealizminin diyalektiğine doğrudan etki yapmıştır. Bu materyalizm ve bu diyalektik Marks ve Engels tarafından oluşturulan diyalektik materyalizmin önemli kaynaklarıdır. Bu tarihi olgular gerçek ise, gelecekte marksizmle Çin felsefesinin bağlantısını hemen kavrayacağız, ve şimdiye kadar olduğu gibi diyalektik materyalizm bizim için meçhul olmayacaktır. Gerçekten de marksist felsefeyi çok daha kolay kavrayacağız.» (Zeksue Yanjlu, 1957, No. 4. s. 57, çin bs.) Bu tür makaleler ancak milli duyguların ifadesi şeklinde değerlendirilebilir.

ra dönüktür. Konfiçyüs, muhafazakâr görüşleri ve varlığını sürdüren gelenekleri savunuyor, onları haklı gösteriyordu. Ona göre, ataların, yani ilk çağların bilge hükümdarlarının yarattıkları gelenekler, «Göğün Emirleri»ni temsil etmektedir ve kendisinin **li** diye adlandırdığı bu gelenekler kutsal şeyler olarak saklanmalıydı.

Konfiçyüs öğretisinin ana kategorilerinin bir tanesi de, **ren** (insan sevgisi, humanizm) kavramıydı. Ama bu kavramı; acıma, insan sevgisi ve insan saygısı kavramlarıyla özdeşleştirmek yanlış olur. **Ren** kategorisinin açıkça sınıfsal bir içeriği ve sıkı sıkıya tanımlanmış bir geçerlilik alanı vardı. «İnsancılık» sadece toplumun üst tabakalarına, asillere özgüydü. «Bir asil insancıl olmayabilir, ama basit bir adam hiç bir zaman insancıl olamaz.»(13) **Li**, **ren** kategorisinin somut bir şekli olduğu için, Konfiçyüs ve öğrencilerinin, özellikle Mengzi'nin, insanlardan **ren**'i izlemelerini talep etmesi, onlardan aralarındaki sosyal farklılıkları kayıtsız şartsız korumalarını istemekten başka bir anlama gelmez. Konfiçyüs ve takipçilerinin ideali; babanın baba, oğulun oğul, hükümdarın hükümdar, memurun memur olması idi. Her insan, kendisi için göğün emirlerine uygun olarak belirlenmiş yeri almalıydı. Bu düzene göre kurulmuş bir toplum, iki grup insandan meydana gelmeliydi: «Kalpleriyle», yani akıllarıyla çalışıp yönetime sahip olanlar ve vücutla çalışarak, yönetenleri besleyenler.

Konfiçyüsçülüğün, propagandasını yaptığı sosyal düzenin en önemli temellerinden biri de, yaşlılar ya da sosyal bakımdan üstün olanlara karşı mutlak itaat idi. Bununla ilgili olarak Konfiçyüs ve takipçileri, **xiao** (oğulun babaya saygı göstermesi) kavramına büyük ağırlık verirlerdi. Bunlar, «Büyük-

(13) Lunyu, Ksianwen Bölümü, s. 6, 4n bs.

lerine saygı duyan ve yaşlıların sözünü dinliyen, üstlerine pek karşı gelmez.»(14) düşüncesindeydiler. Konfiçyüsçülük, bu şekilde, pederşahi (patriarkal) aile geleneklerinin yardımıyla, insanları egemen sınıfa körükörüne itaat edecek şekilde yetiştirmeye çalışıyordu. Konfiçyüs'ün kendisi de bundan sık sık söz etmiştir. Ona göre, basit insanlar devlet yönetimiyle ilgili meseleler üzerinde düşünmemeli, onlar «itaatkâr» olmaya zorlanmalı ve aydınlanmaları önlenmeliydi.(15) Konfiçyüs felsefesinin temel ilkeleri, hükümdarın gücüne kayıtsız itaat ve bağlılık ve herkesin kendine tanınmış olan mevkide kalması gerektiği idi.

Bu çeşit tezler, Çin'de teorik düşüncenin gelişmesine olumsuz bir şekilde etkide bulunuyorduydu da, bu etki belli bir zamana kadar sınırlıydı. Çünkü Konfiçyüsçülüğün yanında, Daoizm ve Budizm de eşit haklara sahip öğretiler olarak mevcuttu. 11 ve 12. yüzyıllarda, özellikle Zu Xi'nin çabaları ve Konfiçyüs'ün ahlâki öğretisi ile Daoizm ve Budizm tezlerinin bir sentezi olan Yeni-Konfiçyüsçülük ortaya çıkarıldı.

Yeni-Konfiçyüs'çülük, Çin toplumunda, egemen resmî ideoloji haline geldi ve alışılmış düşünce biçimleriyle davranış tarzlarına sıkı sıkıya uyulmasını öğütledi. Böylece, hepsi de bağlayıcı olan ve hepsine uyulması gereken katı bir kurallar sistemi oluşturuldu. Yeni-Konfiçyüsçülük, bütün öğretim kurumlarında bir dogma olarak öğretildi. Her öğrenci, Konfiçyüs ve takipçilerinin birçok sözünü, Zu Xi'nin yorumladığı şekilde ve anlamını kavramadan ezberlemek zorundaydı. Akademik öğrenim yapmış kişilerin devlet hizmetine girmesi için temel şart bu sözleri mekanik bir şekilde ezbere bilmesiydi.

(14) age, Ksueer Bölümü, s. 2.

(15) age, Taibo Bölümü, s. 9.

Feodal üst tabakanın, Konfiçyüs dogmalarını nesilden nesile aktarması ulusal bir gelenek haline geldi. Bu eğitim ve öğretim yöntemleri sonunda, her Çinli bir ölçüde Konfiçyüsçü oldu. Bu tabii ki, onun bütün Konfiçyüsçü hakikatleri tanıdığı şeklinde yorumlanamazdı. Bunun anlamı sadece, Konfiçyüs kurallarının bir çeşit, tabiat tarafından konulmuş, ve atalardan miras kalmış geleneksel şeyler olarak ona kabul ettirilmiş olmasından ibaretti.

Halkı, Yeni-Konfiçyüsçülüğün geleneksel ideolojisi çerçevesinde eğitebilmek için, Çin halkının entellektüel ve kültürel değerleri, sürekli olarak kendi içine kapanık bir ortamda tutuldu. Bu, yalnızca muhafazakâr geleneklere yönelik bir konformizmin oluşmasına değil, ayrıca Çin milliyetçiliği ve «sinosantrizm» gibi ideolojilerin de ortaya çıkmasına yol açtı. Sinosantrizmin temeli, Çin’li olmayan insanlara ve bu arada Çin’li olmayan bilime ve felsefeye karşı küçümseyici ve aşağılayıcı bir tavidir.

Yeni-Konfiçyüsçü skolastiğin bu egemenliği, Çin felsefesinin gelişmesini etkilememiş olamazdı. Öğretmenlerden, yalnızca Konfiçyüsçülüğün ustalarına ait eserleri yorumlamakla yetinmeleri isteniyordu. Yeni-Konfiçyüsçülüğe karşı çıkan fikirler lânetleniyordu. Çin düşünürlerinin, bu yüzden, ülkedeki sosyal ve entellektüel gelişmenin güncel sorunlarıyla yaratıcı bir şekilde ilgilenememeleri doğaldı. Çin’deki sosyo-politik ve felsefi düşüncenin ilerici temsilcileri bile, kendi fikirlerini geliştirmek ve savunabilmek için, Konfiçyüs’ün otoritesini dikkate almak zorundaydılar. Özellikle 19. yüzyılın sonlarında Kang Youvay, Liang Qihao gibi bazı burjuva reformcuları, meşruti monarşi isteklerinin propagandasını yaparken, Konfiçyüs felsefesinin belli tezlerini kullanıyorlardı.(16)

(16) Konfüçyüs putlaştırılmasının Komintang- gericiliği döne-

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra, Çin toplumu, Avrupa kültürü ve felsefesini tanımaya başlar.(17) Bu süreç, genel olarak feodal aydınlar yoluyla gündeme gelir. Öncelikle; teknik buluşlar, belirli sosyal ve politik kuramlar ve başta pozitivizm olmak üzere, Avrupa burjuva felsefesinin bazı görüşleri okunur. Ama, Marksçılığa hiç bir şekilde itibar edilmez. Bu arada şunu unutmamak gerekir ki, Çin toplumunda Avrupa medeniyetinin kazançlarının tanınması, Çin'in sömürgeleşmesinin başlamasıyla aynı zamana rastlar. Ve bu süreç içinde, Avrupa kültürünün taşıyıcıları olarak ortaya çıkanlar, emperyalist bir ideolojiyle Çin'i ele geçirmek isteyen, emperyalist çevrelerin temsilcilerinden başkaları değildi.

Felsefi sorunların çözümünde, yerleşmiş olan gelenekçiliğin egemenliği ve tabiat bilimlerinin az gelişmişliği yüzünden, 19. yüzyılın sonunda Çin filozoflarının, Avrupa kültürünün belli unsurlarını kabul etmeleri, geleneksel kavramlarla, Avrupaî bilim-

minde yeniden telkin edilmesi ve yenilenmesi şaşırtıcı değildir. Bu kez bu öğreti, Komintang-gericiliğinin resmi doktrini olan sahte-Sunyatsenizm ve batının gerici burjuva görüşleriyle desteklenmiştir. Bu temel üzerinde, Komintang-Kliğinin faşist diktatörlüğünü haklı göstermek isteyen Çen Lifu'nun sözde hayat felsefesi ve Çan Kay-Şek'in «ticaret felsefesi» meydana gelmiştir. Komintang gericiliğinin felsefesinde Konfüçyüs putu, yüzbinlerce yurtsevere karşı kanlı terörün ve ilk başta Sovyetler Birliğine karşı yöneltilen şoven bir politikanın siyah bayrağı oldu. Komintang gericiliğinin ideologları, Konfüçyüs öğretisini, ilerlemenin ve insanlığın gelişmesinin «entellektüel temeli» olarak lânse ettiler, ve bütün dünya halklarının günün birinde Konfüçyüs'ün gösterdiği yolda ilerleyeceğini söylediler.

- (17) O zamana kadar Avrupa kültürü ve felsefesi hakkındaki bilgiler sınırlıydı.

sel kavramların bir çeşit sentezi biçiminde ortaya çıktı. Örneğin, daha önceden sözünü ettiğimiz Kang Youvay, elektriği, Konfiçyüs'e göre bütün şey ve olguların içinde mevcut olan **şen** ilkesiyle özdeşleştiriyordu. Batı Avrupa'lı düşünürlerin eserlerini Çinceye çevirenlerden biri de, burjuva reformcularının sağ kanadının bir temsilcisi olan Yan Fu idi. Yan Fu, yaptığı çevirilere yorumlar ekliyor ve bu yorumlarda, Avrupalıların çeşitli sosyo-felsefî görüşleriyle, İlkçağ ve Ortaçağ sosyo-politik Çin düşüncesinin geleneksel akımları ve özellikle Konfiçyüsçülük arasındaki benzerlikleri ispat etmeye çalışıyordu.

Bütün bunların anlamı, Yeni Çağlardaki Çin felsefesinin, genel olarak Orta Çağdaki felsefesinin düzeyini pek aşmamış olduğuydu. 19. yüzyılın sonunda gündeme getirilen, teorik bilimin en son bulgularına uygun modern bir felsefenin geliştirilmesi süreci, tabii ki kısa bir zamanda gözle görülür sonuçlar yaratamazdı. Hele bu çabanın, Yeni-Konfiçyüsçülüğün egemenliği şartlarında yapılmış olması, bunu daha da güçleştiriyordu. 17 ve 19. yüzyıllardaki Çin felsefesi, özü bakımından, genel olarak ilkel bir maddeciliğin ve ilkel bir diyalektiğin özgül bir biçimini temsil ediyordu. İşte Maocu felsefe de böyle bir teorik temel üzerinde gelişti. Kendi neslindeki bütün diğer insanlar gibi, Mao Çe-tung da, genel olarak, Konfiçyüsçü görüşlerle diğer eski metinlerin körükörüne ezberletildiği, geleneksel bir eğitim gördü.(18)

Maocu felsefenin diğer bir kaynağı da, Çin düşüncesinin bütün tarihi boyunca varolmuş olan ütopyacı ve eşitlikçi düşüncelerdir. Bu düşünceler, 19. yüzyılda, Çin'de bir yoksul köylü hareketi olan Tai-

(18) Mao Tse-tung öğrenimini doğduğu köy olan Şaoşan'daki ilkokulda, Ksiangton şehrindeki bir okulda, Changsha eyaletinin başkentindeki bir orta okulda ve bir öğretmen okulunda tamamladı.

ping hareketinin program belgelerinde ve Kang Youvay'ın yazılarında ifadesini bulmuştur. Taiping hareketinin amaçladığı toplum, şu ilkeleri gerçekleştirecekti: «Toprak ortaklaşa işlenmeli, yiyecek maddeleri ortaklaşa tüketilmeli, giyecekler ortaklaşa kullanılmalı ve para ortaklaşa harcanmalıdır. Her yerde eşitlik olmalı, herkes tok ve giyimli hale gelmelidir.»(19)

Kang Youvay'ın ütopyası; toplumsal mülkiyetin yerleşmesini, halkın kendi kendini yönetmesini ailenin ve özel mülkiyete dayalı ilişkilerin giderek yok olmasını öngören bir temele dayanıyordu. Erkek ve kadınlar serbest ilişkilere girmeli, çocukları toplum tarafından yetiştirilmeliydi. Kang Youvay'a göre, aile böylece yok olacaktı. Ölen kişilerin bıraktığı mülkler, süs eşyaları ve diğer küçük şeyler dışında, miras şeklinde başkalarına geçmemeliydi. Ölenlerin fabrikaları, toprakları ve işyerleri toplumun malı olmalıydı. Kang Youvay'ın tasarılarına göre, bu gibi yöntemlerin uygulanması genel bir eşitlik doğuracaktı. Bu görüşler, özünde ailenin anarşistçe reddedilmesiydi.(20)

Gerek Taiping köylü hareketinin kurucusu Hong Xiuquan'da, gerekse burjuva çıkarlarının savunucusu Kang Youvay'da aynı istekleri; eski zamanların altın çağına dönme isteğiyle ideal ve adil «büyük eşitlik» (datong) toplumunun gerçekleşmesi isteğini görüyoruz.(21)

Mao Çe-tung'un yazılarında ilginç olan şey, bunlarda tabiat bilimlerinin gelişmesine ve yeni bulgu-

(19) Yeni Çağın İlerici Çin Düşünürlerinden Seçmeler, s. 69.

(20) Kang Youvay'nin reform hareketinde bir mücadele arkadaşı olan Liang Quichao'ya göre, Kang Youvay'ın toplum ütopyası «ailenin yokedilmesine) varır.

(21) Her iki düşünürün çalışmalarında, toplumdaki «büyük eşitlik»in (datong) tasvir edildiği, eski Konfüçyüs yazılarından

lara çok az değinilmesidir. Bunun nedeni, yalnızca, Mao'nun gördüğü, modern bilimin temellerine yönelik ciddi bir çalışmayı engelleyen özgül geleneksel eğitim değil, ayrıca Mao'nun kendisinin de bu sorunlara az ilgi duymasındadır.(22) Mao Çe-tung'dan «Alıntılar Kitabı»nda tabiat bilimleriyle ilgili şu «görüş»leri bulabiliriz: 1) «İnsanlık tarihi, zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına doğru sürekli bir ilerlemenin tarihidir. Bu süreç, hiç bir zaman sona ermez. Sınıflı bir toplumda, sınıf mücadelesinin de sonu yoktur. Sınıfların olmadığı bir toplumda; yeni ile eski, doğru ile yanlış arasındaki mücadele hiç bir zaman bitmiyecektir. Üretim ve bilimsel deney alanında insanlık, durmak bilmeyen bir gelişme içersindedir. Tabiat da sürekli olarak gelişmektedir. İnsanlık ve tabiat hiç bir zaman belli bir düzeyde durup kalmayacaklardır. Bu yüzden de, insanlar her zaman deneylerini yeniden gözden geçirmek, yeni şeyler keşif ve icat etmek, yaratmak ve ilerlemek zorundadırlar. Tıkanıklık, kötümserlik eylemsizlik; ya da kendini beğenmişlik ve eldekiyle yetinme. Bu çerçeveye bağlantılı bütün görüşler yanlıştır. Yanlıştır, çünkü ne bir milyon yıllık bir geçmişe kadar uzanan insan toplumunun gelişmesinin tarihsel olgularıyla, ne de bizim tarafımızdan bilinen tabiattaki tarihsel olgularla (me-

«Liji»nin «Liyun» bölümünden bir paragraf yer almaktadır. Çin'de Halk Komünlerinin 1958'den 1960'a kadarki örgütlenme çalışmasının, Taiping devriminin toplumsal-ekonomik deneylerini ve Kang Youvay'ın toplum ütopyasını hatırlattığını burada belirtmek oldukça ilginçtir.

- (22) Mao Tse-tung okul zamanı ile ilgili anılarında şöyle diyor: «Okulda birçok dersler vardı; ben çok azıyla ilgilenirdim. İlk kendimi can sıkıcı tabiat bilimi derslerine karşı kordum. Ben sosyal bilimler dalında uzmanlaşmak istiyordum. Tabiat bilimleri beni özellikle ilgilendirmiyordu, bu nedenle bu derslere çalışmaz, bunlardan kötü notlar alırdım.» (Bak. E. Snow: Çin'de Kızıl Yıldız, s. 185).

sela uzay cisimlerinin dünyanın, hayatın ve diğer tabiat olaylarının tarihi) ile uyuşmaktadır.»(23) 2) «Tabiat bilimleri, insanların özgürlüklerini elde etmek için kullandıkları silahlardan biridir. İnsanlar, sosyal özgürlüklerini kazanmak için, toplum bilimlerinin yardımıyla toplumu kavramayı öğrenmeli, onu değiştirmeli ve sosyal devrimi gerçekleştirmelidirler. Tabiat alanında özgürlüklerini kazanmak için, insanlar, tabiat bilimlerinin yardımıyla tabiatı kavramalı, onu zorlamalı ve değiştirmeli ve böylece özgürlüklerini tabiatla mücadele sonucunda elde etmelidirler.»(24)

Mao Çe-tung'un her iki görüşü de, Engels'in özgürlükle zorunluluğun ilişkisi hakkındaki düşüncelerinin kendine göre aktarılmasıdır. Tabiat bilimleriyle ilgili görüşler son derece genel ve soyut niteliktedirler. İlginç olan, Mao Çe-tung'un bu görüşleri, Heraklit'ten beri bilinen «hakikat»i, herşeyin aktığını, yani herşeyin değiştiğini ispatlamak için kullanmış olmasıdır. Buna rağmen Mao Çe-tung'un yukarıya aldığımız görüşleri, **Hongqi**'nin 1969 da çıkan bir başyazısında, «tabiat tarihinin teorik bir genelleştirilmesi» olarak tanıtılmaktadır.

Lenin, haklı olarak Marksçılığın «kendi içine kaplanmış, kemikleşmiş ve evrensel medeniyetin gelişme yolunun dışında oluşmuş bir doktrin gibi, tarikatçılığa benzeyen bir yanı olmadığını» belirtmiştir(25) Maocu felsefe, Marksçılığın tersine, genel olarak dünya felsefi düşüncesinin kazançlarıyla hiç bir bağı olmadan, dar bir millî temel üzerinde kurulmuştur.

Mao Çe-tung, burjuva yazarlarının bir çok eserini okumuştur. Bunlardan H. Spencer'in «Sosyolojinin İlkeleri», H. Huxley'in «Evrin ve Ahlak», J. S. Mill'

(23) Başkan Mao'nun Sözleri, Pekin, 1966, s. 174, ç. bs.

(24) age, s. 175.

(25) V.I. Lenin, Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç Tamamlayıcı Parçası, Eserleri, cilt 19, s. 3.

in «Özgürlük Üzerine», A. Smith'in «Milletlerin Zenginliğinin Nedenleri ve Tabiatı Üzerine Bir İnceleme» ve Montesquieu'nün «Yasaların Ruhu» adlı eserleri onun üzerinde büyük etki yapmıştır. Mao Çe-tung bu eserlerde getirilen tabiat bilimleri ve politik ekonomiyle ilgili konulara fazla ilgi duymuyordu. Onu asıl ilgilendiren, 20. yüzyılın başlarında Çin kamuoyunun çeşitli çevrelerince ele alınan sosyo-politik kavramlarla, sosyal-Darwin'ciliğin kavramlarıydı. Sosyal-Darwin'cilik Çin'de özellikle milletlerin ve ırkların varolma mücadelesinin neden ve yasalarının açıklanmasında «ileri bir bilim» olarak kabul ediliyordu.

Mao Çe-tung devrimci eyleminin başında bunlardan başka anarşist düşüncelerden, özellikle Bakunin ve Kropotkin'in düşüncelerinden de son derece etkilenmişti. Bu düşüncelerin etkisinden kurtulması ise, hiç de kolay değildi.

2. Mao Çe-tung'un yazılarındaki Marksçı lâfızların anlamı nedir?

ÇKP'nin 9. Kongresinde Lin Piao, Mao Çe-tung'un elli yıldır —bu 1919'dan beri demektir— Marksçılık-Leninciliğin genel doğrularını, Çin devriminin somut pratiğiyle birleştirdiğini söylüyordu. Bilinen tarihsel olayların ışığında Lin Piao'nun bu iddiası tamamen temelsizdir. Mao Çe-tung daha ilk yazılarında, Marksçı olmayan görüşler geliştirmiştir: İlk çalışması olan, «Beden Eğitimi Üzerine Bir Deneme» (1917) adlı yazısında, 24 yaşındaki Mao Çe-tung, ulusun fizik sağlığının, Çin'in yeniden doğuşu için gerekli bir araç olduğunu söylüyordu. İkinci çalışması olan «Halk Yığınlarının Büyük Birliği» (1919) yazısında işçi sınıfının tarihsel görevi düşüncesine yer verilmemiştir. Yazıda işçi sınıfı iktidarından söz edilmemektedir. 1926'da, ÇKP'de yönetici bir görevdeyken yazdığı

«Çin Toplumundaki Sınıfların Tahlili»(26) makalesinde, Çin'deki toplumsal yapıyı bir küçük burjuva görüş açısından incelemektedir.

Bunda şaşılacak birşey yoktur. Mao Çe-tung'un görmüş olduğu geleneksel eğitim, doğal olarak Marksçı-Leninci teorisinin öğrenilmesini kapsamıyordu. Kendi kendine yaptığı çalışmada da, daha çok küçük burjuva sosyalistlerinin kitaplarını okuduğu için, Marksçılık hakkında doğru bir görüş sahibi olamamıştır.

Bundan başka Marksçılık hakkında bütün bildiklerini çeviri kitaplardan öğrenmek zorunda kalmıştı. Yabancı dil bilmediği için, Marksçılık-Leninciliğin klasiklerini orijinallerinden okuma olanağına sahip değildi. Halbuki klasiklerin önemli bir bölümü 1940'lara, hatta 1949 sonrasına kadar Çinceye çevrilmiş değildi(27).

Mao Çe-tung'un Marksçılığı öğrenmek için başvurduğu en önemli kaynak, Ai Siqi ve diğerlerinin çevirileri sayesinde ÇKP kadrolarında tanınmış olan, Sovyet düşünürlerinin basitleştirilmiş bilimsel çalışmalarıydı.

Sovyet kaynaklı felsefe eğitimi kitaplarında sömürücü toplumlarla sosyalist toplum arasındaki çelişmeler sorunu gibi sosyalist toplumun kuruluşu ile doğrudan ilgili önemli teorik sorunlar ele alınıyordu. Ama bu kitapları hazırlayanların asıl amacı, geniş bir

(26) Burada bu makalenin aslını kastediyoruz, yoksa Mao Tse-tung'un «Seçme Eserleri»ne dahil edilen değiştirilmiş şeklini değil. (Bak, Woprossy filossofil, 1969, No. 6).

(27) Aynı zamanda şu da belirtilmelidir ki, son zamanlarda, 1920 ve 40'lara kadar dünya felsefesinin klasikleri (Bacon, Locke, Diderot, Holbach, Kant, Hegel, Feuerbach ve diğerleri) Çinceye tercüme edilmemişti. Bu sırada Çin kamuoyu pozitivizmin ve pragmatizmin kurucularının eserlerini (Comte, Spencer, Russel(Dewey ve James) tanımakla meşguldü.

okuyucu kitlesinin Marksçı felsefeyi öğrenmesine yardımcı olmaktadır.

Bu kitapların Sovyetler Birliğinde, Marksçılığın idealist ve mekanist biçimlerde yorumlanmasına karşı mücadelede ve gerek parti ve devlet kadrolarının, gerekse bilim adamlarının eğitilmesinde büyük önemi vardı. Felsefe alanındaki bu Sovyet eğitim kitapları, Çin komünistlerinin Marksçılığı tanımlarını hızlandırdı ve ÇKP kadrolarının teorik düzeylerinin yükselmesine yardımcı oldu.

Mao Çe-tung'un felsefi çalışmalarının içeriği, kendisinin, Sovyet eğitim kitaplarındaki Marksçı-Leninci felsefeyle ilgili bilgileri bütün zenginliğiyle kavrama durumunda olmadığını göstermektedir.

Önceden de sözünü ettiğimiz gibi, Mao Çe-tung'un ilk felsefi çalışması, Yenan'daki parti okulunda verilen derslere dayanarak yazdığı «Diyalektik Maddecilik» broşürü idi. Bu broşür 1945-49 arasında Dalnijde yayınlanmıştır. İlk bölümü ise, daha 1940'da Minzhu dergisinde «Diyalektik Maddecilik» başlığı altında yayınlanmıştı.

Tarafımızdan yapılmış geniş metin incelemesinin gösterdiği gibi, «Diyalektik Maddecilik» broşürü, 1933'de Moskova'da yayınlanmış olan «Diyalektik Maddecilik» kitabıyla, Büyük Sovyet Ansiklopedisi'nin birinci baskısının 22. cildindeki «Diyalektik Maddecilik» maddesi temel alınarak yazılmıştır.

Mao Çe-tung'un broşürü, bu iki çalışmanın bir kombinasyonudur. Genellikle, Sovyet kitaplarındaki tezleri fazlaca değiştirmeden kendi yazısına aktarmıştır. Bu aktarma özellikle, geleneksel Çin felsefesinde hiç ele alınmamış ya da çok düşük bir düzeyde ele alınmış sorunlarla; anlaşılması için hem bilimsel bir ön eğitimi, hem de dünya çapındaki tarihsel-felsefi sürecin bilinmesini gerekli kılan, dünyanın maddiliği, madde ve varlık biçimleri, zaman ve mekan, bilinç, objektif, görelî (relatif) ve mutlak (absolut) hakikat

sorunları gibi felsefi konularda yapılmıştır. Yukarda sözü geçen kitaplardaki doğru tezleri aktaran «Diyalektik Maddecilik» broşüründe, Mao Çe-tung, bu tezleri basitleştirmekte ve kabalaştırmaktadır. Bununla ilgili olarak birkaç örnek verebiliriz:

1) Felsefedeki iki ana yönün sınıf karakterini ortaya koyarken, Sovyet eğitim kitabının yazarları, çağın sosyal gerçeklerinin idealist teorilere yansıma olanağına da dikkat çekmektedirler: «İdealizm, tarihsel gelişimi içinde sömürücü sınıfların ideolojisini temsil ediyor ve genel olarak gerici bir rol oynuyordu. Gelişmesi, devrimci sınıfların dünya görüşünün bir ifadesi olan maddecilik, yolunu sınıflı toplumdaki gericiğin felsefesi olan ideálizme karşı, yorulmak bilmez bir mücadeleyle açmak zorundaydı. **Tabii ki burada bağlayıcı bir tarihsel şema yapılmamalıdır. Olgunlaşmamış toplumsal sınıfların, yeni devrimci taleplerini idealizmin diliyle ifade ettikleri bir çok durum biliriz.** (19. yüzyıl başlarındaki Alman İdealizmi, Tabii Hak Öğretisi, kısmen ütöpik sosyalizm). Öteyandan 18. yüz yılın mücadelecisi Fransız maddeciliği, devrimci Fransız burjuvazisinin ideolojisiydi. 17. yüzyıl maddeciliği, Engels'in gösterdiği gibi, aristokrat bir kökene sahipti.»(28.)

Mao Çe-tung yalnızca ilk iki düşünceyi almıştır: «İdealizm tarihsel gelişme sürecinde, sömürücü sınıfların bilincini temsil etmiştir ve gerici bir rol oynamıştır. Buna karşılık maddecilik devrimci sınıfların dünya görüşüdür. Maddecilik, sınıflı toplumda gerici felsefe olan idealizme karşı durmak bilmiyen bir mücadele içinde oluşur ve gelişir.» Bu yüzden Mao Çe-tung, felsefi düşüncenin tarihinin kaba ve ilkel bir şeması ile yetinir ve idealist düşüncenin, teorik dü-

(28) Diyalektik ve tarihi materyalizm, Moskova, 1933, 1. Kısım, s. 37. rusça. (altını çizen yz.)

şüncenin gelişmesine yaptığı olumlu katkıyı doğru bir şekilde değerlendiremez.

2) Mao Çe-tung'a göre, idealizmin ortaya çıkmasının temel toplumsal nedeni, kafa ve kol emeği arasındaki çelişkidir. «...Idealizm, ilk olarak ilkel ve vahşi insanın batıl itikatlarının ve bilgisizliğinin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Fakat üretimin gelişmesiyle, idealizmin felsefi bir akım olarak ortaya çıkmasına yol açan temel neden, kafa ve kol emeğinin ayrılması olmuştur. Sosyal işbölümü, toplumun üretici güçlerinin gelişmesinin sonucudur. Bu, giderek, görevleri yalnızca kafa emeğiyle ilgili olan insanların ayrılmasına yol açmıştır. Fakat üretici güçlerin gelişmesi yavaş olduğu sürece, emeğin bu iki biçimi arasındaki ayırım, tam anlamıyla gerçekleşmez. Ancak sınıfların ortaya çıkması, özel mülkiyetin gelişmesi ve sömürünün, egemen sınıfların varlık şartı olması ile büyük bir değişiklik meydana gelir: Kafa emeği egemen sınıfların ayrıcalığı (imtiyaz) olurken, kol emeği ezilen sınıfların kaderi haline gelir. Egemen sınıf, ezilen sınıfı olan ilişkisini yanlış bir şekilde tanımlamaya başlar ve çalışanların egemen sınıflara varolma imkânı tanıdıklarını değil de, kendilerinin çalışanlara bunu sağladıklarını ispat etmeye çalışır. Bu yüzden de kol emeğini hor görür. Idealist görüşler bu şekilde oluşurlar. Idealist felsefenin ortadan kaldırılması için gerekli olan şey, kafa ve kol emeği arasındaki farkların ortadan kaldırılmasıdır.»(29)

Mao Çe-tung, yanlış bir şekilde, ideolojinin bağımsız gelişmesiyle ilgili hayalin (Illusion) oluşmasının nedenlerini, idealizmin sosyal kökleriyle özdeşleştirmektedir. Emeğin kafa ve kol emeği olarak ayrılması, gerçekten de insanı ters bir biçimde şekillendirir ve ona belirli sosyal görevler verilmesine yol açar. Ama bu, aynı zamanda toplumdaki üretici güç-

(29) Diyalektik materyalizm, Dahnij o. J. s. 5, çince.

lerin, bilim ve sanatın gelişmesine de ortam hazırlar. Buna örnek olarak ilk sınıflı toplum gösterilebilir. Engels, «Tarım ve sanayi arasındaki işbölümünün büyük ölçüde ancak köleci toplum gerçekleştirmiştir. Ve eski dünyanın zirvesi, Yunan medeniyeti de böyle oluşmuştur. Köleci toplum olmadan hiçbir Yunan devleti ve hiçbir Yunan sanat ve bilimi olamazdı.»(30) diyordu. Idealizmin sosyal köklerine gelince, bunlar, toplumun sınıflara bölünmesinde ve sömürücü sınıfların egemenliklerini korumak ve pekiştirmek çabalarında yatar.

Bu arada Mao Çe-tung'un «Diyalektik Maddecilik» broşüründen ilk başta fazla birşey beklemediği de söylenmelidir. Nitekim bu konuda şunları yazmıştı: «Diyalektiği daha yeni öğrenmeye başladığım ve henüz iyi bir kitap yazacak durumda olmadığım için, bu çalışmama iyi bir kitap denemez...»(31)

1940'ların sonunda ve 50'lerin başlarında «Seçme Eserleri» baskıya hazırlarken, Mao Çe-tung bu kitaba «Diyalektik Maddecilik» broşürünün tamamını değil de sadece, ikinci bölümün son kısmı olan «Pratik Üzerine» makalesini ve «Özdeşliğin Biçimsel-Mantıkî Yasası ve Çelişkinin Diyalektik Yasası» kısmı hariç olmak üzere, üçüncü bölümü olan «Çelişki Üzerine» makalesini almıştır. Bu makalelerde de, sözü geçen Sovyet kaynaklarından çeşitli yerler aktarılmıştır.

Bu aktarılan Marksçı tezlerin yanında yalnızca birçok sorunla ilgili basitleştirilmiş ve kabalaştırılmış açıklamalar değil, aynı zamanda anti-marksçı tezler de mevcuttur. Bu, özellikle diyalektikliğin temel yasalarının ele alınmasında görülmektedir.

«Çelişki Üzerine» ve «Pratik Üzerine» makalele-

(30) Friedrich Engels: Bay Eugen Dühring'in Bilimdeki Devrimi. (Anti-Dühring), Marks, Engels eserleri, cilt 20. s. 168.

(31) Diyalektik Materyalizm, s. 110.

rinin görünüşteki Marksist terminolojik benzerliği, bunların gerçek içeriği ve gerçek değeri hakkında yanlış anlamlar doğurmaktadır. Bu durum, Sovyet eserlerinden tek tek kısımların aktarılmış olmasına ve bunların okuyucuyu yanıltmasına bağlanabilir.

Mao Çe-tung'un 1950'lerde ve 1960'larda felsefe sorunları üzerine yazdığı makalelerde ve açıklamalarında (meselâ «Halk İçindeki Çelişkilerin Doğru Olarak Ele Alınması Üzerine 1957»(32) ve «Birliğin Bölünmesi tartışması Üzerine Talimatlar 1964») Marksçılık değiştirilmiş ve basitleştirilmiştir. Maocular, Mao Çe-tung'un eserlerinde Marksçı kavram ve kategorilere yer verilmesini, Marks, Engels, Lenin ve Stalin'in çalışmalarından geniş alıntılar yapılmasını ve Maoculuğun çeşitli iddialarıyla Marksizmin düşünürleri arasındaki biçimsel-terminolojik benzerliği, «Mao Çe-tung Düşüncesi»nin gerçek özünü gizlemek için kullanmaya çalışırlar.

3. Maocu Diyalektiğin Özü

Maocu propagandada, Mao Çe-tung'un, maddeci diyalektiği, özellikle zıtların birliği ve zıtların mücadelesi yasasını savunduğu ve geliştirdiği iddia edilir.

Gerçekten de Mao Çe-tung, çelişkilerden, zıtların birliği ve mücadelesinden çok sözeder. Ancak zıtların birliği ve mücadelesi yasasının Maocu tarzda ele alınışı Marksçı görüşten tamamen farklıdır.

- (32) Çok kısa bir zaman öncesine kadar Mao Tse-tung'un «Pratik Üzerine» ve «Çelişki Üzerine» makalelerinin 1937 yılında yazılmış olduğu görüşü haklıydı. Ancak Sovyet bilim adamlarının son araştırmaları sonucunda bu makalelerin kırkların sonu ile ellilerin başında yazılmış olduğu anlaşılmıştır. (Bak, M. Altajskij/W. Georgijew: Mao Tse-tung'un Felsefi Görüşlerinin Anti-Marksist Özü, Moskova, 1969, s. 24-27, rusça).

Herşeyden önce Mao Çe-tung, zıtların mücadelesini kabul ettiği halde, bu sürecin gerçek özünü açıklamamaktadır. Burada buna örnek olarak, Maocular tarafından sevilen bir alıntıyı, Mao Çe-tung'un 1 Aralık 1958'de Wuchang kentinde ÇKP Merkez Komitesi Siyasî Büro toplantısında yaptığı konuşmayı veriyoruz. Şöyle söylemekteydi Mao: «Dünyada, ikili karakter taşımayan hiç bir şey olmadığı gibi (bu zıtların birliği yasasıdır), emperyalizmin ve bütün gericilerin de ikili karakteri vardır: Onlar gerçek kaplandır- lar, aynı zamanda da kâğıttan kaplandır- lar. Tarih boyunca köle sahipleri sınıfı, feodal beyler sınıfı ve burjuvazi, iktidara gelmeden önce, iktidara geldikten sonra ise kısa bir süre için hayat dolu, devrimci ve ilericiydiler; gerçek kaplandılar. Ancak daha sonra kendi zıtlarının —kölelerin, köylülüğün ve proletaryanın— giderek güçlenmesi ve kendilerine karşı, durmadan şiddetlenen bir mücadeleye girmesi sonucunda, tersine bir dönüş olur. Bunlar, karşı-devrimcilere, gericilere, kâğıttan kaplanlara dönüşürler ve sonunda halk tarafından devrilirler...»

İlk önce Mao Çe-tung tarafından kullanılan «gerçek kaplan» ve «kâğıttan kaplan» kavramlarını bir kenara koyarsak, Mao Çe-tung'un, gerçekte zıtların birliği ve zıtların mücadelesi yasasının biçimsel olarak tanınmasından hareket etmediğini ve bu yasanın işleyiş mekanizmasını açıklığa kavuşturmadığını görürüz. Gerçekten de, köle sahipleri, feodal beyler ve burjuvazi, tarihî gelişim sürecinde kendilerine has toplumsal ilerlemenin taşıyıcılığı özelliklerini kaybeder ve giderek daha ilerici sınıflar tarafından devrilirler. Ancak herkes tarafından bilinen tarihsel olguların böyle basitçe tespit edilmesi henüz bilimsel diyalektik değildir. Marksçı bir teorisyen, bir sınıfın bir diğeri tarafından eritilmesinin diyalektik sürecini açıklamak zorundadır, çünkü uzlaşmaz toplumların hareket ve gelişmesinin kaynağını ve nedenlerini bil-

mek, insanların dünyayı devrimci bir şekilde değiştirmesinde bilinçli eylemin temelidir.

Zıt kutupların karşılıklı olarak birbirlerini şart koşmaları ve birbirlerini dışta bırakmaları, diyalektik tabiatlarının gereğidir. Karşıtlar birbirlerini etkiler. Bu yüzden köle sahipleri, feodal beyler ve burjuvazi varlıklarının ilk anından itibaren, kendi zıtları olan, köleler, köylüler ve proletarya ile karşı karşıyadırlar. Bu zıtlıkların birliği, birbirlerini şart koşmalarında ve birbirleriyle mücadelelerindedir. Bu zıtlıkları yoketmek için onları meydana getiren temeli, yani uzlaşmaz toplumu, sınıf mücadelesi ve sosyal bir devrimle yoketmek gerekir.

Mao Çe-tung, Lenin'in zıtların birliğinin geçiçi ve görelili zıtların mücadelesinin ise mutlak olduğu sözlerini sık sık tekrarlar. Mao Çe-tung zıtların birliğini, sadece bir şey yada süreçte basitçe yanyana oluş şeklinde gördüğü için, o, birinden ötekine geçişi, birinin diğerine dönüşmesini sadece basit bir yer değiştirme olarak ele alır.

Mao Çe-tung, Lenin'in, zıtların birliğinin şartlı ve zıtların mücadelesinin mutlak olduğu formülâsyonunun, zıtlar arasındaki çelişkilerin derinleşmesinin ve gelişmesinin kaçınılmaz olduğu anlamına geldiğini anlamıyor. Bu derinleşme ve gelişme, çelişkinin «yokolması»nı ve yeni bir çelişkinin meydana gelmesini doğurur. Bu arada bir nitelik değişimi olur ve yeni bir olgu ortaya çıkar.

Mao Çe-tung'un görüşlerinden hareket edildiğinde, pekâlâ düşünölebileceği gibi örneğin, proletarya burjuvaziye dönüşmez ya da onunla yer değiştirmesiz. Gerçekte söz konusu kapitalist toplumun karşıt sınıflarının yani burjuvazi ve proletaryanın tarihi rollerindeki bir nitelik değiştirmesidir. Çelişkinin belirli bir aşamasında burjuvazi ilerici rolünü kaybeder ve o rolü proletarya üstlenir. Bu ise, burjuvazinin yenilgisinin ve proletaryanın zaferinin kaçınılmaz oluşu-

nu doğurur. Burjuvazi ve proletarya arasındaki mücadele, son tahlilde iç bağın kopmasına ve zıtların birliğinin yokolmasına yol açar. Kapitalizm, sosyalizm tarafından yokedilir. «Proletaryanın zafer kazanması hiç bir zaman bu zaferi toplumun mutlak gücü olarak görmeyi gerektirmez, proletarya ancak kendini ve karşıtını yokettiği zaman zafer kazanmış olur. O zaman hem proletarya, hem de onun şartlı karşıtı olan özel mülkiyet yokolur.»(33)

Zıtların birliği ve mücadelesi yasasına Mao Çe-tung gibi bakarsak, gelişme, eskinin yeni tarafından altilmesi olarak değil, eskinin basit bir tekrarı, dairesel hatta geriye doğru bir hareket olarak anlaşılır. Mao Çe-tung'un «diyalektik»inin, insanlığın ve yeryüzünün batışı hakkında kehânette bulunduğunu zikretmek yeter: «Dünyada doğmayan, gelişmeyen ve yokolmayan hiç bir şey yoktur. Maymun, insana dönüşmüştür ve insanlar meydana gelmiştir. Sonunda insanlık da bütün olarak yokolocaktır; başka bir şeye dönüşecektir. O zaman yeryüzü de olmayacaktır; yeryüzü de sonunda yokolacaktır.»

Çelişkinin Maocu yorumu, dış zıtların mekanik bir şekilde karşı karşıya getirilmesini içerir. Mao Çe-tung bu tanımlamasında, iyi ve kötü kavramlarını kullanır. Zıtların iyi ve kötü kavramları, sıcak ve soğuk vs. kavramları gibi aynı şekilde ele alınır. Yirmi yüzyıl önce, objektif olarak varoluşla insan düşüncesi-nin çelişkili olduğu düşüncesi öne sürüldüğünde, bu tür tezlerin ortaya konmasının belirli bir anlamı vardı ve haklı görülebilirdi. Fakat 20. yüzyılda bilimsel gelişmenin günümüzdeki düzeyinde bu tür belirlemeler yeterli değildir. Bilimsel diyalektik, şeylere ve görüşlere özgü olan iç çelişkileri açıklığa kavuşturmak ve iki zıttan oluşan görünüşün gelişmesinin gerçek sü-

(33) Friedrich Engels/Karl Marks: Kutsal Aile. Marks/Engels. eserleri, 2. cilt, s. 37-38.

recini meydana çıkarmakla yükümlüdür. Başka bir ifadeyle bilimsel diyalektik, söz konusu görünüşün kendi hareketini incelemelidir.

Zıtların Maocu tanımlaması, tabiatın ve toplumun gelişmesindeki karmaşık ve çelişkili süreçleri doğru yansıtmaz. Ama Mao Çe-tung, bu tür zıtların yardımıyla sosyal süreçlerin çarpıtılmış bir tahlilini yapar ve kendi politik çizgisinin yenilgilerini gizler. O, sosyalist ülkelerdeki karşı-devrimci ayaklanmaları «iyi» diye niteler, çünkü onun görüşüne göre, bunlar yeni toplum düzenini pekiştirmektedir. O, sosyal devrimlerde insanların büyük sayılarla yokolmasını «iyi» diye niteler, çünkü bu savaş herhalde kapitalizmin yokedilmesini mümkün kılacaktır vb, vb. Böyle bir «diyalektik»in Marksçılıkla ilişkisi, simyanın kimya ile ilişkisi kadardır.

Açık zıtlıkların saf mekanik bir şekilde bağlanması, henüz bilimsel diyalektik değildir. Tam tersine; bu, diyalektiği kabalaştırmak, yüzeyselleştirmek ve çarpıtmaktır. Açık zıtlıklar, her zaman bir ve aynı görünüşün ve aynı sürecin iki yanı değildirler. Örneğin, bir çok gelişmekte olan ülkede burjuvazi (ticaret burjuvazisi, komprador burjuvazi, bürokrat burjuvazi), proletarya olmadan da varolabilir; ve sosyalist toplumda proletarya, burjuvazisiz; feodalizmde toprak sahibi, kiracısız varolabilir, vb. vb.

Savaş ve barış konusunda da durum aynıdır. Savaş ve barış elbette ki zıt kavramlardır: Savaş başladığı zaman barış sona erer. Bunun tam tersi de doğrudur. Ama bu, savaş ve barışın birbirlerini şart koşan görünüşler oldukları demek değildir. Bu iki olguyu, alışılmış basitleştirici bir şekilde, dış zıtlar olarak görmeden hareket eden Mao Çe-tung, bunları toplumsal gelişmenin özünü dile getiren sosyal zıtlar olarak ele alır. Bundan pekâlâ kendiliğinden hareketin, toplumsal organizmanın çelişik yanlarının gelişmesinin kaçınılmaz olarak barışın savaşa, savaşın barışa yol açma-

sına götürdüğü sonucu çıkarılabilir. Savaş ve barış bir olgunun iki yanı değildir; savaş ve barış, devletlerarası siyasal ilişkilerin iki değişik biçimidir. Savaşın meydana gelmesi, barışta olduğu gibi, devletlerarası karşılıklı ilişkilerin bu şekildeki gelişmesine bağlı değildir, tersine kapitalizmin çelişkili karakterine bağlıdır.

Mao Çe-tung, zıtların birliği ve mücadelesi yasasını, imkan ve gerçek kategorilerinin karşılıklı etkilerinin incelenmesiyle ilişkili olarak görmez. Herhangi bir çelişkinin çözümlenmesi süreci, imkânın gerçeğe dönüşmesiyle sıkı sıkıya ilişkilidir. Bir çelişkinin çözümlenmesi ve imkânın gerçeğe dönüşmesi anı, bir ve aynı gelişim sürecinin iki yanıdır.

Bir imkânın varolması, şeylerdeki ve görünüşlerdeki iç çelişkiye bağlıdır. Örneğin, şu andaki şartlara göre, yeni bir dünya savaşının başlaması imkânı vardır. Ama böyle bir imkânın varolması, onun zorunlu olarak gerçeğe dönüşmesi anlamına gelmez. Bir imkân, ancak iki zıt arasındaki mücadele ve bunlardan birinin diğerini yenmesi ile gerçekleşir. Bir zıddın zaferi ve diğerinin yenilgisi, bu zıtların içlerinde sakladıkları imkânlar arasındaki nicelik ve nitelik farklarına bağlıdır. Örneğin, eskiden savaştan yana olan güçler, barıştan yana olan güçlere göre daha büyük bir zafer imkânına sahipken, şimdi bu durum temelden değişmiştir.

Günümüzde, sosyalist ülkeler topluluğunun, uluslararası işçi hareketinin ve ulusal kurtuluş mücadelesinin birleşik gücü, emperyalistleri, uluslararası anlaşmazlıkları savaş yoluyla çözme deneyine karşı dikkatli davranmaya zorlayabilmektedir. Mao Çe-tung'un barışın zorunlu olarak savaşla bozulduğu ve savaşla barışın birbirini izlediği şeklindeki tezleri günümüzdeki sosyal olguların gerçek niteliğine uymamaktadır.

Maocuların son on-onbeş yıldır uluslararası arena da sürdürdükleri pratik faaliyet göstermektedir ki

Mao Çe-tung'un savaş ve barış sorunlarıyla ilgili görüşlerinin aslında politik nedenleri vardır ve bu görüşlerin amacı, yeni bir dünya savaşını başlatma politikasının teorik temellerini oluşturmaktır.(34)

Maocu «diyalektiğin» en önemli eksiği; eklektik olmasında, yani tek tek unsurları arasında sıkı mantıksal bağlar bulunmamasındadır. Bu, özellikle Mao Çe-tung'un, zıtların birliği ve mücadelesi yasasının sosyalizmdeki etkisinin özgüllüğü uzlaşır ve uzlaşmaz (antagonist olmayan ve antagonist) çelişkilerin özü ve tarihsel rolleriyle ilgili görüşlerinde ortaya çıkmaktadır. Mao Çe-tung, bir taraftan, uzlaşmaz bir çelişkideki zıtların özdeşliğinden, bunların birbirine dönüşmesinden ve karşılıklı içiçe geçmesinden, bu temel üzerinde uzlaşmaz çelişkilerden uzlaşır çelişkilere geçişten ve bunun tersinden söz etmekte; öteyandan da, uzlaşmaz o!mayan bir çelişkinin zıt yanları arasındaki mücadeleyi, iki zıt gücün uzlaşmazlığı (antagonizmi) olarak görmektedir.

Mao Çe-tung bu çeşit metodolojik ilkelerden yola çıkarak, «Halk İçindeki Çelişmelerin Doğru Şekilde Ele Alınması Üzerine» adlı makalesinde, toplumsal çelişkilerin çeşitli biçimleriyle ilgili Marksçı görüşleri revizyona tabi tutmaktadır. Mao, burada, «uzlaşmaz ve uzlaşır çelişkiler» kavramlarının yerine; «bizimle düşman arasındaki ve halk içindeki çelişkiler» kavramlarını getirmektedir. Bu, yalnızca bir terminolojik kesinlik getirme yada bir yenilik yapma çabası değildir. Söz konusu olan, işçi sınıfı ve köylülük ile millî burjuvazi arasındaki çelişkinin, halk içindeki çelişki sayılmasıdır. Mao Çe-tung şöyle diyor: «Düşmanla bizim aramızdaki çelişmeler uzlaşmaz çelişmelerdir. Halk içindeki çelişmelere gelince, emekçiler arasındaki çelişmeler söz konusu olduğunda, bunlar uzlaşır çelişmelerdir; **sömürücü sınıflar ile sömürülen sı-**

(34) Bu konu üçüncü bölümde daha detaylı incelenecektir.

nıflar arasındaki çelişmeler sözkonusu ise, bunların uzlaşmaz yanlarının yanında, uzlaşır (antagonist olmayan) yanları da vardır... Ülkemizde, işçi sınıfı ile millî burjuvazi arasındaki çelişkiler, halk içindeki çelişkiler sayılır. **İşçi sınıfı ve millî burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi, tamamen halk içindeki bir sınıf mücadelesidir, çünkü bizim ülkemizdeki millî burjuvazinin ikili bir karakteri vardır.»**(35) Çin'de işçi sınıfı ile millî burjuvazi (büyük burjuvazi) arasındaki çelişkinin uzlaşmaz olmadığı tezi — bu çelişkinin uzlaşmaz bir yanının da bulunduğu söylenmesi, konunun özünü değiştirmez her ne kadar Mao Çe-tung «modern revizyonizm»le mücadele ettiğini iddia ediyorsa da, sağ oportünist ve revizyonist bir karakter taşır. Çin'de, işçi sınıfının ve millî burjuvazinin temel çıkarları uyuşmaz; çünkü millî burjuvazi, diğer bütün ülkelerde olduğu gibi hiç bir şekilde sosyalizmin kurulmasından yana değildir. Çin Halk Cumhuriyetinin bütün tarihi bunu ispatlamaktadır. Mao Çe-tung, sınıflar arasındaki ilişkiler sorununu; millî burjuvazi ile, ona ilke olarak düşman olan işçi sınıfı arasında bloklaşma ve politik işbirliği imkânı sorununu koymaktadır. İşçi sınıfı ile millî burjuvazi arasındaki uzlaşmaz çelişki, ancak burjuvazinin sınıf olarak eritilmesi (likidasyon) halinde çözülebilir.

Acaba, Mao Çe-tung'un; proletarya ile millî burjuvazi arasındaki çelişkilerin, halk içindeki çelişkiler sayılması gerektiği düşüncesi, gerçek dünyadaki karışık ve çeşitli olgulara yaratıcı ve her türlü şablonculuktan uzak bir yaklaşımın göstergesi sayılamaz mı? Ya da bu, Çin nüfusunun geniş yığınlarının yeni toplumun kuruluşuna katılmalarını sağlama çabası olamaz mı? Veya Maocu propagandanın göstermek istediği gibi, teorik sorunları yaratıcı bir şekilde çözme,

(35) Mao Tse-tung; Halk İçindeki Çelişkilerin Doğru Olarak Ele Alınması Üzerine, Halk Elkitabı, 1958, Pekin, s. 9, çince.

Marksçı felsefeye katkıda bulunma çabası olarak görülemez mi?(36)

Bilindiği gibi, Sosyalist devrimin başarısından sonra ortaya çıkan, farklı çelişkilerin çözüm yöntemleri sorununa ilk doğru ve bilimsel cevabı veren Lenin olmuştur. Lenin, çelişkileri diyalektik bir şekilde ele alarak, uzlaşmaz çelişkilerde bile, şu ya da bu sürecin belli bir aşamasında, çelişkilerin mümkün iç ilişkilerinin ortaya çıkarılması gerektiğini söylemişti. Lenin kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde, proletarya ile burjuvazi arasında kıyasıya bir sınıf mücadelesinin kaçınılmaz olduğunu anlamıştı. Ama o, buna rağmen, NEP (Yeni Ekonomik Politika) şartları altında, proletarya iktidarı tarafından kontrol altında tutulan devlet kapitalizmini ve burjuvaziyi, ülkedeki üretici güçlerin gelişmesi ve sıçraması için kullanmayı mümkün kabul ediyordu. Bunun şartı, burjuvaların, devletin yasalarına tamamen uymaları ve aynı zamanda etkilerinin kısıtlanmasıydı. Lenin için, **burjuvazi ve proletarya arasındaki çelişki, her zaman uzlaşmaz bir çelişkiydi.** Mao Çe-tung'un, proletarya ile millî burjuvazi arasındaki çelişkilerin, halk içindeki çelişkiler olduğu iddiasıyla; ÇKP Merkez Komitesi-

(36) ÇKP'nin «IX. Parti Kongresi» raporunda «Halk İçindeki Çelişkilerin Doğru Olarak Ele Alınması Üzerine» makalesinden «muazzam bir eser» olarak söz edilmektedir. Bu rapora göre Başkan Mao, «...bu makalede proletarya diktatörlüğü koşulları altında sınıf çelişkileri ve sınıf mücadelesi sorununu her yönden işlemiştir, iki **değişik türden çelişkinin, bizimle düşman arasındaki ve halk içindeki çelişkinin, sosyalist toplumda varolması öğretisi** geliştirilmiş ve proletarya diktatörlüğü şartları altında devrimin devam ettirilmesinin büyük teorisi konmuştur. Bu eser bize bir fener gibi ülkemizdeki sosyalist devrimin ve sosyalist kuruluşun yolunu göstermektedir. Bu eser aynı zamanda şimdiki büyük proleter kültür devriminin teorik temellerini de koymuştur.» (altını çizen - yz.)

nin 1949 yılındaki ikinci oturumunda, bütün Çin'de iktidarın proletaryaya geçmesinden sonra, işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki çelişkinin baş çelişki haline geldiğini öne sürmesi, taban tabana bir zıtlığı ifade etmektedir.

Maocu diyalektikte birbirleriyle çelişkili tezlerin bulunması, bunların birer sosyal fonksiyon taşımaları amacıyla yatar. Felsefe, Mao Çe-tung'da, tamamen kendi politikasının bir aracı haline gelmiştir. Onun felsefeye bakış açısı, sadece pragmatist ve faydacı (utilitarist)dir. Mao Çe-tung, felsefeyi sadece büyük güç olma hırsını gerçekleştirmede bir araç görevini yerine getirdiği sürece kullanmaktadır.

Diyalektiğe pragmatist ve faydacı bir şekilde yaklaşma, her türlü politik eylemin haklı gösterilmesi anlamına gelmektedir. Ama o zaman diyalektik, bir-biriyle çelişsin çelişmesin bu amaçla kullanılabilecek olan bir sürü teze sahip olmalıdır. Bunu Maocu «diyalektik»te de görüyoruz.(37) Mao grubunun güncel taktik amaçlarına en iyi uyan Maocu «diyalektik»in tezleri öne sürülmektedir. Maocu «diyalektik»in sosyal fonksiyonu Mao Çe-tung'un halk kavramını kullanımında belli olmaktadır. Şöyle söylüyor Mao: «İçinde bulunduğumuz sosyalizmi kurma döneminde, **sosyalizmin kuruluşuna karşı çıkmayan, bunu destekleyen ve bunda yer alan** bütün sınıf, tabaka ve sosyal gruplar halkı meydana getirirler. **Sosyalist devrime karşı çıkan, sosyalizmin kurulmasına düşmanca tavır alan ve onu yıkmak isteyen** toplumsal güç ve gruplar ise halk düşmanlarıdır.»(38) «...Demokrasi halkın içinde gerçek-

(37) Bununla ilgili olarak, ÇKP «IX. Parti Kongresi» raporunda, Mao Tse-tung'un, günümüz Çin'indeki baş çelişmenin proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişki olduğu ve bunun da halk içindeki bir çelişki olduğu tezinin yüceltildiğine dikkat etmek gerekir.

(38) Mao Tse-tung: Halk İçindeki Çelişkilerin Doğru Olarak Ele Alınması Üzerine, s. 9 (altını çizen - yz.)

leştirilir, işçi sınıfının etrafında birleşmiş olan insanlar, en başta köylüler, vatandaşlık haklarını kullanırlar ve **gerici sınıflar ile sosyalist dönüşüme ve sosyalizmin kuruluşuna karşı koyan unsurlar** üzerinde diktatörlük uygularlar.»(39) İlk bakışta zannedilebilir ki, «halk» kavramının doğru Marksist bir tanımı ile karşı karşıyayızdır. Sosyalizmden yana olan ve onu kuranlar halktır. Sosyalizmin kuruluşuna zarar verenler halkın düşmanlarıdır. Ama, Maocu halk kavramının daha yakından incelenmesi, sınıf ilkelerinin reddedilişini ve subjektivizmi hemen ortaya çıkarır.

Marksçı toplum bilimi, «halk» kavramının tanımında, öncelikle toplumun gelişmesindeki maddi üretimin belirleyici rolünden tek tek sınıf, tabaka ve grupların toplumsal üretimin belirli bir sistemindeki ekonomik durumlarından yola çıkmayı öngörür. Tek tek sınıf, tabaka ve grupların, sözkonusu toplumdaki sosyal gelişmenin önünde duran somut görevlerin yerine getirilmesiyle ne derece ilgili oldukları ve buna ne ölçüde katılacakları bu şekilde kararlaştırılır. Halk kavramının Maocu tanımında, sosyal sınıf, tabaka ve grupların bu kavrama dahil edilmelerindeki temel belirleyici ölçüt eksiktir. Bu tanıma göre, herhangi bir sosyal grubun, hatta sömürücülerden meydana gelen bir gurubun bile —bu durumda burjuvazi— sosyalizmi kurmak ve biçimsel olarak kuruluşuna katılmak istediğini açıklaması yeterlidir. Ve bunlar böylece, otomatik olarak «halk» kavramının içine girerler.

Kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde, «halk» kavramına, küçük burjuvazi ve hatta şehir ve kır orta burjuvazisi de girebilir. Ama bu kavramı, büyük burjuvaziyi de kapsayacak şekilde tanımlamak için, bir neden yoktur. Mao Çe-tung'un görüşüne göre, «vatandaşlık haklarına sahip olan» herkes halktan sayılmıştır ve sayılmaktadır. Örneğin, Koumintang

(39) age, s. 10, (altını çizen - yz.)

Çin'indeki eski ikinci başkan olan büyük gerici Li Zongren ve Çin Halkının Politik Danışma Konferansı üyesi olan Macao'nun ekonomik diktatörü Ho Yin gibi.

Mao Çe-tung, proletaryanın düşmanlarını tanım-larken de anti-marksçı görüşlerden yola çıkmaktadır. Bu konuda temel ölçüt, kişilerin günümüzdeki Çin yö-neticilerinin politik çizgisine karşı tavrıdır. Bu yoru-ma göre, «halk düşmanı», sömürücü bir sınıfa zorun-lu olarak bağlı bulunmayan, politik bir olgu haline gelmiştir. Çin'de son yıllardaki olayların gelişmesinin gösterdiği gibi, «halkın düşmanları» sömürücü sınıf-ların temsilcileri değil, «sosyalist devrime karşı çıkan, sosyalizmin kurulmasına düşmanca tavır alan (yani sosyalizmin ilkelerinin Maocular tarafından saptırılma-sını kabul etmeyen ve onu yıkmak isteyenlerdir. Ya-ni Mao grubu ile mücadele edenlerdir.)»

Maocuların politik çizgisiyle bağdaşmayan ve bundan hoşnut olmayan herkesi, bu şekilde düşman saymak mümkündür. Kişinin sosyal kökeni, sosyal du-rumu ve hoşnut olmama biçimleri hiç bir önem taşı-maz. Bu yüzden de, Çin'de bugün Çin Komünist Par-tisi içindeki enternasyonalist güçlerin «halk düşmanı» ilân edilmeleri, hiç de şaşırtıcı değildir.

Çağdaş Çin toplumu bu şekilde, «biz» (dostlar) ve «düşmanlar» diye ikiye ayrılmaktadır. Maoculuk burada, «biz» kavramından kendisini ve takipçilerini; «düşmanlar» kavramından da, burjuvaziyi değil, daha çok, başka türlü düşünenleri, Maocu teori ve pratikle uzlaşmayan herkesi anlamaktadır. **Zongquo Qingmian Bao** gazetesinde, 23 Haziran 1966'da şöyle deniyor-du: «Mao Çe-tung'un düşüncelerine karşı çıkan her-kes karşı devrimcidir.» Böylece, bir kişinin Maocu talimatlardan şüphe duyması ya da kendi düşünce-sini söylemesi, «düşman» kategorisine girmesi için yetmektedir. Bu yüzden Mao Çe-tung ve takipçileri, ideolojik rakipleriyle girdikleri bütün hesaplaşmaları «halk düşmanları» kavramıyla maskeleyemektirler. Ra-

kipleri sömürücü sınıflardan olmasalar ve hatta Çin halkına ve Çin devrimine şerefli bir şekilde hizmet etmiş olsalar bile.

«Kültür devrimi»nin pratiği, «halk» ve «halk düşmanları» kavramlarının Maocu yorumunun anti-marksçı özünü daha açık bir şekilde ortaya çıkarmıştır. Mao Çe-tung'un etrafındaki grup, «devrim»in amacının Çin'in burjuva düzenine geri dönmesini önlemek olduğunu; bu «devrim»in «halk düşmanları»na, «parti içine sızmış burjuva ajanlarına» ve «kapitalist yolu benimsemiş olan iktidara» karşı mücadele verdiğini iddia etmişlerdir. («Kültür Devrimi» sırasında, «düşman» sözcüğü, sık sık «kötü ruhlar», «kara haydutlar», «adi herifler» gibi deyimlerle de ifade edilmiştir.) Tabii ki bir işçi sınıfı partisi içinde, yozlaşmış burjuva görüşler taşıyan ve hatta sınıf düşmanlarının dolaysız ajanı olan kişiler bulunabilir. Bunlara karşı güçlü bir mücadele verilmelidir. Ama bu savaş, uydurulmuş düşmanlara değil, gerçek düşmanlara karşı verilmelidir. «Kültür Devrimi» yıllarında, Maoya göre burjuva ajanı oldukları için ve Çin'de sosyalizmin kuruluşunu yıkmak istedikleri için, binlerce ve onbinlerce işçi sınıfı devrimcisi düşman sayıldılar. Burjuvazinin gerçek temsilcileri ise, her türlü eleştiriden korundular.

Daha önce de değindiğimiz gibi, 1920'lerde Marksçılığa yönelmesinin nedeni, Mao Çe-tung'un o zamanlar Marksçılığı Çin'in eski gücüne yeniden kavuşması için en iyi araç olarak görmesindendi. Onun, 1930'larda ve 40'larda Marksçı terminolojiyi kullanması, ÇKP'de egemenliğini koruması için gerekliydi. Bunu görmek için, kendi eliyle hazırladığı «Parti Tarihinin Bazı Sorunları Üzerine» adlı «karar»ını hatırlamak yeterlidir. Burada «dogmatizme» ve «dogmatistler»e karşı (Mao Çe-tung enternasyonalist işçi sınıfı devrimcilerini kastetmektedir.) mücadelenin gereği ile ilgili bir çok nokta vardır. 1950 ve 60'larda, Mao Çe-tung, Marksçılık-Leninciliğe ve sosyaliz-

min kuruluşunun ilkelerine ihanetini maskeleyerek, Parti ve ülkede azalan gücünü pekiştirmek ve gerek sosyalist ülkeler topluluğu, gerekse uluslararası işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketi içindeki bölücü faaliyetini haklı göstermek amacıyla Marksçı tezlerden söz ediyordu.

Çin halk devriminin zaferini izleyen ilk yıllarda, Mao Çe-tung ve takipçileri, sosyalizmin kuruluş ilkelerini revizyona tabi tutmaya, sosyalist dünya sisteminden ve uluslararası devrimci hareketten kopmaya henüz açıkça karar vermeden önce, Sovyetler Birliği'nin sürdürdüğü barış içinde bir arada yaşama politikasını desteklemek zorundayken, henüz uzlaşır (antagonist olmayan) çelişkilerden söz ediyorlardı. Fakat Maocular ne zaman ki, iç ve dış politikalarında temelden bir değişiklik yaptılar ve sosyalist dünya sisteminde, uluslararası devrimci harekette, uluslararası işçi sınıfı hareketinde ve ulusal kurtuluş hareketinde egemenlik iddiası ile ortaya çıktılar, o zaman gerek Çin'deki gerekse dışardaki Marksçı-Lenincilerle aralarına bir «mesafe» koymak için, uzlaşmaz çelişkilerden söz etmeye başladılar. Çin'de bu amaçla, 1964'de, zıtların birliği ve mücadelesi yasası ile ilgili geniş bir tartışma açıldı. Maocular bu konuda, kendi görüşlerine Marksçı bir görünüş vermek için kendilerine göre yorumladıkları Lenin'in otoritesini ve «Birliğin Bölünmesi» düşüncesini kullanmak istediler.

Marksçı diyalektik, toplumsal olaylara somut tarihsel bir şekilde yaklaşmayı gerektirir. Diyalektik, soyut bir şema değildir ki, bu şemaya dayanarak saf mantıksal bir şekilde, pratiğin bütün somut sorularına cevap verilebilsin. Marksçı diyalektik, yalnızca olayların bütün gelişme aşamalarındaki kendilerine has genel niteliklerinin gözönünde tutulmasını değil; aynı zamanda ele alınan olayın gelişmesinin belli somut aşamasında onu karakterize eden çelişkili özelliklerinin de ele alınmasını gerektirir.

Her sosyalist ülkenin ve sosyalist devletler topluluğunun, her işçi sınıfı partisinin ve uluslararası işçi sınıfı hareketinin gelişmelerinin çelişkili karakteri, toplumsal olayların gelişme süreçlerine has olan genel niteliklerinin yanında, bir takım özelliklere de sahiptir. Bu çelişkiler uzlaşır nitelikte olduğu için, zıt yanların birliği burada özel bir rol oynar. Örneğin işçi sınıfı partileri, eşit olmayan şartlar altında çalışırlar. Partiler arasındaki pratik sorunları ele alış farkları, hatta görüşlerdeki ayrılıklar buradan doğmaktadır. Ama öteyandan, temel çıkarlarındaki birlik, dünya devrimci hareketinin çeşitli kısımları arasında ortaya çıkan güçlüklerin ve görüş ayrılıklarının aşılmasında, en önemli etken niteliğindedir. 1969'da yapılan, Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı'na katılanlar, partiler arasındaki görüş ayrılıklarının başarılı bir şekilde giderileceğine inandıklarını bildirdiler: «Bu inanç, uluslararası işçi sınıfının ortak amaç ve çıkarlara sahip olması; her partinin, kendi sorunlarını hem millî hem de uluslararası çıkarlar açısından, işçi sınıfı devrimcilerinin görevlerine uygun çözümler bulma çabası temeline, işçi sınıfı devrimcilerinin uluslararası planda birleşme isteklerine dayanmaktadır.»(40)

Maocular, «Birliğin Bölünmesi»nin, toplumun birbirine düşman sınıflara bölünmesi şeklinde ortaya çıktığı somut durumları, bütün toplumsal olaylara aktarmaktadırlar. Burada söz konusu edilen şeyin, teorik bir yanlış ya da herhangi bir yanılgı olduğu öne sürülemez. Bazı Maocular yanılgı olabilirler, ama Mao Çe-tung için söz konusu olan, Marksçı-Leninci felsefeden bilinçli bir şekilde ayrılmasıdır.

Mao Çe-tung'un diyalektiğe faydacı açıdan yaklaşmasının ispatı, «Birliğin Bölünmesi»ni yalnızca be-

(40) 1969 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı Belgeleri, Berlin, 1972, s. 53.

lirli, keyfî bir şekilde seçilmiş toplumsal olaylarla sınırlandırılmasıdır. Sosyalist ülkeler arasındaki «bölünme» zorunlu ve ilerici olarak kabul edilmekte; ama Çin'in, Çin Halk Cumhuriyeti, Çan Kay Şek'in Taiwan'ı olarak ikiye «bölünmesi»nden, «iki zıttın birleşmesi» diye söz edilmektedir. Çin Komünist Partisinin «bölünmesi» de, ilerici ve kaçınılmaz olarak değerlendirilmektedir. Ama söz Çin burjuvazisine gelince, gene «iki zıttın birleşmesi»nden söz edilmektedir. Uluslararası işçi sınıfı hareketinin «bölünmesi» de, ilerici ve kaçınılmazdır. Fakat aynı zamanda, işçi sınıfı partilerinden uzaklaştırılmış olan dönekler ve burjuva ajanları için, «iki zıttın birleşmesi» ilkesi uygulanmaktadır.

Günlük politik faaliyetin haklı gösterilmesi amacıyla, teorinin saptırılmasına bir diğer örnek de, «Kültür Devrimi» sırasında görüldüğü gibi, kültürel mirasa karşı takınılan nihilist tavrıdır.

Çin ve dünya kültürüne karşı açılan savaş, Mao'cular tarafından Marksçı (Maocu) ideolojinin yerleşmesini zorlaştıran eski foedal ve burjuva görüş, gelenek, görenek ve alışkanlıkların ortadan kaldırılması zorunluluğuyla açıklanmaktadır. Ama buradan, Mao Çe-tung'un her türlü kültürel mirasa karşı olduğu anlamı çıkarılmamalıdır. Kendi insiyatifiyle başlatılan, Çin halkının kültürel değerlerinin yıkılması eylemi, bize göre taktik düşüncelere bağlıdır. «Büyük Yol gösterici», son yıllarda kültürel mirasa karşı çıkmıştır, çünkü önce bu miras, milyonlarca Çinlinin Maocular tarafından körletilmesine engel teşkil ediyordu. İkinci olarak Maoculuğun ideolojik ve politik rakipleri bu mirastan faydalanıyordu. Üçüncü olarak, halkın dünyadaki kültürel ve felsefî değerlere yönelmesi, «Mao Çe-tung Düşüncesi»nin bütün kofluğunu açıkça göstermekteydi.

Öte yandan Mao Çe-tung'un değişik şartlarda, eski kültürün belli unsurlarının savunucusu olarak

ortaya çıkması da olağandır. Onun geleneksel öğrenimini, eski Çin stilinde şiir ve elyazısı yazma tutkusunu, Konfiçyüs'çülük ve Budizme olan aşırı ilgisini unutmamak gerekir.(41)

Maocular, sürekli olarak politik eylemlerini, uygun Marksçı-Leninci alıntılarla haklı göstermek çabasındadırlar.: «İleriye Doğru Büyük Hamle»yi, düşünce kitlelere malolduğunda maddi bir güç haline gelir teziyle, bölücülük politikalarını, Lenin'in Birliğin Bölünmesi teziyle, Hongweibing ve diğer Maocu grupların saf dışı edilmelerini revizyonizme karşı kararlı bir mücadelenin zorunlu olduğu şeklindeki Marksist tezle haklı göstermeye çalışmaktadırlar. Marksçı diyalektik böylece yüzeyselleştirilmekte ve kabalaştırılmaktadır. Maocu «diyalektik»in, bazı dış terminolojik benzerlikler dışında, Marksçı diyalektik yöntemle ortak hiç bir yanı yoktur ve daha detaylı bir inceleme, onun geleneksel Çin diyalektiğinin özel bir biçimi olduğunu hemen gösterir.

4. Maddeci tarih görüşü yerine subjektif idealizm

Mao Çe-tung'un dünya görüşünün dayanakları nelerdir? Mao yazılarında, varlığın bilinçten önce geldiği ve duyguların kaynağının objektif gerçek olduğu gibi, bazı tezler öne sürmüştü de; o, madde ve bilinç arasındaki ilişkiler karmaşasını, nesnelerin ve olguların insan bilincine yansımadaki geniş çelişkili süreci, temelde metafizik ve idealist bir şekilde ele alır.

Bize göre, Mao Çe-tung'un, maddenin bilinçten önce geldiğini kabul etmesi, gerçek bir maddeci olarak görünebilmesi için zorunluydu. Halbuki kendi dün-

(41) 1960 yılında Mao Tse-tung bir özel görüşmede Buda felsefesinin öğrenilmesinin önemi üzerinde durmuştu.

ya görüşünü gösteren, bir çok felsefe sorununu «orijinal» bir biçimde ortaya koyuş şekli, bununla hiç bir şekilde uyuşmamaktadır. Mao Çe-tung'un felsefe sorunlarına yaklaşmasında kendine özgü bir biçim, toplumsal gelişmenin objektif yasaları ile bilinçli insan faaliyeti arasındaki ilişkiyi; toplumun ekonomik temel ile politik üst yapısı ve toplumsal varlık ile toplumsal düşünceler arasındaki ilişkileri ele alışında açıkça görülebilir.

Maoculuğa bu açıdan bakarsak, onun, önceliği subjektif unsura, yani «subjektif eylem»e, politikaya ve düşüncelere tanıdığını görürüz. Bu durum, şu iddialarında ortaya çıkmaktadır: Sosyalist üretim tarzında temel rolü üretici güçler değil, üretim ilişkileri oynar; sosyalist toplumda temel güç, ekonomi değil, politikadır; sosyalizmin kuruluşunda temel sorun maddi çıkarlar değil, moral kazandırıcı unsurlardır.

Bütün bu iddialar, son tahlilde sosyalizm şartlarında, insanların «subjektif eyleminin» belirleyici olduğu tezinden kaynaklanmaktadır. Bu çabanın amacı, sosyalizmin kurulmasının objektif yasalarını, yöneticilerin subjektif eylemine bağlamak, iç ve dış politikadaki subjektivizmi, voluntarizmi (iradecilik) ve maceracılığı teorik olarak haklı göstermektedir.

Çin'de, 1958-59 yıllarında, objektif yasalarla subjektif eylem arasındaki ilişki üzerine bir tartışma açılmış ve hemen hemen aynı zamanlarda ünlü «Subjektif Eylem Teorisi»nin geniş bir şekilde yayılmasına başlanmıştır. Mao Çe-tung'un bu teorinin geliştirilmesindeki rolü de, bu kampanyayla birlikte halka yayılmıştır. Bu konuyla ilgili olarak, 1961 de Pekin'de yayınlanmış olan, «Diyalektik Maddecilik» el kitabından iki bölümü aşağıya alıyoruz:

1) O (Mao Çe-tung -yz.), yalnızca subjektif eylemin önemini inkâr eden ya da önemsemiyen her türlü oportünist unsura karşı kararlı bir mücadele vermekle kalmamış, aynı zamanda subjektif eylemin te-

orisinin gelişmesine büyük teorik ve pratik katkılarda bulunmuştur. O, yalnızca, subjektif eylemin Marksçı açıdan tam bir bilimsel tanımını vermekle, **belli şartlar altında subjektif eylemin belirleyici rol oynadığını** açık ve somut olarak göstermekle kalmamış; aynı zamanda, maddecilik ve diyalektiğin birliği temeli üzerinde, subjektif ile objektif, subjektif eylem ile objektif yasalar ve devrimci düşünce ile bilimsel yaklaşım arasındaki diyalektik ilişkilerin varlığını da bütün yönleriyle derinlemesine incelemiştir.»

2) Mao Çe-tung yoldaşın Marksçı felsefeye yeni katkısı, yalnızca subjektif ve objektif arasındaki çelişkiden yola çıkarak, **subjektif eylemin belli şartlar altındaki belirleyici rolü** (altını biz çizdik.-yz.) sorununa açık ve olumlu bir cevap vermiş olmasında değil; ayrıca, toplumsal hayatın ve partinin pratik faaliyetinin en önemli alanlarında, partiye, dünyayı köklü bir dönüşüme uğratma mücadelesinde halkı yönetmek için güçlü bir silah vermiş olmasındadır.»

Marksçılık, bilindiği gibi, toplumsal gelişmedeki subjektif unsurun önemini inkar etmez. Tersine, bu önemin, sosyalizmin kuruluşu ne kadar başarılı olursa, o ölçüde artacağını belirtir. Bunun nedeni, toplumsal gelişmenin objektif yasalarının bilinmesi üzerine kurulmasından işçi sınıfı partisinin, bu yasaları, bütün toplumun çıkarları açısından kullanmasıdır. Sosyalizmde insan faaliyeti, amaca yönelik, bilinçli bir nitelik kazanır. Fakat sosyalist toplumdaki gelişmenin yasaları, bütün diğer toplum biçimlerinde görülen gelişme yasaları kadar objektif ve maddîdir. Bu yasaların yetersiz bir şekilde ele alınması ve inkar edilmesi, sosyalist toplumun gelişmesini olumsuz yönde etkiler.

Maocular, Marksçıların tersine, insanların subjektif eylemlerinin savunucuları olarak ortaya çıkmakta ve bu arada, toplumsal gelişmenin objektif yasalarıyla, insanların bilinçli faaliyetleri arasındaki diya-

lektik birliği inkar etmektedirler. Maocular, Marksçılar mekanik kalmakla suçlamakta ve onların «insanla madde arasındaki ilişkide belirleyici unsurun insan olduğunu kabul etmediklerini; insanın davranışlarının, objektif yasaların donmuş şemaları tarafından belirlendiğini ve insanın, yalnızca bu yasalara pasif bir şekilde uymak zorunda olduğunu söylediklerini» iddia etmektedirler. Subjektif faktörün rolünün, sosyalizmde son derece arttığını öne süren Maocular ,objektif toplumsal yasalarla, insanın subjektif faaliyetini metafizik bir şekilde karşı karşıya koymakta ve birini diğ erinden ayırmaktadırlar.

Burada asıl önemli olan, Maocuların subjektif eylem'den halk kitlelerinin toplumsal gelişmenin yasalarının bilinmesine dayanan, bilinçli, amaca yönelik faaliyetlerini değil de, yöneticilerin subjektif talimatlarının yerine getirilmesini anlamalarıdır. Bu yüzden, eğer konu, Mao Çe-tung'un «Subjektif Eylem Teorisi»nin gelişmesindeki kazançları ise, bu, onun insanların hiçbir objektif yasa ile sınırlanmamış olan eylemlerinden yana olduğudur, yani temelde, genel olarak subjektivizmi ve voluntarizmi savunuyor olmasıdır. Böyle bir bakış açısı subjektif-idealizmdir.

Maocu felsefenin incelenmesinde önemli bir konuya dikkat etmek gerekir. Maocular, Marksçılıktan sapmış olduklarını gizlemek için, sık sık şu oyuna başvururlar: Doğru bir Marksçı tezi alır ve bunu kendilerine göre yorumlarlar. Duruma göre, kendilerine en faydalı olacağına inandıkları biçimde, belli bir tezin, bir yönünü daha fazla öne çıkarır, bütününden bir parçayı ele alır ve onu mutlaklaştırırlar. Ama bu marifetleri anlaşılmasın diye de, bu şekilde hazırlamış oldukları Marksçı tezi bir bütünmüş gibi tanıtlarlar.

Örneğin, Sosyalizmdeki toplumsal gelişmenin objektif yasaları ile insanın bilinçli faaliyeti arasındaki karşılıklı diyalektik ilişki hakkındaki Marksçı

görüşü revizyondan geçirdiklerini gizlemek için, objektif yasaları göz önünde bulundurmak gerektiğinden söz ederler, ama kendileri aynı zamanda asıl önemi insan faaliyetine verirler.

Bu yüzden, Maocuların Marksçı felsefenin doğru tezlerini saptırmalarını ortaya çıkarmak için, yalnızca bunların teorik görüşlerini dikkatlice incelemek ve sözü edilen konu hakkında bütün söylediklerini karşılaştırmak, tahlil etmek yetmez; ayrıca şu ya da bu teorik tezin, ne zaman, hangi şartlar altında ve hangi nedenlerle öne çıkarıldığının da iyice gözlenmesi gerekir. Mao Çe-tung'un, toplumsal gelişmenin objektif yasalarının uygulanması sorununa subjektif-idealist bir şekilde yaklaşması eğer subjektif eylemin savunulmasının, «İleriye Doğru Büyük Hamle» ile aynı döneme ve halk komünlerinin kurulması ile aynı döneme rastladığı düşünülürse, daha da anlaşılır hale gelmektedir.

İnsanın maddi üretimdeki rolü sorunu da, Maocular tarafından subjektif-idealist bir şekilde ele alınmaktadır. Bununla ilgili olarak, Çin Halk Cumhuriyeti Bilimler Akademisi Felsefe ve Toplum Bilimleri Bölümü'nün yayın organı olan **Xin Jianshe** dergisinin, 1965'de yayınladığı bir makaledeki şu satırlar okunabilir: «... Üretimde üretim araçları ve savaşlarda silahlar, üretim ile savaşın önemli unsurları olmalarına rağmen bunlar, insana oranla ikinci dereceden bir yere sahiptirler. İster üretim mücadelesinde olsun, isterse sınıf mücadelesinde, belirleyici unsur, eşya değil insandır.»(42) Bu makalenin yazarlarına göre; insan aktif, eşya ise pasiftir. İnsan «...düşünebilir, çalışabilir ve subjektif bir eylemde bulunur; dünyayı tanıyabilir ve değiştirebilir. Eşyanın ise bu gibi nitelikleri yok...»(43) «Üretimde üretim araçları, savaşta silah-

(42) Ksin Jianşe, 1965, No. 7, s. 23, çince.

(43) ağı.

lar, bütün şeylerin en önemlileridir... Ama insan faaliyeti olmazsa, tabiat kendi başına gerekli üretim araçlarını ve silahları sağlayamaz. İnsan faaliyeti olmazsa, daha önceden yaratılmış olan araç ve silahlar hurdaya döner.»(44) Subjektif eylem ve objektif yasalar arasındaki ilişkinin ele alınmasında sübjektif faktör, burada da aşırı bir şekilde abartılmaktadır.

Acaba yapılmak istenen, davranış halindeki varlık, insan eyleminin savunulması mıdır? Ama yukarıya aldığımız tez'in «İleriye Doğru Büyük Hamle» ile halk komünlerinin iflas ettiği ve Çin'de sanayileşme hızının yavaşladığı bir dönemde, tekniğin ve teknik ilerlemenin öneminin her fırsatta hor görüldüğü, «Atom bombası kağıttan kaplandır» şeklindeki Maocu düşüncenin propagandasının umursamazca yapıldığı bir dönemde yazılmış olması, bunun anti-marksçı niteliğini açıkça ortaya koymaktadır. Burada söz konusu olan, maddi üretimdeki insanın rolünün kasıtlı olarak abartılması ve maddi üretimin rolünün küçümсенmesidir.

Marksçı, insanın toplumsal üretimdeki belirleyici rolünü her zaman vurgulamıştır. Lenin'in; işçilerin ve emekçilerin bütün insanlığın ilk üretici güçleri oldukları şeklindeki sözlerini hatırlamak yeter. Ama Marksçılık, insanı hiçbir zaman üretici güçlerin diğer unsurlarından ayırmamış ve bunlarla karşı karşıya getirmemiştir. İnsan, en önemli üretici güçtür, ama tek üretici güç değil. Bu temel ilkenin bilinçli ya da bilinçsiz reddi, tek tek üretim tarzları arasındaki farkların silinmesine yolaçar, çünkü her toplum, üretim araçlarının belli bir gelişme seviyesi ile belirlenir.

Tabiatı etkileme sürecinde, insanlar yalnızca tabiatı değil, kendilerini de değiştirirler. Kendilerini üretim araçları yapımında mükemmelleştirirler

ama bu mükemmelleşme, üretici güçlerin o anda erişmiş olduğu gelişim düzeyine bağlıdır. İnsan gücü ve imkânı, her tarihsel çağda, maddi üretimin, özellikle üretim araçlarının o çağdaki gelişme düzeyi tarafından belirlenir. Üretim araçlarının varlığının insanın varlığına bağlı olduğunu kimse inkâr edemez. Ama bundan, üretim araçlarının hiç önemini olmadığı sonucu çıkarılmamalıdır. İnsanın gücü, asıl üretim araçlarının gelişme düzeyinde kendini gösterir. Maocular, «Bilimsel Otoritelere Körükörüne inanmaktan Vazgeçin!» sloganının gösterdiği gibi, bilim ve tekniğe karşı nihilizmi öğütlemektedirler. Bilimsel ve teknik devrimin günümüzdeki şartlarında; bilimin doğrudan toplumsal bir üretici güç olduğu şartlarda, böyle bir tavır, zorunlu olarak bilimsel araştırmanın tıkanıp kalmasına yol açar.

Burada, Maoculuğun karakteristik bir özelliği ile karşı karşıya olduğumuzu zannediyoruz: Teori ve pratiğin birbirinden ayrılması ve pratiğe, dar-faydacı bir açıdan yaklaşılması. Mao Çe-Tung'un kendisi de, tabiat bilimlerinin modern toplumda sürekli artan önemini kavramak zorundadır, çünkü bunların kazançlarının kullanımı, insanların tabiat üzerindeki egemenlik derecesini artırır. Nükleer silahların ve roketlerin yapımıyla uğraşan bilimsel kurumların ve bilim adamlarının büyük bir bölümünün, «Kültür Devrimi» sırasında eleştirilmemiş olması, bunu doğrulamaktadır. Darbe, genel olarak toplum bilimleriyle uğraşanlara yönelmişti. Mao Çe-Tung bu arada, «sahte bilimsellik» ve «bilimsel otoritelere itaat» kavramlarını, sadece politik rakiplerini altetmek için kullanıyordu. Maocular uygulamalı tabiat bilimlerinin büyük önemini açıktır ki, gelecekte de inkar etmiyeceklerdir.

Mao Çe-Tung'un, insanın üretimdeki önemini fetişleştirmesi, üretici güçlerle üretim ilişkilerini, alt-

yapı ile üstyapı arasındaki ilişkileri yanlış yorumlamasından ileri gelmektedir.

Bu sorunu, bilimsel olarak, Marks ve Engels ortaya koymuşlardır: «İnsanlar, hayatlarını sağlamak için yürüttükleri toplumsal üretim faaliyetinde, aralarında belirli, zorunlu, kendi iradelerinden bağımsız ilişkilere girerler; bu üretim ilişkileri, kendi maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişme aşamasına uygun düşer. Bu üretim ilişkilerinin bütünü, üzerinde belirli bir politik ve hukuki üst yapının kurulduğu ve kendisine belirli toplumsal bilinç şekillerinin uygun düştüğü, gerçek temeli teşkil eden toplumun üretim yapısını meydana getirir. Maddi hayatın üretim biçimi, toplumsal, politik ve entellektüel hayat sürecinin genel karakterini belirler. İnsanların varlığını belirleyen bilinçleri değildir, tam tersine bilinçlerini belirleyen toplumsal varlıklarıdır. Toplumun maddi üretici güçleri, gelişmelerinin belli bir aşamasında mevcut üretim ilişkileriyle, ya da o zamana kadar içinde hareket ettikleri ve kendilerinin sadece hukuki ifadeleri olan mülkiyet ilişkileriyle çelişkiye düşerler. Bu ilişkiler, üretici güçlerin gelişme biçimleri olmaktan çıkıp, bunları engelleyen zincirler haline gelirler. Böylece bir sosyal devrimler çağı başlar... Nasıl bir bireyin ne olduğuna onun kendisi hakkındaki düşüncesine göre karar verilemezse, böyle bir dönüşüm dönemi hakkındaki karar da, bu dönemin kendi bilincine dayandırılmaz; tersine bu bilinci, maddi hayatın çelişkilerinden, toplumsal üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki mevcut çatışmadan hareket ederek açıklamak gerekir.»(45) Lenin Marks'ın bu sözlerinde, bütün maddi tarih görüşünün mevcut olduğunu söyler.

Mao Çe-Tung ise bunun tersine, önce, üretici

(45) Karl Marks: Ekonomi Politığın Eleştirisine Katkı, Önsöz. Karl Marks Friedrich Engels, Eserleri, cilt 13. s. 8-9.

güçler ile üretim ilişkileri arasındaki ilişkide, belirleyici unsur olarak üretim ilişkilerini kabul etmekte, sonra da yeni üretim ilişkilerinin yaratılmasının maddi üretim tarzından kaynaklanan objektif zorunluluklara değil de, insanın subjektif iradesine bağlı olduğunu söylemektedir. (46)

Maocular, Çin'in toplumsal kalkınmasını hızlandırmak için, üretim ilişkilerini, suni bir şekilde üretici güçlerden bağımsız olarak «mükemmelleştirme»nin mümkün olduğu görüşündedirler. «İleriye Doğru Büyük Hamle» ve halk komünleri bu amaçla örgütlenmiştir. Çin'de sosyalizmin kuruluşunun başlangıç dönemi şartlarında, en çabuk bir şekilde sınıfsız topluma geçiş hedef tutulmuş; halk komünleri, gelecekteki sınıfsız toplumun temel hücreleri olarak tanıtılmıştır. Bu «deney»in acıklı sonu herkesin malûmudur.

Tarım ve sanayideki çeşitli örgütsel ve politik reorganizasyonlardan meydana gelen, üretim ilişkilerinin bu suni «mükemmelleştirilmesi», ifadesini bitmez tükenmez, sürekli birbirini izleyen politik kampanya ve kitle hareketlerinde bulmuş, sınıf mücadelesinin kasıtlı bir şekilde keskinleştirilmesi ile iç-içe geçmişti. Örnek olarak, «Üç Kötülük»e ve «Beş Kötülük»e karşı hareketleri (1952-53), «Sağ Unsurlar»a karşı mücadeleyi (1957-58), «Çalışma Şeklinin Düzeltilmesi Hareketi»ni (1957-58), «Dertlerini Partiye Aç» kampanyasını (1958-59), «Köyde Sosyalist Eğitim Hareketleri»ni (1962-63), ve son olarak «Kültür Devrimi»ni (1966-69) sayabiliriz.

Bu anti-Marksist kavramlar, en yüksek noktasına, «Mao Çe-Tung Düşüncesi herşeye kadir bir güçtür» formülasyonunda erişmektedir. **Renmin Ri-**

(46) Mao'cuların örneğin yukarıdaki durumlarda koydukları kısıtlamalar taktiktir ve materyalist tarih anlayışının revize edilmesini gizlemek amacını gütmektedir.

bao gazetesi şöyle yazıyor: «Mao Çe-Tung düşüncesi bütün dünyaya yayıldığı, ve bütün dünyadaki devrimci halklar tarafından kavranıldığı zaman, bu düşünceler dünya devrimci halklarının beyinlerini değiştirecek ve büyük bir maddi güce dönüştürecekler. Dünya devrimci halkları, Mao Çe-Tung Düşüncesini kavradıkları zaman; dev ve tükenmez bir güçle, eski dünyayı yıkacaklar, emperyalizmi, modern revizyonizmi ve gericiliği tek tek ülkelerde tamamen ortadan silecekler ve bütün dünyada sonsuz aydınlıkta, ulaşılmaz güzellikte, büyük ve yeni bir sınıfsız toplumu, baskı ve sömürünün olmadığı bir toplumu kuracaklardır.» (47)

Bütün bu kampanyalarda, ideolojinin görece bağımsızlığıyla ilgili Marksçı tez, bilim dışı bir şekilde yorumlanmakta, Marks'ın, «düşünce yığınları kavradığı zaman maddi bir güç haline gelir» tezi, son derece yüzeyselleştirilmektedir.

Marksçı-Leninciler, düşüncelerin toplumsal gelişmedeki rolüne her zaman büyük önem vermişlerdir. Düşünceler, eğer gerçek hayatı, gerçek sınıf ilişkilerini, bilimin gelişmesini ve ekonomik ilerlemeyi yansıtıyorlarsa, ancak bu zorunlu şartlar altında, onun toplumsal gelişmeyi hızlandırabileceğini söylerler. Marksçılık-Lenincilik düşüncelerinin yaşama yeteneği, yok edilemezliği ve aynı zamanda toplumsal süreç üzerindeki devindirici etkisi, onların bilimsel niteliği ve toplumsal gelişmenin objektif yasalarıyla olan uyumlulukları sonucudur. Sadece bu nedenden dolayı, onlar dünyayı değiştiren maddi bir güç olmuşlardır. «Mao Çe-Tung Düşüncesi»nin ise yaratıcı gücü eksiktir, çünkü ne bilime dayanır, ne de toplumun gelişmesinin objektif yasalarına uyar. Bu düşüncelerin uygulanmasının, Çin'

in iç ve dış politikasında sürekli geri dönüşlere yol açması da bu yüzdendir.

Maoculuk, buna bağlı olarak, halk kitlelerinin ve kişilerin tarihteki rolü ile ilgili Marksçı tezi de saptırmaktadır. Kişinin önemi abartılmakta, bu bir çeşit kahramanlık şeklinde yozlaştırılmakta, buna karşılık halk kitleleri, liderin iradesine uymak zorunda olan biçimsiz yığınlar şeklinde ele alınmaktadır.

Kişinin tarihteki rolünün böyle bilim dışı ve subjektivist bir şekilde yorumlanması, en açık ifadesini, Mao Çe-Tung'un putlaştırılmasında, onun Çin devriminin tarihindeki rolünün abartılmasında, halkın ve komünist partisinin rolünün ise, önemsizleştirilmesinde bulur. Çin Komünist Partisinin bütün tarihi boyunca yürüttüğü faaliyet, tek bir insanın, Mao Çe-Tung'un faaliyeti ile özdeşleştirilmektedir. Mao-cu propaganda, Mao'nun en üstün nitelikte bir kişi yüzlerce yılda bir kere dünyaya gelebilecek bir dahi olduğunu söylüyor. Bu yüzden de ona kayıtsız şartsız itaat etmek, Çin'in başarılarının garantisi için yeterlidir. «Her zaman başkan Mao'yu düşünün, herşeyde başkan Mao'ya uyun, bıkmadan başkan Mao'yu izleyin ve başkan Mao için herşeyi yapın!» (48)

Bu görüşlerin ardında; halkçıların, «kahramanlar» ve «kitleler» hakkındaki teorilerinin yeniden ortaya çıkarılmasından ve tekrarlanmasından öte, başka şeyler de vardır. O teoride birçok kahramandan ve genel olarak kahramanlardan sözedilirdi. Burada söz konusu olan ise, kendi gücüyle toplumsal gelişmenin yasalarını değiştirme ve hatta ortadan kaldırma yeteneğine sahip olan tek bir «kahraman»dır.

Mao Çe-Tung resmi basının yardımıyla tanrılaştırılmaktadır. Tarihin yaratıcısı ve toplumun devrimci bir şekilde dönüştürülmesinin yürütücü gücü olan

(48) Kitai, Pekin, 1968, No. 7, rusça.

halk, bu basını ilgilendirmemektedir. Maoculuğun te-ori ve pratiğinde halk, bir evet deyici durumundadır ve Mao Çe-Tung'un buyruklarına körü körüne uy-makla yükümlüdür. Maocu felsefeye göre halk yı-ğınları, bilinçli ve örgütlü davranma yeteneğine sa-hip değildirler onlar sadece «kahraman»a uymayı ve onu izlemeyi başarabilirler. «Mao Çe-Tung Dü-şüncesi»ne göre, halk üstünde hiçbir şey yazılı ol-mayan beyaz bir kağıttır. «Bunun üzerine en yeni ve en güzel yazılar yazılabilir, en yeni ve en güzel resimler çizilebilir.» (49) Kişinin ve halk kitleleri-nin tarihteki rolünün bu şekilde ele alınması, Mark-sizmle hiç bir şekilde bağdaşmamaktadır. Bu, lide-rin zararlı bir şekilde putlaştırılmasından, halkın kü-çük görülmesi ve aşağılanması başka bir an-lama gelmez.

Mao Çe-Tung'un putlaştırılması ile, Çin halkı-na lidere kölece bağlılık taşıyan bir anlayış kabul ettirilmektedir. Çin vatandaşlarına şu sözler ezber-letilmektedir: «Başkan Mao'nun ilgisi yer ve gökten daha geniştir, başkan Mao bize ana ve babamızdan daha yakındır. Ben başkan Mao'suz varolamam...» (50) Mao Çe-Tung'un yazdığı herşey kutsal kabul edilmeli ve bu yüzden de «Başkan Mao'nun eserle-ri her gün okunmalıdır. Eğer başkan Mao'nun eser-lerini bir gün okumazsan, bir sürü soru çıkar orta-ya; eğer iki gün okumazsan, yokuşta ayağın kayar ve başkan Mao'nun eserlerini okumadan üç gün ge-çerse, sen artık yaşayamazsın.» (51)

Maoculuğun subjektif bir tarih anlayışı ile be-lirlendiğini tespit edebiliriz. Maocular, toplumsal ge-lişmenin tek nedeni olarak, Mao Çe-Tung'un poli-tik ve teorik faaliyetini görmektedirler. Sosyal sınıf,

(49) Kitai, Pekin 1968, No. 3.

(50) Kitai, Pekin 1968, No. 7.

(51) Age.

tabaka ve grupların etkisi, bunlar, liderin görüşlerine uydukları sürece önemlidir. Bu yüzden de, çeşitli insanların bugün sokağa atılması, yarın köye gönderilmesi, parti yetkililerinin bugün görevden uzaklaştırılmaları, yarın bir kısmının yeniden geri çağrılmaları mümkündür.

Tarihin halk kitleleri tarafından, maddi üretimde bulunan milyonlar tarafından yapıldığını, devrimci belirleyici rolü sosyal sınıfların oynadığını kabul etmeyen ve faaliyetini bu tezlerle dayandırmayan, kişilerin ve kitlelerin eylemini birbirine bağlamayı başaramıyan ya da bunu yapmak istemeyip, tersine, teori ve pratiğinde kahramanların tarihi kendi niyet ve isteklerine göre yaptıklarını öne süren hiçbir politikacı, kendine Marksçı diyemez.

Maocu felsefe, bu yüzden maddeci tarih görüşünün bir revizyonudur ve Marksçılığın çoktan çürüttüğü, subjektif dünya görüşü tezlerine, halkçı sosyolojiye geri dönüştür.

Maocu felsefenin incelenmesinin sonuçları, bizi, Mao Çe-Tung ve takipçilerinin diyalektik maddecilik doğrultusunda olmadıkları sonucuna vardır-maktadır. Maocu felsefede Marksçı kavramlar, sadece subjektif idealizm ile Marksçılık öncesi dönemin maddeciliği ve ilkel diyalektiğin eklektik bir şekilde birleştirilmesini gizlemek için kullanılmaktadır.

Mao Çe-tung'un kişiliğinde, gerçekte geleneksel bir Çin düşünürü bulmaktayız. Ama bu düşünür 20. yüzyılda yaşamakta ve bu yüzden de, çağdaş teorik düşüncenin işine gelen kısımlarını alıp tabii ki değiştirilmiş bir biçimde kullanmaktadır.

Burada ayrıca şuna da dikkat edilmelidir; Mao Çe-Tung'un savunucuları, onu çağımızın en büyük Marksçı filozofu olarak tanıtmak isterken, kasıtlı olarak, Mao Çe-Tung'un «eserleri»nde ele alınan sorunları vurgulamakta ve böylece çağdaş felsefede-

ki mücadelenin, gerçekten de sadece bu sorunlar etrafında sürdüğü izlenimini yaratmaya çalışmaktadırlar. Mao Çe-Tung'un üzerinde «çalışmadığı», ya da sözünü etmediği sorunlar, bilinçli olarak felsefi tartışmalardan çıkarılmaktadır. Felsefi bilgi böylece daraltılmakta ve bir bilim olarak felsefe yoksullaştırılmaktadır.

Maocular aynı zamanda, Mao Çe-Tung'un çözmeye çalıştığı sorunların çok önceden, Marks öncesi felsefe tarafından çözüme bağlandığını saklamaktadırlar. Marksçı-Leninci klasiklerden sadece genel tezler alınmakta ve bu sayede Mao Çe-Tung'un da klasiklerden sayılmasına çalışılmaktadır. Maocuların «eserleri»nde felsefe konusundaki çağdaş Marksçı çalışmalara hiç değinilmemektedir.

Örneğin Mao Çe-Tung'un koyuşuna göre bilgi süreci şöyledir: «Doğru bir bilgiye ancak madde-den düşünceye, düşünceden maddeye bir çok gidiş gelişlerin tekrarlanmasından sonra; pratikten bilgiye, bilgiden pratiğe geçişle ulaşılabilir. Marksçılığın diyalektik maddeci bilgi teorisi budur.» (52) Bilginin kazanılması yoluna, bunun aşama ve biçimlerine, bilindiği gibi Marksçı bilgi teorisinde büyük yer verilmiştir. Marksçı bilgi teorisinde, bilgi edinme sürecinin diyalektik niteliği vurgulanır; düşüncenin mantıki biçim ve yasaları, kavram, karar ve sonuçların özellikleri etraflıca incelenerek, hakikati bulmada teori ve hipotezin rolü ortaya çıkarılır.

Mao Çe-Tung ise, daha ilk çağ ve eski doğu felsefelerince de bilinen, bilgi edinmenin iki aşaması ve bunların birbirini izlemesi düşüncesi ile yetinmektedir. Maocu bilgi teorisinde, madde ve bilinç arasındaki diyalektik ilişki ele alınmamakta, emeğin ve insan faaliyetinin diğer biçimlerinin, bilincin oluşma ve gelişmesindeki rolü inkâr edilmektedir.

(52) Başkan Mao'nun Sözleri, s. 179.

Maocu felsefenin bilgi teorisi, maddeci yansıma teorisi ile uyuşmaz. Maocu bilgi teorisinde, objektif, görelî ve mutlak hakikatlerin diyalektiği, bunların çelişkili birlikleri birbirlerine dönüşmeleri incelenmektedir. Şeylerin ve olguların özünün tanınması sürecinde, soyuttan somuta mantıkî ve tarihsel geçişin sorunlarına değinilmemektedir.

Maoculuk gördüğümüz gibi, Çin'in gelişmesinin özel tarihsel şartları altında oluşmuştur. Küçük burjuva-milliyetçi bir çizgi olarak, yalnızca bu ülkenin gelişmesinin özelliklerini değil, aynı zamanda Mao ve takipçilerinin düşük ideolojik-teorik düzeylerini de yansıtır. Bu durum da millî olarak sınırlanmış olmasını şartlar.

İKİNCİ BÖLÜM

PROLETER ENTERNASYONALİZMİ MASKESİ ALTINDA BÜYÜK - HAN - ŞÖVENİZMİ VE HEGEMONYACILIK

1. Büyük - Han - Şövenizmi ve Hemegonyacılığın Mao Çe-tung ve Takipçilerinin Görüşlerindeki Kaynakları

Burjuva milliyetçiliği ile proleter enternasyonalizmi arasındaki savaş, burjuvazi ile proletaryanın tarih sahnesine çıktıkları ve «iki büyük sınıfsal kampı» meydana getirdikleri zamandan beri sürmektedir. Birbirleriyle kıyasıya bir mücadeleye tutuşan iki zıt ideoloji de aynı dönemde oluştu. Marksçılık-Leninciliğin ustaları, proleter enternasyonalizminin burjuva milliyetçiliği karşısında başarı kazanmasının, mülkiyet ilişkilerinin köklü bir değişimine bağlı olduğunu göstermişlerdi. Marks şöyle diyordu: «Halkların gerçekten birleşebilmesi için, çıkarlarının ortak olması gerekir. Çıkarlarının ortak olması için, şimdiki mülkiyet ilişkilerinin ortadan kaldırılması gerekir; çünkü şimdiki mülkiyet ilişkileri, halkların bir-birlerini sömürmesine yol açmaktadır...»(1) Bu, bur-

(1) Karl Marks/Friedrich Engels; Polonya Üzerine Konuşmalar, Marks Engels, Eserleri cilt. 4. s. 146.

juva milliyetçiliğinin, üretim araçlarının özel mülkiyetinin insanın insan tarafından sömürülmesinin ege-men olduğu kapitalist toplumun ayrılmaz bir parçası olduğunu göstermektedir. Proleter enternasyonalizmi ise, üretim araçlarının özel mülkiyetinin ve böylece insanın insan tarafından sömürülmesinin temellerinin aşılmış olduğu bir toplum için geçerlidir.

Burjuva milliyetçiliğini ve proleter enternasyonalizmini belirleyen, yalnızca sosyo-ekonomik şartlar değildir. Her milletin tarihsel gelişim özellikleri de, bunların belirlenmesiyle yakından ilgilidir. Her ikisinin de; bir milletin geleneklerinde, sosyal psikolojisinde, ideolojik ve kültürel hayatında derin kökleri vardır. Çin'deki gelişmelerin gösterdiği gibi, bu durumlar belirli şartlar altında büyük önem kazanırlar. Burjuva milliyetçiliğinin sosyal temelinin safdışı edilmiş küçük üreticinin kaybolmuş, toplumun proleter enternasyonalizminin düşüncelerini kabul etmiş olması, bütün bunlar milliyetçi düşünce ve önyargıların otomatik olarak ortadan kalkmasını sağlamaz. Burada özellikle, milliyetçiliğin, küçük üreticinin sosyal görüşlerine ve tutuculuğa bağımlı, ve sosyal psikolojinin, genelinde görece bir bağımsızlığa sahip olduğuna dikkat etmek gerekir. Sosyalizmin kuruluşunda, SSCB ve diğer ülkelerde kazanılan tecrübeler, yeni bir ideolojinin yerleşmesinin, bütün sosyal psikolojinin dönüştürülmesinden daha az zamana ihtiyaç duyduğunu göstermiştir.

Tek bir ülkede üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılması, burjuva milliyetçiliğinin adım adım saf dışı edilmesinin ve proleter enternasyonalizminin sağlanmasının genel şartlarını yaratır. Bu şartlar, er ya da geç, bu ülke halkının kendi çıkarlarının, diğer ülkelerin halklarıyla ortak olduğunu açıkça anlamasına, yani tamamen proleter enternasyonalizminin saflarına geçmesine yol açar. A-

ma deneyler göstermiştir ki, bu çok uzun ve karmaşık bir süreçtir. Sosyalist ülkelerin gelişmesi, millî bağımsızlık ve egemenliklerinin sağlamlaşması, bu ülke halklarının millî bilinçlerinin gelişmesine de yol açar. Bu, genel olarak olumlu bir şeydir. Ama eğer şu ya da bu ülkede güçlü milliyetçi gelenekler varsa, o zaman millî bilincin gelişmesi; burjuva milliyetçiliğinin geçici olarak güçlenmesine de yol açabilir. Bu, genellikle söz konusu toplumun sosyal yapısına, söz konusu işçi sınıfının özelliklerine ve her şeyden önce bu işçi sınıfının politik olgunluğuna, bağımsızlığına ve çevresindeki küçük burjuva unsurlara kendini ne derece kabul ettirebildiğine bağlıdır. Yönetici partinin niteliği, yeterli ölçüde çelikleşip çelikleşmediği, teorik hazırlığı, uluslararası işçi sınıfı hareketi ve dünya devrimci hareketiyle dayanışması da önemlidir.

Lenin, kendisine komünist diyen birçok partinin bile, enternasyonalizmi sözde kabul ettiğine, ama pratikte küçük burjuva milliyetçiliğini sürdürdüğüne dikkati çekmişti: «Proleterya diktatörlüğünü millî bir diktatörlükten (yani, tek bir ülkede varolan ve dünya siyasetini etkileme gücünden yoksun bir diktatörlükten) milletlerarası bir diktatörlüğe (yani, en azından birkaç ileri ülkeyi kapsayan ve genel olarak dünya siyaseti üzerinde etkisini gösterebilen bir diktatörlüğe) dönüştürme görevi, gittikçe daha büyük bir zorunluluk olarak belirdikçe, bu belâyaya karşı, kökleri çok derine giden küçük burjuva millî ön yargılara karşı, mücadele etme zorunluluğu da artar.» (2)

Çin yöneticilerinin, açıkça Büyük-Han-Şovenizmine ve hegemonyacılığa geçmiş olmaları ve Çin'de burjuva milliyetçiliğinin, hatta ırkçılığın güç kazan-

(2) V.I. Lenin, Milli Mesele ve Sömürge Meselesi Üzerine Tezlere ilk Taslak. Eserleri. cilt. 31. s. 136.

miş olması çeşitli tarihsel, sosyal ve ideolojik nedenlerin bir sonucudur.

Çin, kırsal nüfusun ağırlıkta olduğu bir tarım ülkesidir. Nüfusun mutlak çoğunluğunu feodal ve pederşahi gelenekler içinde yetişmiş, ve yüzyıllardır iç ve dış sömürücüler tarafından ezilmiş olan köylü yığınları oluşturur. Daha kısa bir süre öncesine kadar, Çin nüfusunun önemli bir bölümü küçük zanaatkârlardan, satıcılardan ve diğer proleter olmayan tabakalardan oluşuyordu. Çeşitli biçimlerdeki milliyetçi düşünce ve eğilimler, böyle bir ortamda yeşerme olanağı bulabilirler. Bu çeşit görüşlere sahip kişiler, eğer sabırlı, örgütlü ve disiplinli olma gibi niteliklerden yoksun iseler, belli durumlarda kolaylıkla milliyetçiliğin ve hatta ırkçılığın aşırı biçimlerine geçebilirler. Çin’de milliyetçiliğin güçlenmesinin diğer nedenleri de; Konfüçyüsçülüğün yüzyıllarca sürmüş egemenliği, Çin’in Uzak Doğu tarihindeki özel yeri, önce Moğolların daha sonra Mançurların ve son yüzyılda kapitalist sömürgecilerin ülkeyi istilası gibi, ideolojik ve tarihsel unsurlardır.

Çin tarihinde, Konfüçyüsçülük ile, Çin halkının (ya da Çin’lilerin kendilerine dedikleri gibi Han halkının) diğer bütün halklardan üstün olduğu şeklindeki Büyük-Han-Şovenizmi ve sinosantrik düşünce birbirine bağlıdır. Konfüçyüs, yabancı halkları, Çin imparatoruna haraç ödemekle yükümlü «barbarlar» olarak görürdü. Bunun nedeni, Çin’in İlk Çağ’dan 19. yüzyılın ortalarına kadar, Uzak Doğu’nun en güçlü ülkesi olmasındandı. Çin, komşu ülkeler halkları üzerinde muazzam etkide bulunan bir kültür ve medeniyet merkeziydi. Çin’in o zamanlar «Merkez İmparatorluk (**zhongguo**) diye adlandırılması boşuna değildi. Bütün tarihsel belgelerde, komşu ve uzak ülkelerin halklarından hep «barbarlar» diye söz edilmektedir. Feodal Çin’in egemen sınıfları, yüzyıllarca sinosantrizmden faydalandılar. 20. yüzyılın ilk ya-

rısında bile, bu ideoloji, çeşitli feodal komprador gruplar, özellikle Çan Kay Şek klığı tarafından, Büyük-Han Şovenizminin görüş ve düşüncelerini yaymak, milliyetçiliği ve yabancı düşmanlığını tahrik etmek için kullanılmıştır.

Bütün bunlar, açıktır ki, çağdaş Çin toplumundaki çeşitli tabakaların bilinçlerinde derin izler bırakmıştır. Bu durum kendini, özellikle feodal Çin'in egemen çevrelerince yüzyıllar boyu beslenmiş olan, millî, daha doğrusu milliyetçi bir içe kapanıklığın ve üstünlük duygusunun varlığında göstermektedir. Eskiden, yabancı olan herşeyin dikkate değer olmadığı söylenirdi, çünkü Çin, zaten «dünya medeniyetinin zirvesi» idi. Çin medeniyetinin, insan aklının bütün dünyaya yayılması gereken en yüksek başarısı olduğu kabul edilirdi. Çin'in diğer ülkelerden daha üstün olduğu düşüncesi, Çin toplumunda büyük bir otoriteye sahip olan Konfiçyüs'ün kitaplarında yazılıydı. **Mengzi** kitabında örneğin şöyle yazılıdır: «Büyük ülkemizin düşünceleriyle barbarların eğitildiğini çok duydum, ama barbarların bir kişiyi bile eğittiklerini hiç duymadım.» Kültürle ilgili bu derece milliyetçi bir görüşün, günümüz Çin'indeki değişik sosyal tabakaların bilinçlerinde derin izler bırakması kaçınılmazdı.

Çin devriminin özelliği, bu devrimin yalnızca Çin halkının sosyal kurtuluşunu değil, aynı zamanda ulusal kurtuluşunu da gerçekleştirme görevini yerine getirmiş olmasıydı. Çin halkı 19. yüzyıl boyunca Mançur egemenliğe karşı savaşmıştı. Zaferden sonra önce Avrupa, sonra da Japon emperyalizmine karşı savaşmak zorunda kaldı. Ulusal kurtuluş uğruna verilen bu uzun ve zorlu mücadele, Çin halkının millî duygularını oldukça keskinleştirmişti. Bu savaşlar, Çin'de yabancı olan herşeye karşı düşmanlığı körüklemiş ve Çin'in sosyal psikolojisinde millî sorunun özel bir yer almasına yol açmıştı.

Çin'deki burjuva milliyetçiliği, tarihsel şartlar yüzünden, başından beri hem ilerici hem de gerici yönlerde sahipti. İlerici yan, Çin halkının, Mançur aristokrasisi ve ortağı Çin feodalizmine karşı verdiği mücadele ile belirlenmişti. Sonraları bu ilerici yan, Çin'i sömürgeleştirmek isteyen büyük devletlerin emperyalizmine karşı mücadelede pekişti. Bu, ezilen bir milletin milliyetçiliğiydi. Bu milliyetçilik Çin'in bağımsız ve demokratik bir devlete dönüşmesini amaçlıyor ve Çin burjuva demokratik devriminin gelişmesini hızlandırıyordu. Çin toplumundaki bütün ilerici insanlar, yurtsever duygularla doluydular. Hepsi de, yabancı istilacıları vatanlarından kovmak isteğiyle yanıyordu. Umutları, Sun Yat-Sen'in devrimci demokratik çizgisinde ifadesini buluyordu. Lenin Sun Yat-Sen için şöyle diyor: «Sun Yat-Sen'in görüşlerinin her zerresini, mücadelecilik ve namuslu demokratik bir hava dolduruyor.» (3) Milliyetçiliğin ilerici yönü olan Sun Yat-Sen'in öğretisi, Çin halkının ulusal kurtuluş mücadelesinde önemli bir rol oynamıştır.

Çin'deki burjuva milliyetçiliğinin gerici yanı ise; başından beri, Çinlilerin diğer halklara karşı milli üstünlük iddiası taşımalarından, içinde sıklıkla ırkçı ve hegemonyacı momentlerin ortaya çıktığı Büyük-Han Şovenizmi çizgilerine sahip olmalarından ileri geliyordu. Çin burjuvazisinin, Çin'i dünya çapında büyük ve güçlü bir devlet yapma istekleri, Çin'in ezilen, yarı sömürge bir ülke olması gerçeği ile çelişiyordu. Oysa bu durum, milliyetçiliği daha da fazla artırıyordu.

Çin burjuvazisinin ideologları sarı ırkı, özel ve önemli bir ırk kabul ediyor ve bu ırkın liderliğini, kendilerine göre zamanla bütün dünyaya hakim ola-

(3) V.I. Lenin; Çin'de Demokrasi ve Halkçı (Narodnik) İdeolojisi, Eserleri, cilt. 18, s. 153.

cak olan Hanlara tanıyorlardı. Örneğin Kang Youvay, 1907 Ekim'inde Liang Qiahao'ya yazdığı bir mektupta, eğer «bir ayaklanma olmazsa, Çin, dünyanın hakimi olacaktır.» (4) diyordu. Liang Qiahao'nun, 20. yüzyılın başlarında yazdığı kitaplarda ise, daha açık milliyetçi eğilimler görülüyordu. Qiahao, Kang Youvay'ın biyografisinde şöyle diyordu: «Reformların uygulanmasından on, ya da yirmi yıl sonra, Çin zengin ve güçlü bir ülke olacaktır. Halk, bundan sonra artık, askerlik işleriyle uğraşabilecektir. Ve ordumuz güçlenir güçlenmez İngiltere, Fransa, Amerika ve Japonya'ya haddini bildirip, güçlü Rusya'yı yerle bir edeceğiz ve Çin tek bir savaşın sonunda egemen olacaktır. Bundan sonra artık dünyada «büyük eşitlik» (**datong**) çağı başlayacaktır.»(5)

Görüldüğü gibi Çin burjuvazisinin ideologlarının amaçladıkları; gelişen, bağımsız ve diğer ülke ve halklarla eşit, haklı ilişkilere girecek bir Çin değil, tersine diğer ülkeleri kendine bağlamış bir dünya egemenliğidir. Çin burjuvazisi, Çin'li olmayan her şeyi küçük görmeyi, Çinlilerin diğer halklardan üstün olduğuna sıkı sıkıya inanmayı, 1949'a kadar, yani Çan Kay-Şek'in yenilmesine kadar sürdürdü.

Halk devriminin 1949 yılında zafere ulaşması ve başta Sovyetler Birliği olmak üzere, sosyalist ülkelerin yardımlarıyla, sosyalizmin kuruluşu yolunda elde edilen başarılar, bir yandan Çin'de genel bir yurtsever atılım doğuruyor, diğer yandan da Çin halkının belli bir kesiminde «milli üstünlük» duygusunun yeniden canlandırıyordu. Bir dizi objektif ve sübjektif faktörün yardımıyla, bu eğilimler giderek daha fazla ölçüde Büyük-Han-Şovenizmine dönüşüyordu. Bu

(4) J.W. Çudodejew: Çin'de 1911 Devrimi Arifesi'nde atıfta bulunulmuştur. Moskova 1966, s. 123, rusça.

(5) age, s. 55.

süreç, eğer, halka karşı yönelmiş her anti-sosyalist ideolojiye ve politik akıma karşı kararlı bir mücadele verebilecek, güçlü ve birlik içindeki bir Marksçı-Leninci parti tarafından engellenseydi, Çin Halk Cumhuriyeti için bu kadar zararlı sonuçlar vermezdi. Fakat ÇKP böyle bir parti değildi. Önceden de sözünü ettiğimiz gibi, bu parti saflarında iki çizgi arasında, Marksçı-Leninci ve küçükburjuva-milliyetçi çizgiler arasında bir mücadele sürüyordu. Marksçı-Leninci ve enternasyonalci çizgi, Mao Çe-Tung etrafındaki grubun anti-Marksist politikasının kurbanı oldu. Bunun nedeni son tahlilde, ÇKP saflarında köylü yığınlarının temsilcilerinin mutlak çoğunluğu yanında, işçilerin küçük bir azınlıktan ibaret kalmalarıyla açıklanabilir. Çin işçi sınıfı, devrimin burjuva demokratik aşamasında öncülüğü elde edememiş ve sosyalist aşamada da ülkede lider durumuna gelememiştir. Mao Çe-Tung ve takipçileri, Çin işçi sınıfının öncü rolünü pekiştirmek değil, tersine bunu ne şekilde olursa olsun zayıflatmak istiyorlardı. Çin Halk Cumhuriyeti işçi sınıfı, Mao Çe-Tung etrafındaki grubun küçük burjuva-milliyetçi baskısına karşı koyacak güçte değildi. Bu nedenle, Mao Çe-Tung ve takipçileri, Çin işçi sınıfına ve onun partisine bir darbe indirerek, ülkeyi Büyük-Han-Şovenizmi ve hegemonyacılık yoluna sokmayı başarabildiler.

Çin'e Marksçı-Leninci düşüncenin girmesi, ÇKP'nin kurulması ve gelişmesi, ülkede proleter enternasyonalizminin güçlenmesi; o zamanlar Üçüncü Enternasyonalci çizgiye karşı çıkan milliyetçiliğin güçlü bir mücadele sayesinde geriletilmesiyle elde edilmişti. 1920'lerin sonu ve 30'ların başında, ÇKP saflarındaki milliyetçi eğilim, Li Lisan çizgisi şeklinde ortaya çıktı. Li Lisan'ın görüşlerinin özü, onun, Çin'i bütün dünya olaylarının merkezi ve Çin devrimini «Dünya devriminin temel direği» kabul etmesinde,

yani dünya devrimci hareketine sinosantrizm açısından yaklaşmasında yatar. Çin devriminin başarıya ulaşması için Li Lisan ve takipçileri, herşeyi; Sovyetler Birliğinin varlığını, yalnız Çin değil, diğer bir çok ülke de dahil olmak üzere, buralardaki milyonlarca işçi ve köylünün hayatını feda etmeye hazır-
dı, hatta Çin devriminin çıkarı için, bir dünya savaşını başlatmayı bile düşünüyorlardı.

Burada Li Lisan'ın sinosantrizmini ve milliyetçiliğini şunun için hatırlatıyoruz; onun görüşlerinin büyük bir kısmı, Mao Çe-Tung'un o zamanki görüşleri ile uyuşmaktaydı ve günümüzdeki «Mao Çe-Tung Düşüncesi», savaş ve devrim sorunlarında Li Lisan'ın görüşlerine son derece yakındır.

ÇKP içinde, enternasyonalistlerle milliyetçiler arasındaki mücadele, 1930'larda, çağın baş çelişkisi konusunda ve enternasyonalizmin içeriği hakkındaki derin sürtüşmelere yol açtı. Milliyetçilerin o zamanki görüşüne göre, dünyadaki baş çelişki, sosyalizm ile kapitalizm arasında da değil, Çin ve Japonya arasındaydı. Bu yüzden de enternasyonalizm, Sovyetler Birliğinin kapitalizme karşı sürdürdüğü mücadelenin değil, Çin'in Japonya ve Koumintang'a karşı sürdürdüğü mücadelenin desteklenmesi anlamına geliyordu. Mao Çe-Tung, Çin halkının Japonya'ya karşı verdiği mücadeleyi desteklemek için Kanada'dan gelmiş olan Doktor Bethune'ü, bu yüzden örnek bir enternasyonalist olarak göstermektedir. İşte o zamanki eski milliyetçi görüş ile, Mao Çe-Tung ve grubunun günümüzdeki baş çelişme ve enternasyonalizm anlayışları arasındaki yakınlık açıkça belli olmaktadır.

ÇKP saflarında, Marksçılık-Lenincilik ile milliyetçilik arasındaki ideolojik mücadele, 1930'ların sonu ve 40'ların başında, genel ile özel ve Çin'li ile yabancı arasındaki ilişki üzerine sürdürülen bir tar-

tışma şeklinde gelişti. Bu, Çin'de, 1960'larda, Marksçılık-Lenincilik ile milliyetçilik arasında, birliğin bölünmesi sorunu üzerine çıkan tartışmaya benziyordu. Bunun arkasından, «Çalışma Biçiminin Düzeltilmesi» (**zengfeng**) üzerine geniş bir kampanya açıldı. 1960'larda da, birliğin bölünmesi tartışması sürerken, «sosyalist eğitim» hareketi başlatılmıştı. Özellikle, «sosyalist eğitim» kampanyasının niteliği düşünüldüğünde, Mao Çe-Tung'un başlatmış olduğu «Çalışma Biçiminin Düzeltilmesi» kampanyasının da, nasıl Marksçılık-Lenincilik ile enternasyonalcilik'e yöneltilmiş milliyetçi bir darbe olduğu, daha iyi anlaşılmaktadır. Bu kampanya, dogmatizme, ezberciliğe ve Çin gerçeğinin yabancılaşmasına karşı yürütülüyor maskesi altında, Marksçı-Leninci dünya görüşüne yönelmiştir. Bu kampanya, «Çin'lileştirilmiş Marksçılık» ın yaratılması yani, Marksçılık-Lenincilik yerine Maoculuğun geçirilmesiyle yakından ilgilidir.

Çin'de «Marksçılığın Çinlileştirilmesi» ile ilgili ilk görüşler, daha 1920'lerin başında ortaya çıkmıştı. O zamanlar, Guo Moruo, yalnızca Konfiçyüsçülük ile Marksçılığın ortak olduğunu göstermeğe çalışmıyor, ayrıca Konfiçyüs'ün Marks'tan üstün olduğunu da ispatlamaya çaba gösteriyordu. Moruo aynı yıllarda, «Marks'ın Konfiçyüs Mabedini Ziyareti» adlı alaylı bir makale yayınlamıştı. Bu yazıya sonraları, Guo Moruo'nun 1950'de yayınlanan «Bodrumdaki Kahkahalar» adlı toplu makaleler kitabında yer verilmiştir). Bu makalede Konfiçyüs, İlk Çağın asil ve doğru bilgisi, Marks ise «kuş dilinde konuşan bıyıklı bir yengeç» olarak gösterilir. Makalede, iki bilgenin sohbetinden sonra, Marks'ın hiç de yeni birşey getirmediği ortaya çıkar. Onun yazdıkları ve söyledikleri, hep çok daha önceden Konfiçyüs tarafından ortaya konmuştur. Makalede Marks şöyle konuşturulur: «2000 yıl öncesinin Uzak Doğu'sunda

böyle şerefli bir yoldaşa raslayacağımı hiç düşünmemiştim. Sizinle tamamen aynı fikirdeyim.» (6)

ÇKP Merkez Komitesinin yayın organı olan ve Yenan'da Yayınlanan Zongguo **Venhua**, 1940'ların başında, Çin'de milliyetçi görüşlerin güçlenmesi tehlikesine dikkati çekiyordu: «Çağdaş Çin'deki bütün gerici görüşlerin özel gelenekleri vardır. Eğer bu geleneğe bir ad vermek gerekirse, bu herhalde ideolojik tek başınalık olurdu. Çağdaş Çin'de, demokratik halk devrimi ile kültürün gelişme süreci içinde, ideolojik alanda çeşitli biçimlerde ortaya çıkan bu gibi geriye dönük akımlar da görülmektedir. Devrimin farklı gelişme aşamalarına ve farklı objektif şartlarına uygun olarak, çeşitli biçimlerde ortaya çıkan bu gibi görüşler, ilerici devrimci görüşlere ve devrimci güçlere ters düşmektedirler. Fakat biçimleri ne kadar değişirse değişsin, hepsinin temel özü aynıdır; «Çin'in millî özelliklerinin ve özgüllüğü'nün öne çıkarılması, insanlık tarihinin genel yasalarının önemsenmemesi, Çin toplumunun, yalnızca kendi özel Çin'li yasaları temeli üzerinde gelişebileceği iddiası, Çin'in, insanlık tarihinin gelişmesinin genel yasalarının dışında kalan kendine özgü bir yolda ilerleyeceği görüşü, bu ideolojik tek başınalık geleneği, Çin'deki gerici görüşlerin bir özelliğini teşkil eder.» (7)

19'ü 0'ların sonu ve 40'ların başında, Ye Quing gibi Çin'li Troçkistler, «Çin'in özgüllüğünün kavranması» maskesi altında, «Çin aklının» üstünlüğü görüşünü yayıyorlardı. Bu görüşler, feodal ve burjuva Çin milliyetçiliğinden alınmıştı. Troçkistler, Marksçı-Leninci düşüncenin Çinlileştirilmesini talep ediyorlardı. **Şidai Jinşen** dergisinde şöyle yazıyorlardı: «Marksçı-Leninci düşünce biçimini değiştirmek zo-

(6) Bodrumdaki Kahkahalar, Şanghay, 1950, s. 27. çince.

(7) Zongguo Venhua, 1940, No. 1. çince.

runludur, onu, eskisinden farklı olan yeni bir Çin malı yapmak gerekir.» (8)

Bu görüşler ÇKP'de eleştirildi. **Zongguo Venhua** dergisinde; Marksçı-Leninci öğretinin Çinlileştirilmesi gereğinden söz edenlerin, «Çinlileştirmeden, onun biçiminin değiştirilmesini ve biçiminin değiştirilmesinden, gerçek Marksçılığın tamamen reddedilmesini» (9) anladıklarına işaret ediliyordu.

Marksçılık-Lenincilik'i Çinlileştirmek isteyenlere karşı çıkılması, ÇKP'nin gittikçe güçlenen milliyetçi eğilimleri altedebileceği anlamına gelmiyordu. Tersine, Mao Çe-Tung'un kendisi, 1930'ların başında açıkça «Marksçılığın Çinlileştirilmesini» talep ediyordu. Önceden de belirttiğimiz gibi «Çalışma Biçiminin Düzeltilmesi» hareketi, milliyetçi bir nitelik taşıyordu. Bu kampanyanın yardımıyla ÇKP saflarında, Marksçılık-Lenincilik ve enternasyonalciliğe karşı savaş açılıyordu. ÇKP'nin 1945'deki 7. Kongresinde, Mao Çe-Tung'un «Çinlileştirilmiş Marksçılığı» yarattığı açıklanıyordu. 7. Parti Kongresi, Mao Çe-Tung'un putlaştırılmasının başlamasını ve Parti saflarında milliyetçi görüşlerin önemli bir ölçüde artmasını yansıtıyordu.

Sovyetler Birliği'nin faşist Almanya ve militarist Japonya'ya karşı kazandığı zaferler, dünya sosyalist sisteminin gerçekleşmesi 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulması ve Sovyetler Birliği ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında dostça ilişkilerin tesis edilmesi; ÇKP içindeki Marksçı-Leninci unsurların güçlenmesine olumlu bir etkiye bulundu. Milliyetçi güçler, bu yüzden geçici olarak geri çekilmek ve saklanmak zorunda kaldılar. Bu süreç, gücünü ve ifadesini, ÇKP'nin 1956'da yapılan 8. Parti Kongresi'nin kararlarında bulmuştur.

(8) Şidai Jinşen, çince.

(9) Zongguo Venhua, 1940, No. 1.

Mao Çe-Tung, 1958 yılında ÇKP içindeki ideolojik etkisini yeniden güçlendirmeyi ve maceracı «Üç Kızıl Işık» çizgisini partiye kabul ettirmeyi başardı. Çin’li yöneticilerin politikasında milliyetçilik unsuru bu tarihten sonra güçlendi ve hızla Büyük Han Şovenizmine ve hegemonyacılığa dönüştü.

19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında, yani Çin yöneticilerinin yaşlı kuşağının düşünceleri oluştuğunda, Çin’de, Japon milliyetçiliği teorilerinin etkisiyle, «Pan-Asyacılık» düşünceleri ortaya çıkmıştı. Sarı ırkın üstünlüğü, Asya halklarının kader ortaklığı ve Asya çapında Çin - Japon ittifakı gibi düşünceler, o zamanlar yaygınlık kazanmıştı.

Bilindiği gibi milliyetçilik, belli tarihsel şartlar altında kolaylıkla ırkçılığa, yani bir halkın fiziksel ve entellektüel olarak diğerlerinden üstün olduğu görüşüne, dönüşebilir. Çin’li yöneticiler, tabii ki, vaktiyle faşizm ve nazizm tarafından temsil edilmiş olan ırkçılığın ne kadar kötü bir şöhrete sahip olduğunu iyi bilirler. Bu yüzden de, kendi ırkçı görüşlerini saklamaya çalışırlar. Ama bunda her zaman başarılı olamıyorlar. ırkçı, «panasyatik» nitelikteki unsurlar, daha Mao tarafından geliştirilmiş olan, «Batı Rüzgârı» nı alleden «Doğu Rüzgârı» düşüncesinde görülüyordu. Bu yüzden de, düşünce, çağdaş dünya devrimci hareketi tarafından reddedilmişti.

Maocuların politik çizgilerindeki «panasyacılık» ve ırkçılık, kendisini, Japonya ile olan ilişkilerde açıkça göstermektedir. Onlar Japonya’yı, Asya ve dünya egemenliğini kazanma mücadelesinde geçici bir müttefik olarak görmektedirler. Daha 1950’lerin başında Mao Çe-Tung, yurtlarına dönme izni verilen esir Japon generalleri ile yaptığı bir görüşmede, onlara, Çin’in Asya’da öncü bir güç olma niyetlerinden söz ediyor ve Japonya’nın da, daha fazla beklememesi gerektiğini ifade ediyor. «Çin ve Japonya dost olmalı, geçmiş i unutulmalıdır» diyordu. 1961 yılın-

da, bir Japon heyetiyle yaptığı görüşmede ise, Çin ve Japonya'nın kader birliğinden dem vuruyor, «Aynı kaderi paylaşıyoruz, bu yüzden müttefikiz. Birliğimizin çevresini genişletmeli, bütün Asya Afrika ve Latin Amerika halklarını bu birliğin içine almalıyız.» diyordu. Japon heyetiyle yapılan görüşmelerde Maocular, Çinlilerin ve Japonların aynı ırktan olduklarını, yazı ve diğer kültür konularında birçok ortak özellikler taşıdıklarını vurguluyorlardı.

Geçmişe bu kısa bakış, Çin yöneticilerinin politik çizgilerinde ve görüşlerinde açıkça belli olan büyük devlet şovenizminin ve hegemonyacılık unsurlarının, hiç de yeni ve tesadüfi olmadığını göstermektedir. Bunlar, Çin'deki gelişmenin sosyo-ekonomik ve ideolojik özellikleriyle, Konfiçyüs'çü geleneklerle ve ülkenin tarihiyle yakından ilgilidir.

2. Büyük - Han - Şovenizmi ve Hegemonyacılığın Proleter Enternasyonalizmi Maskesi Altında Yayılması

Küçük burjuva-milliyetçi görüş ve eylemlerini Marksçı-Leninci terminoloji ile boyayarak, onu enternasyonalizm diye tanımlamak, Çin yöneticilerinin bütün teorik ve pratik faaliyetlerinin karakteristik bir özelliğidir. Çin yöneticileri, bu şekilde, ÇKP'yi ve aynı zamanda uluslararası işçi sınıfı hareketinin belirli temsilcilerini, uzun bir süre yanıltmayı başarmışlardır. Çünkü bunlar, niyet ve amaçlarını hiçbir zaman açıkça belli etmemiş, tersine devrimci lafızların ve sözde anti-militarist sloganların arkasına saklanmışlardır.

Ama Çin'lilerin kullandığı bir deyimle, «zamanla sular geri çekilmiş ve taşlar yüzeye çıkmıştır» Gün geçtikçe utanmazlığı daha açık bir davranış haline

getiren Çin'li yöneticilerin görüşlerinin gerçek özü, yani Büyük-Han-Şovenizmi ve hegemonyacılık, gitgide daha belirgin bir şekilde gün ışığına çıkmaktadır.

Maoculuğun özündeki Büyük-Han-Şovenizmi ve hegemonyacılık, özellikle «Kültür Devrimi» den sonra daha açık bir nitelik kazanmıştır. Bununla ilgili olarak, Mao Çe-Tung'un 1 Ağustos 1966'da «Büyük Yazılı Duvar Gazetesi» ile taraftarlarını harekete geçirdiği ve Marks'a da atıfta bulunduğu diğer şu sözleri hatırlanabilir: «Proletarya, yalnızca kendini değil bütün insanlığı kurtarmak zorundadır. Proletarya eğer bütün insanlığı kurtaramıyorsa, o zaman kendisini de tam anlamıyla kurtaramaz.» Bu sözler, Mao Çe-Tung'da tamamen değişik ve büyük devlet şovenizmini yansıtan bir anlam kazanıyordu. Bugün Çin'de, Mao Çe-Tung ve takipçilerinin, sınıfsal durumlarına bakılmaksızın, proleter olarak tanımlandığını biliyoruz. Bu yüzden, bütün insanlığın proletarya tarafından kurtarılması ile ilgili sözler, Mao Çe-Tung'un yorumunda, Maoculuğun takipçilerinin bütün insanlığı kurtarmak zorunda oldukları şekline dönüşmektedir. Bu arada, «kurtarmak» sözcüğünün, «Mao Çe-Tung Düşüncesi»nden yola çıkılarak, bu düşünceye uygun bir düzen kurulması anlamına geldiği açıkça görülmektedir.

Mao'nun «Büyük Yazılı Duvar Gazetesi»nden birkaç hafta sonra, Maocu gruplar tarafından yayınlanan «Vatandaşlara Çağrı», Marks'ın, proleteryanın kurtarıcı misyonu ile ilgili sözlerinin bu anlamda yorumlandığını açıkça belli etmektedir. «Çağrı»da, Maocu grupların, «Mao Çe-Tung düşüncesi»nin büyük yol göstericiliğini bütün dünyaya yaymak» kararında olduklarından söz edilmektedir.

«Kültür Devrimi», Çin'de yabancı düşmanlığı ve ırkçılık gibi çeşitli biçimlerdeki şovenizmi ve Büyük - Han düşüncesini güçlendirmiştir. Bu özellik-

le Marksçılık-Lenincilik hakkında yeterli bilgidен yoksun olan ve «Mao Çe-tung Düşüncesi» propagandası ile şartlanan, kafası karıştırılmış gençlik için geçerlidir. Çin halkına ısrarla, Çin'in politik, ahlâki ve ideolojik alanlarda diğer ülkelerden üstün olduğu düşüncesi benimsetilmek istenmekte, «Mao Çe-Tung Düşüncesi»nin, Marksçı-Leninci düşüncesinin en yüksek gelişme aşaması ve Çin'in dünya devriminin merkezi olduğu iddia edilmektedir.

Maoculuğun, büyük devlet şovenizmine ve hegemonyacı bir ideolojiye dönüşmesinde, ÇKP'nin 1969 Nisan'ında yapılan «9. Parti Kongresi» nihai ve önemli bir rol oynamıştır. Bu kongre, Maoculuğun, proleter enternasyonalizmine sadece yabancı değil, tersine ona tamamen düşman olduğunu göstermiştir. «9. Parti Kongresi»nin belgelerinde ve kısmen de, Kongrede kabul edilen tüzüğün program bölümünde, önceden değindiğimiz, «bütün insanlığı kurtarma» çağrısı da yer almaktadır. Hatta yaşadığımız çağın, «emperyalizmin topyekun çöküşe doğru gittiği ve sosyalizmin bütün dünyada zafere yaklaştığı» bir çağ olduğu iddia edilmektedir. Bu son tez aslında doğrudur. Ama Maocular bunu, büyük Han düşüncesi ve hegemonyacılık açısından ele almaktadırlar. Onlar için, Mao Çe-tung'un ve takipçilerinin «gerçek» sosyalizminden başka bir sosyalizm yoktur, bu yüzden, sosyalizmin bütün dünyadaki zaferi sözleri, ancak «Mao Çe-Tung Düşüncesi»nin ve Çin'in zaferi anlamına gelmektedir.

Çin yöneticileri, günümüzdeki bütün önemli uluslararası olayları, açıkça, Büyük-Han düşüncesi ve şovenizm açısından ele almaktadırlar. Örneğin Çin yöneticileri; sosyalist ülkeler topluluğunun emperyalizme karşı mücadeledeki birliği, uluslararası devrimci hareket, halkların ulusal kurtuluş mücadelesi, Asya-Afrika halklarının dayanışması, halkların barış için mücadelesi gibi konulara, sınıf açısından ve

enternasyonalci bir düşünceyle değil; tersine, dar-milliyetçi, sinosantrik tavırlarla yaklaşmaktadırlar. Bütün bu sorunların özünü, kendi şovenizm ve hegemonyacılık çıkarları açısından değiştirmektedirler.

1969 yazında Moskova'da yapılan, Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı belgelerinde, anti-emperyalist mücadelede sosyalist dünya sisteminin belirleyici rolü yeniden vurgulanmakta ve sosyalist devletlerin birliğinin zorunluluğuna işaret edilmektedir. (10) Mao Çe-Tung grubu ise, sosyalist dünya sistemine ve sosyalist ülkelerin birliğine karşı, kasıtlı ve yıkıcı bir mücadele sürdürmektedir. Sovyetler Birliği'ne özel bir nefretle saldırmaktadır. Maocular, daha ÇKP Merkez Komitesinin 1968 Ekimindeki 12. Oturumunda, ABD ve SSCB'ye karşı, «halkların geniş, birleşik bir cephe» kurmalarını talep ediyorlardı. Bu talep, SSCB ve ABD'nin ortak bir «komplo» kurdukları şeklindeki saçma sözlerle haklı gösterilmeye çalışılıyordu.

Ama Mao Çe-Tung ve takipçilerinin, kendilerini gizlemek için, kendi niyetlerini başkalarına atfetmelerinin hiç de ender birşey olmadığı iyi bilinir. Kaldı ki, akli başında her insan, Maocuların, sadece kendilerini «emperyalizme karşı mücadele eden savaşçılar» olarak gösterebilmek için ABD'den sörettiğini, kolayca anlamaktadır. Gerçekte ise, Çin yöneticileri, Sovyetler Birliğine karşı bir mücadelenin bayraktarlığını yapmaktadırlar. Çin Halk Cumhuriyeti, her geçen gün, ilişkilerini daha çok ABD, Japonya Federal Almanya, İngiltere ve diğerleri gibi büyük kapitalist devletlere yöneltirken, kapitalist dünyanın önde gelen yöneticisi durumundaki ABD'ye karşı mücadele çılgınlıklarının ciddiliğine kim inanır? Ama bu samimi yetersizlik, bizi burada ilgilendirmez;

(10) Bak: 1969 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı Belgeleri, Berlin, 1972, s. 26, 28.

önemli olan, onların hâlâ enternasyonalcilikten dem vurmaları, ama pratikte proleter enternasyonalizmine her an ihanete devam etmekten geri durmamalarıdır.

ÇKP'nin «9. Parti Kongresi», günümüzdeki Çin yöneticilerinin anti Sovyetik çizgisini resmen kabul etti. Kararlarda, sadece «Sovyet Revizyonizmi» ve «Sovyet Yöneticilerinin Amerikan emperyalizmiyle kurdukları komplo» yer almamakta, ayrıca Sovyetler Birliğinin «sosyal emperyalist» bir ülke olduğu da iddia edilmektedir.

Çin yöneticilerinin, aynı zamanda, «ABD emperyalizmine karşı da mücadelenin zorunluluğu» şeklindeki konuşmaları, herşeyden önce bir aldatma manevrasıdır.

Bunu görmek için, Çin'in Vietnam politikasına bakmak yeter. ABD'nin, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ne karşı giriştiği saldırıyla ilgili tutumları, onların proleter enternasyonalizminin çıkarlarına ihanetlerini açıkça belgelemektedir. Eğer yöneticileri, Sovyet aleyhtarı bir politika yürütmemiş ve sosyalist ülkeler topluluğunun birliğine karşı çıkmamış olsalardı, ABD Vietnam'a saldırmayı göze alamazdı. Amerikan emperyalistleri Vietnam'a saldırılarını genişletirken, hiç şüphesiz, Çin yöneticilerinin saplandığı Büyük-Han-Şovenizmini; onların, Çin Halk Cumhuriyeti ile, SSCB ve diğer sosyalist ülkelerin, ABD saldırısına karşı Vietnam halkına yardım için birlikte çalışmaları teklifini sürekli reddettiklerini hesaba katıyorlardı.

Maocular, savaşı Vietnam halkına yeterli askerî ve ekonomik yardımda bulunmadılar. Bundan başka, diğer sosyalist ülkelerin yardımlarını da zorlaştıran bir tutum içine girdiler. Bir yandan Vietnam Halkının mücadelesini, kendi politikaları için araç olarak kullanmağa çalışırken; öte yandan da, Sovyetler Birliğinin Vietnam politikasına karşı saldırıya geçmekten geri durmadılar.

Vietnam sorunuyla ilgili olarak, Çin'deki böyle bir milliyetçi tavrın tersine; Komünist ve işçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı; bütün işçi sınıfı partilerinin ve bütün anti-emperyalist güçlerin ortak amaçlarının kahraman Vietnam halkını her bakımdan desteklemek olduğunun altını çizmişti. Toplantı, «Vietnam İçin Bağımsızlık, Özgürlük ve Barış» bildirisini kabul etti. Bu bildiride, bütün dünyadaki işçi sınıfı devrimcileri, Vietnam'a yapılan ABD saldırısını bir kere daha şiddetle kınıyor, ve Vietnam halkının haklı mücadelesi ile sonuna kadar dayanışma içinde olacaklarını bir kere daha açıklıyorlardı. «Proleter enternasyonalizminin ilkelerine sadık bir şekilde ve kardeşçe dayanışma içinde, uluslararası işçi sınıfı devrim hareketi, haklı davasını nihai zafere ulaştırıncaya kadar, Vietnam halkına bütün gerekli yardımı sağlamaya devam edecektir.» (11)

Uluslararası devrimci işçi sınıfı hareketi, proleter enternasyonalizmi ilkelerini temsil etmektedir. Mao Çe-Tung ve takipçileri ise, bu harekete karşı inatçı bir mücadele sürdürmektedirler. Onlar, bu tavırlarıyla, gerçek yüzlerini ortaya koymaktadırlar. Ve bundan doğacak bütün sonuçların, işçi sınıfının ve onun partilerinin uluslararası dayanışmasına zarar verecek sonuçların sorumlulukları da Çin yöneticilerine ait olacaktır.

ÇKP yöneticileri, uluslararası devrimci hareket içerisinde geniş bir bölücü faaliyet sürdürmektedirler. İşçi sınıfının denenmiş liderleri kötülenmekte, Maocu plâtfomda, Pekin'den yönetilen fraksiyonlar ve partiler örgütlemektedirler. Pekin'deki yöneticiler, Marksçı-Leninci partilere ve dünya devrimci hareketine karşı sürdürülen mücadeleye hizmet edecek olan, bir sürü Maocu parti yaratma özlemi içindedirler.

(11) age, s. 65.

Çin'deki şovenizmin ve hegemonyacılığın temelinde sinosantrizm yatmaktadır. Bu, dikkatli bir şekilde, Marksçı-Leninci bir terminolojiyle maskelenmektedir. Bu maskeyi kaldırmak yararlı olacaktır. Çünkü o zaman, Marksçılık-Lenincilik ve proleter enternasyonalciliği ile hiçbir ortak yanı olmayan şovenist ve hegemonyacı öz, açığa çıkacaktır.

Örneğin Çin'de, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki politik gelişmelere sinosantrizm açısından bakılmaktadır. Daha 1940'da Mao Çe-Tung, «Yeni Demokrasi» adlı yazısında, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerdeki devrim süreci içinde gerçekleştirilecek devlet biçiminin, büyük bir ihtimalle, ancak Çin modelindeki yeni demokrasi biçimi olacağını iddia ediyordu. Bu biçimin, bir geçiş niteliği taşıdığına dikkat çekiliyor, ama aynı zamanda bunun, «gerekli ve zorunlu» olduğu söyleniyordu. Bunun anlamı, bütün sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin, politik gelişmelerinde, zorunlu olarak Çin'in geçtiği yoldan geçmeleri gerektiği idi. Yani, daha sonra ortaya atılan görüş uyarınca, Çin yönetimi tarafından «dünyanın kırsal alanları» sayılan bütün ülkeler, zorunlu olarak Çin gelişmesini taklit edeceklerdi. Ama «dünyanın şehirleri» sayılan ülkeler, Sovyetler Birliğinin gelişmesini tekrarlamak zorundaydılar. Buradan yola çıkılırsa tabii ve mantıklı olarak, Çin'in, sömürge ve yarı-sömürge ülkeler halklarının lideri olduğu sonucuna varılıyordu.

1963'de yayınlanan, «Uluslararası Devrimci Hareketin Genel Çizgisi Üzerine Teklif»in ve çağımızın tahlilini yapan aynı tarihli diğer belgelerin temelinde, hep sinosantrizm görüşleri vardı. Çin yöneticileri, o zamanlar, Asya, Afrika ve Latin Amerika bölgelerinin, «kapitalist dünyanın bütün çelişkilerinin odak noktası» olduğunu iddia ediyor ve şöyle diyorlardı: «Hatta bu bölgeleri, dünyadaki bütün gelişmelerin odak noktası kabul edebiliriz. Bu bölge-

ler, emperyalist zincirin en zayıf halkaları ve dünya devriminin fırtına merkezleridir.» Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının mücadelesi, «uluslararası proletaryanın bütün meselesi için belirleyicidir», «ezilen Asya Afrika ve Latin Amerika halklarının ve milletlerinin devrimci mücadelesinin desteği olmadan, Avrupa ve Amerika'daki kapitalist ülkelerin proletaryası ve halk yığınları için, kapitalizmin baskısından ve emperyalist savaşın tehdidinden kurtulmak mümkün değildir.»(12)

Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri halklarının devrimci kurtuluş mücadelelerinin büyük önemi ve emperyalizme karşı savaşta, bütün dünya ülkelerinin ilerici güçlerinin birliğinin zorunlu olduğu şüphe götürmez. Fakat «Uluslararası Devrimci Hareketin Genel Çizgisi Üzerine Teklif» belgesinde, uluslararası işçi sınıfı hareketi açıkça, ulusal kurtuluş hareketinin arkasına, ikinci dereceye indirilmekte; bu hareketin başarıları, özellikle Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin devrimci mücadelesine bağlanmak istenmektedir. Buradan da, bu ülkelerde işçi sınıfı hareketinin, sanki proletaryanın uluslararası çıkarlarına tâbi olmadığı; tersine, ulusal kurtuluş mücadelesinin bölgesel çıkarlarına bağlı bulunduğu gibi bir durum ortaya çıkmaktadır. Mao Çe-Tung bundan başka, ulusal kurtuluş hareketini, sosyalist sistemden ve dünya devrimci hareketinden ayırmaya çalışmaktadır.

ÇKP'nin «9. Parti Kongresi»inde, çağımızdaki hakim çelişkiler meselesi, «Uluslararası Devrimci Hareketin Genel Çizgisi Üzerine Teklif»de olduğundan epeyce farklı bir şekilde ele alınmıştır. Kongre'de şunlar iddia edilmiştir: «Dünyada bugün dört büyük çelişki vardır: Ezilen uluslar ile emperyalizm ve sosyal emperyalizm arasındaki çelişki; kapitalist

(12) Hongqi, 1963, No. 3/4, çince.

ve revizyonist ülkelerdeki proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişki; emperyalist ülkeler ile sosyal emperyalist ülke (Maoculara göre SSCB) arasındaki ve tek tek emperyalist ülkeler arasındaki çelişki; sosyalist ülkeler ile emperyalizm ve sosyal emperyalizm arasındaki çelişki.»

Çağımızdaki hâkim çelişkilerin bu «yeni şema» sında, işçi hareketi ve ulusal kurtuluş hareketi ile, sosyal emperyalizm denilen şey arasındaki çelişki birinci sıraya geçilmiştir. Ve sosyal emperyalizme, bütün bu çelişkilerin hepsinde yer verilmiştir.

Bu hiç de tesadüfi değildir. Çin yöneticileri, Çin'i eskisi gibi bütün dünya olaylarının merkezi saymaya, Çin'in, çağdaş toplumsal ve tarihsel sürecin yürütücü gücü olduğu düşüncesini kabul ettirmeye devam ediyorlar. Sovyetler Birliğini sosyal emperyalist olarak suçlamak, sadece bu amaca hizmet etmektedir. Bu sayede, Sovyetler Birliği'nin yürütücü sosyalist güç olarak dünya devrimci hareketindeki otoritesinin yokedilmesine ve onun yerine Çin'in geçmesine çalışılmaktadır.

Çağdaş Çin yöneticilerinin şovenist ve hegemonyacı tavırlarının diğer bir örneği de, en geniş biçimde ilk olarak Lin Piao'nun «Yaşasın Halk Savaşının Zaferi» makalesinde formüle edilmiş olan, «Halk Savaşı» teorisidir. Bu makale, Çin halkının Japon saldırısına karşı kazandığı zaferin 20. yıldönümü dolayısıyla, Eylül 1965'de yayınlandı. Bu makalenin amacı, Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarına, Çin modeline uygun bir devrimi kabul ettirmek, dünyanın çeşitli yerlerinde silâhlı çatışmalar çıkarmak, bu çatışmalar sayesinde hem ABD'nin hem de SSCB'nin zayıflamasını ve nihayet Çin'in dünyanın mutlak hakimi olarak kabul edilmesini sağlamaktır.

Bu devrim modelinin özü, «halk savaşı» kavramında ifade edilmektedir. Maocular bu kavramdan,

partizan savaşının ülkedeki belli üslere dayanarak geniş bir şekilde yayılmasını ve şehirlerin kırsal alanlardan kuşatılmasını anlamaktadırlar. Lin Piao şöyle yazıyor: «Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının birçoğu, başta ABD olmak üzere emperyalistlerin ve onların uşaklarının artan saldırı ve baskısı altındadır. Bu ülkelerin çoğundaki temel politik ve ekonomik şartlar, birçok noktada Çin'in eski şartlarına uymaktadır. Çin'de olduğu gibi, bu bölgelerde de köylü sorunu son derece önemlidir. Köylüler, emperyalizme ve uşaklarına karşı, millî-demokratik devrimin temel gücünü oluşturur. Emperyalistler, bu gibi ülkelere karşı giriştikleri saldırıya, her zaman önce büyük şehirleri ve ulaşım hatlarını ele geçirerek başlarlar, ama geniş kırsal alanları tamamen kontrol altına almayı başaramazlar. Devrimcilerin serbestçe hareket edebilecekleri geniş bölgeler, yalnızca kırsal alanlardır. Devrimcilerin, nihai zafere doğru ilerlemek için yola çıkacakları devrimci üs noktalarını, onlara yalnızca kırsal alanlar sağlayabilir. İşte bu yüzden, yoldaş Mao Çe-Tung'un, kırsal alanlarda devrimci üsler kurulması ve şehirlerin kırsal alanlardan kuşatılması teorisi, Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının gitgide daha fazla dikkatini çekmektedir.

Dünya çapında bakıldığında, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'ya «dünyanın şehirleri», Asya, Afrika ve Latin Amerika'ya da «dünyanın kırsal alanları» diyebiliriz. İkinci Dünya Savaşının sonundan beri, Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının devrimci mücadelesi güçlü bir şekilde gelişirken, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'nın kapitalist ülkelerindeki devrimci proletarya hareketi, çeşitli nedenlerden dolayı geçici olarak frenlenmiştir. Günümüzde dünya devrimi, belli anlamda, şehirlerin kırlardan kuşatılması durumunda bulunmaktadır.» (13)

(13) Renmin Ribao, 3 Eylül 1965.

«Halk Savaşı» teorisine uluslararası bir nitelik kazandırmak isteyen Lin Piao, Oktobr Devrimi'nin tarihsel deneylerini de küçük düşürmektedir. «Oktobr Devrimi, şehirlerdeki silahlı ayaklanmayla başlamış ve daha sonra kırsal bölgelere yayılmıştır; Çin Devrimi ise, ülke çapındaki zafere, şehirlerin kırlardan kuşatılarak fethedilmesiyle ulaşmıştır.» (14) Lin Piao, Rus proletaryasının deneylerinin sadece Avrupai bir nitelik taşıdığını ve bu yüzden bu deneylerin Asya Afrika ve Latin Amerika ülkelerindeki devrimci hareketin pratiği için önem taşımadığını vaaz etmeye çalışmaktadır. Ama Çin deneyleri, evrensel bir nitelik taşımakta ve nüfusun kırsal alanlarda yoğunluk kazandığı bütün ülkelerde uygulanma şansına sahip olmaktadır.

Lin Piao, Çin kurtuluş savaşının deneylerini diğer halklara kabul ettirmek istemekte ve bunun için, Çin devriminin tarihini açıkça tahrif etmektedir. Lin Piao, gerçekleri unutmakta, Çin halkının Japonya ve Koumintang'a karşı «kendi güçlerine dayanarak» zafer kazandığını «ispatlamaya» çalışmaktadır. Oysa, Çin halkının Japon emperyalizmine karşı verdiği mücadelenin önemini bir an bile unutmadan, Japonya'nın yenilmesinin, Sovyetler Birliğinin Japonya'ya karşı savaşa girmesi ile belirlendiğini de tespit etmek gerekir. Lin Piao, Çin'deki «halk savaşının» zaferinin, Japon emperyalizminin temelden yıkılmasına bağlı olduğu gibi «detayları» unutmaktadır.

Mao Çe-Tung bile o zamanlar şöyle söylüyordu: «Bize diyorlar ki, zafer uluslararası yardım olmadan da mümkündür. Bu yanlıştır. Emperyalizm çağında, bir ülkedeki gerçek bir halk devrimi, uluslararası devrimci güçler tarafından çeşitli biçimlerde desteklenmedikçe zafer kazanamaz. Ve kazanıldık-

tan sonra zafer, eğer böyle bir yardım sağlanmazsa hiçbir zaman pekiştirilemez.» (15) Başka Çin yöneticileri de, benzer açıklamalarda bulunmuş ve Sovyetler Birliğinin yardımı olmadan, Çin'in Japonya'ya karşı zafer kazanmasının çok uzun zaman alacağını vurgulamışlardı. Ama şimdi, çeşitli yollardan, ulusal kurtuluş hareketini uluslararası işçi sınıfı hareketinden ve onun bir ürünü olan sosyalist sistemden ayırmaya çalışıyor, ulusal kurtuluş hareketini, hareketin «kendi gücüne dayanma» ya zorluyorlar.

Gelelim Çin askerî deneylerinin evrensel niteliği sorununa. Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının önlerindeki devrimci adımın, günümüzde Çin yöneticilerinin iddia ettiği gibi, zorunlu bir «halk savaşı» olduğu söylenebilir mi? Bize göre, hayır. Lenin, «Marksçı diyalektik her zaman, o andaki tarihsel şartların somut tahlilini gerektirir» diyor. (16) Bugün emperyalist sömürge sisteminin çökmesine tanık olduk. 20 yıl önce, sömürge ülkelerde bir buçuk milyar insan yaşırdı; bugün ise, sömürge düzeni altında yaşamak zorunda olan insanların sayısı otuz milyondur. Sömürgelerin çoğu, silahlı bir mücadele sonunda bağımsızlığını kazandı. Eskiden sömürge durumundaki ülkelerle, bugünün yarı sömürge ülkelerinin önündeki günümüzdeki görev, siyasî bağımsızlıklarını güçlendirmeleri, ekonomik bağımsızlığa kavuşmaları, ekonomik ve kültürel geri kalmışlığı yenmeleridir.

Uluslararası Komünist ve İşçi Partileri Danışma Toplantısı belgelerinde şöyle deniyor: «Bu sorunların çözümü, köklü sosyo-ekonomik dönüşümlerin uygulanmasını gerektirmektedir; emekçi köylülüğün çıkarları doğrultusunda ve onun katılma-

(15) Mao Tse-tung: Seçme Eserler, Pekin 1960, cilt 4. s. 1478, çince.

(16) V.I. Lenin, Junius Broşürü Üzerine, Eserleri, cilt 22. s. 322.

sıyla demokratik bir tarım reformunun yapılması, feodal ve feodalizm öncesi ilişki kalıntılarının eritilmesi, yabancı tekellerin egemenliğine son verilmesi, sosyal ve politik hayatın ve devletin köklü bir şekilde demokratlaştırılması, millî kültürün yeniden doğması ve bu kültürün geliştirilmesi, ilerici geleneklerin geliştirilmesi, devrimci partilerin kurulması veya güçlendirilmesi, bu dönüşümler arasında sayılabilir.» (17)

Bu gibi sosyo ekonomik değişiklikler, tabii ki askerî araçlarla gerçekleştirilemez. Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde, günümüzde varolan özel tarihsel durum işte budur.

Bilindiği gibi, bu ülkelerin bazılarında kukla rejimler vardır. Bundan başka yani-sömürgecilik yöntemlerine başvuran emperyalizm, bağımsız ülkelerin iç işlerine silahlı müdahalede bulunmaktan da çekinmemektedir. Bazı halkların, daha hâlâ açık sömürgecilik şartlarında yaşamakta olduğuna değinmiştik. Bu yüzden çağımızda, ulusal kurtuluş savaşları hâlâ mümkün ve hatta zorunludur. Ama bu mücadeleler, anti emperyalist savaşın sadece bir yöntemidir.

Günümüzde Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin gündeminde, öncelikle anti-emperyalist savaşın politik ve ekonomik yöntemleri yer almaktadır. Bu yöntemler, hiç de silahlı mücadeleden daha kolay değildir. Hatta yer yer, ondan daha da karmaşık sorunlar taşırlar. Bu yüzden, silahlı mücadeleyi mutlaklaştırmanın ve onu bu kıta halklarının önündeki temel görev olarak tanıtmanın hiçbir anlamı yoktur.

Çin yöneticileri, bütün imkânlarıyla silahlı mücadelenin propagandasını yaparken, neyi amaçla-

(17) 1969 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı Belgeleri. Berlin, 1972. s. 37.

maktadırlar? Bu sorunun sadece tek bir cevabı vardır: Çin politikasının amacı, dünyanın çeşitli yerlerindeki silahlı çatışmaları tahrik etmek, bağımsızlığını kazanmış ülkelerde iç savaşırlara yol açmak ve ABD ile SSCB'yi bu çatışmaların içine çekerek bir dünya savaşı çıkmasına çalışmaktır. Ama kendileri bunun dışında kalmak istemektedirler. Bir örnek bulmak için fazla düşünmeye gerek yok. Hindistan ve Pakistan arasında 1965'de meydana gelen silahlı çatışma sırasında, Çin yöneticilerinin yaptıkları savaş kışkırtıcılığıyla; Endonezya, Burma, Kongo, Tayland ve Malezya'da aşırı unsurlara Çin'in sağladığı destek burada hatırlanabilir. Günümüzde ise Çin, Arap ülkeleri sürekli bir biçimde İsrail saldırılarına hedef olmaya devam ederken, bıkmadan Sovyetler Birliğinin Araplara ihanet ettiğini tekrarlamaktadır. İsteddiği, Sovyetler Birliğini Orta Doğu Sorununa dolaysız silahlı bir müdahaleye tahrik etmek ve İsrail'in emperyalist «dostları»nın buna vereceği cevapla, dünyayı nükleer bir savaşın eşiğine getirmektir.

Mao Çe-Tung 1946 yılında, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki uluslararası durumun tahlilini yaparken, «Ara Bölgeler Teorisi»ni ortaya attı. Sovyetler Birliği ile ABD arasında kalan ülkeleri «Ara Bölge» kabul eden bu «teori», çağın temel çelişkinin, sosyalist ülkelerle kapitalist ülkeler —bu durumda ABD— arasındaki çelişki değil de; ABD ile «Ara Bölge» arasındaki çelişki olduğu iddiasından kaynaklanmaktaydı. Son yıllarda, bu «ara bölgeler teorisi», içindeki şovenist eğilimlerin daha fazla vurgulanmasıyla oldukça değişti. Sovyetler Birliği, ABD ile aynı kefeye konurken, Çin «ara bölge»deki ülkelerin lideri olarak birinci sıraya yükseltildi.

Çin yöneticilerinin Büyük-Han-Şovenizmi, sadece çağdaş sorunlara teorik yaklaşımlarında değil, aynı zamanda, pratik faaliyetlerinde de ortaya çıkmaktadır. Günlük pratiklerinde, Pan-Afrikanizm, Pan

-Arabizm, Pan-Asyacılık ve «gelişen gürbüz güçler» gibi, çıkarlarına hizmet eden milliyetçi kavramları seve seve kullanmaktadırlar. Bilinçli olarak, milliyetçi ve ırkçı tutkuları tahrik etmekte ve «Doğu» ile «Batı»yı karşı karşıya getirmektedirler.

Mao Çe-Tung ve takipçileri, Asya ve Afrika ülkeleri ile dayanışmaya sözde desteklerken, gerçekte, yalnızca kendi planlarına yani kendi politik-ideolojik platformlarına uygun bir dayanışmayı, desteklemektedirler. «Kültür Devrimi»nin başlarında, Çin yöneticileri, Asya ve Afrika halklarına, ne pahasına olursa olsun, Pekin'in ideolojik öncülüğünü kabul ettirmek; «Afrika halklarının, Mao Çe-Tung'un dehasını ve büyük proleter kültür devriminin amaçlarını en iyi şekilde anlamalarını sağlamak ve «Afrika'daki yeni millî öğütlere Mao Çe-tung'un mücadelecî düşüncelerini» öğretmek için çok çalıştılar. Fakat bu ülkelerin halkları, karşılıklı ilişkilerini, 1955 yılında Ban Dung'da ortakça kararlaştırmış oldukları ilkeler temeli üzerinde geliştirmek ve kendi millî çıkarlarına uyan amaçlara erişmek istedikleri için, Çin yöneticileri Asya-Afrika ülkelerinin dayanışmasını bütün imkânlarıyla yıkmaya çalışmaktadırlar. Bu politikanın en açık örneği, 1965'de Cezayir'de toplanması gereken Asya-Afrika Ülkeleri Devlet ve Hükümet Başkanları İkinci Konferansı'nın sabote edilmesidir.

«Mao Çe-Tung Düşüncesi»ne dayanmayan bir işbirliği dışında, Pekin, Asya ve Afrika Ülkelerinin başka hiçbir işbirliğini tanımamaktadır. Diğer bütün dayanışma eylemleri güvenilmez kabul edilmekte ve «modern revizyonizmin oyunu» olarak damgalanmaktadır.

Çin Halk Cumhuriyetinin, geliştirmekte olan ülkelerle kurduğu dış politika ilişkilerinde, ekonomik diplomasi artan bir önem kazanmaktadır. Pekin'li yöneticiler, genç ulusal devletlerin ekonomik gelişme-

ye duydukları ilgiden ve bu amaçla başka ülkelerle giriştikleri işbirliğinden yararlanmak istemektedirler. Açıktır ki, bu diplomasinin temel görevi, Asya ve Afrika ülkelerini Çin etkisi altına almaktır. ÇKP yönetimi Asya - Afrika Örgütü'nün Ekonomik İşbirliği ve Gelişme için gösterdiği faaliyeti, kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışmakta; Asya ve Afrika ülkelerine ekonomik reçetelerini kabul ettirmeyi, bu ülkelere, özellikle «kendi gücüne dayanmak» ilkesini aşılamağa çaba göstermektedir. Buna göre, gelişmekte olan genç ülkeler, kendilerini yalnızca Çin Halk Cumhuriyetinden gelen bir yardıma bağılayacaklardır. Pekin, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve bilimsel-teknik işbirliğinde yalnızca tek bir biçim, yani Çin'le işbirliği, biçimini kabul etmektedir. Bunun anlamı, Maocuların Asya ve Afrika ülkelerine ekonomik ilişkiler alanında da Çin egemenliğini kabul ettirmeğe çalıştıkları ve Pekin'in denetiminde, ayrı bir Asya-Afrika Ekonomik İşbirliği Örgütü kurmak istedikleridir. Asya ve Afrika ülkelerinin «en iyi dostları» olarak ortaya çıkan ve bu ülkeleri «özerklik» için çeşitli yollardan ikna etmeğe çalışan Maocular, onlara bol bol ekonomik ve bilimsel-teknik yardım, «emperyalizme, eski ve yeni sömürgeciliğe» karşı mücadelede destek vaadinde bulunmaktadır. Ama, Asya ve Afrika halkları, Pekin yardımının ya sözde kaldığını (kural olarak verilen sözün yalnızca küçük bir kısmı yerine getirilir) ya da sonunda bir «truva atı» gibi aralarına girmek amacına yönelik olduğunu kendi deneyleriyle anlamışlardır.

Çin yöneticileri, gelişmekte olan ülkelere, toplumsal gelişmede kendi özel yollarını kabul ettirmeyi denemektedirler. Genç millî devletlerdeki üretici güçlerin gelişmesi, ya da gerçek ekonomik bağımsızlığın kazanılması gibi, güncel pratik sorunlarla hemen hemen hiç ilgilenmemektedirler. Onla-

rı asıl ilgilendiren şey, bu ülkelerin bölgesel çatışmalara karıştırılmasıdır. (Afrika'ya giden Çin diplomatlarına doğrudan, «Afrika'lı kardeşlere, genç ülkelerin haklı toprak taleplerinin gerçekleştirilmesinde yardımcı olmak» görevi verilmektedir). Onların ilgilendikleri konu, mümkün olan her yerde iç savaş çıkartmak, kaos ve karışıklık yaratmak ve bütün bunları «devrimci fırtına» olarak tanıtmaktır. Sonra da, genç ülkelerin iç işlerine yapılan bu müdahaleler, içteki gericiliğin güçlenmesine ve hatta emperyalizmin açık müdahalesine yol açtığında, Pekin'de, sanki olan bitenlerin Çin'in faaliyetiyle hiç ilgisi yokmuş gibi bir tavır takınılır. Pekin'li yöneticiler, o zaman da, kapalı bir şekilde, dünya devriminin gelişmesindeki «kaçınılmaz yalpalamalar ve geriye dönüşler»den söz etmeye başlarlar. Çin yöneticilerinin, Pekin'in de katkısıyla hazırlanmış olan, Endonezya'daki başarısız hükümet darbesinden sonraki duruma ilgili tavırları buna örnek gösterilebilir.

Çin yöneticilerinin şovenist amaçları, esas itibariyle, doğrudan Çin'in çıkarlarıyla bağlantılı buldukları ve geleneksel nüfuz bölgesi olarak gördükleri Asya'ya yönelmiştir. Çin yöneticileri, son yıllarda, Asyada en önemli dış politika eylemlerini gerçekleştirdiler; bu bölgedeki ülkelerle geniş bir ticaret ilişkisi içine girdiler. Çin'in genç devletlere ayırdığı ekonomik yardımın yarısını bu ülkeler almaktadır. Çin yöneticilerinin belirleyici milliyetçi niteliklerinden biri olan «böl ve yönet» politikası, Asya'da açıkça görülmektedir. Pekin, bu politika çerçevesinde, mümkün olan bütün Asya ülkelerinde ikilik tohumları ekmekte ve Çin'in Asya'daki egemenliğini bu yoldan kolaylaştırmaya çalışmaktadır. Çin yöneticilerinin Asya üzerinde egemenlik talep eden şovenist tavırları, ülkelerin iç işlerine karışma teşebbüsleri, genişleme plânları ve bölgesel uzlaşmazlıkları zor yoluyla çözme denemeleri, Çin Halk

Cumhuriyeti'nin bu kıtadaki politikasını her gün daha fazla çıkmazlara sokmakta ve Çin'in tecrit olmasına yol açmaktadır. Gerçekten de; Hindistan, Endonezya ve Burma gibi büyük Asya devletlerinin Çin'le ilişkileri, bugün oldukça kötü ve gergindir. Diğer birçok Asya ülkesi de, Çin'e karşı tutumlarını gitgide artan ölçüde sertleştirmektedir. Çin'in Vietnam politikası ise, Asya'da ciddi kaygılara yol açmaktadır.

Maocu politika, Afrika ve Latin Amerika'da da endişe uyandırmakta, bu bölgelerde Çin'e karşı duyulan güvensizlik günden güne yaygınlaşmaktadır.

Fakat Çin yönetiminin Büyük-Han-Şovenizmi, en açık biçimiyle millî topraklar sorununda ortaya çıkmaktadır. Çin millî burjuvazisinin ideologları, bir zamanlar, açıkça genişlemeci düşüncelerin propagandasını yapıyorlardı. 20. yüzyılın başından beri Çin'de, ülkenin tarihinin millî sınırların genişlemesi sürecine girdiğine dair kitap ve makaleler yayınlanmaktadır. Çin'e komşu olan büyük bölgelere ve hatta ülkelere «kaybedilmiş» gözüyle bakılmaktadır. Bugünkü Çin yöneticileri de, son Çin İmparatorluğunun King sülâlesi zamanındaki eski sınırlarını yeniden gerçekleştirmenin şovenist hayallerini kurmaktadır. ÇKP, 1930 ve 40'larda, Japon emperyalizmine karşı verilen kurtuluş mücadelesinin en önünde yer alırken, Mao Çe-Tung'un bazı konuşmalarında, büyük devlet olma düşüncelerine raslandığını burada unutmamak gerekir. Örneğin, 1936'da Amerika'lı gazeteci Edgard Snow ile yaptığı bir sohbette Mao Çin devriminin zaferinden sonra, Dış Moğolistan'ın kendiliğinden Çin devletler birliğinin bir parçasına dönüşeceğini söylüyordu. Ve Moğolistan'ın bunu «kendi iradesiyle» yapacağını iddia ediyordu. (18)

(18) Bak: E Snow: Çin'de Kızıl Yıldız, Frankfurt a.M. 1970, s. 138.

1954 yılında Çin yöneticileri, bir Sovyet delegasyonuna, Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nin Çin Halk Cumhuriyeti'yle birleşmesini teklif ediyor ve bu arada Moğol halkının «kendi iradesini» tamamen inkâr ediyorlardı. Aynı yıl içinde, Son Çağ Çin tarihi üzerine yayınlanan bir kitapta; Moğolistan Halk Cumhuriyetinin ve hatta Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ile, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nin; Laos, Kamboçya, Burma ve SSCB'nin bir kısmının «kaybedilmiş» Çin toprakları olarak kabul edilmesi oldukça ilginçtir.

Çin yöneticilerinin millî, şovenist ve genişlemeci tavırlarının son örneklerinden biri de, Çin-Hindistan sınır anlaşmazlığı, Çin yöneticilerinin Hindistan'dan toprak talep etmeleri ve böylece sınırda bir dizi silâhlı çatışmaya yol açmalarıydı. Çin-Sovyet sınırıyla ilgili anlaşmazlıkta da, Çin'li yöneticiler genişlemeci bir tavır takındılar. Halbuki bilindiği gibi, Mao Çe-tung daha 1945'de 7. Parti Kongresi'ne sunduğu politik raporda şöyle diyordu «Sovyetler Birliği, eşit olmayan anlaşmaları bozmuş ilk ülkedir ve Çin'le eşitlik temeli üzerinde yeni anlaşmalar yapmıştır.» (19) Bu açıklamalar göstermektedir ki, SSCB ile Çin arasındaki ilişkiler eşitlik temeli üzerinde kurulmuş ve iki ülke arasında hiçbir sınır anlaşmazlığı yoktur. Ama belli bir zaman sonra, Mao Çe-Tung, SSCB ile Çin arasında «çözülmemiş» sınır sorunları «keşfetti». 1960 yılıyla birlikte Çin'liler, Çin - Sovyet sınırında sistematik provokasyonlara girişmeğe ve Sovyet bölgesinin bazı kısımlarını kendilerine mâl etmeğe çalıştı. Bunun arkasından da, Çin basınında, Çin-Sovyet sınırını saptayan anlaşmaların eşitlik temeline dayanmadığı ve bu anlaşmaların Çin'in toprak kaybına yol açtığı hakkında iddialar ya-

(19) Mao Tse-tung: Seçme Eserler, cilt 3. Pekin 1953, s. 1109, çince.

ynlandı. (20). Mao Çe-Tung, 1964 yılında Japon sosyalistleriyle yaptığı bir görüşmede, Sovyetler Birliğinden talep ettikleri bölgeleri kapsayan, büyük bir program açıkladı. Burada Çin'in, Baykal-Kamçatka-Vladivostok üçgeni içinde kalan büyük bölgeyi şimdilik «hesaba katmadığı» da söyleniyordu. (21)

1969'da, Sovyetler'e ait Damanski adasında ve Sovyet-Çin sınırının diğer bazı bölgelerinde girişilen silâhlı provokasyonlar, bu mantığa uygun bir sonuçtur. Çin yöneticileri, Sovyetler Birliği topraklarının bir bölümü hakkındaki taleplerini tekrarlamayı hâlâ sürdürüyorlar.

SSCB hükümetinin 14 Haziran 1969 tarihli açıklamasında şöyle deniyordu: «Sovyetler Birliği ve Çin arasında gerçekte hiçbir toprak sorunu yoktur. Sovyetlerin mevcut sınıra herhangi bir şekilde tecavüz etmesi, «Çin bölgesini işgal etmesi» söz konusu değildir ve olmayacaktır.» (22) Geçen yüzyılın ortalarında, Rusya ile Çin arasında imzalanan ve Çin yönetimi tarafından eşitlik temeline dayanmadığı iddia edilen sınır anlaşmaları o zamanlar iki ülke arasında varolan fiili sınır çizgisini hukuki biçimde tesbit etmişti.

Çin yönetiminin Sovyetler Birliği'nden toprak talep etmesi, yalnızca politikasının Sovyet aleyhtarı ve genişlemeci niteliğini göstermekle kalmaz, ayrıca şovenist ve hegemonyacı çabalarını da dile getirir. Maocular, Sovyetler Birliğinin, sözde eşit olmayan anlaşmalar temelinde, Çin topraklarının bir kısmını «işgal etmiş» olduğunu iddia ederek, Sovyetlerin barışsever dış politikasını aşağılamaya ve Sovyet Devletinin sosyalist niteliğine gölge düşürmeğe çalışmaktadır. Böylece Çin, SSCB tarafından

(20) Bak. Renmin Ribao, 8 Mart 1963.

(21) Bak: Pravda, 2 Eylül 1964.

(22) SSCB Hükümetinin Açıklaması, Pravda, 14 Temmuz 1969.

baskı ve saldırıya hedef teşkil eden, bu yüzden de özgürlük ve bağımsızlığı için mücadele veren bir ülke olarak tanıtılmaktadır. Bu tavır, Çin yöneticilerinin politik çizgisinin anti-sosyalist niteliğini açıkça sergilemektedir. Çin yöneticilerinin saplandığı Büyük-Han-Şovenizmi ve hegemonyacılık, giderek daha fazla militarist ve politik renkler kazanmakta, böylece dünya emperyalizmi ve proleter enternasyonalizminin en büyük düşmanları desteklenmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

PROLETER DEVRİMİ, SAVAŞ ve BARIŞ SORUNLARINDA MARKSÇI ve MAOCU GÖRÜŞLER ARASINDAKİ ZİTLİK

1. Çin Deneyleri Genel Doğrular mıdır?

1966 yılında, Pekin'de, dünyadaki en önemli dillerde Mao Çe-Tung'un çeşitli sorunlar hakkındaki görüşlerini kapsayan bir derleme yayınlandı. Bir ölçüde Maocu ideolojinin bir elkitabı niteliğini taşıyan bu derleme, günümüzdeki Çin yönetiminin, Marksçı-Leninci dünya görüşü yerine geçirmek istedikleri Maoculuğun teorik tezlerinin düzeyi ve içeriği hakkında net bir fikir vermektedir.

Mao Çe-Tung'un bu kitabını eline alanlar bir sürprizle karşılaşır. Marksçılığın zirvesi olarak nitelenen bu «el kitabı»nın 26. bölümünün dışında yalnızca devrim konusuna ayrılmış tek bir bölüm yoktur. Kitapta «Devrimci durum», «devrimci mücadelelerin biçim ve yöntemleri», «burjuva - demokratik devrimden sosyalist devrime geçişin teorisi» gibi terimlere raslamak imkânsızdır. Buna karşılık «savaş ve barış», «halk savaşı», «subaylar ve birlikler ara-

sındaki ilişkiler», ordu ve halk arasındaki ilişkiler» gibi, savaşıla ilgili sayısız kavrama raslanabilir.

Devrim teorisine böyle tek yanlı bir yaklaşım tesadüfi değildir. Proletaryanın devrimci mücadelesi üzerine Marks ve Lenin'in geliştirdiği; canlı, zengin, çok yönlü ve geniş öğretinin yerine; mücadelenin bütün biçimlerini ve işçi sınıfı partilerinin bütün faaliyetlerini genel olarak, yalnızca devrimci savaşıa indirgeyen ilkel bir şema geçirilmektedir.

Bazı alıntılar verelim:

«Özel mülkiyetin ve sınıfların doğmasından beri varolan savaşlar; tek tek sınıflar, milletler ve politik gruplar arasında varolan çelişkilerin, bu çelişkiler belirli bir gelişme düzeyine eriştiğinde, çözülmesi için kullanılan en yüksek mücadele biçimidir.»

«Her işçi sınıfı devrimcisi şu doğruyu iyi kavramalıdır: İktidar namlunun ucundadır.»

«Devrimin merkezi, görevi ve en yüksek biçimi iktidarın silahla alınması, çelişkinin savaşıla çözülmesidir. Marksçılık-Lenincilik'in bu devrimci ilkesi, genel çerçevede geçerlidir; hem Çin'de, hem de diğer bütün ülkelerde.» (1)

Bu formülasyonların kategorik niteliği ve kendine güveni açıktır. «Genel-geçerlilik» ve «her yerde» gibi deyimler, somut şartların, somut mekânın ve somut zamanın dikkate alınmadığını göstermektedir. Devrimci mücadele teorisi, böylece son derece basitleştirilmektedir. Ve nihayet bütün görevlerin, bütün çelişkilerin «Sınıflar, milletler, devletler politik gruplar» arasındaki çelişkilerin çözümü, için evrensel bir reçete bulunmuştur. Bu, «devrimci savaş»dır. Mao Çe-Tung, gerçi bazen başka araçların da kullanılmasını öğütlemektedir, ama yalnızca «devrimci savaş»a hazırlanabilmek için.

(1) Başkan Mao'nun Sözleri, Pekin, 1965, s. 53, 56, çince.

Marksçılığın böylesine yozlaştırılması, nasıl ve hangi temel üzerinde oluşmuştur? Önce, yukarda verdiğimiz alıntıların, Çin devriminin hangi tarihsel aşamasıyla ilgili olduğuna bakalım. Bunlar; «Uzun Süreli Savaş Üzerine», «Çin'de Devrimci Savaşın Stratejik Sorunları» ve «Japon İstilacılarına Karşı Partizan Savaşının Strateji Sorunları» adlı yazılardan alınmıştır. Hepsi de 1930'lara aittir, başlıkları ve yazılma tarihleri, bazı şeyleri açıklar.

1930'lar, Japon emperyalistlerinin Çin'e saldırısından sonra da, durmayan iç savaşın en üst aşamasıdır. O yılların toplumsal gerçeği, Çin halkının ilerici güçlerinin ve özellikle Çin komünistlerinin, saldırganlara karşı silâhlı direnişi örgütlemesini, bütün halkın katıldığı silâhlı mücadeleyi geliştirmesini gerektiriyordu. Ama Mao Çe-tung o zaman bile bu konuda sık sık teorik yanlışlıklara düşüyor, belli bir ülke için, belli bir dönemde ortaya çıkan özgül ilkeleri mutlaklaştırıyordu. Bazı ilkeler, genel ve mutlak yasalar haline gelmişti.

Mao Çe-tung'un adı geçen yazılarında, Çin'deki durumun özgüllüğünün gene de belli ölçüde kabul edilmiş olması söz konusudur. O zamanlar, ÇKP'yi tamamen alışılmamış, özel mücadele şartlarıyla karşı karşıya bırakan, Çin'in iç ve dış durumunun özellikleri vurgulanıyordu. Şöyle yazıyordu Mao: «Çin'in, birçok emperyalist ülke tarafından ele geçirilmek istenen ve bu alanda emperyalistlerarası rekabete yol açan yarı-sömürge bir ülke olduğu açıkça anlaşılırsa; o zaman önce, bütün dünyada egemen sınıflar arasında süren savaş kargaşalıkları gibi ilginç şeylerin görüldüğü tek yerin niçin Çin olduğu, bu kargaşalıkların niçin günden güne arttığı ve bugüne kadar egemen sınıfların birlik içinde bir devlet gücünü kurmayı niçin başaramadıkları ortaya çıkar. İkincisi; köylü sorununun ne ölçüde ciddiyet taşıdığı ve köylü ayaklanmalarının şimdi bütün ülkeye yayı-

lırken olduğu gibi, ne kadar geniş bir alanı kapsadığı anlaşılabilir. Üçüncüsü; demokratik işçi-köylü iktidarı sloganının doğruluğu kendini kabul ettirir. Dördüncüsü; **egemen sınıflar arasında süren savaş kargaşalıklarıyla ilgili, dikkat çekici olgunun ortaya çıkardığı Çin'den başka dünyanın hiç bir yerinde görülmeyen, alışılmamış diğeri bir şey de kolayca anlaşılabilir.** Bu, beyaz iktidar bölgeleri içinde, **kızıl ordunun ve partizan grupların,** buna bağı olan küçük kızıl bölgelerin varolması ve gelişmesidir. **(Böyle alışılmamış bir olgunun benzeri Çin'den başka hiç bir yerde yoktur).** Beşincisi; kızıl ordunun, partizan gruplarının ve kızıl bölgelerin yarı-sömürge Çin'de kurulması ve gelişmesi; proletarya öncülüğündeki köylülerin mücadelesinin en üst biçimi ve yarı sömürge bir ülkedeki köylü mücadelesinin gelişmesinin kaçınılmaz bir sonucudur. Bunun, bütün ülkedeki devrimci dalganın kabarmasını hızlandıran en önemli faktör olduğu anlaşılabilir. Ve nihayet altıncı olarak hareketli partizan eylemleri politikasının tek başına, devrimci dalganın kabarmasının hızlandırılması görevini bütün ülkede yerine getiremeyeceğı açığa çıkmaktadır. Ama Zu De, Mao Çe-tung ve Fang Zimin' in izlediğı gibi; üs noktaları kurmayı, sistematik olarak politik iktidarı oluşturmayı, tarım devrimini derinleştirmeyi, —köy, kasaba, bölge düzeyinde kızıl muhafızların kurulmasından başlayarak, mahalli kızıl ordu birliklerinin oluşturulmasından, düzenli kızıl ordunun yaratılmasına kadar varan— geniş bir süreç içinde halkın silâhlı güçlerini geliştirmeyi ve politik iktidarı dalga dalga genişletmeyi amaçlayan bir politikanın doğruluğu da açıkça anlaşılabilir.»(2)

Ne var ki, uluslararası kurtuluş hareketi içinde hegemonya kurma niyeti açığa çıktığı ölçüde, Pekin'

(2) Mao Tse-tung; Seçme Eserler, cilt 1. Pekin 1952, s. 103/104, çince.

in, Çin'deki durumun özgüllüğü ve özelliği ile ilgili görüşleri, ÇKP belgelerinden kaybolmaya başladı. Somut ulusal deneylerin adım adım, «dünya çapında öneme» sahip deneylere dönüşmesi başladı. Önce, silâhlı mücadeleyle ilgili Çin deneyleri, Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının ulusal kurtuluş mücadelesi için, her derde deva olarak tanıtıldı. Çin yöneticilerinin konuşmalarında, Çin devrimi, artan ölçüde ezilen ülkeler için klâsik devrim tipi olarak tanıtılmaya başlandı. (tek tek ülkelerdeki farklı somut durumlara ve sosyal gelişmelerdeki farklı düzeylere bakılmaksızın) Bu üç kıta, bir iç savaşın eşiğinde bulunan «devrimci durum içine girmiş bölgeler olarak tanımlanmaya çalışıldı».

Ama kısa süre sonra, artık bu da yeterli değildi. 1965 yılında **Hongqi** dergisi, Mao Çe-tung'un «Japon İstilacılarına Karşı Partizan Savaşının Strateji Sorunları» makalesini yeniden yayınladığında, o dönemin somut askerî talimatlarını bir dünya stratejisi düzeyine çıkarıyordu. Lin Piao'nun «Yaşasın Halk Savaşının Zaferi» makalesinin aynı yıl yayınlanması da aynı amaca hizmet ediyordu. Bu makalede, yalnızca Çin ile Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin politik ekonomik şartlarının özdeşleştirilmesi ve Mao Çe-tung'un, «kırsal alanlarda devrimci üslerin kurulması ve şehirlerin kırsal alanlardan kuşatılması» tezinin bu ülkelere öğütlenmesiyle yetinilmiyor; bunlardan başka, dünyadaki savaş sonrası durumun, Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinin Kuzey Amerika ve Batı Avrupa ülkeleriyle olan ilişkilerinin tanımlanmasında da Maonun düşünceleri uygulanıyordu. Kuzey Amerika ve Batı Avrupa, «dünyanın şehirleri»; Asya, Afrika ve Latin Amerika ise, «dünyanın kırsal alanları» kabul ediliyordu. Şehirlerin kırsal alanlardan kuşatılması, «Dünya devrimi»nin çağımızdaki özgüllüğü olarak, tanıtılıyordu.(3)

(3) Bak; Renmin Ribao, 3 Eylül 1965, çince.

Bir yıl sonra, 1966'da yayınlanan Mao Çe-tung'un sözleri, nihayet Çin deneylerinin mutlaklaştırılmasının zirvesini teşkil ediyordu. 1930 ve 40'larda Çin'in somut durumuyla ilgili deneyler, evrensel yasalar haline getiriliyor, tarihsel süreçten koparılmış tek tek cümleler Marksçı düşüncenin harikaları «emperyalizmin genel çöküşü ve sosyalizmin tüm dünyadaki zazeri» çağının evrensel doğruları olarak gösteriliyordu.

Mao Çe-tung 1936'larda «Savaş —bu insanlara birbirlerini boğazlatan canavar,— insan toplumunun gelişmesiyle en sonunda yok edilecektir. Ve bu çok uzun sürmeyecektir.» «Ama, savaşın yokedilmesinin sadece bir tek yolu vardır: Savaşa karşı savaşla mücadele etmek... Savaş, dünya tarihinde yeni bir çağa götüren bir köprüdür... Ondan sonra artık hiç savaş olmayacaktır.» diye yazıyordu.(4)

Bu satırlar, Alman, İtalyan ve Japon emperyalizminin, Avrupa, Afrika ve Asya'da, İkinci Dünya Savaşını başlatmalarından çok önceleri yazılmıştı. Formülasyonların keskinliği ve kesinliği, bu somut durum tarafından şartlanmış olabilir, ama şimdi, aynı düşünceler yeniden yayınlanmakta ve çağın temel doğruları olarak kabul edilmektedir. Bundan çıkan sonuç, (Pekin de bunu böyle açıklamaktadır), termonükleer bir savaşa ancak gene termonükleer bir savaşla karşı çıkılabileceğidir. Bu tezin ne kadar insanlık dışı olduğu açıktır. Mao Çe-tung 1930'larda şöyle diyordu: «Bazıları bizimle alay edebilir; bize, savaşın her şeye kadir olduğu teorisi'nin takipçileri diyebilirler... Evet biz devrimci savaşın her şeye kadir olduğu teorisinin takipçileriyiz. Bu kötü bir şey değil, iyi bir şeydir. Marksçı düşünceye uygundur.»

Oysa bu tez, hiç bir şekilde Marksçılıkla bağdaşmaz. Devrimci savaş yalnız belli şartlar altında

(4) Mao Tse-tung; Seçme Eserler, cilt 1. s. 171/172.

kaçınılmazdır. Her şeye kadir olan tek güç, devrimci yığınların, özellikle değişen politik durumlara uygun olarak devrimci mücadelenin strateji ve taktiğini belirleyen proletaryanın sosyalizmi gerçekleştirme yolunda bağımsız örgütlenmesidir.

2. Sosyalist Devrimin İki Yolu Üzerine

Sosyalist hareket, sözde sosyalist devrimden yana olan, ama eylemde bunun anlamını saptıran «sağ» ve «sol» hasımlarıyla her zaman mücadele etmek zorundadır. Her ikisi de görelî doğruyu mutlaklaştırmakta ve onu böylece saçmalar âlemine götürmektedir. Bunlar, yalnızca, belirli şartlar altında başarılı olan mücadelenin herhangi bir biçimini, tek ve en iyi mücadele biçimi kabul ederler. Örneğin revizyonistler, «sürtüşmesiz ilerleme» sloganı arkasına saklanarak, sosyalizme geçişin tek yolunun, barışçıl yol olduğunu iddia ederler. Ve bir yandan da bu yolu, yalnızca, kapitalizmin temellerine dokunmayan reformlar düzeyine indirirler. Silahlı gericilikle karşılaşınca da hemen teslim olurlar. Öte yandan dogmatikler ise, devrimi, her zaman devrimci savaşla bir sayarlar. İktidar mücadelesinin başka barışçıl biçimlerini tanımazlar. Halktan gereksiz kurbanlar talep ederler ve devrimci hareketin örgütlenmesini sekteye uğratırlar.

Burada, ÇKP yönetiminin anti-marksçı tavrının, sosyalist devrimin yolu konusunda da dolaylı bir şekilde ortaya çıktığını vurgulamak gerekir. ÇKP yönetimi, 1963 ortalarına kadar, Komünist ve İşçi Partilerinin 1957 ve 1960 Danışma Toplantılarının kararlarından tamamen ayrılmış değildi. Yalnızca, bu kararların «net olmayan görüşler»inden söz ediyordu. ÇKP Merkez Komitesi Belgeleri, tek yanlı ve yanlıs formülasyonların yanında, işçi sınıfı partilerinin sa-

vunduğu «mücadelenin bütün biçimlerini kullanma zorunluluğu»nu, durumun değişmesine uygun olarak mücadele biçiminin değiştirilmesi gerektiği tezlerini de kapsıyordu. ÇKP Merkez Komitesinin 14 Haziran 1963 tarihli ve «Uluslararası Devrimci Hareketin Genel Çizgisi, Üzerine Bir Teklif»(5) başlıklı mektubunda, «işçi sınıfı devrimcilerinin, her zaman sosyalizme geçişin barışçıl yolunu tercih ettikleri» vurgulanıyordu. Ama gene aynı mektupta, Pekin’le aynı görüşte olmayan işçi sınıfı partilerinin tavrı tamamen saptırılmış bir şekilde konuyordu. Bu partilerin saflarında, bütün ümitlerini «barışçıl geçiş»e bağlayan ve «tarihsel idealizmden yola çıkan, kapitalist toplumdaki temel çelişkileri inkâr eden, Marksçı-Leninci sınıf mücadelesi öğretisini yozlaştıran ve subjektif kararlara varan», «peygamberler»in bulunduğu söyleniyordu.(6)

1957 Deklarasyonunun ve 1960 Bildirisinin temel tezlerini revizyona tabi tutma gayretkeşliği, daha sonra 6 Eylül 1963’den 31 Mart 1964’e kadar yayınlanan ünlü makalelerde açıkça ortaya çıkmıştır. Yayınlanan sekiz makalenin sonuncusu, özel olarak «barışçıl geçiş» sorununa ayrılmıştı. Makalenin yazarları, şimdi artık «revizyonistlerle eskisinden daha açık bir dille «konuşmaya» başlamışlar, ve bu arada ÇKP Merkez Komitesinin eski belgelerinde yazılı proletarya mücadelesinin çeşitli biçimleri ile ilgili cümleleri unutmışlardı: «Zor yoluyla devrim, proleter devrimin genel bir yasasıdır» sözü tek Marksçı söz olarak kabul ediliyordu. Bu makalede şöyle deniyordu: «Marksçılık, her zaman zor yoluyla devrimin kaçınılmazlığından yanadır. Marksçılık, zor yoluyla devrimin, sosyalist toplumun ebesi olduğunu söyler. Zor yoluyla devrim, burjuva diktatörlüğünün prole-

(5) Renmin Ribao, 17 Temmuz 1963.

(6) age.

tarya diktatörlüğüyle değiştirilmesinin tek yolu, proleter devrimin genel bir yasasıdır.»(7)

Çin yöneticileri, Marksçılığın klasiklerinin, zoru yeni toplumun ebesi kabul etmelerini defalarca tekrarlamak suretiyle, kendilerini gerçek Marksçılar olarak tanıtmak istiyorlar. Marks ve Engels devrimci zoru, gerçekten yeni toplumun ebesi sayarlardı; ama onların kastettiği sosyal zordu, her zaman savaşla özdeş olması gerekmiyen sosyal devrimdi. Sosyalist proleter devrimin özü, genel olarak hiç de zor ve şiddet unsurunda değil, daha çok yeni toplumun yaratıcı bir şekilde kurulmasındadır. Mücadelenin zor unsurunu içeren biçim ve yöntemlerinin ağır basması, genellikle sosyal dönüşümün yalnızca ilk aşamalarını karakterize eder. Lenin şöyle diyordu: «Şüphesiz ki bu evre —devrimci şiddet— olmadan, proletaryanın başarısı gerçekleşemezdi. Ancak şu da şüphe götürmez ki, devrimci şiddet; devrimin yalnızca belirli gelişme aşamalarında, yalnızca belirli ve özel şartlar altında, devrimin zorunlu ve kurala uygun bir yöntemiydi. Ama proleter kitlelerin örgütlenmesi, emekçilerin örgütlenmesi, devrimin çok daha temel ve sürekli bir niteliğini ve Zaferin önşartını teşkil ediyordu ve edecektir de. Devrimin en iyi gelişme şartları ve zaferlerin tükenmez kaynağı, işte bu milyonlarca emekçinin örgütlü oluşuna bağlıdır» (8)

Proleter devrim sırasında, sömürücü sınıfların etkisiz hale getirilmesi, «mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesi» sağlanır; yani sömürücüler üzerinde zor uygulanır. Ama, burjuvazinin veya mülk sahibi sınıfların toplumsal olarak yokolması, bu sınıftan kişilerin fiziksel ölümleri ile aynı şey değildir. Sosya-

(7) Renmin Ribao, 31 Mart 1964.

(8) V.I. Lenin: Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesinin Olağanüstü Oturumunda J.M. Swerdlow'u Anma Konuşması, Eserleri, cilt, 29. s. 74.

list dönüşüme karşı koymayan ve yeni iktidarla birlikte çalışmak isteyen sömürücü sınıf üyelerine, proletarya özgürlük ve çalışma hakkı tanır.

Bir devrim son tahlilde, her zaman, yönlendirici bir çizgi izler (bunu burada koymak gerekir), ama bu her zaman silahlı şiddet uygulanacaktır anlamına gelmez. Herhangi bir «barış içinde geçiş»ten ve şiddete dayanan bir proleter devrimden söz etmek ve bu kavramları karşı karşıya getirmek gene doğru değildir; tersine söz konusu olan, sosyalist devrimin barışçı ve barışçı olmayan yollarıdır. Eğer devrim, silahlı bir ayaklanma, bir iç savaş, silahlı bir karşı devrim ihracı olmadan gerçekleşirse, devrimin barışçı yolundan söz edilir. Eğer bu unsurların bir tanesi (ya da Rusya'daki sosyalist devrimde olduğu gibi hepsi birden) mevcutsa, barışçı olmayan yol söz konusudur.

31 Mart 1964'de **Renmin Ribao**'da yer alan makalenin yazarı, ÇKP delegasyonunun 1957 Danışma Toplantısında, SBKP'nin tavrına karşı savunduğu tezleri yayınladı. «Barış içinde geçiş isteğinden söz etmek, **taktik düşünceler yüzünden** yararlıdır, ama barışçıl geçiş imkanını fazlaca abartmak da, yerinde olmayacaktır. Her zaman, karşı devrimci saldırıları etkisiz hale getirmeye ve işçi sınıfının iktidarı alma anında, devrimin bu kritik anında, burjuvazi, halk devrimini silah zoruyla bastırmayı denerse —ki bu kural olarak kaçınılmazdır—, onu silah zoruyla yenmeye hazırlıklı olunmalıdır.» (9)

Hiçbir işçi sınıfı devrimcisi, Sovyet devrimcileri de dahil olmak üzere, «halk devrimini silah zoruyla bastırmayı deneyen» karşı devrime silahla direnmenin zorunlu olduğundan şüphe etmemiştir. Ama işçi sınıfı devrimcileri için sosyalist devrimin barışçı ve barışçı olmayan yollarının kabul edilmesi, tak-

(9) Renmin Ribao, 31 Mart 1964 (altını çizen -yz.)

tik bir «oyun», ya da silahlı mücadelenin gitgide kaçınılmaz hale gelen biçimlerini gizlemeyi amaçlayan propaganda sloganları değildir. Devrimin iki yolu sorunu, her zaman gerçek bir politik strateji ve taktik sorunudur. Devrimin barışçı ve barışçı olmayan yolları sorunu ise, daha çok, işçi sınıfı partilerinin hümanist dünya görüşlerinin bir sonucudur.

Renmin Ribao'nun yukarda ele aldığımız «yol gösterici» makalesini belirleyen nitelikler; işte bu noktanın anlaşılmaması, sosyal zor'un değişik biçimlerinin mümkün olduğunun inkar edilmesi, politik mücadelenin değişik biçimlerinin kullanılması ve bunların birleştirilmesi gereğinin reddidir. Makalenin amacı, dünya devrimci hareketinin oybirliğiyle kararlaştırdığı belgeleri revizyona tabi tutarak, Marksçı Leninci temel tezler yerine, tek yanlı dogmatik tezler geçirmektir. Makalede şöyle deniyor: «Danışma toplantıları belgelerinde, egemen sınıfların iktidarı kendiliklerinden bırakmıyacağından özellikle söz edilmesine rağmen, bir dizi kapitalist ülkede iktidarı herhangi bir iç savaş olmadan ele geçirmenin mümkün olduğu iddia edilmektedir. Belgelerde, parlamento dışındaki geniş kitle mücadelesinin geliştirilmesi ve gerici güçlerin direncinin kırılması zorunluluğundan söz edilmesine rağmen, sağlam bir parlamento çoğunluğunun kazanılmasının ve parlamentoyu emekçi halka hizmet eden bir kurum haline getirmenin mümkün olduğu iddia edilmektedir. Belgelerde, barışçıl olmayan geçişten söz edilmekte, ama şiddet yoluyla devrimin genel bir yasa olduğu vurgulanmamaktadır.» (10)

Maocular temelde, işçi sınıflı partilerince savunulan, sosyalizme geçişte barışçı yolun mümkün olduğu görüşünü yozlaştırmaktadırlar. Sosyalist dev-

rimin, barışçı yoldan kazanılmış bir zaferi, mücadelelerin zora dayanan yöntemlerini inkâr etmez. Barışçı yola yönelme, burjuva legalitesinin basit bir şekilde kullanılması demek değildir. Örneğin, işçi sınıfı devrimcileri parlamentoyu halkın çıkarına hizmet eder hale getirmeye ve ona yeni bir öz kazandırmaya çalışırken, yalnızca seçim kampanyaları ve parlamenter tartışmalarla yetinmezler, tersine öncelikle işçi sınıfının devrimci parlamento çoğunluğunu geniş bir kitle hareketi sayesinde kazanması için çalışırlar. Devrim «yukarıdan» ve «aşağıdan» geliştirilir. Kitlelerin parlamento dışı mücadelesi, kendi temsilcilerinin gerçek demokratik faaliyeti için belirleyici bir temel ve ülkenin sosyal hayatında parlamentonun ilerici bir rol oynamasının ön şartıdır.

ÇKP yöneticileri, devrimin barışçı yolunun da mümkün olduğunu kabul eden partileri, «Proletarya partisi, hiçbir zaman ideolojik yönünü, devrimci çizgisini ve bütün çalışmalarını, emperyalistlerin ve gericilerin barışçı dönüşümlere izin verecekleri varsayımı üzerine kuramaz.» (11) diyerek uyarıyorlar. Halbuki, işçi sınıfı partilerinin, sosyalizme geçişin barışçı yoldan da mümkün olduğunu kabul etmeleri, hiçbir zaman sömürücü sınıfın iktidardan, mülkiyetten ve ayrıcalıklarından kendi isteği ile vazgeçeceğini ifade anlamına gelmez. Bu anlamda, hiçbir gerçek sosyal devrim, kitlelerin politik hareketi örgütlenmeden, sömürücülere karşı zorlayıcı tedbirler uygulanmadan ve devrimci sınıfların iktidarı kurulmadan düşünülemez. Ayrıca tarihte, genel olarak, mutlak şekilde, «saf» barışçıl ya da barışçıl olmayan devrimler görülmemiştir. Gerçekte söz konusu olan, bir eğilimin diğer eğilimlere göre ağırlığı ya da egemenliğidir. Bu eğilimler ve onların değişik birlikleri arasında çeşitli geçişler mümkündür. Nerede, hangi mü-

(11) Renmin Ribao, 17 Temmuz 1963.

cadele biçimi en doğrusudur? Partizan savaşı mı? Genel politik grev mi? Seçim kampanyası mı? Şehir ya da kırsal alanlarda silahlı ayaklanma mı? Hangi araçlar hangi koşullarda kullanılmalıdır? Bu soruları cevaplayabilmek için, Lenin'in dediği gibi, somut şartların somut tahlilini yaparak, sürekli değişmekte olan bütün iç ve dış faktörleri tümüyle göz önünde tutmak gerekir.

Günümüzde, sosyalizm yoluna henüz girmemiş olan yüzden fazla ülke vardır. Bu ülkelerin her birinde çeşitli eğilimler, çeşitli «ölçülerde» varolabilir ve gerçekleştirilebilir. Her halkın tarihinde özgül ve genel, bir defaya mahsus olan ve tekrarlanabilen, millî ve uluslararası unsurlar bir arada vardır. Gelecekteki devrimler, eski devrimlere oranla çok önemli avantajlara sahiptir; onlar, geçmiş devrimcilerin iyi ve kötü bütün deneylerinden faydalanabileceklerdir. İşçi sınıfı devrimcileri şu görüştedirler ki, sosyalizmin kuruluşundaki mücadele biçimlerinin her geçen gün artan zenginliği, onun yaşama yeteneğinin ve başarısının bir kanıtıdır.

3. Leninci Barış İçinde Bir Arada Yaşama İlkesi Ve Tek Tek Ülkelerdeki Devrimci Hareket

Günümüzde, tek tek ülkelerdeki devrimci hareketi, uluslararası olaylardan ve iki sistemin dünya çapındaki mücadelesinden ayrı düşünmeye imkan yoktur. Barış içinde bir arada yaşama ile, sınıf mücadelesi arasındaki ilişki, bu yüzden, Marksçılar ile ideolojik hasımları arasında, günümüzde sürdürülen mücadelede merkezi bir sorun olmuştur.

İşçi sınıfı devrimcilerinin savunduğu, farklı toplumsal düzene sahip devletlerin barış içinde bir arada yaşaması ilkesi, Lenin'in koyduğu sosyalist devrim teorisinden kaynaklanmaktadır. Lenin, Birinci

Dünya Savaşı yıllarında, sosyalist devrimin bütün kapitalist ülkelerde aynı anda zafere ulaşmasının mümkün olmadığını tespit etmişti. Tarihin gidişi, bu tespiti doğrulamıştır. Sosyalist devrimin önce bir ya da birkaç ülkedeki zaferinden sonra, emperyalizmin daha bir süre varlığını sürdüreceğini hesaba katmak gerekiyordu. Emperyalizm büyük bir ekonomik, politik ve askerî güce sahip olmaya devam edecekti. Bu yüzden de, belli bir süre daha, temelde farklı iki toplumsal sistem bir arada yaşayacaklardı. Bu iki sistem arasındaki mücadele kaçınılmazdır. Bu mücadelenin biçimleri, söz konusu olan tarihsel dönemin yapısı ve karşılıklı güçler ilişkisi tarafından belirlenir. İlk sosyalist ülke olan Sovyetler Birliğinin ilk yıllarında ,emperyalist devletlerle uzun süreli bir barış içinde yaşama, pratikte düşünülemezdi; çünkü kapitalistler, Sovyet Devletini silahlı bir müdahale ve saldırı ile yok etmek çabalarından vazgeçmemişlerdi. Ama, sosyalist devletin gücünün artması ve sosyalist dünya sisteminin kurulmasıyla, bu gibi çabalar gitgide boşa çıkmaya, anlamsızlaşmaya başladı. Emperyalizm, sosyalist devletler topluluğunun artan gücünü ve varlığını kabul etmek ve iki sistem arasındaki çelişkileri çözmede savaş yöntemi uygulamaktan vazgeçmek zorunda kaldı. Farklı toplumsal düzene sahip devletlerin barış içinde bir arada yaşaması, tarihsel bir gerçek oldu. Bununla birlikte, bu iki sistem arasındaki mücadele, hiç de bitmiş değildir; politik, ekonomik ve ideolojik alanlarda eskisinden daha keskin şekilde devam etmektedir.

Farklı toplumsal düzene sahip devletler arasında, barış içinde bir arada yaşama niçin gerekli ve mümkündür? Ve niçin bir kapitalist ülkede proletarya ile burjuvazi, halk ile gericilik arasında barış içinde birarada yaşama söz konusu değildir? Günümüz şartlarında barış içinde birarada yaşama, ön-

celikle şunun için son derece zorunludur; çünkü nükleer ve diğer yeni silahların artan gücü karşısında, insanlığın, eğer yaşamak ve gelişmek istiyorsa, bundan başka çıkar yolu yoktur. Farklı toplumsal düzene sahip devletler arasında barış içinde bir arada yaşama, şimdi, öncelikle şunun için mümkündür; çünkü bütün dünyadaki emekçi yığınların birleşik gücü, uluslararası devrimci hareketin gücü ve sosyalist ülkelerin gücü, artık uluslararası burjuvazinin gücünden hiç de daha zayıf değildir. Devlet olarak örgütlenmiş burjuvazinin karşısında sürekli büyüyen ekonomik, politik ve askerî güce dayanarak, devlet şeklinde örgütlenmiş proletarya durmaktadır.

Kapitalist ülkelerdeki burjuvazi ile proletarya arasındaki ilişkiler ise farklıdır. Buralarda proletarya, hiç bir şekilde eşit haklara ve güce sahip değildir. Proletarya, ne ekonomide ne de politika ve ideolojide, burjuvazininkiyle herhangi bir şekilde karşılaştırılabilecek mevzilere sahip değildir. Buralarda gündemde olan; ezen ve ezilenler arasındaki mücadeleye, sömürücülerle sömürülenler arasındaki mücadeleye, «barış içinde bir arada yaşamayı» tanımayan bir mücadeledir.

Öte yandan bir kere daha altını çizelim ki, farklı toplumsal düzene sahip ülkeler arasındaki barış içinde birarada yaşama; sistemlerden birinin halkın temel çıkarlarının korunmasında sahip olduğu belirleyici avantajları ispat etmiş olmasından yola çıkan sınıf mücadelesinin özel bir biçimidir. Sınıf mücadelesinin bu özel biçimi Maocular işte bunu anlamamaktadır— tek tek ülkelerdeki sınıf mücadelesinin gelişmesi üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir.

Maocuların 1960'da yayınladıkları «Yaşasın Leninizm!» adlı makaleler kitabında şöyle deniyordu: «Farklı devletlerin barış içinde birarada yaşaması ve tek tek ülkelerdeki halk devrimleri özde iki ayrı şey, iki ayrı kavram, farklı cinsten iki ayrı sorundur... Ge-

çiş nasıl olacaktır, silahlı ayaklanma ile mi yoksa barışçıl araçlarla mı? (12) Bu, kapitalist ve sosyalist ülkelerin barış içinde birarada yaşamasından temelde ayrılan, tamamen farklı bir sorudur. Bu soru her ülkenin, yalnızca o ülkedeki belirli bir anın güçler dengesi tarafından belirlenebilecek bir iç meselesidir. Bu sorunun cevabı, ancak her ülkedeki işçi sınıfı devrimcileri tarafından verilebilir.» (13)

Ulusal kurtuluş hareketinin farklı tipleri ile ulusal ve uluslararası sınıf mücadelesinin farklı biçimlerini birbiriyle özdeşleştirmemek gerekir. Bu, Marksçılığın alfabesidir. Ama bunları, yukarıdaki veya benzer görüşlerdeki gibi kesinlikle karşı karşıya koyabilir miyiz? ÇKP yöneticileri, uluslararası sınıf mücadelesi ile, bir ülkenin içindeki sınıf mücadelesi arasındaki gerçek ilişkileri görmek istemiyorlar. Barış içinde birarada yaşamanın devrimci süreçleri hızlandırmadaki rolü, onlar için anlaşılmasa da birşeydir.

Uluslararası gerginliklerin yumuşaması ile, kapitalist ülkelerdeki sınıf mücadelesinin keskinliği arasında, gerçekte her zaman dolaysız bir ilişki yoktur. Ama şu da şüphe götürmez ki, her yumuşama, gündemdeki sosyal görevlerin çözümünü önemli bir ölçüde kolaylaştırmaktadır. O halde barış içinde bir arada yaşama politikasının başarısı ne kazandırır? Bu politika, sosyalist ülkeler topluluğunun her üyesinin, yaratıcı planlarını daha çabuk gerçekleştirmesini ve kapitalist ülkelerde sosyalist düşüncelerin emekçi yığınlar üzerindeki etkisinin artmasını sağlamaktadır. Barış içinde birarada yaşama politikası, kapitalist sömürünün özünü açığa çıkarmaktadır, çünkü artık iç sorunlarını suni bir «dış tehlike»yi ba-

(12) 1960'lar başlarındaki belgelerden anlaşıldığına göre ÇKP yönetimi o zamanlar henüz sosyalist devrimin barışçı olan ve barışçı olmayan yollarını eşit değerinde görüyordu.

(13) Yaşasın Leninizm!, Pekin, 1960, s. 29, 40, çince.

hane ederek çözmeye çalışmak, burjuvaziye daha zor gelmektedir. Bu politika, militarizme, uluslararası ve ulusal gericiliğin dayanak noktalarına karşı daha etkili bir mücadelenin yolunu açmakta, karşı devrim ihracatçılarının elini kolunu bağlamaktadır. Emperyalist burjuvazinin saldırgan çevrelerini korkutan ve onları «soğuk savaş»ı ebedileştirmek için mümkün olan herşeyi yapmaya zorlayan şey işte bu politikadır.

Çin politikası son yıllarda işin bu yanını desteklemektedir. Çin'in, 1954'de açıklanmış olan barış içinde birarada yaşamanın beş ilkesine (toprak bütünlüğüne ve egemenliğe karşılıklı saygı, karşılıklı saldırmazlık, birbirinin iç işlerine karışmama, eşitlik ve karşılıklı fayda, barış içinde bir arada yaşama) sadık kaldığı yolundaki açıklamalar, ÇKP Merkez Komitesinin 1960'lardaki «Temel İlkeler Belgeleri»nde de mevcut olup, Lin Piao'nun «9. Parti Kongresi»ndeki 1 Nisan 1969 tarihli raporunda da yer almaktadır. Fakat ÇKP yönetiminin son zamanlardaki gerçek politikasının incelenmesi, bu satırların, tıpkı devrimin barışçıl yolunun mümkün olmasındaki gibi sadece «taktik düşünceler»den, propaganda amacıyla atılmış sloganlardan ibaret olduğunu göstermektedir.

Mao Çe-Tung 1959 Mart'ında, birkaç Latin Amerika işçi sınıfı partisinin temsilcileriyle yaptığı bir görüşmede şöyle diyordu: «Uluslararası gerginlik şartları altında, işçi sınıfı partileri daha çabuk bir şekilde gelişebilir, mevcut gelişmeler daha da hızlanabilir.» (14) Çin yöneticileri, bu konuda yalnızca sözle yetinmiyorlar, Çin sınırları boyunca çatışmalar çıkarmaya çalışarak, eyleme de geçiyorlardı. Hatta Karaibler ve Orta Doğu'daki gerginliklerin or-

(14) ÇKP Yöneticilerinin Sözleri ve Eylemleri'nden alıntı, Barış ve Sosyalizm Sorunları Dergisi, 1964, No. 6, s. 491.

tadan kaldırılması amacıyla alınan Sovyet tedbirlerine de karşı çıkıyorlardı. Ve şimdi de, iki sosyalist ülke sınırında, SSCB ve Çin Halk Cumhuriyeti arasında bir gerginlik bölgesi yarattılar. Sovyet-Çin sınırında girişilen silahlı provokasyonlar, ve Çin'de yaratılan yaygın savaş psikozu, ÇKP yöneticilerinin uluslararası ilişkilerde Leninist politikadan ayrılma-
larının, ne kadar kötü sonuçlara yol açabildiğini açıkça göstermektedir. Çin yöneticileri son zamanlarda, ABD emperyalizmi ile «sosyal emperyalizm»in (Bugünlerde Pekin'de, Sovyetler Birliği ve onunla dost olan diğer sosyalist ülkeler böyle adlandırılmaktadır) güçlerini birleştirerek, Çin'e karşı savaş tehdidinde bulundukları gibi, anlamsız sözler sarfetmektedirler: «Gerekli hazırlıklarımızı tamamlamalıyız, çok yakında başlayabilecek büyük çapta bir savaşa karşı hazırlıklı olmalıyız. Hem konvansiyonel silahlarla çıkartabilecekleri bir savaşa, hem de büyük nükleer bir savaşa karşı hazırlıklı olmalıyız.» Pekin Radyosu, son zamanlarda bu sloganları bütün dünyaya yaymaktadır. «Devlet, zorluklar içinde gelişir.» «Düşman bir devletin dış tehdidi olmazsa devlet batar». (15) Günümüzde, Leninist barış içinde birarada yaşama ilkesini Pekin işte böyle, eski Çin Imparatorlukları ve mandarinler zamanından kalma sözlerle yaşatmağa çalışmaktadır.

Görüyoruz ki, günümüzdeki ÇKP yönetiminin, bir ülkenin içerdeki gelişme süreci ile, uluslararası durum arasındaki bağları tamamen reddettiğini kabul etmek yanlış olur. Reddettiği sadece, barış içinde birarada yaşama şartlarının, tek tek ülkelerdeki devrimci, yaratıcı süreçleri daha da hızlandıracağı gerçeğidir. Çin yönetimi, gerek teorik propaganda-sında, gerekse pratik politikasında daha çok «soğuk savaş» (tabii ki yalnızca «soğuk» olanı değil) ve

(15) Renmin Ribao, 30 Ocak 1965.

dünyanın bütün bölgelerinde artan gerginlikleri, dünya devrimci hareketinin hızlandırıcı ve teşvik edici unsuru olarak görme eğilimindedir.

Zaten Çin yöneticileri uluslararası hayatta, uzun zamandan beri «Ne kadar kötü olursa, o kadar iyidir» düsturunu izliyorlar. Böylece objektif olarak anti-emperyalist cepheyi bölme ve dış politika maceralarına girmesi için emperyalizmi cesaretlendirme yolunu seçmişlerdir. ÇKP Merkez Komitesinin 14 Haziran 1963 tarihli «program» mektubunda yazılanlar, hiç de tesadüfi değildir: «ABD emperyalistleri, bütün dünyada saldırı ve savaş politikalarını sürdürmektedirler; ama bütün ümitleri suya düşebilir, saldırganlıkları, dünya halklarının uyanmasına ve devrimlerin hızlanmasına yardımcı olabilir.»(16) Amerikan emperyalizminin güttüğü politikanın, halkların artan direnciyle karşılaştığı tartışılmaz bir gerçektir. Ama ABD birliklerinin, Kore ve Vietnam'ın iç işlerine karışması, bu ülkelerin millî birliğini engellememiş midir? Japonya ve Tayland'daki Amerikan askerî üsleri, acaba buralardaki devrimci hareketi mi «desteklemekte» dir? Acaba saldırgan NATO, İspanya ve Yunanistan halklarının faşist rejimlere karşı verdiği mücadeleye destekçi mi olmaktadır?

ÇKP yöneticileri, tek tek kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı partilerinin faaliyetlerini, «Ne kadar kötü olursa, o kadar iyidir» ilkesinden hareketle değerlendirmektedirler. Maocular, işçi sınıfının ve emekçi yığınların durumunun, kapitalizmde de belli sınırlar içinde iyileşebileceği gerçeğini kabul etmekten korkuyorlar. Onlara göre bunu kabul etmek, kapitalizmi «övmek», ve giderek revizyonizme ve reformizme yaklaşmak demektir.

Aslında bu gerçeğin ortaya konmasının anlamı, kapitalizmin savunulması değil, tersine burjuvaziye

karşı çıkan ve sosyalist ülkelerin başarılarını kendilerine örnek alan emekçi yığınların mücadelesinin sonuçlarının kabul edilmesidir. Bu sonuçlar, uzun bir sınıf mücadelesi süreci içinde kazanılmıştır. Bunları inkâr etmek, emekçi hareketinin başarısının önşartı olarak, bu sınıfların durumlarının gittikçe kötüleşmesini kabul etmek demektir. Bu, emekçilere şöyle demekle aynı anlama gelir: «Ne yaparsanız yapın bütün yaptıklarınız boşunadır. Emperyalizm dünya çapında yıkılmadıkça hiçbir şey elde edemezsiniz. İşçilerin maddi durumunu iyileştirdiği ve böylece onları devrim yolundan uzaklaştırdığından, ekonomik mücadele gerekli değildir. İşçileri yalnızca legal araçlara yönelttiği ve böylece onları devrim yolundan saptırdığı için, demokratik hedefler uğruna mücadelenin anlamı yoktur.» İşte Çin yöneticileri böyle bir tavır içindedirler. «Yoksulluk, insanı değişiklikler üzerinde düşünmeye, harekete geçmeye ve devrimler yapmaya zorlar.» (17)

«Gericiler tarafından ne kadar çok insan öldürülürse, gericiliğin sonu da o kadar yakınlaşır. Bu değişmez bir yasadır» Devrimci durum, görevlerin karmaşıklığı ve zorluğu, kitleleri devrime götürmenin Leninci ilkeleri, işte böyle kaba ve ilkel hayallerle değiştirilmektedir. Zamanında Bernstein tarafından savunulan sağ oportünizmin klasik sloganı şöyleydi: «Genel olarak, sosyalizmin nihaî amacı diye tanımlanan şey, benim için hiçtir, hareket ise herşey.» (18) Pekin'li yöneticiler en sonunda bu sloganı tersine çevirmeyi başardılar: «Amaç her şeydir, hareket ise hiçtir.»

Çağımız dünya çapında kapitalizmden sosyalizme geçiş çağıdır. Ama bundan, hiçbir şekilde, her

(17) Hongqi, 1960, No. 8, çince.

(18) E. Bernstein; Sosyalizmin Önşartları ve Sosyal Demokrasinin Görevleri, Stuttgart, 1899, s. 169.

burjuva ülkenin gündemindeki sloganın, sosyalist devrim olması gerektiği anlamı çıkmaz. Sosyalizm uğruna başarılı bir mücadelenin önşartı olan; demokrasinin savunulması, yeniden kurulması ve geliştirilmesi yolundaki mücadele, bugün istisnasız sürmektedir.

Yalnızca «dünya devrimi» adına yola çıkan sahte devrimciler, demokrasi uğruna günlük mücadeleyi reddederler. Onlar, bu mücadelenin, ana hedeften uzaklaşmak şöyle dursun, tersine, buna doğru gerçek bir yaklaşma olduğunu anlamazlar. Maoçuluk mantığı, şu saçma sonuçlara vardırmaktadır: Demokrasi ne kadar az gelişirse, sosyalist devrimin şartları o kadar çok olur. ÇKP Merkez Komitesinin bütün dünya devrimcilerine, devrimin nasıl yapılacağını öğreten sayısız belgelerinde ve Mao Çe-Tung'un sözleri üzerinde derlemesinde, demokrasi uğruna mücadelenin, sosyalizm için mücadele ile yakınlığı konusunda, en önemli Leninci ilkelerden hiç söz edilmemesi bir raslantı değildir.

Demek ki, barış içinde birarada yaşama ve sınıf mücadelesi sorununda iki görüş vardır: Sahte radikal, anti-leninci ve Maocu görüş ile yaratıcı, Marksçı-Leninci görüş. Leninci barış içinde birarada yaşama ilkesinin tezlerini çürütemiyen Çin yöneticileri, alışılmış şekilde suçlamalara ve hasımlarının tavırlarını dünya çapında tahrif etmeye baş vurarak, kendilerini haklı çıkarmaya çalışmaktadırlar. Devrimciler tarafından savunulan barış içinde bir arada yaşama politikasının, «emperyalizmin çıkarlarına yaradığını, onun saldırı ve savaş politikasına destek olduğunu», «sınıf mücadelesini, uluslararası planda sınıf işbirliğine dönüştürmek istediğini», «proleter dünya devriminin yerine pasifizmi geçirdiğini ve böylece proleter enternasyonalizminden vazgeçtiğini» iddia etmektedirler. (19) Şöyle söylüyor-

lar Maocular: «Bu yüzden, barış içinde birarada yaşamayı, ezen ile ezilen sınıflar ve ezen ile ezilen uluslar arasındaki ilişkilerde de geçerli saymak; sosyalist ülkelerin barış içinde birarada yaşama politikasına, kapitalist dünyadaki işçi sınıfı partilerinin ve devrimcilerinin de tümüyle uymalarını istemek, ya da ezilen halk ve ulusların devrimci mücadelesini, sosyalist ülkelerin barış içinde birarada yaşama politikasına tabi kılmak doğru değildir.» (20)

İşçi sınıfı devrimcileri, her zaman, barış içinde bir arada yaşamanın sadece devletler arasındaki ilişkiler alanında geçerli olduğunu; bunun, sermaye tarafından ezilen sınıfların sosyal kurtuluş mücadelesiyle, ezilen halkların ulusal kurtuluş mücadelesini hiçbir şekilde saptırmadığını ve sosyalizmin hasım güçlere karşı verdiği ideolojik mücadeleyi zayıflatmadığını vurgulamışlardır. 1969 Uluslararası Komünist ve İşçi Partileri Danışma Toplantısına katılanlar, bunun altını bir kere daha çizmişlerdir: «Barış içinde bir arada yaşama politikası, ezilen halkların, kurtuluş mücadelelerinde gerekli gördükleri araçları kullanmalarıyla, silahlı ya da silahsız mücadele yolunda ilerlemeleriyle çelişmez, hiçbir zaman gerici rejimlerin desteklenmesi anlamına gelmez... Bu politika, ne mevcut sosyal ve politik şartların korunması, ne de ideolojik mücadelenin zayıflatılması anlamına gelir.» (21)

4. «Dünya Devrimi» ve Termonükleer Savaş

Pekin propagandası, son yıllarda, artan ölçüde ve ısrarla «dünya devrimi» sloganını yaymaktadır.

(20) Age.

(21) Temel Belge. 1969 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı Belgeleri. Berlin, 1969. s. 42. (Altını çizen -yz.)

Propagandanın sözde amacı, emperyalizme (ve son zamanlarda eklendiği gibi, «sosyal emperyalizm»e) son vermektir. «Dünya Devrimi» deyiminin özünü dikkatlice incelemekte fayda vardır. Zira bu slogan, Çin yöneticilerinin aşırı sol talimatlarının özgöl bir sentezi ve maceracı dış politika çizgilerinin insanlık için ne ölçüde tehlike taşıdığının son derece açık bir göstergesidir.

İşçi sınıfı partileri tarafından kullanılan, **dünya devrimci süreci** kavramı, bilindiği gibi, kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı olan çağımızın genel özünü yansıtır. Bu kavram aynı zamanda, tüm ilerici hareketlerle kurtuluş hareketleri (proleter devrimleri, burjuva-demokratik devrimleri, ulusal kurtuluş devrimleri, tekelci sermayenin hakim olduğu ülkelerdeki genel-demokratik mücadele, faşist ve yarı-faşist rejimlerin hakim olduğu ülkelerdeki anti-faşist mücadele vs. vs.) arasındaki **nitelik eşitsizliklerin ve farklılıkların** kabul edilmesini talep eder. Bu kavram bundan başka, proleter devrimin başarıya ulaştığı ülkelerde, sosyalizmin kuruluşunun **belirli genel yasaları** ile birlikte, sosyalist dönüşümün **çeşitli biçimlerinin** kabul edilmesini de ister. Bu biçimler, tek tek her ülkede ekonomik, politik ve kültürel alanlarda erişilmiş olan tarihsel ve ulusal geleneklere uygun düzeye bağlıdır. Dünya devrimci süreci kavramı, son olarak, dünyanın her yerinde durmaksızın yürümekte olan ve son tahlilde baskı, zulüm ve savaşlara son vermeye yönelmiş bulunan bu yenileştirme hareketinin, **belirli bir süre** alacağını kabul edilmesini gerektirir.

Bu gerçekçi görüş; devrimci süreçlerin bütünlüğünü, karmaşıklığını, nitelik farklarını ve belirli zorluklarını gözönünde tutmakta; yalnızca ilerlemeleri değil, aynı zamanda geçici geri dönüşleri ve inişli çıkışlı bir yolun güçlüklerini de kabul etmektedir. Çin yöneticileri, bunun tersine, Çin'in dışında geli-

şen olayları hayalî ve uydurulmuş bir biçimde yansıtmakta, Çin halkının dünya gerekleri hakkında doğru bir görüş kazanmasına engel olmaktadır.

Örneğin, ABD emperyalizminin politikasında gitgide derinleşmekte olan kriz, kabaca basitleştirilmekte ve gülünç bir şekilde anlatılmaktadır: «Bütün dünya halklarının en büyük düşmanı olan ABD emperyalizminin durumu hep kötüye gitmektedir. Göreve başladığında Nikson, kendini korkunç bir kaos ve çözülmesi imkânsız bir ekonomik kriz içinde buldu. Karşısında, bütün dünya halklarının ve kendi ülkesindeki halk yığınlarının büyük direnci; ve emperyalizmin yönetici kadrolarının gittikçe güç kaybettiği bir durum vardı.» ABD'nin elinde, «korkunç sayıda uçak, top, atom bombası ve füze var»dı ama, bu silahların kullanılması, yalnızca tek bir sonuç getirebilirdi: «bütün dünyada daha büyük bir devrim». Zannedilebilir ki, bu sözler bilinmeyen bir propagandacıya aittir. Halbuki söz konusu olan, ÇKP'nin «9. Kongresi»nin teorik kararlarıdır. Bu «kararlar»a, saçma bir mantıkla, bir de «sonuna yaklaşmakta olan Sovyet revizyonizmi» eklenmiştir. SSCB'de yaşayan insanların da tutkulu bir şekilde «devrim istedikleri» —herhalde Çin'deki «Büyük Kültür Devrimi» gibi— ve bütün dünyanın, kısa zamanda «Büyük Maonun» düşüncelerinin uygulanabileceği bir alana doğru kaydığı iddia edilmektedir. «Mao Çe-tung Düşüncesi», «9. Parti Kongresi»nde kabul edilmiş olan yeni tüzükte şöyle tanıtılmaktadır: «Mao Çe-tung Düşüncesi, emperyalizmin toptan çöküşe gittiği, sosyalizmin ise bütün dünyada zafere ulaşmakta olduğu, çağımızın Marksçılık-Leninciliğidir.»

Emperyalizmin yakın bir zamandaki «toptan çöküşü», «revizyonizm» ve dünyanın dört bir yanında zaferler kazanarak gelişen «dünya devrimi» kavramlarının ortaya sürülmesi, şüphesiz bir takım pratik iç politika nedenlerine ve propaganda amaçlarına

dayanmaktadır. Çin yöneticileri bu kavramlarla, Çin Halk Cumhuriyetinin son yıllarda içine düştüğü zorlukların ülke yönetiminin zararlı politikasının bir sonucu olmadığına, tersine dünya çapında gelişen devrimci hareketlerin bu duruma yol açtığına Çin halkını inandıрмаğa çalışmaktadırlar. Bütün bu zorluklar, ancak dünya devriminin zaferinden sonra giderilecektir, hem de bir hamlede. Özellikle, üç ya da beş yıl içinde, Çin'de sınıfsız toplumu «başlatmak» amacıyla düzenlenen «İleriye Doğru Büyük Hamle»nin 1950'lerin sonundaki başarısızlığından sonra, Çin sosyalizminin geleceği artık doğrudan «dünya devrimi»nin başarılarına bağlanmak istenmektedir. Uluslararası sorunlar çözülmeden, emperyalizm «dünya çapında» yenilmeden, Çin'in iç sorunlarının çözülmesinin imkânsız olduğu ispatlanmaya çalışılmaktadır.

Fakat «dünya devrimi» sloganının ortaya atılmasını, yalnızca Çin yöneticilerinin, iç politikadaki başarısızlıklarının sorumluluğundan kaçmak çabalarına, ya da Çin'de sosyalizmin kuruluşunun gecikmesinde diğer işçi sınıfı partilerini suçlamalarına bağlamak doğru olmaz. Olaylar göstermektedir ki, Çin yönetimi 1950'lerin sonundan beri, barış içinde bir arada yaşama politikası yerine, «soğuk savaş politikasını geçirmek istiyorlardı. Sosyalist Kampı, iki sistem arasındaki çelişkiyi derhal askerî yoldan çözmeye zorlamak çabasını sürdürmüşlerdi. Ve hatta o zamanlar bile sosyalizmin emperyalizme karşı zaferini, termonükleer bir dünya savaşının başlatılmasına bağlamak eğilimindeydiler.(22)

Mao Çe-Tung, daha 1957'deki Moskova Danışma Toplantısında, termonükleer bir savaşla, sosyalizmin emperyalizme karşı gelecekteki zaferinin gerçek yolunun açılabileceğini ispat etmeye çalışıyor-

(22) Bak; Bugünkü Çin, Moskova. 1969, s. 31, rusça.

du: «Savaş başladığında ne kadar çok insanın öleceğini düşünelim bir kere. Dünyada, 2,7 milyar insan yaşamaktadır; bunun üçte biri, ya da diyelim ki yarısı, savaşta yok olacaktır. Bu meseleyi yabancı bir politika adamıyla (Nehru ile-yz.) tartıştım... O-na dedim ki, en kötü ihtimalle insanlığın yarısı bile yok olsa, yine geride diğer yarısı kalacaktır, ama emperyalizm toptan yok edilecek ve dünya tamamen sosyalist olacak. Birkaç yıl içinde, dünya yine 2.7 milyar, hatta daha fazla sayıda insana kavuşacak»

Nüfusu nispeten az olan halkların temsilcileri, bu tahminle ilgili haklı korkularını dile getirerek, «termonükleer bir savaş sonunda bizim durumumuz ne olacak, ya bütün halkımız yok olursa?» diye sorduklarında, resmî Çin temsilcileri onlara şu «teselli edici» cevabı veriyorlar: «Böyle bir savaşta, Sosyalist Kamp'a dahil olan küçük ülkeler, çıkarlarını bütün kampın genel çıkarlarına tâbi kılmak zorundadırlar.» Ya da, «Ama diğer halklar yaşamaya devam edecekler ve emperyalizm yıkılmış olacak.» diyorlar.

Sovyet halkının görüşlerini dile getiren ve diğer halklarla bu arada Çin halkının da çıkarlarını savunan Sovyet hükümeti, bu sorumsuz ve insanlık dışı tavırla ilgili olarak şunları açıkladı: «Daha baştan ölüme mahkûm edilen Çin'lilere, bir atom savaşının ateşleri altında kül olmayı kabul edip etmediklerini ve Çin Halk Cumhuriyeti yöneticilerini kendilerine ölüm biletleri vermekle yetkili kılıp kılmadıklarını kim sordu?

«Burada başka bir soru daha ortaya çıkmaktadır. Eğer termonükleer bir savaşta, Çin yöneticilerinin tahminlerine göre, Çin gibi büyük bir ülkenin nüfusunun yarısı yok olacaksa, o zaman acaba yüzlerce değil de, sadece birkaç milyon nüfusa sahip ülkelerde ne kadar insan ölecektir? Açıktır ki, Çin yöneticilerinin yeryüzünden silmeye hazır olduk-

ları insanlığın yarısı içine, birçok ülke ve halkının bütünü girmektedir. Peki ama, Çin yöneticilerine bu halkların kaderiyle oynama ve onların adına konuşma hakkını kim vermiştir?

«Çin yöneticilerine, uluslararası işçi hareketinin nihai hedefinin —emeğin sermaye üzerindeki zafetirinin—, termonükleer bir dünya savaşından geçtiğini, ceset ve yıkıntılar üzerinde daha üstün bir medeniyet kurmak için, dünya nüfusunun yarısını feda etmenin yerinde olacağını iddia ederek, bu zafere gölge düşürme hakkını kim verdi? Bu gibi kavramların Marksçılık-Lenincilikle ortak hiçbir yanı yoktur. Biz bu korkunç tavıra karşıyız. Biz, Marksçılık-Lenincilik'in başarısı için, halkların her türlü sömürü ve baskıdan kurtuluşu için, emeğin sermayeye karşı zaferi için verilen durmak bilmez mücadeleyi, eskisi gibi, sosyalizmin büyük hümanist ideallerine yaraşan yöntemlerle sürdürüyoruz.»(23)

Maocular, çok önemli iki faktörü hesaba katmak istemiyorlar. Birincisi; tahrip gücü «konvansiyonel» silahlardan, Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarındaki bomba, top ve torpillerden binlerce kere daha fazla olan yeni silahların, kitle tahrip araçlarının yapılmış olduğudur. Bu faktör, insanlığın geleceği için korkunç ve onarılmaz tehlikeleri birlikte getirmektedir. Daha 1945'de, Hiroşima ve Nagazaki şehirlerine atılan atom bombası yüzbinlerce insanın ölümüne yol açmıştı.

Büyük devletlerin elinde bulunan nükleer silah potansiyeli, o zamandan beri birkaç misli artmıştır. «Emperyalizmi Suçlama» adlı makale, Kasım 1964 tarihli **Unesco-Kurier** dergisinin verilerine dayanarak

(23) SSCB Hükümetinin 20 Ağustos 1963 tarihli açıklaması, Pravda, 21 Ağustos 1963, rusça.

şunları belirtmektedir: «Hiroşimayı yerle bir ederek, 100.000 insanın ölümüne yol açan atom bombasının tahrip gücü 0.02 megatondur. ABD'nin şu anda elinde bulunan nükleer silah gücü ise, 25.000 megaton olarak tahmin edilmektedir. Bu, her biri 20 kilometre çapında delikler açabilen, 50 ila 100 kilometre uzaklıktaki yerlerde dev bir yangın fırtınası başlatabilecek ve 300 kilometre içinde kalan bütün canlıları yok edebilecek, 12.500 nükleer patlama potansiyeline eşittir... Amerikan askeri kliği, artık mega ölüm kavramını yürürlüğe sokmuştur. Mega ölüm, nükleer bir savaşta bir milyon ölünün birimidir.»(24)

Çin yöneticilerinin hesaba katmadıkları diğer faktör, İkinci Dünya Savaşından sonra, yeni bir savaşın çıkmasını engelliyen en önemli unsur olarak, sosyalist ülkeler topluluğunun oluşması ve güçlenmesi bütün dünyadaki barışsever unsurların, hatırı sayılır bir güç kazanmış olmasıdır. Bu, insanlığa, nükleer savaş telikesinin baskısından kurtulma yollarını açan bir vakıadır. Günümüz Çin yöneticileri, bütün insanlık tarihi için önem taşıyan bu iki faktörün gerçek önemini kabul etmek istememekte ve bu önemi inkar etmektedirler.

Böylece Maocular, bir yandan en yeni termonükleer (ve diğer) silahların korkunç yok etme gücünü küçümsüyorlar. Bu, Maocuların ünlü, «Atom bombası kâğıttan bir kaplandır.» sözünde ifadesini bulur. Mao Çe-Tung E. Snow'un ünlü röportajında da çağdaş silâhları aşırı ölçüde küçümsemiştir: «Amerika'lılar atom bombasının yıkıcı gücünden çok fazla söz ettiler... Fakat altı yıl gibi bir süre önce, bir atom bombası denemesinin yapıldığı Bikini'de, Amerika'lılarca yürütülen inceleme sonuçlarını öğren

(24) Emperyalizmin Yargılanması. Barış ve Sosyalizm Sorunları, 1969, No. 7, s. 908.

dik. Bilim adamları, burada 1959'dan beri çalışmaktaydılar. Ada'ya geldiklerinde, tropik ormanların içinden geçen bir yolu izlemek zorundaydılar. Burada farelerin yaşadığını ve akarsularda balıkların yüzdüklerini keşfettiler. Bitkiler yeşermiştir, kuşlar ötüyordu. Denemeyi takip eden iki kötü yıldan sonra tabiat galip geldi. Tabiat, kuşlar, fareler ve ağaçlar için, atom bombası kâğıttan bir kaplandı. İnsan bütün bunlardan daha mı güçsüzdür?» (25)

Maocular öte yandan, termonükleer bir savaşı engelliyecek olan, barış ve sosyalizmden yana güçlerinin birliğini de küçümsüyorlar. Aslında onlar, dünya çapındaki yeni bir anlaşmazlığın kaçınılmazlığına inanıyorlar; çünkü onlara göre, savaş ve barış üzerine karar verme yetkisi tamamen emperyalistlerin elindedir.

«Yaşasın Leninizm!» adlı derleme kitapta şu iddia ediliyor: «Emperyalistlerin yeni bir savaş çıkartıp çıkarmayacakları, bize bağlı değildir; biz emperyalistlerin genelkurmayı değiliz.»(26) ÇKP Merkez Komitesinin 14 Haziran 1963 tarihli mektubunda, savaşlardan korunma ihtimalinin bir «saf hayal» olduğu belirtiliyordu. Dünya savaşları söz konusu olduğunda, Maocular sadece «Her zaman», «kaçınılmaz» gibi sözler kullanıyorlar. Kendilerinin bu sorunu Marksçı açıdan ele aldıkları, hasımlarının ise revizyonist bir çizgi izledikleri kanısını uyandırmak için, gerçekte hangi şartlar altında ve ne zaman söylendiğine bakmaksızın Lenin'den alıntılara başvuru yapıyorlar. Nitekim «Savaşa emperyalizm yol açar» sözünden Maocuların çıkardıkları yeni bir dünya savaşının kaçınılmazlığı sonucudur.

Çinli liderler, Marks'ın, «Teori yığınlar tarafından kavrandığında maddi bir güç aline gelir» sözü-

(25) Komünist Gözüyle Mao'culuk; Moskova 1969, s. 131, rusça.

(26) Yaşasın Leninizm!, s. 20.

nü de severek tekrarlıyorlar. Pekin Radyosu'nun yayınları, sık sık Mao Çe-Tung'un şu cümlesiyle başlıyor: «İtici güç, dünya tarihini yapan halk ve sadece halktır.» (27) Çin propagandacılarının hesabına göre dünya nüfusunun % 90'ını meydana getiren «Çin halkı ve dünyanın bütün dvrimci halkları» mucizeler yaratabilir ama, sadece bir tek şeyi yapamaz: Yeni bir dünya savaşını önlemek. «Halkların sonsuz gücü» tezinin müridleri için, bunlar gerçekten garip iddialar değil mi?

.Gerçekte, çağımızda savaş sorununun çözümü; özellikle ilerici, anti-emperyalist ve savaşa karşı güçlerin birleşik çabalarına bağlıdır. Olaylar göstermektedir ki; barış uğruna mücadelenin birleşik cephesini zayıflatan ve «emperyalizmin genelkurmaylarına savaş yolunu açan, Çin yönetiminin bölücü politikasıdır.

Yeni bir dünya savaşının kaçınılmaz olduğu tezi, son zamanlarda değişik biçimlerde savunulmaktadır. İşte Mao Çe-Tung'un «en yeni» düşüncelerinden biri: «Dünya savaş sorunda iki ihtimal vardır: Ya savaş devrime yol açacaktır, ya da devrim savaşı önliyecektir.» Ama bu gibi sloganlarla «diyalektik» hokkabazlıklar yapmak, ancak kulağa hoş gelen aldatıcı sözlerin ne anlama geldiğini ve tarihsel gerçeğin ne olduğunu kavrama yeteneğinden yoksun kişileri yanıltabilir. Gerçekte ise savaş —Çin'li yöneticilerin kastettikleri, termonükleer bir dünya savaşıdır—, bir hamlede «dünya devrimi»ne falan yol açmaz, tersine dünyanın en gelişmiş ülkelerinde bile, toplumsal ve hatta basit biyolojik hayatın uzun yıllar için durmasına sebep olabilir. Öte yandan, «devrimin savaşı önliyeceğini» iddia eden Çin yöneticileri, Marksçı-Leninci sosyal devrim kavramının özünün bütün zenginliğini ve çok yanlılığını yozlaştır-

(27) Başkan Mao'nun Sözleri, s. 104.

maktadır. Böylece, devrimci süreci, tamamen silahlı savaşın en basit biçimine, Blankist silahlı darbeler düzeyine indirgemekte barış uğruna genel-demokratik mücadelenin önemini inkar etmektedirler. Çin yöneticileri böylece; bir yandan sınıf mücadelesinin somut-tarihsel şartlarının değerlendirilmesinde gerçekçiliği ve maddiliği; öte yandan politik faaliyet, emekçi sınıfların çıkarları ve toplumsal ilerleme açısından en iyi araç ve yöntemleri seçmek olan, Marksçı-Leninci öğretinin temel ilkelerinin özünü değiştirmektedirler. İnsanlığın üçte birinin, ya da beşte birinin gelecek savaşta yok olabileceği gibi, düşünülmeden yapılmış, sorumsuzca aritmetik hesaplamaların ve «anti emperyalist» bir termonükleer savaştan sonra, «Muzaffer halklar ölmüş olan emperyalizmin yıkıntıları üzerinde dev adımlarla kapitalizmden binlerce defa üstün bir medeniyet yaratacak ve kendilerine aydınlık bir gelecek kuracaklardır»(28) şeklindeki sahte-iyimser tahminlerin, Marksçı-Leninci savaş ve devrim öğretisiyle hiçbir ilgisi yoktur. Bu görüşlerin, devrimci öğretinin çağımız şartlarına uygulanmasıyla da hiçbir ortak yanı olduğu söylenemez.

Uluslararası proletaryanın liderlerinin, daha 1880'lerde, sosyalizmin genel bir Avrupa savaşı sonucunda gelişeceği meselesine «iki kere dikkatli» bir şekilde yaklaştıklarını, Lenin 1918'de tespit etmişti. Ustalar böyle bir savaşın, bütün Avrupa'ya «görülmemiş bir vahşilik, insan dışılık ve gerilik getireceğini» (29) söylüyorlardı. Birinci Dünya Savaşının kanlı deneylerini genelleştiren Lenin, böyle bir çatışmanın «insan toplumunun varolma şartlarını yokede-

(28) Yaşasın Leninizm!, s. 20.

(29) V. I. Lenin; Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi, İşçi-Köylü ve Kızıl Ordu delegeleri Sovyetleri ve Sendikalar Ortak Oturumu, Eserleri, 27. cilt, s. 420/421.

bileceğini» önceden görüyor ve şöyle diyordu: «Çünkü tarihte ilk defa olarak, tekniğin muazzam başarıları, bu ölçüde yıkıcı ve milyonlarca insanı kitle halinde yokedici şekilde kullanılacaktır. Üretim araçları bu ölçüde savaşın hizmetine sokulduğunda; korkunç tahminin gerçekleştiğini, vahşetin, açlığın ve üretici güçlerin toptan tahribinin sırayla bütün ülkelere yayıldığını göreceğiz.»(30) Bilimsel ve teknik devrim çağında, yıkıcı silahların mükemmelleşmesinin korkunç bir şekilde geliştiği bir çağda, bu sözlerin geçerliliği çok daha fazladır.

İşçi sınıfı devrimcileri, emperyalizmin sonunun kaçınılmaz olduğundan şüphe etmezler. Onlar bilirler ki, ilerici güçler, mücadele ne kadar uzun ve güç olursa olsun, zor ve şiddet âlemine, savaşların vahşetine son vereceklerdir. İşçi sınıfı devrimcileri; bu zaferin sevincini bütün ulusların ve halkların paylaşması, onun yıkıcı etkilerinin en az zayıyla savuşturulması, ve insanların yeni bir nükleer dünya savaşının dehşetinden kurtulmaları için herşeyi yaparlar.

Biliyoruz ki, Marks'ın «Kapital»de koyduğu amaç yeni kuşakların acılarının azaltılmasına katkıda bulunacak, toplumsal gelişme yasalarını araştırmak ve bulmaktır. Pekin'li yöneticiler, bunun tam tersi bir tavır almaktadırlar. Onlar, yeni kuşakların acılarını çoğaltmak istiyorlar ve hiç düşünmüyorlar ki, önerdikleri «ebelik», insan kitlelerini ölüme götürecektir. «Büyük Mao»nun «en yeni direktifleri», Çin halkına, yalnızca savaş değil, sonu ölümlle bitecek bir savaş önermektedir. **Renmin Ribao**, **Jiefangjun Bao** gazeteleri ve **Hongqi** dergisi, Mao Çe-Tung'un şu sözünü yayıyorlar: «Ben şunu savunuyorum: Ne zorluklardan ne de ölümden korkmamak» Böylece «dünyanın değiştirilmesinin, silahla gerçekleştirilebilece-

(30) age, s. 420.

gi» ve savaşın, savaşsız dünya için bir «köprü» görevini yerine getireceği şeklindeki eski tezler tamamlanmaktadır. Dünyanın en büyük ölkelerinden birinin dış politikasını belirleyen bu maceracı çizgi, o ölkenin termonökleer silahlara sahip olmasıyla, elbette ki ciddi sonuçlara yol açabilecektir.

MARKSÇILIĞIN VE MAOCULUĞUN DEVLET VE PROLETARYA İKTIDARI SORUNLARI KARŞISINDAKİ TAVIRLARI

1. «Panzehir» zehire dönüştüğü zaman...

Maoculuğun tehlikesi, sadece kapitalizmin yıkılması için tek ve en etkili aracın devrimci savaş olduğu propagandasını yapmasında; demokratik hak ve talepler uğruna mücadeleyi reddetmesinde ya da termonükleer dünya savaşını istemesi ve barış içinde birarada yaşama politikasına karşı çıkmasında değildir. Maoculuğun korkunç tehlikesi, sosyalizmi küçük düşürmesi, milyonlarca insanın uğruna savaştığı idealleri değiştirmesi ve yozlaştırmasıdır.

Maocular şu temel doğruyu unutuyorlar: **Dönüşümde kullanılan araçlar, dönüşümün amaçları karşısında kayıtsız olamazlar, ve tek tek ülkelerdeki sosyal dönüşümün biçimi, yeni kurulacak düzenin niteliğine de damgasını vurur.** Yani Maocular, muzaffer bir iç savaşın bile, daha sonraki yaratıcı bir kuruluş için, birçok önemli ek zorluklar çıkarabileceği gerçeğini kavrayamıyorlar. Mao Çe-Tung şöyle diyor: «Devrimci savaş, yalnızca düşmanın zehirini yoket-

mekle kalmayan, ayrıca bizim bütün pisliklerimizi de temizleyen bir panzehirdir. Her haklı devrimci savaş, muazzam bir güce sahiptir, o birçok şeyi değiştirebilir ya da değişimin yolunu açabilir... Her iki ülkedeki (kastedilen Çin ve Japonya'dır -yz.) insanlar ve eşyalar, savaş boyunca ve savaş bittikten sonra değişikliklere uğrayacaklardır» (1)

Bu cümle görünüşte, Marks ve Engels'in, devrimci yönlendirmenin kaçınılmaz ve gerekli olduğu şeklindeki sözlerine, halk kitlelerinin devrimci yönlendirmeyi yaratıcı karakteri hakkındaki görüşlerine benzemektedir. Fakat Mao Çe-Tung, devrimci savaş herşeyin ilacı kabul ettiğinde, diyalektiği, yani her olgunun kendi zıddına dönüşebileceğini unutuyor, «panzehir»in —şiddet unsurunun kullanılmasında sınırlar ortadan kalktığında ve ölçü kaçırıldığında— iyileştirici olacağı yerde öldürücü, çok kuvvetli bir zehir haline geleceğini göz önüne almıyor.

Marksçılık, reformizmin bütün biçimlerinden farklı olarak devrimci yönlendirmeyi, toplumsal dönüşümlerde kaçınılmaz ve gerekli bir araç olarak kabul eder. Sınıf uzlaşmazlıklarına sahip bir toplumda gelişen ilerici sınıflar, zamanı geçmiş toplumsal şartların yıkılması ve bu düzene bağlı sömürücü sınıfların etkisiz hale getirilmesi için, yönlendirici olmak zorundadırlar. Çünkü sömürücü sınıflar, çıkarlarından ve ayrıcalıklarından kendiliğinden vazgeçmezler. Bu Marksçı gerçek, geçmişte birçok kere ispatlanmıştır. Plehanov haklı olarak şöyle diyordu: «Belirli bir sosyal sınıf ya da tabaka, egemenliğini korumada ne kadar az şansa sahipse, terörist tedbirlere yönelme eğilimini o kadar çok gösterir.» (2) Zamanı geçmiş sınıfların direnci, devrimci sınıfları

(1) Mao Çe-tung; Seçme Eserler, Pekin, 1952. cilt, 2. s. 419, çince.

(2) G. W. Plechanow; Eserleri, Moskova/Petrograd 1923, cilt, 4. s. 63. rusça.

da, yönlendirici tedbirlere ve gerekli mücadele yöntemlerine zorlar.

Bütün diğer Blankist, anarşist ve Troçkist renklerdeki küçük burjuva teorilerinden farklı olarak, Marksçılık, kendisini, devrimci yönlendirmenin haklı ve ilerici olduğu tezi ile sınırlamaz. Marksçılığın kurucuları, proletaryaya, şiddet unsurunun yalnızca zorunlu durumlarda başvurulacak bir araç olduğunu ve bunun sınırlı bir nitelik taşıdığını onlarca defa belirtmişlerdir. Ayrıca, aşırı yöntemlerin söz konusu olabileceği telikesinin de altını çizmişlerdir.

Marksçılık, proletaryanın liderlerinden, zor kullanmanın çeşitli biçimlerini ayırdetmelerini, en önemlisi, mücadelenin her aşamasında zora başvurmanın en sonra düşünülmesini ve mümkün olduğu kadar bu yöntemin daha az sert biçimlerini uygulamalarını ister. Onlarda, tam zamanında, şiddet araçlarından eğitim ve ikna araçlarına geçebilme yeteneği arar.

Marksçılar, tarihsel deneylerden yola çıkarak, proletarya partilerinin şiddet eylemlerinin biçimlerini, öncelikle, egemen sınıfların tutumuna ve kitlelerin, hasımlarına kendi yöntemlerini, kendi mücadele biçimlerini kabul ettirme yeteneğine bağlarlar. Ayrıca Marks ve Lenin'in tespit ettikleri gibi, dönüşümün insancıl ya da zorba biçimlerinin seçilmesinde, işçi sınıfının kendisinin, partisinin ve liderlerinin moral ve entellektüel gelişme dereceleri ve örneğin bir savaşın sonuçları gibi diğer etkenler de önemli rollere sahiptir. (3) Paris Komünü'nün politik örgütlenmesinde, proletarya eyleminin «örgütlü aracı»nı gören Marks, Komünün, «içinde sınıf savaşının değişik aşamalarının en rasyonel ve en insan-

(3) Karl Marks; Kapital, Birinci Cilt. Marks/Engels: Eserleri, cilt 23. s. 15 - V. I. Lenin; Sovyet İktidarının Önümüzdeki Görevleri. Eserleri, cilt, 27. s. 259.

cıl biçimde gelişebileceği, rasyonel bir ara aşamayı» (4) yarattığını özellikle vurgulamıştı.

1871 Paris Komünü'nün ve 1917 Ekim Devrimi'nin deneyleri göstermiştir ki, proleter devrimler, ilk başta hemen hemen hiç kan dökmekten gelişebilmektedir ve gerek Fransa'da gerekse Rusya'nın kırlarında iktidardan uzaklaştırılmış sınıflara kanlı bir iç savaş başlatma imkânı ancak karşı-devrimci güçlerin müdahaleciler tarafından desteklenmesi (1871'de Prusya, 1918-20 aralarında İtilâf devletleri ve Almanya) vermiştir. Proletarya, İkinci Dünya Savaşından sonra, Doğu Avrupa ülkelerinde burjuva demokratik devrimin sosyalist devrime dönüşmesinde, çok daha yumuşak zorlama araçlarına başvurmuştur.

Proletaryanın devrimci partileri, kendi ellerinde olduğu sürece aşırı tedbirlere başvurmamayı tercih ederler. Onlar, birçok iç savaşın tarihinde defalarca ispatlanmış olan şu basit doğruyu iyi bilirler: Silâhlı mücadele, iç savaş; halk kitleleri için korkunç kurbanlar ve acılarla, üretici güçlerin yıkıntıya uğraması ve en iyi devrimci kadroların yokolmasıyla içiçedir. Bu, gerek kaçınılmaz bir askerileştirmenin devrimin amaçları için hiç de önemsiz olmayan, gerekse barış içinde bir kuruluşa geçişin ciddi engelleri durumundaki gelenek ve alışkanlıkların ortaya çıkmasıyla birlikte yürür.

Lenin, Rusya'daki iç savaş yıllarında, askerî yöntemlerin aşırı kullanılması tehlikesine karşı defalarca uyarıda bulunmuş ve emekçi kitlelerle yapılan örgütlenme çalışmasında, askerî emirlerin uygulanamaz olduğuna işaret etmişti. Şöyle diyordu Lenin: «Devrimci zora baş vurmanın ve diktatörlüğün yanlış kullanılabileceği alan işte burasıdır. Bu yanlışlığa düş-

(4) Karl Marks; «Fransa'da İç Savaş»ın taslakları, Marks/Engels, eserleri, cilt 17, s. 546.

memeniz için sizi uyarmak isterim. Uygulanması gereken yerde ve belli kişilere karşı devrimci zora baş vurmak son derece güzel bir şeydir. Fakat bu yöntem örgütlenme alanında uygulanmamalıdır.» (5)

Rusya'da bile, iç savaş yıllarında, gerek ülke çapında gerekse devletin örgütlenme çalışmasında, belli ölçülerde askerileştirmeme zorunlu oldu. İç savaş dönemindeki «savaş sosyalizmi», bilindiği gibi, ürün teslimi zorunluluğunu, Kızıl Ordu Birliklerinin üretimde kullanılmasını ve üretimin kısmen askerileştirilmesini gerektiriyordu. Lenin, «savaş sosyalizmi»nin sadece zorunluluktan doğan, iç savaş ve ülkenin büyük bir yıkıntıya uğramış olması yüzünden gerekli, geçici bir politika olduğunu defalarca ve özel vurguyla belirtmiştir. Bu, sürekli bir çizgi değildi ve olamazdı. Parti, iç savaşın bitmesinden sonra, bu olağan dışı tedbirleri daha da genişletme eğilimleriyle mücadele etti.

Oktobr Devrimi'nin tarihsel deneyleri, günümüz Çin'inde hiçe sayılmaktadır. Maocular, günlük politik eylemlerinde, sosyalizmin öncelikle zor ve askerî güçle kurulabileceğini savunan görüşleri izlemektedirler.

Bir önceki dönemin askerî yöntemlerini derhal terketmeyi imkânsız gören ÇKP içindeki sağlam güçler, bu yöntemlerin geçici niteliğini iyi biliyorlar ve bunların, belli bir tarihsel dönem içinde, ancak devlet ve parti faaliyetinin etrafıca belirlenmiş alanlarında uygulanabileceğini kabul ediyorlardı. Mao Çe-Tung ve takipçileri ise, tam tersine, bu yöntemlerin bütün sorunların çözümünde herşeye kadir olduğuna sonuna kadar inanıyorlardı. Çin'de, iç savaş sırasında oluşan çalışma biçim ve yöntemleri, tüm geçiş döneminde de uygulandı.

(5) V. I. Lenin; RKP (B)'nin VIII. Kongresi. Eserleri, cilt 29, s. 148.

Maocular, gerek şehirlerde gerekse kırsal alanlarda «askerileştirme»yi yürütüyorlar; parti organlarına, işletmelere, okul ve çocuk yuvalarına askerî düzen getiriyorlardı. Halk komünleri, fabrikalar ve diğer işletmelerdeki ilişkiler, askerî örneklerle kuruluyordu. Üretimin gelişmesindeki bütün sorunlar, askerî yöntemlerle çözümlenmeğe çalışılıyordu. «Üretimde büyük rakamlar elde etmek, günlük yaşayışta düşük bir düzeyi korumaya çalışmak» ilkesine göre, yeni bir ücret sistemi getiriliyordu. Aydınların «eğitilmesi»nde emir, zor ve şiddet, gittikçe yaygınlaşan bir araç haline geliyordu. 1950'lerde oldukça belirginleşmiş olan bu eğilim, «Kültür Devrimi» sırasında en yüksek noktaya çıktı. «Yukarıdan» gelen iradeci şiddet tedbirleri, politik açıdan olgunlaşmamış, milliyetçi ve sahte Marksçı lafızların etkisiyle şaşırmış gençler tarafından, suni bir şekilde yaratılan baskıyla, «aşağıdan» sağlamlaştırılıyordu. Sonra da, denetimden kaçan anarşist yığınlar, askerî birliklerin zor kullanmasıyla frenleniyordu.

«Kültür devrimi»nin, kendilerine kışlayı örnek almış yöneticileri, düzenli işleyen demokratik organlara ve sosyalist bir yönetime ihtiyaç duymuyorlardı. «Kültür devrimi» sırasında; bütün merkezî ve mahallî iktidar organlarının dağıtılması, sendika örgütlerinin ve gençlik birliklerinin yıkılması ve bütün parti organlarında geniş temizlik yapılması boşuna değildi. Maocular, yaratmak istedikleri toplum için bağımsız karar verme durumunda olan, bilinçli, düşünen ve aydın insanlarla işbirliğine gerek görmüyorlardı. «Kültür Devrimi»nin öncüleri, sosyalist toplumun bilinçli üyelerini «Başkan Mao'nun paslanmaz vidaları» haline getirme amacını güderken, bu mantıktan yola çıkıyorlardı. Böyle bir toplumda, sosyalizmin kurulmasına, halkın yaratıcı bir şekilde katılması gerekli değildi. Burada yapılması gereken-

ler, önceden «her şeyi bilen», büyük yol göstericinin» talimatları ile tespit edilmiştir. Halka, sınıfsız toplumu oluşturmak için, sadece Mao Çe-Tung'un sözlerine itaat etmenin yeterli olduğu kabul ettirilmek istenmekte ve bütün halkın, «askerî üniforması olmayan bir ordu» haline dönüştürülmesine çaba gösterilmektedir.

Marks ve Engels, bir zamanlar, Bakunincilerin ünlü «Sosyal Düzenin ve Geleceğin Ana Temelleri» adlı makalesi hakkında, «kışla komünizminin harika bir örneği» demişlerdi. Bu makalede, «toplum için mümkün en fazla miktarı üretmek ve en az miktarı tüketmek» öneriliyor; kantin ve yatakhanelerin kullanılmasına kadar, insanların bütün faaliyetlerinin düzenlenmesi, bütün yönetim işlerinin kimseye karşı sorumlu olmayan ve kimse tarafından denetlenmeyen bir yeminliler komitesine verilmesi isteniyordu. «Bu makale, basit fanilerin, gelecekteki sosyal örgütlenme üzerine tüm düşündükleriyle, suçlu sayılıp cezalandırılacaklarını ispatlamaktadır. Bu böyle olacaktır, çünkü başlar her şeyi zaten halletmişlerdir.» (6) Bütün amaçları, gerici küçük burjuva hayalciliğinin bu akıl almaz ilkelerini gerçekleştirmekten ibaret olan Maocuların günümüzdeki politikaları hakkında Marks ve Engels ne derlerdi acaba?

2. Çin'deki olayların ışığında devlet ve devrim sorunu

Çin'deki olaylar, bütün ülkelerin Marksçılarına, bir kere daha Marks'ın ve Lenin'in öğretilerinin merkezî sorunu olan, devlet ve devrim sorununa eğilme imkânı tanımıştır.

(6) Karl Marks/Friedrich Engels; Uluslararası İşçiler Birliği'ne Karşı Bir Komplo, Eserleri, cilt 18, s. 424.

Marks'ın 19. yüzyılda ve Lenin'in 1917 Devrimi arifesinde; devrim sürecinde profesyonel bir baskı aracının kurulmasını gerekli bulmadıkları, burjuvaziye ve toprak sahiplerine karşı savaşıran ordunun halk ile birleştirilmesi, memurların halk tarafından seçilmesi, üretimin ve dağıtımın örgütlenmesinde tam bir demokrasinin yürürlüğe konması konuları üzerinde önemle durduklarını hatırlatmak gerekir.

Oktobr devrimi, bu tasarıları oldukça değiştirip düzeltti. Daha devrimin ilk yılında, karşı-devrimin direnci, genel halk silâhlanmasına dayanan Sovyet iktidarını, Kızıl Ordu ve Çeka gibi özel baskı organları yaratmaya zorladı. Mücadele iktidardan uzaklaştırılmış sömürücülere karşıydı şimdi. Bu sınıfsal tavır, özellikle, parti saflarındaki devrimci mücadelelerde denenmiş en iyi savaşçıları içinde barındıran Kızıl Ordu ve Çeka yönetiminin personel bileşimi sayesinde sağlanıyordu. Özel baskı cihazlarının varlığı, bir yandan da belli ölçüde tehlikeli eğilimleri içinde barındırıyor; Partinin bu organlar üzerindeki denetiminin zayıflaması, ya da Parti'de Leninci demokratik merkezîyetçilik ilkelerinin zedelenmesi durumlarında, bu cihazların yanlış kullanılmaları ihtimali de ortaya çıkıyordu.

SBKP'nin 20. Kongre kararları da, bütün dünyadaki işçi sınıfı devrimcilerini, devrimci sürecin bu zorlukları hakkında, bir iç savaş dönemi geçirmiş ülkelerdeki geçiş döneminin zorlukları konusunda uyarıyordu. Aynı kararlarda, devrimci süreç sırasındaki kişi putlaştırmasının belirli görünüşleri ile, demokrasinin kaçınılmaz olarak geçici bir süre kısıtlanması arasındaki ilişkiye dikkat çekiliyordu.

Geçiş döneminin dönüşümlerini, çok daha elverişli uluslararası şartlar altında gerçekleştirmiş olan Çin yöneticileri, SSCB'deki sosyalizmi kurma deneylerini pekâlâ dikkate alma imkânına sahiptiler.

ÇKP'nin 8. Kongre kararlarının da gösterdiği gibi, parti yönetimi, SBKP 20. Kongresinden hemen sonra, bu Kongre'nin kararlarını izlemeyi dener. ÇKP 8. Kongresinde, Parti Genel Sekreteri Deng Xiaoping, parti tüzüğünün değiştirilmesiyle ilgili olarak Merkez Komitesi adına okuduğu bir raporda SBKP 20. Kongresini yüksek bir düzeyde değerlendiriyor ve kişi putlaştırmasını mahkûm ediyordu: SBKP 20. Kongresinin kazandırdığı en önemli hususlardan biri de, kişi putlaştırmasının ne kadar ciddi olumsuz sonuçlara yol açabileceğini ortaya koymuş olmasıdır. «Partimiz her zaman, bir partinin ya da kişinin faaliyetlerinde hata ve eksiklikler bulunabileceği görüşündedir. Parti tüzüğü taslağı içinde bulunan programın temel tezlerinde, bu konuya oldukça büyük bir yer verilmiştir. Partimiz bu yüzden, kendisine de yabancı olan, kişinin putlaştırılmasını reddeder.» (7) Kollektif bir şekilde benimsenmiş SBKP 20. Kongresi'nin çizgisini onaylayan ÇKP'nin 8. Kongre belgeleri, bugün, Mao Çe-Tung ve takipçileri tarafından bir kenara atılmıştır. Devlet ve devrim hakkındaki Marksçı öğretinin yerine, «Büyük Mao»nun düşünceleri geçirilmiştir. Marksçılığın ustalarının uyarıları ve dünya devrimci hareketinin bütün tarihsel deneyleri unutulmuştur.

«Her devrimci şu doğruyu iyi kavramalıdır: Politik iktidar namlunun ucundadır.» diyor Mao Çe-Tung(8) Bu tezin elbette ki doğru olan yanları da vardır, ama hiç de doğrunun tamamını kapsamaz. Proleter devrim sürecinde, silah basit bir şekilde iktidarı değil, askerî-devrimci bir iktidarı sağlar. Devrilmiş sömürücü sınıfların, devrimci sınıfları zorladıkları iç savaşın ateşleri arasında, devrimci güçler zora ve şiddete başvurmak zorunda kalırlar. Bu-

(7) Halkın Elkitabı 1957, Pekin, s. 32, çince.

(8) Mao Tse-tung; Seçme Eserler, cilt 2, s. 511.

na karar verecek olan, yalnızca «yukarıdaki yönetim» ve savaş emridir. Silahlı karşı devrimin yenilmesinden sonra gerçekleşen proleter devrim, (geri ve küçük burjuvanın ağır bastığı ülkelerde zafere erişmiş bir proleter devrim için daha da fazla) sabotajlarla, yıkıntılarla, milyonların âtıllığıyla ve cehaletle uzun bir mücadeleye girmek zorundadır. Eski organların ve özellikle eski mücadele biçimlerinin, bu dönemde de muhafaza edilmesi uygun değildir. Hele, geçiş döneminin bütün görev ve sorunlarını çözmeye askerî zor yöntemlerini anahtar olarak görmek, büyük bir yanlış olur.

Sosyalist dönüşüm sürecini yöneten bir parti, şartların değişmesiyle birlikte, mücadele biçimlerini, özellikle kendi örgütlenmesini ve bütün devlet cihazını da değiştirmek zorundadır. Sovyetlerin kuruluşunun ilk yıllarındaki iç savaş şartları, parti içi demokrasi ilkelerinin, parti cihazının bütün kademelerinde birden gelişmesini engelliyordu. Örgütlenme biçimlerini ve çalışma yöntemlerini, genel olarak, somut tarihsel durum ve müdahalecilerle beyaz muhafızlara karşı verilen direnmenin örgütlenmesi belirliyordu. RKP (B) 10. Kongresinde, Partinin kuruluşuyla ilgili kararda şöyle deniyordu: «Partinin **örgütlenme biçimi**, bu dönemde, kaçınılmaz olarak **askerîleştirilmeliydi**. Proletarya diktatörlüğünün biçimi, nasıl askerî-proleter bir karakter kazanmışsa, parti örgütlenmesi de buna uygun bir yönde gelişmiştir. Bu şartlar altında, devrimci amaçlar açısından başka birşey olamazdı. Bu durum, kendini genel olarak, **sağlam bir merkezî örgütlenmede ve kolektif organlarının yetkilerinin kısıtlanmasında göstermiştir.**» (9)

İç savaşın sona ermesi ve barış içinde sosya-

(9) RKP (B)'nin X. Parti Kongresi, stenografik notlar, Moskova 1963, s. 560, rusça.

lizmin kuruluş dönemine girilmesiyle, kuruluş biçimleri, parti örgütünün çalışma yöntemleri, parti üyesi geniş yığınların bağımsız davranış yeteneği kazanmaları için eğitilmeleri ve parti hayatının bütün sorunlarının aktif çözümü konularında belirli çelişkilerin ortaya çıkarılması zorunlu hale geldi. RKP (B) 10. Kongresinde bu çelişkiler açığa çıkarıldı ve yukarıda sözü geçen kararlarda, bunların giderilmesinin yolu da gösterildi.

İç savaşın sona ermesinden sonra, sosyalist devletin örgütlenme biçimlerini de belli ölçülerde değiştirmek gerekiyordu. Askerî-Proleter «diktatörlük», niteliklerini zamanla yitirdi. Geçiş dönemi aynı zamanda, düşman sınıfların etkisiz hale getirilmesi, dirençlerinin kırılması, yeni proleter demokrasiyle uyumlu sosyalist yasaların yaratılması ve pekiştirilmesi, iç savaş şartlarına uygun devlet cihazının geliştirilerek yeniden örgütlenmesi gibi, sosyalist devrimin ileri atılımları için zorunlu bir aşamadır.

Devrimci mücadele sürecinde gelişmiş olan merkezi güç, aynı zamanda, insanlar arasındaki belirli ilişkileri ve onların birbirleriyle olan bağımlılık derecelerini de temsil eder. Bununla birlikte, durum değişmiş olduğu halde; artık, emirlerin kayıtsız şartsız uygulanması yanında tartışma özgürlüğünün; kişi yönetimi yanında kollektif yönetimin, yönetimin sürekliliği yanında değişebilirliğinin gerekli olduğunu, iç savaş zamanında emirler vermeye ve bunları uygulayacak kişiler seçip görevlendirmeye alışmış yöneticiler, kolaylıkla kabul etmezler.

Aynı şekilde, burada da, gelişme ihtimalleri ortaya çıkar. Sosyalizmin kuruluşu sırasında kaçınılmaz olan çelişkiler, demokratik merkezîyetçilik ilkesinin daha geniş bir şekilde uygulanmasıyla, açık ve acısız bir şekilde çözümlenebilir. Söz konusu çelişkiler, kapalı kapılar ardında, dar yönetici gruplar arasında da çözülebilir ve Parti emrivakilerle karşı

karşıya kalabilir. Ancak sonunda, Çin’de olduğu gibi, öyle durumlar ortaya çıkar ki, Parti kendi merkez komitesi, merkez komitesi de, en yüksek yönetim organı niteliğindeki Politbüro üzerinde denetim sağlayamaz hale gelir.

Bunun sonuçları bellidir: Sosyalizmin objektif şartlara uygun bir şekilde kurulması yolundan, sosyo-ekonomik dönüşümlerin aşırı ölçüde hızlandırılmasını öneren maceracı bir yola geçilir, ve «ileriye doğru büyük hamle», «sınıfsız topluma bir hamlede atlama» gibi, durumlar ortaya çıkar. Yapılan bazı uyarılar, önce «onbinlerce millik uzun bir yoldaki ilk adımların» atılması gerekir şeklinde kendini beğenmiş, sorumsuz sözlerle bir kenara itilmiştir: «Üç yıl sıkı çalışma, on bin yıl mutluluk». Bundan sonra, kaçınılmaz fiyasko patlak verince, ÇKP yöneticileri, aceleyle başarısızlıkları ülke içindeki «düşmanca davranışlara» ve ülke dışındaki «revizyonistlere» yüklemeye çalıştılar. Çin’de Parti içi hayatın Leninci ilkeleri etkisiz hale getirildi. Açık ilkelere dayalı eleştiri ve özeleştirinin yerini, maceracı çizginin hasımlarını saf dışı edecek komplolar aldı. Parti içi ve kitleler arası eğitim çalışması, gitgide artan baskı yöntemleriyle değiştirildi; proleter sosyalizminin ideolojisi, eşitlik küçük burjuva, kışla sosyalizminin ilkel biçimleriyle yozlaştırıldı. Maonun putlaştırılması vahim bir noktaya geldi. Milliyetçiliğin yayılması; SSCB ye karşı düşmanlığın körüklenmesiyle ve bütün dünya devrimci hareketini hegemonyacı bir çizgiye zorlama çabalarıyla birlikte yürüdü. Mao Çe-Tung ve takipçileri sonunda, «Kültür Devrimi» sırasında, politik açıdan olgunlaşmamış gençlik yığınlarına ve daha da fazla ölçüde orduya dayanmaya başladılar. Politik üstyapının bütün diğer bölümlerinin üzerine, parti ve emekçilerin bağımsız örgütleri değil de, ordu geçirildi.

ÇKP’nin 9. Kongresi’nde bu tavır, ideolojik ola-

rak temellendirilmiştir. «Halk ordusu proletarya iktidarının sağlam dayanağıdır. Başkan Mao buna defalarca dikkat çekmiştir: Marksist açıdan ordu, devletin temel unsurudur.»(10) Halk ordusu, gerçekten de proletarya iktidarının, sosyalist ülkeyi emperyalist bir saldırıya karşı koruyan sağlam bir dayanağıdır. Ama onu sosyalist devletin «temel unsuru» saymak, onu «sanayinin tarımın ve geniş solcu yığınların geliştirilmesi» için bir araç kabul etmek ve ona, «ülkenin bütün hayatı üzerinde askerî denetim» ve bütün halkın «askerî-politik eğitimi» görevlerini yüklemek, Marksçılıktan bir dönüş, Marksçılığa ihanet ve sosyalist devletin, bir askerî-bürokratik devlete dönüştürülmesi demektir.

16 Şubat 1970 tarihli **Pravda**'nın yazdığı gibi «Çin'de iç politikadaki en temel Marksçı ölçüler ve ilkeler-parti organlarının seçimle gelmesi, yöneticilerin partinin ve parti örgütlerinin önünde hesap vermesi, parti çizgisinin açıkça tartışılması vb. vb. çiğnenmiştir. Mao Çe-Tung'un putlaştırılması, saçmalık ve tapınma düzeyine çıkarılmıştır. Son dönemde, «Kültür Devrimi» bayrağı altında, parti örgütlerinin dağıtılması, parti kadrolarının takiplere uğraması ve yok edilmesi tam anlamıyla sürdürülmektedir. Bunlar, ordu ve güvenlik organlarınca desteklenen, Mao Çe-Tung'un yıldırım ekipleri tarafından gerçekleştirilmektedir.» (11)

«Kültür Devrimi»nin daha ilk aşamasında, tehlikeli bir askerî bürokrasi eğilimi ortaya çıkmıştı. Olayların gelişmesi, bu tehlikeli eğilimin ülkenin bütün iç politikasında güçlenmesine yol açtı.

Çin'de gelişen olayları tahlil eden Marksçılar, merkezîyetçi unsurların demokratik unsurlar zararlı-

(10) ÇKP «IX. Parti Kongresi» Belgeleri, Pekin, 1969 s. 36, çince.

(11) Mao Tse-tung ve Grubunun Anti-sovyetik Politikası Üzerine, Sovyetler Birliği Basını, 1967, No 22, s. 17.

na genişlemesini, ve bütün devlet ve toplum hayatının askerileştirilmesini destekleyen değişik objektif şartları gözden kaçırmamalıdır.

Bu ülkenin yakın ve en yeni tarihi için karakteristik olan şey, yöresel ayrımcılık (seperatizm) ve eyalet valilerinde muazzam bir politik, ekonomik ve askerî gücün yoğunlaşması doğrultusundaki kuvvetli eğilimlerdi. Çin 1911 devriminden sonra, pratikte her birinin başında militarist kliklerin bulunduğu çeşitli bölgelere ve devlet içinde devletlere ayrılmıştı. 1927 yılında Çan Kay Şek başkanlığında Koumintang hükümetinin kurulması da, merkezî bir gücün oluşmasını sağlayamadı. Devrimci hareketi bastırma çabasında olan Çan Kay Şek, yöresel militaristlerle ittifaka girdi. Bunlar, egemen oldukları eyaletlerde kendilerine büyük haklar tanınması şartıyla, Çan Kay Şek'i desteklemeye razı olduklarını söylediler.

Çin'in kuzey doğu eyaletlerinin 1931'de Japonlar tarafından işgal edilmesi ve hemen bunun arkasından ülkenin diğer bölgelerine yapılan saldırılar, yalnızca çeşitli bölgeler arasındaki bağlantıları bozmakla kalmadı, ayrıca ülkenin önemli bir kısmının Koumintang hükümetinin denetiminden çıkmasına da yol açtı. İşçi sınıfı devrimcileri, Kuzey Batı Çin'in büyük bölümlerinde kendi iktidar organlarını yaratmayı ve bir ordu örgütlemeyi başardılar. Bu haliyle Çin, 1940'ların başında, birlik içindeki bir devleti temsil etmekten uzaktı.

Bu yüzden ülkede halk devriminin zaferinden sonra, güçlendirilmiş bir merkezî örgütlenmeye gidilmesi, son derece doğaldır. Sosyalizmin kuruluşunun ilk aşamasında, Koumintang'a karşı silahlı mücadele için, karakteristik olan bazı yöntemler muhafaza edilmiştir.

Ayrıca, halk devriminden önce Çin'in, pratikte hiçbir zaman demokratik kurumlarını oluşturamamış bir devlet niteliği taşıdığı da gözönüne alınmalıdır.

Foedal gelenekler, yalnızca egemen sınıfın politikasını etkilemiyordu. Mao Çe-Tung 1920'lerin sonunda, geçmiş yüzyılların mirası üzerine şunları yazmıştı: «Feodal çağdan kalmış diktatörlük ve keyfilik gelenekleri geniş halk yığınlarının ve hatta sıradan parti üyelerinin bilinçlerinde, bugünden yarına gidebilemeyecek derin etkiler bırakmıştır. Sorunların çözümlenmesinde, insanlar en rahat yolu seçmeyi tercih ederler, karmaşık demokratik sistemi yeğlemezler.» (12)

On yıllarca sürmüş iç savaş şartları altında, demokratik merkezîyetçilik ilkesi parti içinde ve kitle örgütlerinde tam anlamıyla gelişemedi. Yönetici durumundaki parti görevlilerinin zayıf Marksçı eğitimleri ve bilimsel sosyalist teorinin Mao Çe-Tung tarafından tamamen basitleştirilmiş bir hale getirilmesi, bunda başlıca etkenlerdi

Farklı objektif şartların, yeni proleter demokrasinin gelişmesini zorlaştırmasına rağmen, Çin'deki halk demokrasisi devletin asker-bürokratik bir diktatörlük şeklinde yozlaşması hiç de kaçınılmaz değildi. ÇKP yöneticileri, kendi faaliyetlerinin sonuçlarını eleştireci bir gözle inceleyerek, diğer işçi sınıfı partilerinin deneylerini dikkate alsalardı, tehlikeli bazı eğilimlerin gelişmesine pekâlâ bir son verebilirlerdi. Parti içi demokrasinin korunması ve parti hayatında Leninci ilkelere sadık kalınması, sosyalist devletin kurulmasında önemli bir güvence olabilirdi. Lenin, «bütün işçi partilerinin bağımsız karar verme gücüne daha fazla güvenmeyi» teklif ediyor; **«bütün partilerin, merkezî yönetim için uygun kişileri sistematik, iyi düşünülmüş ve yanlızsız bir şekilde eğitmesi, bu yüksek mevkiye aday olan herkesin bütün faaliyetini açıkça görmesi ve hatta onun**

(12) Mao Tse-tung; Seçme Eserler, cilt, 1. Pekin 1952. s. 77, çince.

kişisel özelliklerini, kuvvetli ve zayıf yanlarını, başarı ve başarısızlıklarını tanıması»(13) gerektiğini vurguluyordu. Bu sözler, Bolşevik Partisinin illegalitede bulunduğu bir zamanda söylenmişti. Bu Leninci talepler, iktidar partileri için, çok daha fazla geçerlidir.

3. Mao Çe-tung'un Putlaştırılması sorunu üzerine

Çin'de parti içi hayatın Leninci ilke ve kıstaslarının zedelenmesi, kendini Mao Çe-Tung'un putlaştırılmasında göstermektedir. Bu, öyle itici ve abartılmış biçimler almıştır ki, sorunun gerçek ve olumlu bir şekilde ele alınması, hatta sözünün bile edilmesi imkânsız hale gelmiştir. ÇKP yönetiminin, özel olarak putlaştırma sorununa ayırmış olduğu belgeleri çok daha önemli ve eğiticidir. Bunlar, Maonun abartılması ve tanrılaştırılması Çin'de daha henüz millî bir saçmalık haline gelmemişken, ÇKP yönetiminin bu sorunu teorik olarak ortaya koymayı denediği bir zamana aittir.

Burada, özellikle SBKP 20. Kongresi'nden hemen sonra kaleme alınmış olan, «Proletarya Diktatörlüğünün Tarihsel Deneyleri Üzerine» adlı makaleden söz ediyoruz. O zamanlar, ÇKP içerisinde, ilkelerle ilgili kararlar henüz kollektif olarak alınıyordu. **Renmin Ribao**'nun 5 Nisan 1956 tarihli sayısında yazılanlara göre, sözünü ettiğimiz makale «ÇKP Merkez Komitesi Polit-Bürosu'nun genişletilmiş bir toplantısında bu sorunun, tartışılmış olması üzerine» (14) kaleme alınmıştır. Bu belgenin belli bir ciddi-

(13) V. I. Lenin; «İskra» Yazı Kuruluna Mektup, Eserleri, cilt 7, s. 106, 108.

(14) Proletarya Diktatörlüğünün Tarihi Deneyleri Üzerinde, Halkın Elkitabı 1957, s. 148.

yet taşıması, açıktır ki, bunun sonucudur. Söz konusu belge, ÇKP yönetiminin, kendi ilkelerine ve somut değerlendirmelerine ihanet etmiş olduğunu açıkça ispat etmektedir.

1960'ların başında, SBKP 20. Kongresinin putlaştırma sorunuyla, ilgili kararları, ÇKP yönetimi tarafından «Marksçılığa ihanet», «revizyonizm» vb.* şeklinde niteleniyordu. Şöyle diyorlardı ÇKP yöneticileri: «SBKP'nin başlattığı, putlaştırmaya karşı sözde mücadelede, onlar proletaryanın önderlerine karşı mücadelelerinde ve proletaryanın devrimci hareketinin yok edilmesinde bu sloganı kullanmış olan Bakunin, Kautsky, Troçki ve Tito'yu örnek almışlardır» (15)

Isterseniz, şimdi de, gelin aynı **Renmin Ribao'** nun bundan yedi yıl önce, SBKP 20. Kongresinin aynı kararları üzerine ne yazdığına bir bakalım: «SBKP nin yapmış olduğu bu cesur öz eleştiri... Parti hayatında ilkelere bağlılığı ve Marksçılık-Lenincilik'in büyük yaşama gücünü göstermektedir.» (16)

«Proletarya Diktatörlüğünün Tarihsel Deneyleri Üzerine» adlı makalede, putlaştırma olgusunun tarihsel gelişim içinde, sübjektif ve objektif bütün yanlarıyla ele alınması, gene de dikkat çekicidir. Burada, putlaştırma; geçmişin ideolojisiyle, proleter devrimin başarı kazandığı küçük-burjuva yönetimindeki bir ülkede, milyonlarca insanın belirli politik bilinç eksikliğiyle ve eski geleneklerin varlığını sürdürmesiyle ilgili olarak ele alınıyordu. Makalede şöyle deniyordu: «Kişinin putlaştırılması, uzun insanlık tarihinden arta kalan, çürümüş bir mirastır. Putlaştırmının temeli, yalnızca sömürücü sınıflarda değil, aynı zamanda küçük üreticilerdedir... Proletarya iktidarının kurulmasından sonra, sömürü düzeni aşılmış

(15) Renmin Ribao, 13 Eylül 1963.

(16) Proletarya Diktatörlüğünün Tarihi Deneyleri Üzerine. s.148.

küçük meta üretimi ekonomisinin yerine kollektif ekonomi geçirilmiş ve sosyalist toplum gerçekleşmiştir ama, eski toplumun yadigarı olarak varlığını sürdüren çeşitli ideolojik kalıntılar, insanların bilincinde daha uzun süre yaşamağa devam ederler. Milyonlarca ve milyonlarca insanın alışkanlıklarının gücü, çok korkunç bir güçtür (Lenin) Putlaştırma da, milyonlarca ve milyonlarca insanın alışkanlıklarının gücünün bir örneğidir.» (17)

Bu makale, aynı zamanda, iç savaş dönemi geçirmiş bir sosyalist ülkedeki devlet kuruluşunun karşılaştığı putlaştırma olgusunun ortaya çıkmasını kolaylaştırmış olan güçlükleri de vurgulamaktadır: «Proletarya iktidarı, güçlü düşmanlarını yenebilmek için, sıkı bir merkezileşmeyle varlığını sağlamlaştırmaya çalışır. Yüksek düzeyde merkezileştirilmiş bir iktidar, yüksek düzeyde bir demokrasiyle birlikte olmalıdır. Ağırılık tek taraflı olarak merkezileştirmeye verilirse, birçok yanlış a yol açılabilir.» (18)

Kişî putlaştırmasının oluşması ve gelişmesi, sınıf düşmanının yenilmesinden sonra da, bürokratik kalıntıların varlığını sürdürmesine bağlıdır. Çin devriminin kendi pratiği buna en iyi örnektir: «Devrimin zaferinden sonra, işçi sınıfı ve partisi, devleti yöneten, bir unsur haline geldikten sonra, önemli parti ve devlet görevlileri birçok bakımdan bürokratlığın etkisine hedef oldular. Böylece, tehlikeli bir durum yaratıldı: Bunlar devlet cihazındaki hizmet mevkilerini kötüye kullanarak, kendi egemenliklerini sağlayabilir, kitlelerden kopabilir, kollektif yönetimden ayrılabilir, işi idare etme yöntemlerine sapabilir, parti ve devletin demokratik temellerini yok edebilirler. Eğer bu batağa saplanmak istemiyorsak, bütün dikkatimizi yönetimde 'kitle çizgisini' çok sıkı tutma-

(17) Age. s. 149.

(18) Age, s. 148.

ya vermeli ve en ufak sapmaya göz yummamalıyız. Bunun için, 'kitle çizgisi'nin ve kollektif yönetim ilkesinin gerçekleştirilmesini sağlayacak olan bir çalışma sistemi yaratmalıyız. Bir kişinin, kitlelerden kopmuş tek bir kişinin sivrilmesinin önüne ancak bu şekilde geçilebilir. Objektif gerçekten uzak, tek taraflı, sübjektif bir çalışma yönteminin yerleşmesi itimalini en aza indirmeliyiz.» (19)

Aynı makalede, ele alınan sürecin başlama ve sona erme aşamaları arasındaki ilişkinin de incelenmesine çalışılmıştır. Varolan yalnızca güçlükler değildir; aynı zamanda geniş, kitlelerle, yüzbinlerce devrimcinin çabaları sayesinde kazanılan ve putlaştırmanın oluşmasını belli ölçüde etkileyen sosyalizmin kuruluşundaki başarılar da söz konusudur. Burada, SBKP 20. Kongresinde savunulan, «kişinin putlaştırılması, Marksçılık-Lenincilik'in büyük tarihsel kazançları, Sovyet halkının ve Partinin sosyalizmin kuruluşundaki dev başarıları temeli üzerinde oluşmuş ve gelişmiştir» (20) görüşü tekrarlanmaktaydı:

Bir dergi makalesi, hem de olaylardan, çok kısa bir süre sonra yazılmış bir makale, kişinin putlaştırılması gibi karmaşık ve çelişkili bir olgunun nedenlerini, elbette ki yaratıcı bir şekilde tahlil edemezdi. Ama şu da unutulmamalıdır; söz konusu makale, proletarya iktidarının deneylerinin tahliline ve yanıtlardan çıkarılması gereken derslerin değerlendirilmesine tarihsel bir yaklaşım için, önemli ipuçları vermekteydi. Şimdi; 1956 tarihli makalenin genel değerlendirmesinde, onun, geçiş döneminin güçlükleriyle ilgili Leninci düşüncelere dikkat çektiğini söyleyebiliriz. Bu, ülkedeki olayların anlaşılmasının anahtarıydı, ÇKP yönetiminin sonraları kaybettiği anahtar..

(19) Age, s. 150.

(20) Kişinin Putlaştırılması Üzerine, Moskova 1956, s. 4, rusça.

Bunu izleyen yıllardaki olaylar, «Proletarya Diktatörlüğünün Tarihsel Deneyleri Üzerine» adlı makalenin dolaylı olarak Mao Çe-Tung'un putlaştırılmasını eleştirdiğini; eleştirinin, Mao'nun iradesi dışında olmasa bile, onun katkısı olmadan hazırlandığını açıkça göstermiştir. Bu makale, büyük bir ihtimalle, SBKP 20. Kongresinin etkisiyle, Mao Çe-Tung'un putlaştırılmasının Çin'in geleceği için ne kadar büyük ve tehlike olduğunu gören, o zamanki ÇKP yönetiminin enternasyonalist kanadı tarafından yazılmıştır.

ÇKP 8. Kongresinde Mao Çe-Tung ve takipçileri, putlaştırma sorununun eleştirilmesine ve 7. Kongrede parti tüzüğüne sokulan, «partinin öncü ideolojisinin Mao Çe-Tung düşüncesi» olduğu şeklindeki ibarenin tüzükten çıkarılmasına zaten bu kanadın baskısı ile razı olmuşlardır. 8. Kongre, parti yöneticilerinin, özellikle Mao Çe-Tung'un, şu ya da bu olumsuz yanlarının gelişmesine yol açabilecek, parti yapısındaki ve düzenindeki eksiklerin giderilmesini gene bu kanadın baskısı sonucunda denedi. Burada, parti kongrelerinin düzenli yapılması, parti genel kurulunun her yıl Merkez Komitesinin faaliyetini denetliyelemek için oturumlar düzenlemesi, Merkez Komitesi ile Polit-Büro üyelerinin sayısının artırılması, bütün üyelerin ve yöneticilerin parti tüzüğüne çok sıkı bir şekilde uymaları hakkındaki önerileri kastediyoruz.

Sözü geçen yıllarda Mao Çe-Tung ve yakın çevresi, putlaştırma sorununun pratiğinin ve ideolojisinin eleştirilmesine seslerini çıkarmadılar. Hatta belli bir dönem için bunun Mao Çe-Tung'un işine geldiği bile söylenebilir. Mao Çe-Tung, Şubat 1957 sonunda Yüksek Devlet Konferansında, daha sonra «Halk İçindeki Çelişkilerin Doğru Olarak Ele Alınması Sorunu Üzerine» başlığı altında yayınlanan, bir konuşma yaptı. Burada, sosyalizmin kuruluşundaki

güçlüklerden oldukça açık bir şekilde söz ediyor ve ülkedeki çelişkilerin varlığını kabul ediyordu. Parti ve devlet cihazındaki bürokratlaşmayı eleştiriyor; bilim, edebiyat ve sanat alanlarında geniş tartışmaların açılmasını istiyordu. (Ünlü, «Birçok Çiçek Birlikte Açsın, Birçok Bilgin Birbiriyle Tartışsın» çizgisi).(21) yaratmak istediği izlenim, kendinin parti ve devlet başkanı olarak değil de, büyük bir ailenin babası olarak konuştuğu idi. Bu yüzden de, 1956 yılındaki grev ve karışıklıklara katılanları mahkûm etmiyor ve bütün suçu mahalli görevlilerin bürokratlığına yüklüyordu.

Mao Çe-tung'un bu konuşması. parti içinde ve dışında büyük yankılar uyandırdı. Sıradan parti üyeleri ve emekçiler bu konuşmayı; parti içinde, devlette, toplumsal ve politik hayatın diğer bütün alanlarında, Leninci ilkelerin pekiştirilmesi çağrısı zannettiler. Mao Çe-tung'un makalesi üzerinde yoğun bir tartışma başladı. Bunu, Sovyetler Birliğinde 20. Parti Kongresinin kararlarının uygulanması için alınan tedbirlerin, Çin'de de alınması talepleri izledi. Sıradan Çin vatandaşlarının çeşitli tavırlarında, Mao Çe-tung'un putlaştırılmasına ve bunun olumsuz etkilerine karşı yöneltilmiş eleştiriler mevcuttu.

Birçok bilim adamının, pedagogun, öğrenci ve işçinin görüşü; sosyalist kuralların zedelendiği, parti içinde bürokrat bir zümrenin oluştuğu, işçi ücretlerinin, «emeğe göre» ilkesine ters düştüğü, yüksek okullarda ve bilimsel kurumlarda çalışmaların demokratik bir şekilde yürütülmediği gibi birçok sorunun tartışılması gerektiği yolundaydı.

Karşı devrimci unsurlar, özellikle burjuva partilerinin mensuplarıyla, bunların ÇKP içine sızmış müt-

(21) Burada onun konuşmasındaki yanlış tezleri ele almayacağız, çünkü bunların burada tartışılan sorunla bir ilgisi yoktur ve ayrıca bunlar birinci bölümde incelenmiştir.

tefikleri, Mao Çe-tung'un makalesi üzerine başlatılan ve toplumsal hayatın değişik alanlarındaki eksiklikleri ortaya koyan tartışmaları, ÇKP'ye, Sovyetler Birliğine ve genel olarak sosyalizme karşı saldırılar düzenlemede kullandılar. Bunlar, haklı olarak «sağ unsurlar» diye adlandırıldı. Ama Maocular, «sağ unsurlar» kavramını çok geniş tutarak yanılırlara düşmüşleri, sallantı geçirenleri, sadece sözle değil, fiilen de parti ve devlet hayatında Leninci ilkelerin gerçekleştirilmesini talep edenleri de bu kavrama dahil ettiler.

Daha sonra, 1957 ve 58 yıllarında, «sağ unsurlar»a karşı mücadele paravanası altında yürütülen, Mao Çe-tung ve hasımları arasındaki hesaplaşma, Maocuların, kişinin putlaştırılmasını mahkûm edişlerinin ne kadar içten pazarlıklı ve provokasyon niteliğinde olduğunu açıkça gösterdi. Bu, Mao Çe-tung ve çevresinin gerçekte, putlaştırmanın ideolojisinden ve pratiğinden vazgeçmeye hiç de hazır olmadıklarını belgiliyordu.

SBKP ve diğer sosyalist ülkeler partilerinin politikalarının tersine Çin'de sosyalist demokrasinin yaygın bir şekilde geliştirilmesine Mao Çe-tung'u artan ölçüde putlaştırma, tercih ediliyordu. Parti ve devletin bütün gücü, son tahlilde, talimatları gerçeğin kendisi kabul edilen tek bir insanın elinde toplanıyordu. Nitekim Parti içinde ve devlette, görüş bildirme özgürlüğü ortadan kalktı. «Büyük yol gösterici»nin ideolojik ve politik hasımları yanısıra, yalnızca şüpheyeye ya da yanılırlığa düşmüş olanlar da «halk düşmanı» ilan edildiler.

Kişi putlaştırması, Mao Çe-tung adına politik terörün uygulanması ve Marksçılık-Lenincilik yerine Maoculuğun geçirilmesiyle de kendini gösteriyordu. ÇKP 9. Kongre raporunda şunlar iddia ediliyor: «ÇKP'nin bütün başarıları, Başkan Mao'nun bilge yönetiminin sonucu ve Mao Çe-tung düşüncesinin zaferidir.

Başkan Mao, yarım yüzyıldan beri, Çin'deki bütün mil-
liyetleri, demokratik devrimin tamamlanmasında halk
yığınlarının mücadelesini, sosyalizmin kuruluşu uğ-
runa ülkemizde verilen büyük mücadeleyi yönetmiş;
uluslararası devrimci hareketin günümüzde emper-
yalizme, modern revizyonizme ve bütün ülkelerin ge-
ricilerine karşı verdiği mücadelede; Marksçılık-Lenin-
cilik'in evrensel doğrularını devrimin somut pratiğiyle
birleştirmiş ve Marksçılık-Lenincilik'in; politika, as-
kerlik, ekonomi, kültür, felsefe ve diğer alanlardaki
bütün mirasını devralmış, onu korumuş ve geliştiri-
miştir. O, Marksçılık-Lenincilik'i tamamen yeni bir
düzeğe çıkarmıştır.»

Mao Çe-tung'un Marksçı teorinin gelişmesine
yaptığı «katkı»nın bu şekilde değerlendirilmesi, şüp-
hesiz geçmişteki ve günümüzdeki diğer bütün ÇKP.
yöneticilerinin ve uluslararası işçi sınıfı hareketi li-
derlerinin başarılarını hasıraltı etmeyi gerektirecekti.
Bu amaçla, Mao Çe-tung'un başta olmadığı, ÇKP ta-
rihinin 1935 öncesi revizyona tabi tutulmakta, bir
dizi yanlış ve başarısızlıklar şeklinde tanıtılmakta-
dır. Gerek sağ oportunistler (Çen Duxiu), gerekse
«sol» oportunistler (Li Lisan) ve doğru çizgideki en-
ternasyonalistler (Ku Kiubai), kasıtlı olarak aynı ke-
feye konmaktadır. ÇKP «9. Kongre» raporunda da ay-
nı iddia tekrarlanmıştır: «ÇKP tarihi, Başkan Mao'nun
Marksçı-Leninci çizgisinin Parti içindeki sağ ve 'sol'
çizgilere karşı mücadelesi tarihidir ...Partimiz bu iki
çizgi arasındaki mücadelede, özellikle partiye en
büyük zararı vermiş olan Çen Duxiu, Vang Ming ve
Liu Şao-Şi dönek kliklerine karşı yürütülen muazzam
mücadele içerisinde sağlamlaşmış, gelişmiş ve güç-
lenmiştir.»

Mao Çe-tung grubunun talimatı üzerine, Çin'de,
«Parti İçinde İki Çizgi Arasındaki Mücadelenin Tari-
hini Öğrenme Hareketi» başlatıldı. Amaç açıktı: Bütün
hasımlarını küçük düşürmek suretiyle, Mao Çe-

tung'u ÇKP'nin büyük ve yanılmaz lideri olarak tanıtmak.

Bununla ilgili olarak, Mao Çe-tung'un ÇKP Merkez Komitesinin 5 Mart 1949 tarihli oturumunda okuduğu raporun, 25 Kasım 1968'de Çin basınında yayınlanması, özel bir önem kazanmaktadır. Yirmi yıllık bu eski raporun yeniden yayınlanması ve ÇKP «9. Kongresi»nde büyük ilgi görmesi, şu politik amaçlar yüzündendir: Mao Çe-tung'un Parti içinde kendisi gibi düşünmeyenlere karşı sürdürdüğü mücadele, iki çizgi arasında, uzun tarihi olan bir mücadele imiş gibi gösterilecektir Mao Çe-tung'un çizgisi. «Proleter devrimci çizgi» hasımlarınıninki ise, «karşı devrimci-revizyonist çizgi»dir.(22)

ÇKP «9. Kongresi»nde kabul edilen yeni tüzük ve okunan rapor, Mao Çe-tung'un putlaştırılması ideolojisini resmen kutsallaştırma amacını gütmektedir. Raporda yer verilen bütün olaylar, Mao Çe-tung'un kişiliği etrafında dönmüştür: ÇKP, Japonlara karşı savaş döneminde ve Çin Halk Cumhuriyetinin kurulmasından sonra yürüttüğü bütün mücadelesinde Mao Çe-tung'un Liu Şao-şi'ye karşı kişisel bir savaş verdiğini, «Başkan Mao'nun proleter devrimci çizgisinin», «Liu Şao-şi'nin revizyonist çizgisi»yle çatıştığını kabul etmektedir. Yürütülen iddialara göre, «Liu Şao-Şi çizgisi» hep yenilirken, «Mao Çe-tung çizgisi» her aşamada zafer kazanmıştır. Ama raporda; hiç bir parti belgesine, hiç bir parti kongresi ya da konferansı kararına değinilmemektedir. Çin devriminin gelişimi, üstü kapalı, subjektif bir açıdan anlatılmaktadır: En önde, her şeyi gören ve önceden söyleyen Mao Çe-tung gidiyor, parti ve halk ise, onu körükörüne izliyordu.

Dünya devrimci hareketi tarihinde, kendisi daha hayattayken bir liderin isminin parti tüzüğüne geçi-

(22) Renmin Ribao, 25 Kasım 1968.

rildiği görülmemiştir. Ama ÇKP «9. Kongresi»nde kabul edilen tüzükte, Mao Çe-tung'un Çin'in lideri olduğu yazılıdır. Selefi olarak gösterilen Lin Piao ise, «Mao Çe-tung düşüncesinin büyük yol göstericiliğini kararlı bir şekilde yüklenmiş, yoldaş Mao Çe-tung'un proleter devrimci çizgisini en sadık ve sağlam adımlarla izlemiş ve savunmuş» birisi olarak tanımlanmaktadır. Burada her şey kişilere indirgenmektedir: Mao Çe-tung kendi çizgisini koymakta ve Lin Piao bunu devam ettirmektedir. (Bilindiği gibi, bu arada Lin Piao ortalarda görünmemektedir. Akibeti ise meçhuldur - yz.) Bu, kollektif yönetim ilkesinin açıkça hiçe sayılmasıdır.

Mao Çe-tung'un putlaştırılması, yüzyıllar boyunca Konfiçyüs'çü feodal geleneklerle oluşmuş toplumsal-kültürel bir temel üzerinde yükselmiştir. Konfiçyüs de bir zamanlar Zu sülalesinin (8 ve 17. yüzyıllar arası) ilk efsanevî imparatoru olan Ven-Vang'ı (8. yüzyıl) putlaştırıyor ve kendi öğretisini onun otoritesine ve geleneklere dayanarak yayıyordu. Sonraları, Konfiçyüs'ün bizzat kendisi de putlaştırılmaya başlandı. Konfiçyüs, ışınları bütün dünyayı aydınlatan «gök»le bir tutuluyordu. Daha bundan iki yüzyıl önce tanrılaştırılan Konfiçyüs'ün görüşleri, Dong Zong-su'nun öğretilerinde teolojik temellerine kavuşmuştur.

Konfiçyüs'çülüğün amacı, dinamik insan düşüncesini bastırmak ve insanları egemen feodal tabakanın fanatik köleleri haline getirmektir. Konfiçyüs, insan hayatının tamamen bilge hükümdarlara bağlı olduğunu iddia ediyordu. «Hükümdarlar rüzgar gibidir, kulları ise çimene benzer. Rüzgar estiğinde çimenler eğilir. Hükümdarlar bilgece yönetirlerse, halk da «hiç sızlanmadan çalışır» diyordu.(23)

Aslında, bugün de aynı düşünceler Çin'de yayılmağa devam etmektedir. Aradaki fark, Maoculuğun,

(23) Lunyu, Yaoyue Bölümü, 2, çince.

ataların «iradesi»ne atıfta bulunmamasından ibarettir. Geri kalan her şey, tamamen Konfiçyüs'ü dogmalara uygundur. Bu fark da şuradan kaynaklanmaktadır: Maoculuğun, «göksel irade»lere, ya da «ilkçağın bilge hükümdarları» gibi, atalara ihtiyacı yoktur; çünkü Mao Çe-tung, takipçileri tarafından çoktan «yaşayan bir tanrı» haline getirilmiştir ve Maocu propagandaya göre, insanlığın bütün bilgeliği zaten bunun içinde toplanmıştır.

4. Sosyalist Demokrasi ve Kanunlar Yerine Politik Keyfilik

Kişinin putlaştırılmasının teorik olarak savunulması, pratikte Çin halkının demokratik kazançlarına karşı bir saldırıya dönüşmektedir.

Lenin, «bir sınıfın diğer bir sınıf tarafından, hem de çoğunluğun azınlık tarafından ezilmesinde özel bir araç»(24) olan kapitalist devlet ile, proleter sosyalist devlet arasındaki en önemli farkın, «kelimenin tam anlamıyla» gerçek bir demokrasi olduğunu söyler. Şöyle yazıyordu Lenin: «Düşünülebilen en büyük bütünlük ve olgunluk içinde uygulanan demokrasi, burjuva demokrasisinden proleter demokrasiye; devletten (belirli bir sınıfın baskı altında tutulması için kullanılan özel zor), gerçekte devlete pek benzemeyen bir şeye dönüşür.»(25)

Proleter sosyalist demokrasi, emekçilerin genel çıkarlarının devlet düzeyindeki ifadesi olan, sosyalist hukuk ilkelerinin ve yasalarının gerçekleştirilmesinden ayrı düşünülemez. Sosyalist demokrasiyi ve onun sınıfsal karakterini incelerken, Lenin; sosyalist toplum üyelerinin geniş kapsamlı haklarını, devlet cih-

(24) V. I. Lenin; Devlet ve İhtilâl eserleri, cilt 25. s. 477.

(25) Age, s. 432.

zında çalışanların seçilebilir ve değiştirilebilir olmalarını, kitlelerin bunların faaliyetlerini denetlemeleri ve vatandaşların devlet işlerinin yönetimine katılmaları gerektiğini vurgulamıştı. Lenin hiç bir zaman sosyalist demokrasiyi, ne demokratik kurumları, ne de vatandaşların haklarını göz önüne alan, isimsiz bir topluluğun keyfi yönetimi olarak görmüştür. O, kitlelerin doğrudan eylemleri ile, proleter devletin temsilî organlarını karşı karşıya koymamıştır. «Temsilî organları olmayan bir demokrasiyi, hele proleter bir demokrasiyi, hiç bir zaman düşünemeyiz» diyordu.(26) Sosyalist devletin temsilî organları, yasaların yapılması ve uygulanması görevini yerine getirirler.

Sosyalist yasalara uymak, istisnasız her vatandaşın ve yöneticinin görevidir. Bir işçi sınıfı devrimcisi, bütün davranışlarıyla sosyalist yasalara uyulmada örnek olmalıdır. RKP (B) 8. Kongresi Lenin'in de katılımıyla 1919 yılında, «Parti, kararlarını Sovyet organları aracılığıyla ve Sovyet Anayasası çerçevesinde uygular»(27) şeklinde bir karar aldı. Proletaryanın önderi, kanunlara uygunluğun, kararlı ve etkili bir şekilde pekiştirilmesi zorunluluğunun altını çiziyordu 1921'de şunları tespit etmişti Lenin: «Ne kadar sağlam ve güvenli iktidar ilişkileri kurarsak; meta dolaşımı ne kadar çok gelişirse, büyük devrimci yasaların gerçekleştirilmesi zorunluluğu da o kadar çok öne çıkar.»(28)

Lenin, sosyalist yasalara karşı saygılı olmayı, kültürün en önemli belirtisi olarak görüyordu. Yasal ve kültürel şartların birbirleriyle yakından ilişkili ol-

(26) Age. s. 437.

(27) Parti Kongrelerinde, Parti Konferanslarında ve Merkez Komitesi Oturumlarında Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Karar ve Bildirileri, Moskova 1970, cilt. 2. s. 77, rusça.

(28) V. I. Lenin: IX. Bütün Rusya Sovyet Kongresi, eserleri, cilt, 33. s. 161.

duğunu söylüyor ve geniş yığınların kültür düzeylerinin yükseltilmesinde, yasaların uygulanmasına büyük önem veriyordu.(29) Sosyalist demokrasi ve yasalarla ilgili Leninci ilkeler ve bunların gerçekleştirilmesi uğruna verilen mücadelenin deneyleri, bütün işçi sınıfı devrimcilerinin ve bütün ileri toplumun ortak malıdır. Sosyalist demokrasinin ve kanunların uygulanması, subjektivizmi ve keyfiliği önler, halkın gerçek iradesinin dile getirilmesini ve bunun gerçekleştirilmesini, insan onuruna karşı saygıyı ve insanların birlikte yaşamalarının temel kurallarına kararlı bir şekilde uyulmasını sağlar.(30)

1969'da Moskovada yapılan Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısının temel belgelerinde şöyle denilmektedir: «Emekçilerin gelişen politik eylemleri, etkinlikleri, toplumsal örgütlerinin güçlenmesi, kişi haklarının genişlemesi, bürokratik belirtilere karşı uzlaşmaz mücadele ve sosyalist demokrasinin çok yönlü gelişmesi... Bütün bunlar sosyalizmin gücünü artırmakta, halkın tümüyle irade ve davranış birliğinin sağlanmasını hızlandırmaktadır.»(31)

Sosyalizmin kuruluşu pratiğinde bu görüşlerin reddedilmesi, ya da saptırılması, subjektivizme ve emekçi yığınların sosyalist kazançlarını ciddi bir tehlike altına atan politik yanlışlara düşülmesine yol açmaktadır. Mao Çe-tung ve takipçilerince güdülen politikanın trajik sonuçları, sosyalist demokrasi ve kanunlar hakkındaki Marksçı-Leninci teorinin doğrudan inkar edilmesiyle yakından ilgilidir. Mao Çe-tung ve yakın çevresi teoride ve pratikte örneği görülmemiş

(29) Bak: Lenin; «Çifte» Tabi olma ve Kurallar Üzerine, eserleri, cilt 33. s. 350.

(30) Bak: Lenin, Devlet ve İhtilâl, eserleri, cilt 25. s. 489.

(31) 1969 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı Belgeleri, Berlin 1972, s. 27.

keyfi davranışlarını; «yığınların proletarya iktidarı şartlarındaki demokrasisi», Paris Komünü'nün deneylerinin uygulanması ve geliştirilmesi, «Marksçılık-Lenincilik'in çağ açıcı muazzam bir gelişmesi», ve Marksçılık-Lenincilik'in tamamen yeni bir döneme, «Mao Çe-tung Düşüncesi» dönemine girişi olarak tanımlamaktadırlar.

Mao Çe-tung ve takipçilerinin «Kültür Devrimi» sırasında en yüksek noktasına çıkmış olan politik keyfilikleri, oldukça uzun ve karışık bir geçmişe dayanır. Bunu kavramak için, önceden de değindiğimiz gibi 1940'ların sonunda ve 50'lerin başında, Çinde, son derece merkezileştirilmiş politik bir gücün ne kadar gerekli olduğu düşünülmelidir. Bu güç, iç savaş boyunca Çan Kay-şek egemenliğinden kurtarılmış, muazzam büyüklükteki bir bölgeyi kontrol altında tutabilecek yetenekte olmalıydı. Yeni iktidar, karşı devrimle, sömürücü sınıfların direncine, küçük burjuvazinin kendiliğinden gelme yalpalamalarına ve deklase unsurların yağmacılığına karşı mücadele etmek zorundaydı. Bu görevler genellikle, yönetsel baskılar ve doğrudan askerî baskı ile çözümlendi.

Baskı tedbirlerinin yaygın bir şekilde kullanılması, sık sık korkunç hesaplaşmalar biçimine bürünen birçok yanılsı da birlikte getirdi. Öte yandan büyük toprak sahiplerinin ve kompradorların mülksüzleştirilmesine ve devrimin kazançlarının korunmasına yönelmiş olan, politik zora başvurmanın ilerici bir anlamı vardı ve bu hissedilir bir politik etki yaratıyordu. Bu zor tedbirlerinin yanında, geniş bir ekonomik ve kültürel faaliyetin yürütüldüğünün belirtilmesi de önemlidir. Bu arada, SSCB ve diğer sosyalist ülkeler Çin'e son derece büyük yardımlarda bulunuyorlardı.

Bu dönemin sorunlarının çözümlenmesinde, öncelikle zora dayalı, askerî ve yarı-askerî yöntemler uygulayan çeşitli politik görevliler, zamanla her tür-

l  politik sorunun c z mlenmesinde kitle kampanyaları ile birlikte yürütülecek zora başvurmanın ve emir vermenin en etkili ve güvenli yöntem olduğu hayaline kapıldılar.

 KP'nin 1956'da yapılan 8. Kongresi'nde, çeşitli delegeler bu eğilimler hakkındaki kuşkularını belirtirler. Kongre, Çin'de sosyalizmin kuruluşunun başarılarını tespit ettikten sonra, kararında şunları belirtti: « lkemiz sosyalizmin kuruluşu aşamasına girdikten sonra, demokrasinin daha da genişletilmesi ve bürokrasiye karşı verilen mücadelenin g clendirilmesi büyük ve güncel bir önem kazanmaktadır.»(32) Parti Kongresi, Çin'de sosyalist demokrasinin geliştirilmesi için bir dizi somut tedbiri saptadı ve sınıf mücadelesini suni bir şekilde keskinleştirmek isteyenlerin görüşlerini mahkûm etti. Kongre aynı zamanda, başlangıç döneminde kabul edilmiş olan geçici kanunların ve halk kitlelerinin gericiliğe karşı doğrudan eylemi yönteminin kurtuluştan sonra artık görevlerini tamamlamış olduklarını da belirtti.

 KP 8. Kongresi'ne sunulan Merkez Komitesi Politik Raporu'nda, mücadelenin görevlerinin değişmesinden sonra, «buna uygun olarak mücadele yöntemlerinin de değiştiği ve eksiksiz bir kanun sisteminin son derece gerekli olduğu»(33) bildiriliyordu.  KP'nin kurucularından Dong Bivu'nun Kongreye sunduğu bir raporda, varolan kanunların ciddi bir eleştirisi ve bunların yeniden gözden geçirilmesi konusunda önemli teklifler yer alıyordu.(34) şöyle diyordu Dong Bivu: «Ceza kanunu, medenî kanun, muhakemeler us l kanunu, iş kanunu, toprağın kullanılmasıyla ilgili kanun vb. gibi konularda yeterli, temel kitaplara sahip değiliz. Oysa bizim bunlara son derece ihtiya-

(32) Halkın Elkitabı, 1957, s. 57.

(33) Age, s. 21.

(34) Age, s. 79.

cımız var. Ayrıca, politik ve ekonomik durumun değişmesiyle ilgili olarak düzeltilmeleri, ya da tamamen yeni baştan hazırlanmaları gereken birçok kanun maddesi vardır.»(35)

ÇKP 8. Kongresi'nde ayrıca, «Birçok alanlardaki ve kurumlardaki çalışmalarda kanunların ve disiplinin sürekli çiğnenmekte olduğunu ve halk yığınlarının demokratik haklarına saldırılar düzenlendiğini tespit etmek zorundayız»(36) gibi görüşler de ileri sürülüyordu. Bununla ilgili olarak, kuralları dikkate almadan kişilerin tutuklanması, sanıkların savunma haklarının kısıtlanması ve tutuklulara kötü davranılması gibi olaylar belirtiliyordu.(37) Kongre zabıtlarında, ülke hayatını olumsuz yönde etkileyen bu durumun tarihsel ve sosyal nedenlerinin tahlil edilmesi de yer almaktaydı: «Partimiz, halkı iktidarı alma yoluna sokmadan ve her hangi bir legal mücadeleyi yürütebilecek duruma gelmeden önce, bütün devrimci çalışmalar eski rejimin kanunlarının çiğnenmesi ile başarıliyordu... Eski hukuk düzenine olan düşmanlığın Partimizde ve halkımızda çok derin kökleri vardır. Eski hukuk düzenine karşı düşmanlığın her türlü kanunu saymama yol açmasının nedeni buradadır.»(38) «Ülkemizdeki bütün toplumsal tabakalar içinde, küçük burjuvazi sayı bakımından mutlak olarak en güçlüsüdür... Kanunların sayılmaması durumu, kendini en açık olarak küçük burjuvazide gösterir.»(39)

ÇKP 7. Kongresi'nde şu önemli ve uyarıcı sonuca varılıyordu: «Devlet kanunlarının sayılmaması ve çiğnenmesi olgusunun derin tarihsel ve sosyal kökleri vardır. Şimdi, tecrübeleri az olan görevlilerin sayısının

(35) Age.

(36) Age, s. 80.

(37) Age.

(38) Age.

(39) Age.

oldukça artmış olması ve devlet kanunları konusundaki propaganda ve eğitim çalışmasının yetersiz bir şekilde yürütülmesi buna eklenmektedir.»(40)

Kongrede yapılan çeşitli tartışmalarda subjektivizmin ve maceracılığın tehlikelerine dikkat çekildi. Kongre, Çin’de sosyalist, demokrasinin geliştirilmesi ve kanunların düzenlenmesi doğrultusundaki çalışmaları ayarladı. Birçok politika görevlisinin Çin için bu oldukça yeni çizgiyi ciddiye aldıklarını ve bunu politik-hukuki, pratik alanlarda gerçekleştirme çabası gösterdiklerini iddia etmek için yeterli nedenler vardır. Mao Çe-tung’a gelince, o, önceden de belirttiğimiz gibi, 7. Kongrenin tespit ettiği çizgiyi kabul etmiş görünmek zorundaydı. Ama bunu uygulamaya hiç de niyeti yoktu.

Daha 1957 yazında, yeni bir baskı dalgası başlatıldı. Devrimin gerçek düşmanlarının yanında, Mao’nun «yüz çiçek» sloganını ciddiye alarak, kanunlar çerçevesinde eleştiri ve görüş bildirme özgürlüğünden faydalanmış birçok kişi de bu baskı tedbirlerinin kurbanı oldu. Bunların hepsi, «sağ unsurlar» etiketi ile damgalanıyor; savaş suçluları, Çan Kay-şek ajanları ve karşı devrimcilerle bir tutuluyorlardı. Parti komitelerinin «sağ unsur» kabul ettiği herkes işinden çıkarıldı, öğrenim kurumlarından uzaklaştırıldı ve çeşitli baskılara maruz kaldı.

«Sağ unsurlar»a karşı açılan bu kampanya bir istisna değildi. Daha sonraki pratik, Mao Çe-tung ve takipçilerinin her türlü eleştiriye bütün araçlarla bastırma kararında olduklarını gösterdi. Yeni şartlar altında da, geniş çapta baskı uygulamalarından vaz geçilmiyor; en karmaşık sorunların bile, zora baş vurularak ve kitlelerin «coşkunluğu» körüklenerek çözümlenebileceği sanılıyordu.

Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi, Ağustos 1957'de, iş eğitimiyle ilgili bir karar aldı. Buna göre her vatandaş, herhangi bir mahkeme kararı ya da savcı onayı olmadan, yalnızca bir yönetim organının kararıyla, iş eğitime, yani pratikte süresiz sürgüne veya toplama kampına gönderilebiliyordu. 1957 sonlarında; Cumhuriyeti Denetim Bakanlığı, Yüksek Halk Mahkemesi, ve Yüksek Halk Savcılığı görevlilerinden birçok sorumlu yöneticinin işlerine son verildi ve bunların «partiye sızmış bazı sağ unsurlar» olduğu açıklandı. Bunlar, devlet denetim organlarının, savcılıkların ve mahkemelerin özerkliğini savundukları için sağ sapma ile suçlanıyorlardı. Bu bahaneyle, denetim ve yargı organlarında geniş bir «temizlik» faaliyetine girişildi.

ÇKP 8. Kongresinde sözü edilen, yeni bir ceza kanunu, medenî kanun ve usul kanunu önerileri «halk demokrasisinin diktatörlüğünün yok edilmesi»(41) çabaları olarak değerlendirildi. Yeni kanun taslaklarının bazıları ise, yayınlanmadan uygulanmaya başlandı. Karardan iki yıl sonra uygulanmaya başlayan, ölüm cezası ve ömür boyu hapis gibi birçok korkunç cezaların arkası kesilmedi.

Politikada baskı yöntemlerinin giderek daha fazla uygulanması ve bu alanda yasalara uygunluğun göz önüne alınmaması, politik ve ekonomik maceracılıkla; Mao Çe-tung'un «İlerlyo Doğru Büyük Hamle», «halk komünlerinin» kuruluşu ve dünya egemenliğinin ele geçirilmesi planlarıyla birleşmektedir. «İleriye Doğru Büyük Hamle» ve «halk komünleri» gibi, halk için son derece önemli olan girişimlerin hazırlanmasında, devlet gücünün ön yüksek organı durumundaki Ulusal Halk Kongresi'ne hiç danışılmaması, bu organın tamamen atlanmış olması ilginçtir. Bu girişimlerin gerçekleştirilmesi, adil ve daha başka

(41) Zengfa Yanjiu, 1958, No. 6, s. 40, çince.

baskı tedbirlerinin artırılması ile gündeme getirilmiştir. Kitleler üzerinde çabuk baskı uygulayabilen güvenlik organları, savcılıklar ve mahkemelerden kurulmuş özel birlikler harekete geçirildi. Birçok yerde, ölüm cezaları halkın karşısında ve karar verilir verilmez infaz edildi. Ülkenin birçok eyaletinde tutuklular büyük ölçüde çalıştırılmaya koşuldular.

Devletin temel görevinin ekonomik örgütlenme ve kültürel eğitim görevleri haline geldiği ve ülkede baskı uygulamalarını artırmanın artık gerekli olmadığı tezleri, politik ve hukukî yayın organlarında sıkı bir şekilde eleştirildi. Bir makalede şöyle deniyordu: «Hukukun varolmasının temel nedeni, sınıf mücadelesi verilmeden kapitalizmden sınıfsız topluma geçmenin imkansızlığıdır. Düşmanla aramızda çelişkiler varolduğu, düşman üzerindeki diktatörlükte ve düşmanla aramızdaki çelişkilerin çözümünde, hukukun temel işlevi sürecektir. Halk içindeki çelişkilerin çözümlenmesi, hukukun temel işlevi değildir.»(42) Böylece, hukukun cezalandırıcı ve baskı altına alıcı işlevinin birinci sıraya geçirilmesinin altı açıkça çiziliyordu.

5. Politik Keyfilik Rejiminin Mao Çe-Tung'un Eserlerinde Ideolojik Olarak Temize Çıkarılması.

Çin'in politik hayatında 1950 ve 60'larda meydana gelen olaylar, çeşitli objektif şartların sonucuydu. Ama söz konusu olaylar, aynı zamanda, Mao Çe-tung ve takipçilerinin subjektif görüşlerine, sosyalist devrimde baskının rolü hakkındaki teorik anlayışlarına da bağlıydı.

Mao Çe-tung'un görüşlerinin incelenmesi; onun,

(42) Zengfa Yanjiu, 1958, No. 3, s. 28.

her şeyden önce, sömürücü eski devlet cihazının parçalanması konusundaki çeşitli Marksçı tezlerden yola çıkarak, sonunda sosyalizmin ve sınıfsız toplumun kuruluş dönemindeki iktidar-demokrasi ve kanunlarla ilgili Marksçı-Leninci teoriyi tamamen saptırdığını gösterir.

Önceden de belirttiğimiz gibi, Mao Çe-tung'un politik görüşleri, Çin pratiğinin nispeten dar temeli üzerinde; uzun süren iç savaşlar döneminde biçimlendi ve uluslararası işçi hareketinin çok yanlı deneylerinden kopuk bir şekilde gelişti. Bu yüzden de onun politik görüşleri, savaş konusundaki düşüncelerine sıkı sıkıya bağlıdır. Şunu iddia ediyor Mao: «Politika kan dökmeden yürütülen savaştır, savaş kanlı politikadır.»(43)

Mao Çe-tung'un iktidarla ilgili görüşleri, Çin'deki yarı-feodal ve yarı-sömürge düzene karşı verilen mücadelenin çeşitli somut şartlarına uygundur. Hatta Mao, kendisinin de defalarca belirttiği gibi, iktidar ve iktidarı sürdürme yöntemleri hakkındaki dolaysız görüşlerini, anti-demokratik ve militarist terörle belirlenmiş bir politika izleyen, Çan Kay-şek'ten almıştır. «Devrimci ve karşı devrimci diktatörlükler, nitekim bakımından birbirlerinin zıddıdır. Ama birincisi bizim ikinciden ders almamızla oluşmuştur. Bu ders son derece önemlidir.» diyordu Mao.

Aslında Mao Çe-tung çok daha önce, Çan Kay-şek'in eski Çin militaristlerinin gücünü nasıl kendine mal ettiğini kıskançlık ve hayranlıkla gözlemişti. «Ordumuz varsa, iktidar bizimdir», «Her şeyi savaş belirler» tezlerini Mao Çe-tung mutlaklaştırıyor ve Marksçılıkla özdeşleştiriyordu. Önceden tespit ettiğimiz gibi, Mao, «Marksçı devlet teorisi açısından, devlet gücünün temel unsuru ordudur» görüşündedir. Burada, bir başka «mutlak doğru» daha, Marksçı dü-

(43) Mao Tse-tung, Seçme Eserler, cilt, 2. s. 442.

şünce düzeyine çıkarılmaktadır: «İktidar namlunun ucundadır.» «Kültür Devrimi» sırasında tamamen anlaşıldığı gibi, Mao Çe-tung bu iki tezi sosyalist devlet iktidarına da uyguladı. Halk devletinin pekiştirilmesi ve güçlendirilmesi ilkesini, öncelikle kendisinin ordu ve ceza organlarındaki mevkiinin güçlendirilmesi olarak değerlendiriyordu Mao.

Mao Çe-tung genel olarak, demokratik ve sosyalist iktidar yöntemleri arasındaki farkı kabul etmeme çabasıdır. Yazılarında, devletin niteliği ve biçimi gibi kavramları karmakarışık bir hale getirmiştir. Bu bir raslantı değildir. Devlet düzeninin hukukî biçimlerini açıkça inkâr eden Mao, kanunlara uymaya; herkesi bağlayıcı, zorunlu ve vazgeçilmez bir takım kuralların işletilmesi açısından bakmamış, onu; sadece, gerçek, mümkün ve hatta hayalî bütün hasımlarının baskı altında tutulması ve saf dışı edilmesine yönelik bir araç olarak kullanmıştır.

Hukuka, kanunlara uygunluğa ve demokratik kurumlara verdiği değer Mao Çe-tung'un gerçekten bunların pekiştirilmesini ve geliştirilmesini hiç de önemsemediğini göstermektedir.

Mao Çe-tung'un sosyalist demokrasi ve kanunlar hakkındaki anti-marksçı görüşleri, giderek subjektivist ve pragmatist bir alana kayarak yozlaşmıştır. Bu görüşler sistemine göre, politik iktidarın en yüksek mevkiindeki kişi ya da kişiler, hukukî ölçülere bağlı değildir. Hukuk, bütün politik hasımları —zanlılar dahil— ezmeye hizmet etmeli ve halkı, «üzerine en yeni ve en güzel yazıların yazılabileceği, en yeni ve en güzel resimlerin çizilebileceği beyaz bir kağıt»(44) olarak kullanmayı sağlamalıdır.

Bu görüş açısının teorik temeli ise, «iki farklı ilişki ve bunların çözülmesi için iki farklı yöntem» tezlerinde ifadesini bulmaktadır. «Bizimle düşman

(44) Halkın Elkitabı Pekin 1959, s. 46, çince.

arasındaki çelişkiler» ve «halk içindeki çelişkiler...» Sözü edilen iki farklı çelişki bunlardır. Farklı cinsten çelişkilerin farklı araçlarla çözüleceği tezi, kendi başına doğru görünmektedir. Fakat önemli olan, Mao Çe-tung'un «düşman» kavramını oldukça geniş tutmasıdır. Önceden de belirttiğimiz gibi, «düşman» kavramının herhangi bir sınıf muhtevası yoktur. Bu, Mao Çe-tung ve takipçilerinin hoşuna gitmeyen herkesin bu kavrama dahil edilmesi şeklinde yorumlanmaktadır.

Mao Çe-tung, her iki çelişkinin de kendi zıddına dönüşebileceğini iddia etmektedir. Farklı çelişkilerin çözümlenmesindeki temel ilke, onun yorumuna göre şöyledir: «Düşmana karşı sert, kendinizden olanlara karşı ise yumuşak davranınız.» «Düşman» kavramına girenler, hiç bir hakka sahip olamazlar. Onlar baskı altında tutulmalıdırlar. «Mao Çe-tung Düşüncesi,» demokrasi için hiç bir hukukî ölçü, halkın iktidarı için hiç bir güvence tanımaz ve vatandaşlık hakkı kabul etmez. Çin Halk Cumhuriyetinde, ceza kanunu medeni kanun, iş kanunu v.b. kanunların olmadığı, Yargılama Usul Kanunu'nun geliştirilmediği ve buna karşılık yönetim organlarına son derece büyük yetkiler tanındığı, burada bir kere daha önemle vurgulanmalıdır. Bütün bunlar, Mao Çe-tung'un «halk içinde demokratik yöntemlerin, yani baskı değil, ikna yöntemlerinin» uygulanması gerektiği şeklindeki sözlerinin gerçek anlamını kavramayı oldukça kolaylaştırmaktadır. Mao Çe-tung, hukukun «halk içindeki» işlevini, «kamu düzeninin korunması amacıyla çıkarılan yönetim talimatları»nın uygulanmasına indirgemıştır.

Çin'de, «kitle çizgisi» şeklinde nitelendirilen bir dizi tedbir, Mao Çe-tung'un sosyalist demokrasisi teorisine ve pratiğine yaptığı en «büyük katkı» olarak değerlendirilmektedir.

«Kitle çizgisi», Maocu yoruma göre, halkın işlenmesinden ibarettir. Belirli halk tabakaları, aldatma ve

korkutma ile adsız bir kitleye dönüştürülmektedir. Sonra da bunlar, Mao Çe-tung'un takipçilerinin sahneye koyduğu politik macera ve zorbalıklara alet olmaktadır.

Mao Çe-tung'un takipçileri, pratiğin göstermiş olduğu gibi, «kitle çizgisi» paravanası altında gitgide daha çok, feodal çağın «alışılmış geleneklerini» uygulamaktadırlar. Mao Çe-tung, «kitle çizgisinin aşılması»nın devrimci bir rol oynayabileceğinden yola çıkmakta ve şu tezi genel ilke kabul etmektedir: «Bir yanlış düzeltmek için, ölçüyü aşmak gerekir. Yoksa yanlış düzeltilemez.» «Kulakları sağır edici», «tayfun gibi», «yeri ve göğü sarsan» gibi, sağlıksız tutku ve içgüdüleri körükleyerek, toplumun temel ölçülerini, vatandaşların meşru çıkarlarını ve haklarını zedeleyen kitle kampanyalarının düzenlenmesi, son yıllarda Maocuların başlıca yöntemi haline geldi. Politik amaçların gerçekleştirilmesi için başvurulanan diğer bir yöntem de, bununla yakından ilgilidir: Önce provokasyon niteliğinde, geniş çapta görüş bildirme ve eleştirme çağrılarında bulunmak, sonra da kitlelere karşı yaygın baskı uygulamalarına girişmek.

Mao Çe-tung'un, ÇKP'nin propaganda çalışmalarıyla ilgili olarak, Mart 1957'de düzenlenen ülke çapındaki konferansta yaptığı konuşma ve konuşmayı izleyen olaylar, bunun açık bir örneğidir. O zamanlar, Mao devlet yönetiminde «baskı»nın değil, «özgürlüklerin tanınması» yönteminin geçerli olduğunu, yanlış görüşte olsa bile kimseyi «dövmemek» gerektiğini söylüyordu. Ama sadece birkaç ay sonra, geniş bir kitlesel baskı kampanyası başlatıldı. Sosyalizmin gerçek hasımlarının yanında, kanunlar çerçevesinde eleştirilerde bulunmuş, devlet yönetiminin ve sosyal hayatın daha ileri bir düzeye ulaşması için öneriler getirmiş kimseler de, bu kampanyanın kurbanı oldular.

Mao Çe-tung'un politik görüşlerinin anti-demok-

ratik niteliği, «Her zaman, her yerde ve her konuda Başkan Mao'ya kulak verin; Mao Çe-tung'un talimatları en yüksek kanundur!» formülasyonu ile, son yıllarda en yüksek noktasına erişmişti. Böylece, en büyük önderin şaşmaz iradesi, herkesi bağlayan bir kural haline getirilmiştir. Mao Çe-tung ve takipçileri, günümüzde, sosyalist demokrasinin ve hukukun yerine; eski doğu despotlarının, Orta Çağ mutlakiyetçilerinin ve modern ultra sağ diktatörlerin alışılmış şematik, otokratik egemenlik ilkelerini geçirmeye çalışmaktadırlar. Demokratik merkezîyetçilik ilkelerine karşı başlatılmış kampanya, bu noktayla ilgili olarak son derece anlamlıdır. Kampanya, Liu Şao-şi'nin «İyi Bir Komünist Nasıl Olunur» adlı broşürü üzerine düzenlenmiştir.

Mao Çe-tung ve takipçileri, bu broşürün eleştirilmesi paravanası altında, azınlığın çoğunluğa uymasına karşı çıktılar ve üst organların kararlarının alt organlar için bağlayıcı olduğu ilkesini tanımadılar. Ancak, «Mao Çe-tung Düşüncesi»ne hizmet ediyorsa, bu ilkelerin geçerli olduğunu söylüyorlardı. **Renmin Ribao** gazetesi Haziran 1967'de şöyle yazıyordu: «Başkan Mao'nun talimatlarını, anlasak da anlamasak da uygulamak zorundayız. Mao Çe-tung'un mutlak otoritesini sağlamlaştırmak zorundayız... En yüksek disiplin budur.»(45)

Zaman zaman, kabalaştırılmış bir Marksçı-Leninci terminoloji ile, halk yığınlarına hizmet edebiyatı demagojisi arkasına gizlenen; keyfilik, yasa tanımazlık ve demokrasi düşmanlığı egemenliğinin eklektik ideolojisi, hukuk biliminin gelişmesi üzerinde de yıkıcı etkilerde bulundu. Hukuk bilimcilerinin bütün çabaları yazı, konuşma ve konferanslarla, sahte burjuva düşüncelerini bulmaya ve sergilemeye yöneltildi. Çin'de hukuk kitapları çıkarılmasına son verildi.

(45) Renmin Ribao. 16 Temmuz 1967.

Burjuva hukuk kurumlarına karşı mücadele mas-kesi altında; burjuva hukuk literatüründe ve yürür-lükteki burjuva hukukunda benzer hukukî formülas-yonlar olduğu iddiasıyla, birçok ilerici, demokratik hukuk ilkesi ve kurumu bir kenara atılmaktadır. Örne-ğin, Çin hukuk yayınlarında, hakimlerin yargı verme-de bağımsız olmaları ve etkilenmemeleri gerektiği te-zi, burjuva ve kabul edilemez bir tez sayılmaktadır. Hakimlerin, bir olaydaki bütün şartları inceliyerek, kendi iç kanatlarına dayanan bir yargıya varmaları gerektiği görüşü, burjuva subjektivizminin bir ifade-si kabul edilmektedir. Kişinin, ancak kanuna göre suç sayılan bir davranıştan ötürü cezaî sorumluluk taşıyabileceği tezi de reddedilmekte; suçlu olduğu, kanunlara uygun bir şekilde ispat edilmeden bir kim-senin suçlu sayılmıyacağı ilkesi ise, yine bir burju-va görüşü sayılmaktadır.

1964 sonu ve 1965 başında, bütün ülkede «sosya-list eğitim kampanyası» adı altında, Mao Çe-tung tarafından icat edilmiş geniş kapsamlı yeni bir baskı tedbirleri sistemi yürürlüğe sokuldu. Politik ve huku-kî yayınlarda, bu kampanyanın toprak reformu, karşı devrimin yok edilmesi, «üç kötülüğe» ve «beş kötü-lüğe» karşı mücadele kampanyaları ile aynı düzeyde bulunduğu, hatta bunlardan daha geniş olduğu söyle-niyordu. Kampanya, «revizyonizm»in ve «burjuvulaş-ma»nın köklerinin toplumun bütün tabakalarından te-mizlenmesi için, evrensel bir araç olarak görülüyordu. Aynı zamanda Mao Çe-tung'un adına, düşman üze-rindeki diktatörlükte «kitle çizgisi»nin güçlendirilmesi öneriliyordu.

Bu talimatın ve «sosyalist eğitim kampanyası»nın uygulanması için, Parti üst komiteleri tarafından bütün köylere, şehirlerdeki bütün fabrikalara ve ör-gütlere; parti üyeleri, devlet güvenlik örgütü üyele-ri, hakim, savcı, subay ve askerlerle öğrencilerden oluşan birlikler gönderildi. Bunlar her gittikleri yerde

durumu öğreniyorlar, sonra da propagandacılar —en başta öğrenciler— kampana ve davul gibi çeşitli ilgi çekici araçlarla «Mao Çe-tung Düşüncesi»nin sınıf mücadelesiyle ilgili görüşlerini popülerize ediyorlardı. Birliklerin diğer üyeleri de, kitleler içinde, «kapitalist yolu seçmeye çalışan sosyalizm düşmanlarını ortaya çıkarıyorlardı.» Merkezî talimatlarda bunların sayısının, her yerde nüfusun hemen hemen % 5 i kadar olduğu söyleniyordu. Birliklerin günlerce, hatta bazan aylarca süren çalışmaları, bitmek tükenmek bilmeyen kitle toplantıları ile geçmekteydi. Bu toplantılarda, her vatandaş ve her görevli, herşeyi açıklamak, «kapitalizmin restorasyonu»na ve çevredeki % 5'lik düşmanların açığa çıkarılmasına yönelik eleştiri ve öz-eleştirilerde bulunmak zorundaydı.

Kampanyada etkin bir görev almakla yükümlü, politik-hukuki organların üyeleri şu talimatları almışlardı: «Kitleleri frenleyen, devrimci mücadeleye uymayan bütün saf hukukî tavırlar ve gereksiz törenler, bir kenara bırakılmalıdır. Bilinmelidir ki, bütün kanunî belirlemeler ve yöntemler, düşmana karşı mücadeleyi kolaylaştırmaya hizmet etmeli, bunlar ellerimizi bağlamamalıdır. Olaylara sınıf mücadelesinin devrimci açısından bakmalı ve çeşitli kanunî belirlemeleri metafizik bir şekilde görmemeliyiz...»(46)

«Sosyalist eğitim» maskesi altında yürütülmüş olan bütün bu baskı tedbirlerinin, suçluların cezalandırılmasından çok, genel bir korkutmayı amaçladıkları açıktır. Bu tedbirler özellikle, «mahkemelerin devrimci bir nitelik kazanmasının ölçütleri» ile ilgili talimatlarda görülmektedir. Bu ölçütlerin birisi şöyledir: «Üç büyük devrimci hareketin; sınıf mücadelesinin, üretim mücadelesinin ve bilimsel araştırmanın başarısı ve hızlandırılması.»

Politik-hukuki organların üyeleri «kitle çizgisi»ni

uygulamada şüpheye düşmesinler diye, «bireycilik» ile özdeşleştirilen «kendi benleri»ne karşı mücadele etmekle görevlendiriliyorlardı. «Bireycilik, «benlik»in bilinç altına kaymasıyla ortaya çıkar. Ve 'ben' kavramı, 'kullanma' (Başkan Mao'nun düşüncesini-yz) sözcüğünün büyük düşmanıdır. Büyük bir düşmanla karşılaşıldığında, onu yerle bir etmek gerekir.»(47) Çin basınında bu gibi cümlelerin 1966'larda çıkması bir raslantı değildi. Daha 1966'da, bütün politik-hukukî görevlilerin, «geleneksel yüksek» mücadele azmine sahip olmadıkları hakkında birçok şikâyetler vardı. O tarihte sık sık, «sanki başkan Mao'yu dinliyorlarmış gibi yapan», bir grup politik-hukukî görevliden söz ediliyordu. Maocular, mahkemelerde, savcılıklarda ve devlet güvenlik organlarında çalışanlardan, «ben Başkan Mao'nun dediğini yaparım» şeklindeki kışla düsturlarına uymalarını istiyorlardı. Bir hukuk dergisinde bunlar açık açık yazılmıştı.(48)

Baskı yöntemlerinin uygulanmasında özel bir çaba göstermeyenlere karşı sert tedbirler alındı. «Kültür devrimi»nden önceki birbuçuk yıl içinde, Yüksek Halk Mahkemesi ile Yüksek Halk Savcılığı'nın Tibet'deki şubelerinde görevli bütün yöneticileri tamamen işten uzaklaştırıldı. Kısa sürede Pekin, Şanghay ve diğer bütün eyalet mahkeme ve savcılıklarında çalışanlar hakkında aynı uygulamalara girişildi.

6. «Kültür Devrimi»nin gerçek niteliği üzerine

Önceden de değindiğimiz gibi, Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasını izleyen ilk yıllarda, politik cihazın zorunlu merkezîleştirilmesi, zamanla hiyerarşik bir otokrasi karakterine dönmüştü. Yani, bütün

(47) Zengfa Yaniju, 1966, No. 1.

(48) Bak. age.

gücün belirli bir bölgedeki tek kişi elinde toplandığı ve bu kişinin yalnızca kendisinden bir üst durumda olan kişiye karşı sorumlu olduğu bir yönetim biçimi ortaya çıktı.

Bu arada merkezdeki politik iktidar, tamamen bilinçli olarak, bölgesel organlara, kendi koyduğu amaç için kullanılacak araçları seçmede, nispeten büyük özgürlükler tanıma yolunu benimsedi. Bu yüzden, Denetim Bakanlığı kaldırıldı, savcılık organlarında «doğrudan tâbi olması» ilkesi terk edildi ve savcılıkların genel yetkileri ellerinden alındı. Gene bu yüzden, anayasada kabul edilmiş olan «mahkemelerin ve hakimlerin bağımsızlığı» ilkesi yürürlüğe konulamadı. Merkezî ve bölgesel düzeydeki halk kongrelerinin toplantıları, genel olarak yalnızca biçimsel bir şekilde yürütüldü. Seçilenlerin görevlerine nasıl son verileceği konusunda bir mevzuat oluşturulmadı.

Bir çok bölge yöneticisini, kendi plânlarının gerçekleştirilmesinde en güvenilir ve itaatkâr yardımcıları olarak gören Mao Çe-tung'un takipçileri için, böyle bir durum gayet elverişliydi. Mao Çe-tung'un mutlak, sınırsız iktidarı ve içinde hiçbir demokratik kurumu barındırmayan, ne halka ne de onun temsilcilerine karşı sorumluluk taşıyan bir devlet cihazının onun iradesine bağlanması, «İleriye Doğru Büyük Hamle», halk komünlerinin kurulması, SSCB ve diğer sosyalist ülkelerle olan ilişkilerin bozulması ve dünya hakimiyeti uğruna mücadele gibi birçok ağır politik hatalara yol açtı.

1959'dan 1962'ye kadar süren kriz, birçok bölge görevlisini, Maocuların ideolojik ve politik talimatlarından çok, gerçek durumu ve talepleri gözönüne almaya zorlayacak kadar ağırdı. 1962-1965 arasında, «İleriye Doğru Büyük Hamle» ve halk komünleri konusundaki yanlışlarının düzeltilmesi döneminde, bölgesel organlar, merkezî Maocu yönetime karşı nisbi bir bağımsızlık kazandılar. Bu durum, belli ölçüde,

Ülkedeki glkleri çözmek zorunluluğunu duyan bazı merkez organlarının ve yöneticilerinin talimatlarıyla da kolaylaştırıldı. Böylece Mao'cu yönetim, gerçek ekonomik ve politik süreçten giderek daha fazla soyutlanıyordu. Çin yöneticileri, politik iktidar cihazını ellerinden kaçırmaya başlıyorlardı. Geniş emekçi yığınlarının ve birçok alt düzeydeki görevlinin, Mao'cuların ideolojik-politik amaçlarına karşı, özünde pasif ama inatçı ve genellikle bilinçsiz muhalefeti, «sosyalist eğitim kampanyası» sırasında, politik-hukukî organların yardımıyla bastırılıyor ve geçici olarak susturuluyordu.

Ama bu muhalefet saf dışı edilemedi. Aşırı mace-racılığa karşı gizli bir hoşnutsuzluk, iktidar cihazının birçok orta ve yüksek düzeydeki yönetim çevrelerinde sürüyordu. Bunun önüne geçilmesi, bu düzeyde Mao e-tung'a karşı açık ve doğrudan karşı çıkışların olmaması yüzünden zorlaşıyordu. Bu durum Çin basınından açıkça anlaşılmaktadır. Bölgesel parti ve devlet görevlileri, politik-hukukî organların yeleri de dahil olmak üzere, liderlerine karşı çıkamıyor ve bunu açıkça istemiyorlardı. Bunlar, Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası'na KP tüzüğüne uygun olarak seçilmişlerdi. Ve KP merkez Komitesi adına görev yapıyorlardı. Son derece büyük bir güce sahiptiler. Mao e-tung bu yüzden kendisine açık, gizli ya da potansiyel bakımdan hasım olabilecekleri bütün taraf-sızları şüphe duyanları ve yalpalayanları etkileyebilecek herkese karşı mücadeleyi yürütebilmek için, tamamen kendisine bağlı kişilerden meydana gelmiş parti ve devlet organlarından bağımsız yeni örgütlenmeler yaratma yolunu seti. Kendisine tamamen gvenemese bile, ordu içindeki mevzilerini sağlamlaştırdı. Amaç, eylemlerine kitle karakteri kazandırmaktı. **Honkvaybing ve Zaofanpai, yani kızıl muhafızlar ve asiler** gibi Mao'cu gruplar, bu tip örgütlenmeleri temsil ediyordu «Kültür devrimi»nin hazırlanmasının ve

yürütülmesinin biçimi, açıkça Mao Çe-tung'un politik imzasını taşıyordu.

Fakat bu sefer gündemde olan, Çin'de kişisel iktidar rejimi kurma denemesiydi. Gerek amaçları, gerekse yürütölme yöntemleri, «Kültür Devrimi»ni böyle değerlendirmeye imkân vermektedir. «Devrim»in başından beri, bunu yürüten güçlerin partide ve ülke-
de bir azınlığı temsil ettikleri herkesçe biliniyordu. Resmî Mao'cu basın bile bunu saklayamıyor ve bu durumdan söz etmek zorunda kalıyordu. **Renmin Ribao** gazetesi, «solcuların proletarya diktatörlüğünün demir dayanakları, altın dayanakları»(49) olduğunu yazıyordu. Basında, «hareketin çekirdeği ve dayanak noktası» kabul edilen solcuların «azınlık»ta oldukları kabul ediliyordu. Bunlar, «çoğunluğu kazanmak, birleştirmek ve eğitmek»(50) görevlerini yüklenmişlerdi. Fakat «solcular»ın varolan hukuk düzeni çerçevesinde bu görevi yerine getiremeyecekleri kabul edildiğinden, Mao'cular, ÇKP Merkez Komitesinin 8 Ağustos 1966 tarihli kararının uygulanması için, örneği görülmemiş tedbirlere başvurdular. «Devrimci öğrenciler» «devrim» sırasında işledikleri suçlardan ve kanundışı eylemlerinden dolayı cezalandırılmayacaklardı. Sözü geçen kararda, «azınlığa karşı baskı yöntemlerinin uygulanmasının doğru olmadığı» söyleniyordu. (ve «solcular» azınlıktaydılar). Daha sonra da şöyle denilmişti: «Hareket sırasında; cinayet, kundakçılık, zehirleme, sabotaj veya devlet sırlarını çalma gibi suçlar işledikleri açıkça ispatlanmış olan ve kanunlara uygun bir şekilde kovuşturulmaları gereken karşı-devrimcilerin dışında; üniversite, meslek okulları, ilk ve orta okul öğrencilerine karşı, hareket yüzünden meydana gelen sorunlarla ilgili hiçbir tedbir alınmamalıdır.»(51)

(49) Renmin Ribao, 11 Temmuz 1966.

(50) age.

(51) ÇKP Merkez Komitesinin Büyük Proleter Devrimi Üzerine Kararı, Madde: 7 Renmin Ribao, 9 Ağustos 1966.

Bu yüzden, «Kültür Devrimi»nin kurbanlarına karşı; hakaret, suçlama, tutuklama, dövme, yaralama ve diğer kaba davranışların oldukça yaygınlaştırılması ve bunların sık sık linçlere, cinayetlere ve kitle halindeki kanlı çarpışmalara dönüşmesi, hiç de şaşılacak bir durum değildir. Benzer durumlar, Maocu basın tarafından da kabul edilmektedir. Bu, zaten başka türlü olamazdı, çünkü «Kültür Devrimi» ile ilgili kararda açıkça şöyle deniyordu: «Düzensizlikten korkmayın. Başkan Mao, bize bir devrimin tatlı, ölçülü, kibar ve temkinli bir şekilde açık kalplilikle yürütülemeyeceğini öğretti.»(52)

Maocular «kapitalist yolu seçmiş olanları» yoketmenin gerekliliğini belirledikleri halde pratikte merkezin ve bölgesel organların bütün sorumlu görevlileri birkaç istisna dışında şu ya da bu şekilde baskılara ve «Kültür Devrimi»nin terörüne maruz kaldılar. Bu, anlaşılır bir şeydir. Çünkü Mao Çe-tung, bu görevlilerin çoğunun, kayıtsız şartsız kendi çizgisini destekleyeceklerine inanmıyordu. Zaten «Kültür Devrimi»nin sloganı da buradan kaynaklanıyordu: «Mao Çe-tung'un düşüncelerine karşı çıkan her köpeğin ağzını parçalarız.»

«Kültür Devrimi»yle meydana gelen durum çok karışıktı; çünkü ne Anayasa, ne de Çin Halk Cumhuriyeti'nin diğer yasaları, mevcut devlet organları tarafından biçimsel olarak yürürlükten kaldırılmış değildi. Çin'deki olayların bu denli akıl almaz ve çelişmeli bir tarzda gelişmesi; her yerde politik, ekonomik ve idari bir kaosun hüküm sürmesi işte başlıca bu nedene dayanmaktadır.

Maocu grupların şiddet eylemleri, çok yerde, işçilerin desteklediği bölgesel parti örgütlerinin ve devlet organlarının direnişiyle karşılaştı. Bölgesel politik-hukukî organlar, genellikle, Çin Halk Cumhuriye-

ti'nin «asîlerin» bastırılması için çıkardığı yasalara uygun hareket ediyorlardı. Mao Çe-tung taraftarları ise hemen «iktidarı almak», «burjuva diktatörlüğünü devirmek» ve «eski devlet cihazını parçalamak» sloganlarına sarılıyorlardı. «Kültür Devrimi»nin yöntemleri göstermiştir ki, onu örgütleyenlerin amacı sadece, ÇKP tüzüğüne ve Çin Halk Cumhuriyeti Anayasasına uygun olarak parti ve devlet görevlerine getirilmiş hasımlarını ezmek değil; ayrıca geniş halk yığınlarını ve devleti, mutlak bir itaatkârlıkla ve etkin bir şekilde Mao Çe-tung'un çizgisini gerçekleştirme yolunda tamamen değişik bir siyasî iktidar aracı haline getirmektir.

Maocular, geniş işçi, köylü ve aydın yığınlarından destek alamadıklarından, işin içine orduyu katmaya başladılar. 1967'nin Ocak ayında, eyaletlerde ve şehirlerde «iktidara el koyma» eylemi, ordunun yardımıyla başladı. «iktidara el koyma», merkezî organların, bölgesel parti ve devlet organlarının binalarının yerle bir edilmesiyle sona erdi. Pek çok görevli dövüldü, işkence gördü, öldürüldü ya da intihara sürüklendi. Bunlar arasında, Çin Halk Cumhuriyeti'nin bakanları, Halk Meclisinin hatta Ulusal Halk Kongresinin üyeleri de vardı. Bu yüzden, Ulusal Halk Kongresi, 1966'dan beri düzenli oturumlar yapamaz oldu. Ulusal Halk Kongresi'nin Daimi Komitesi, Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı ve onun yardımcıları görevlerini yerine getiremez hale geldiler. En önemli emirler, Anayasa'ya göre yetkisi bulunmayan organlar tarafından veriliyor ve yürütülüyordu. Anayasaya göre, silahlı kuvvetlere emir verme yetkisi, aynı zamanda başkumandanlık görevini de yüklenmiş Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı'na ait iken bu emirler, kanuni bakımdan buna hakkı olmayan Mao Çe-tung'un adına veriliyordu.

Maocular, Çin Halk Cumhuriyeti Anayasası'na göre kurulmuş olan yönetim organlarını yıktıktan sonra, «Devrim Komiteleri» kurdular. Bu komiteler; su-

baylardan, «Devrimci Kitle Örgütleri» temsilcilerinden, ve «Başkan Mao'nun çizgisine bağlılıklarını pratikte ispat etmiş olan» ÇKP üyelerinden oluşuyordu. «Devrim Komiteleri»nin kuruluşu, çeşitli sosyal grupların muhalefeti yüzünden büyük güçlüklerle karşılaştı ve ancak 1968 Eylül'ünde tamamlanabildi. Bu komiteler, hem devletin, hem de partinin gücünü ellerinde toplamışlardı.

Anayasaya aykırı olan bu yeni iktidar organları, genellikle zora dayanarak ayakta duruyorlardı. Pravda'da, 18 Mayıs 1970 tarihinde yayınlanan bir makalede, Maocu iktidar organları şöyle değerlendiriliyordu: «Çin'deki iktidar organları, Çan Kay-Şek'ten alınan örneğe göre askerî bir şekilde kuruluyor. Bütün güç, Mao tarafından desteklenen ve 'devrim komiteleri'nde kendi kafalarına göre karar verip iş yapan askerlerin elinde toplanmıştır.

«Eyaletlerdeki askerî yöneticiler ordu ve garnizon komutanları, kimse tarafından kontrol edilmeyen başına buyruk kişilerdir. Bunlar, 'Devrim Komiteleri'nin başında olup, 'parti örgütlerindeki yeni düzen'i yönetmektedirler. İşletmelere, çalışma yerlerine ve okullara, ordu birlikleri, yerleştirildi. Fabrikalarda atölyelerde çalışan işçiler, bölüklere ve takımlara bölündü. Aynı askerî sistem, devlet dairelerine ve öğrenim kurumlarına da getirildi. Ordu, ekonomiyi ve kültürü denetlemektedir.»(53).

Maocuların anayasa dışı faaliyetlerinin açık bir örneği de, her yerde, mahkeme, savcılık ve devlet güvenlik organlarını saf dışı ederek, bunların yerine «Karşı-devrimin Yokedilmesi İçin Birleşik Komiteler» kurmalarıdır. Bu komitelerin görevi, ciddi bir tehlike olarak görülen muhalefeti yok etmektir. Çünkü, yeni iktidar sahiplerinden hoşnut olmayanların sayısı son

(53) Maskesiz Sahte Devrimciler, Pravda, 18 Mayıs 1970, rusça.

derece büyüktür. Ve bu sayı açıktır ki, gelecekte daha da büyüyecektir.

Yeni iktidar organlarının yeteneksizlikleri ve olumsuz bir programdan yoksun bulunmaları, ülke içinde tehlikeli bir durum yaratmıştır. Mao Çe-tung'un takipçileri, her yerde askerî bir denetim kurmak ve üretimin örgütlenmesinde orduyu azami ölçüde kullanmak zorunda kalmışlardır.

«Kültür Devrimi»nin sivriliklerinin temizlenmesiyle ilgili olarak, temel bir düzen ve disiplinin yeniden kurulması, büyük ölçüde güçlüklerle karşılaştı ve yeni keskin çelişkiler yarattı. 1966 yılının ikinci yarısında, «karşı-devrimci revizyonistlerin burjuva diktatörlüğü»nü açığa çıkarılması döneminde, «sosyalist eğitim kampanyası»nın milyonlarca kurbanı, itibarlarının iade edilmesini talep ettiler. Bazı Maocu örgütlerin yayın organlarının bildirdiğine göre, buna bağlı olarak, köylerde «yeniden eğitim»i uygulamış kişilerle hesaplaşma girişimleri ortaya çıktı. Maocular, kampanya sırasında, Mao Çe-tung adına yapılan baskıların «doğruluğunu» defalarca tekrarlamak zorunda kaldılar. Bu kampanya sırasında oluşan, ya da yeniden canlanan yoksul ve alt düzeydeki orta köylü komiteleri, köylerde durumun denetlenmesinden sorumlu olmalarına rağmen, tamamen güçsüzdüler. 1967'den 1969'a kadar yapılan bütün tarım çalışmalarını, bu komiteler, ya da o zamana kadarki halk komünleri ve üretim birlikleri organları değil de, ordu kadrolarına dayanan «savaş grupları» ve «cephe komandoları» yürütüyordu.

Maocular tarafından 1966'dan önce karşı-devrimci olmakla suçlananlara, «Kültür Devrimi» sırasında, parti ve devlet cihazlarında yer alan birçok «karşı-devrimci revizyonist» daha eklendi. Sonunda, tamamen yeni, baskı altında, ve hoşnutsuz kişilerden oluşan, tehlikeli bir tabaka ortaya çıktı. Bunlar ilk başta «Kültür Devrimi»nin yürütülmesi için kurulan, fakat

daha sonra Maocuların plânladığından da ileriye giden «asiler» örgütlerinin, tutuklanmış ya da dağıtılmış üyelerinden meydana geliyordu. Maocu grupların ısrarlı birleşme çağıruları, söz konusu örgütlerde; anarşizme, ultra-demokrasiciliğe ve nihilizme karşı mücadele talimatları ve birçok örgüt üyesinin köyle-re —yani pratikte sürgüne— gönderilmesi «devrim savaşçıları»nın çoğunun, elde edilen sonuçlar hakkındaki hoşnutsuzluklarını göstermektedir. Gerçekten de, sonuçta, Çin'de suç işlemenin arttığı gözlenmişti. Gerçek vatandaş sayılmadıkları için, sık sık baskılara maruz kalanlar için de, hoşnutsuzluk artmaktadır. Maocuların «en önemli ve en güvenilir dayanağı» olduğu resmen açıklanmış ordu ise, içinde, Çin yöneticilerinin politikasına karşı hoşnutsuzluğun ve şikâyetlerin kabardığı bir görünüm içindedir. Olaylar, bunu doğrulamaktadır. «Mao Çe-tung düşüncesinin son derece büyük zaferler» kazandığı öne sürülen Guizou ve Şanghay gibi eyalet ve şehirlerde bile, «Kültür Devrimi»ni savunanlarla hasımları arasında, ordunun da katıldığı kanlı kitle çatışmaları olmuştur. «Devrim»den yorulmuş olan geniş halk tabakaları, ondan uzak durmaya bakıyorlardı.

Mao Çe-tung'un takipçileri, iktidarlarını sağlamlaştırmak için, politik düzeni tahrip ederek ülkeyi derin bir krize soktular. Bazı Çin yöneticileri tamamen taktik görüşlerle, «sivrilikleri» yontma, bunlarla aralarına mesafe koyma, takibe uğramış tek tek bazı kişileri yeniden sorumlu mevkilere getirme ve «devrim» öncülerinin koyduğu çerçevenin dışına çıkmış «asiler örgütleri»ni ezme çabalarını sürdürdüler. Olaylar, Mao Çe-tung'un takipçileri, kendi politik keyfîliklerini sosyalist toplumun gelişmesinin genel kanunları olarak kabul ettirmeye giriştiklerini ispatlamaktadırlar. Askerî-bürokratik bir diktatörlüğün kurulması için, Maocular bu rejime ultra devrimci bir görünüş verme çabasındadırlar. Buna karşı mücadele edenler

ise, «karşı devrimci revizyonistler,» «kapitalizmi restore etmek isteyenler» ve «Mao Çe-tung Düşüncesi» nin diğer düşmanları sayılmaktadır.

Maocuların iddia ettiğine göre; parti, hükümet ve ordu içerisindeki «düşmanlar»ın açığa çıkarılmasından sonra, zamanla kaçınılmaz olarak yeni düşmanlar ortaya çıkacaktır. Mao Çe-tung ve takipçileri, bunlara karşı mücadelenin, «birçok yıla ve hatta yüzyıllara»(54) ihtiyacı olduğunu söylemektedirler. «Kültür Devrimi»nin en yüksek noktasında Mao Çe-tung şöyle diyordu: «Hiç kimse, Kültür Devrimi bir, iki ya da üç veya daha fazla tekrarlandığında bile, herşeyin düzene gireceğini düşünmemelidir.» «Büyük yol gösterici»nin başka bir talimatında da, «Kültür Devrimi zorunlu olarak birçok kere yapılacaktır»(55) denmektedir. Maocular böyle, kendi politik keyfliklerini kanun şekline sokmaktadırlar.

«Kültür Devrimi»nin başından beri Çin yöneticileri, kendi amaçlarını gerçekleştirmede en önemli engelin, Komünist Partisi ve diğer toplumsal örgütler olduğunu biliyorlardı. Bu yüzden de, «Kültür Devrimi»nin saldırılarına, ilk başta parti, sendika ve gençlik örgütleri hedef oluyordu. Bunlar, faaliyetlerine son vermek ve dağılmak zorunda kalıyorlardı. Parti ve devlet görevlilerinin büyük bir çoğunluğu görevlerinden alınıyor ve baskılara maruz bırakılıyorlardı. ÇKP Merkez Komitesi gerçekte tamamen çözüldü, üyelerinin üçte ikisinden fazlası «Kara Şebeke»den sayıldılar. Maocular bazan Merkez Komitesi adına hareket ettikleri izlenimini vermektedirler. Yasa dışı davranışlarına meşru bir görünüm vermek için bunu yapmak

(54) Bak: Yoldaş Lin Piao'nun emriyle yoldaş Jiang Qing tarafından çağrılan Orduda Edebiyat ve Sanat Alanlarında Çalışma Üzerine. Danışma Toplantısı Protokolü, Renmin Ribao, 29 Mayıs 1967.

(55) Renmin Ribao, 8 Temmuz, 1967.

zorundadırlar. ÇKP Merkez Komitesi'nin Ekim 1968 tarihindeki 12. Oturumu, bunun açık bir örneğidir. Merkez Komitesi üyelerinin çoğunluğu takip altında oldukları için oturuma temsili bir nitelik kazandırmak ve henüz (Mao Çe-tung'un takipçileri dışındaki) serbest olan Merkez Komitesi üyelerine baskı yapmak amacıyla, çok sayıda asker ve «devrimci gençlik» temsilcisi oturuma davet edildi. Bu yüzden de bu oturum, «genişletilmiş» bir oturum olarak tanıtıldı.

Oturumun, bu yapısı sayesinde, ÇKP yönetimi, «büyük proleter kültür devrimi»nin zaferi hakkında önceden hazırlanmış kararları kabul ettirmeyi, Çin Halk Cumhuriyeti devlet başkanı Liu Şao-Şi'yi partiden çıkararak, onu bütün görevlerinden uzaklaştırmayı ve ÇKP «9. Kongresi»ni çağırma kararını aldırmaı başardı. Bu parti kongresi, örgütleyicilerinin plânlarına göre, Mao Çe-tung'un kişisel iktidarına kanunî bir temel yaratacaktı.

Nisan 1969'da yapılan ÇKP «9. Kongresi» toplantısı parti içi demokrasinin en kaba bir biçimde zedelenmesiydi: Bu kongrenin 1512 delegesi parti örgütleri yerine, Mao Çe-tung'a bağlı olan kişiler tarafından seçilmişlerdi. 8. Parti Kongresinde seçilmiş Merkez Komitesi üyelerinin çoğunluğu, delegeler arasında bulunmuyordu. Raporun tartışılmasında söz alanların, ne isimleri, ne de konuşmaları yayımlandı.

Görülüyor ki, baskı yöntemlerinin savunulması ve baskı politikasının uygulanmasında, temel araçlar olarak orduya ve ceza organlarına yönelme, Maocu ideolojinin temel nitelikleri olmaktadır. Bütün bunlar, baskı yöntemlerinin kullanılmasını sıkı kanunî bir çerçeveye içerisinde kabul eden Marksçılıkla ilke olarak bağdaşmamaktadır. Mao Çe-tung, proletarya iktidarının yapıcı (konstruktif) işlevini bilinçli olarak reddetmekte ve böylece onun, sosyalist demokrasiyle olan kopmaz bağlılığını görmezlikten gelerek, küçük bir azınlığın değil de, vatandaşların büyük çoğunlu-

ğunun çıkarlarını temsil ettiği için, demokrasinin en yüksek şekli olduğunu «unutmaktadır.» Maocu ideoloji, bir politik maceracılık, demagoji ve kitle terörü ideolojisidir. Kişi putlaştırması ile yakından ilişkilidir. Mao Çe-tung'un takipçileri, bu ideolojinin yardımıyla, «Kültür Devrimi»nde parti ve devlet iktidarını ele geçirmeyi başardılar. Ama tarihsel deneylerin gösterdiği gibi, bu yolla kazanılmış bir iktidar hiç bir zaman sağlam olamaz ve her zaman fiyasko ile son bulur.

MAO'CU GÖRÜŞE GÖRE SOSYAL YAPININ VE SINIF MÜCADELESİNİN EVRİMİ

1. Çin'de Sosyal İlişkilerin 1949-1957 Arasındaki Gelişmesi

Çin yöneticilerinin, sınıflar, sınıf mücadelesi ve sınıf ilişkileri sorunları ile ilgili görüşlerinin ve pratik çizgilerinin incelenmesi, bu kişilerin kapitalizmden sosyalizme geçiş dönemi şartlarında yeni sosyal ilişkilerin kurulması konusunda Marksçılık-Lenincilik tarafından formüle edilmiş önemli ilkeleri saptırdıklarını açıkça gösterir.

SSCB ile diğer sosyalist ülkelerin, Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı'nın 1957, 1960 ve 1969 belgelerinde genelleştirilmiş olan deneyleri, Marksçı-Leninci teoriyi son derece güçlendirmiştir. Marksçı-Leninci teoride, sosyalist devrimin ve sosyalist kuruluşun, bir dizi temel kurallara sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu kurallar, sosyalizmi kurmakta olan bütün ülkeler için geçerlidir. Bunlar, uygun bir tarih sürecinde oluşmuş, ve sürekli olarak gözönünde tutulması gereken, birçok çeşitli millî özellikler ve gelenekler içinde yürürlüğe girerler.

Temel genel kurallar şunlardır: Proleter devrimin yapılmasında ve emekçi kitleler tarafından proletarya iktidarının kurulmasında, işçi sınıfının ve onun Marksçı-Leninci partisinin öncülüğü; işçi sınıfının, köylüler ve diğer çalışan tabakalarla ittifakı; kapitalist özel mülkiyetin kaldırılması ve en önemli üretim araçlarında toplumsal mülkiyetin kurulması; tarımın sosyalist dönüşümünün zaman içinde sağlanması; ekonominin plânlı bir şekilde; sosyalizmin ve sınıfsız toplumun kurulmasına ve çalışanların hayat şartlarının yükseltilmesine yönlendirilmesi, ideolojik ve kültürel alanda sosyalist dönüşümün sağlanması, kendini işçi sınıfına, çalışan halka ve sosyalizme adanmış aydınların yetişmesi; milli baskıların yokedilmesi ve halklar arasında eşitliğin ve kardeşçe dostluğun kurulması; sosyalizmin kazanımlarının bütün iç ve dış düşmanların saldırılarına karşı korunması; bütün ülkelerin işçi sınıfları arasında proleter enternasyonalizminin gerçekleştirilmesi.

Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı'na (1969) katılanlar, sosyalizmin kurulmasında somut tarihsel şartlara ve ulusal özelliklere dikkat edilmesi gerektiğini belirttiler, ama aynı zamanda genel kurallara uyulmasının zorunluluğunu da vurguladılar. Sosyalist devrimin ve sosyalizmin kuruluşunun, sınıfların ve sınıf ilişkilerinin gelişmesiyle ilgili temel kuralları şöyledir:

1 — Proleter devrimde ve proletarya iktidarının kurulmasından sonra işçi sınıfının öncü rolü;

2 — Üretim araçlarının özel mülkiyetinin kaldırılmasıyla sömürücü sınıfların aşılması;

3 — Köylülüğün ve aydınların sosyalist eğitimi; çok sayıdan kendisini sosyalizme adanmış aydınların yetişmesi.

Sosyal yapının ve sınıf ilişkilerinin gelişmesinde ki bu kurallar, sosyalizmi kurmakta olan bütün ülkeler için geçerlidir.

Çin halkının, 1949 sonunda, Parti öncülüğüyle iktidara ulaştığı dönemdeki sosyo-ekonomik gelişmesi göz önüne alınırsa bu kurallar Çin için özel bir önem kazanır. Çin o zamanlar ekonomik sosyal ve kültürel alanlarda geri, küçük burjuvazinin ağır bastığı bir tarım ülkesiydi. Sosyalizme geçiş burada, gelişmiş bir kapitalizm temelinde değil, toprak sahiplerinin, bürokratik ve millî burjuvazinin sömürücüleri teşkil ettiği feodal-kapitalist bir toplum düzeni temelinde gerçekleştirildi.

1949'da Çin nüfusunun % 80'inden fazlası köylüydü. Toplumunun en önemli uzlaşmaz çelişkileri, toprak sahipleri ile köylüler arasındaki çelişkilerdi. Feodal zincirler, Çin kırlarında kapitalist ilişkilerin gelişmesini engelliyordu. Bu yüzden zengin köylüler, genel olarak kapitalizm öncesi sömürü biçimleri uyguluyorlardı. Zengin köylüler, topraklarının büyük bir kısmını yoksul ve orta köylülere kir alıyor ve tefecilikle uğraşıyorlardı. Kırsal nüfusun % 10'undan azını teşkil eden büyük toprak sahipleri ve zengin köylüler, toprağın % 70-80'ine sahiptiler. Kırlardaki nüfusun % 90'ını oluşturan yoksul köylülere tarım işçilerine ve orta köylülere ise, toprağın ancak % 20-30'u düşüyordu.(1)

Bütün bunlar, Çin köylülerini mevcut toplumsal rejime karşı büyük ayaklanmalara yöneltmişti. Köylüler proletaryanın müttefiki olduklarından anti-feodal köylü hareketi, işçi sınıfının devrimci mücadelesi için olumlu bir unsurdu. Ama nüfusun çoğunluğunu oluşturan köylü tabakalarının küçük burjuva karakteri, geçiş döneminde işçi sınıfı partisinin karşısına belirli güçlükler çıkardı.

Çin'de, halk devriminin zafere ulaştığı sıralarda, sanayi işçilerinin bütün nüfus içindeki payının

(1) Bak; Çin Toprak Kanununun En Önemli Maddeleri, Harbin, 1948, s. 3, çince.

% 0,5'den ibaret olması bu güçlükleri daha da zorlaştırıyordu(2). Yalnızca sekiz milyon işçi ve memur vardı, bu ise nüfusun % 1,5'uydu. (İşçi ve memurların oranı, aileleriyle birlikte % 5-6'yı buluyordu). Bu yüzden, işçi sınıfının sayıca büyümesi, şehirlerde ve kırsal alanlarda ve ekonominin bütün dallarında öncü rolünün sağlanması sorunu, özel bir önemle öne çıkıyordu. Köylülüğün sosyal karakterinin dönüşümü ve sosyalist gelişme yoluna sokulması ile, güçlü bir sosyalist aydınlar tabakasının yaratılması sorunu da, aynı şekilde önem kazanıyordu.

Geçiş döneminin ilk yedi-sekiz yılında (1949-57), Çin Komünist Partisi, diğer sosyalist ülkelerdeki sınıfların ve sınıf ilişkilerinin gelişmesi süreçlerini dikkate aldı. Sosyalizmin kuruluşunun genel kurallarına uygun bir şekilde davranılıyor ve sosyal yapının gelişmesindeki politika bunlara dayanılarak kuruluyordu. Bu dönemde, Çin halkının sosyalizme geçişini tamamlamak ve sosyalist üretim tarzını tam ve nihai bir şekilde sağlamak yolunda, ne kadar büyük güçlüklerle karşı karşıya olduklarını iyi bilen parti yönetimindeki bir takım güçler, ÇKP'nin politik çizgisinin oluşmasında henüz büyük bir etkiye sahiptiler. ÇKP'nin 7. Merkez Komitesi 2. Oturumunun Mart 1949 tarihli kararlarında, Çin'in ekonomik ve kültürel geriliği yüzünden, sosyalizmin tam zaferinin sağlanması için gerekli ön şartların yaratılmasında, oldukça uzun bir zamana ihtiyaç olduğu söyleniyordu.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra, hükümetin giriştiği ilk iş, emperyalistlerin ve komprador burjuvazinin mülksüzleştirilmesi oldu. Devlet, hemen bütün demiryollarını, ağır sanayi işletmelerinin büyük çoğunluğunu ve hafif sanayinin önemli dallarını millileştirdi.

(2) Bak; Mirowaja ekonomika i meshdunarodnije otnoschenija, 1967. No. 6, s. 31, rusça.

Bürokratik burjuvazinin mülksüzleştirilmesinden hemen sonra, 1950-1952 yılları arasında toprak reformu uygulandı. Bu reformla, feodal üretim ilişkileri ve büyük toprak sahipleri sınıfının egemenliği aşılacak, toprak sahiplerinden alınan topraklar, topraksız ve az topraklı köylülere karşılıksız olarak dağıtılacaktı. Büyük toprak sahiplerinden alınan 47 milyon hektar arazi, 300 milyon topraksız ve az topraklı köylüye dağıtıldı. Feodal toprak mülkiyeti, tek tek köylü mülkiyetine dönüştü. Toprak reformunun uygulanmasından sonra, Çin köylülüğü içinde şu sosyal gruplar oluştu: Yoksul köylüler, orta köylüler —ki bunlar kendi içinde gene aşağı, (daha az topraklı) ve yukarı (durumu daha iyi olan) orta köylülük şeklinde iki tabakaya ayrılıyordu— ve zengin köylüler. «Orta köylülüğün aşağı tabakası», ekonomik durumuna göre, yoksul köylülere yakındı. Bunlar, yoksul köylülerle birlikte, bütün kırsal nüfusun % 60-70'ini oluştuyordu(3).

Büyük toprak sahiplerinin toprak mülkiyetine son veren toprak reformu, iç pazarın önemli bir şekilde genişlemesine yol açtı. Kapitalist sanayi ve kapitalist ticaret, bu şartlar altında daha çabuk gelişmeye başladı.

Devlet, kapitalist ekonomiyi, yabancı müdahalesi ve iç savaş sonucunda yıkılmış olan ekonominin yeniden kurulması için kullandı. Fakat millî burjuvazi, ekonomik hayatın iyileştirilmesine yönelmiş halk hükümetinin tedbirlerine, inatçı bir muhalefetle karşı çıktı. Özellikle devlet cihazını, rüşvetlerle içten yozlaştırmaya ve zayıflatmaya çalıştı. ÇKP bu yüzden, 1951 sonlarında ve 1952 başlarında iki kampanya başlattı: «Üç kötülük»e (yozlaşma, israf ve bürokratiklik) ve «beş kötülük»e karşı (vergi kaçakçılığı, devlet görevlilerine rüşvet verilmesi, devlet mallarının kötü-

(3) Bak; Jingji Yanjiu 1956, No. 5, s. 88, çince.

ye kullanılması, devlet kanunlarına uyulmaması, gizli ekonomik bilgilerin saklanmaması) mücadele.(4)

Bu kampanyaların önemi, burjuvazinin halk iktidarına karşı giriştiği sabotaj faaliyetlerini ekonomik ve politik olarak kısıtlamaya, yoketmeye devlet ve parti cihazlarını burjuvaziye yardımcı olan kişilerden ve burjuvazinin dolaysız ajanlarından temizlemeye katkıda bulunmuş olmalarındadır.

1952 yılında, iç savaşın ve yabancı müdahalesinin yıkıntıya uğrattığı ekonomi bir ölçüde düzene sokulduktan sonra, ÇKP Merkez Komitesi, partinin geçiş dönemindeki genel çizgisini hazırladı ve Çin halkına şu görevleri verdi: Ülkenin giderek sosyalist yolla sanayileştirilmesi, tarımın, zanaatkârlığın ve kapitalist sanayi ile kapitalist ticaretin sosyalist dönüşümü. Bu görevlerin yerine getirilmesi için, 1953-67 yılları arasında üç tane beş yıllık plân öngörülüyordu. Çin, bu süre içinde «büyük sosyalist bir devlet» olacaktı(5).

Partinin geçiş dönemindeki genel çizgisi açıklandıktan sonra, ÇKP Merkez Komitesi, bu çizginin duyurulması ve yayılması için özel bazı tezler oluşturdu. Bunlarda, sosyalizmin tam zaferi bakımından, geçiş döneminin gerektirdiği şu tedbirler öngörülüyordu: Üretici güçlerin gelişmesi ile, üretim ilişkilerinin dönüşümünün aynı anda olması; başarılı bir sanayinin öncelikle gelişmesi ve bu temel üzerinde tek tek çiftçilere dayalı bir tarımsal organizasyonun kurulması, yani sosyalist olmayan ekonominin sosyalist

(4) Bak; Son Dönem Çin Tarihinden Kesit, Moskova, 1959, s. 511, rusça.

(5) Bak; Ülkemizin Büyük Bir Sosyalist Devlet Olması İçin Bütün Güçleri Seferber Etmek İçin Mücadele Edelim. Partinin Geçiş Döneminde Genel Çizgisinin Öğrenilmesi ve Yayılması Üzerine Tezler, Moskova 1953, rusça.

bir ekonomi haline dönüştürülmesi; sanayinin bütün ekonominin öncü gücü haline getirilmesi.

1953 yılında, ÇKP'nin genel çizgisine uygun olarak büyük sosyo-ekonomik tedbirlere girişildi. Bütün köylülük —zengin köylüler de dahil olmak üzere—, tarım üretim kooperatifleri kapsamına alındı. Köylülerin ve zanaatkârların kişisel mülkleri, kollektif mülkiyete dönmüştü. Bütün özel sanayi ve ticaret işletmeleri, devlet-özel işletmeleri haline getirildi. Kapitalistlerin elindeki üretim araçları alındı; el konan sermayeleri karşılığında, kendilerine yılda % 5 faiz ödenmeye ve şimdi devlet memuru olarak çalıştıkları işyerlerinde, bunlara daha yüksek ücret verilmeye başlandı.

1956 yılında toplanan ÇKP 7. Kongresi, Genel Çizginin üç yıllık uygulaması sonunda gerçekleşmiş olan, şu sınıfsal değişiklikleri tespit etti:

1. İnsanın insan tarafından sömürülmesine ve bu sömürünün köklerine genel olarak son verilmiştir; proletarya ve burjuvazi arasındaki sınıf çelişkileri sosyalizm lehine çözümlenmiş ve böylece sosyalizm ile kapitalizm arasındaki tercih yapılmıştır.

2. Çin toplumundaki başlıca çelişkiler, artık sınıf çelişkileri değil, «ileri sosyalist toplum düzeni ile, geri kalmış toplumsal üretici güçler arasındaki» çelişkilerdir; yani Çin halkının önündeki temel sorun, şimdi artık maddi üretimin geliştirilmesidir.(6)

Bu sosyal dönüşümler, sosyalist üretim ilişkilerini tamamen sağlamlaştıramamıştı. Sosyalist üretim ilişkileri, henüz olgunlaşmış ve mükemmelleşmiş değildi. Maddî ve teknik temel son derece geriydi. Ülkede, geniş çaplı bir sanayileşme daha yeni başlıyordu. Çin toplumunun sosyalizme geçişi, henüz tamamlanmamış ve olgunlaşmamıştı. Bu geçiş, üretici güçle-

(6) Bak; W. Sidichmenow; Mao'cular ÇKP'nin Genel Çizgisini Revize Ediyorlar, Komünist, 1969, No. 3, rusça.

rin ve bütün ekonominin daha da geliştirilmesini ve sağlamlaştırılmasını gerektiriyordu.

İşçi sınıfı daha hâlâ, sayısal planda gözle görülür bir azınlık teşkil ediyordu. Öncelikle, büyük şehirlerde bir işçi yoğunlaşmasından söz edilebilirdi. Kalifiye işçilerin sayısı ise, son derece azdı. Millî burjuvazi, ekonomik ve ideolojik etkisini belli ölçüde henüz korumaktaydı. Zanaatkârların önemli bir kesimi, henüz kooperatiflerde birleşmiş değildi. Aydın kadroların eksikliği kendini kuvvetle duyuruyor, sosyalist aydınlar daha yeni yeni yetişiyordu. Bu objektif güçlükler, Çin yöneticilerinin sosyalist dönüşüm sırasında yaptıkları subjektif yanlışları daha da arttırmaktaydı.

Maoculara hasımları arasında, sosyalizmin kuruluş yöntemi ve hızı üzerine daha 1955-56 yıllarında ciddî görüş ayrılıkları olduğunu önemle belirtmek gerekir. Mao Çe-tung ve takipçileri, ülkeyi sosyalist dönüşümde tamamen gerçekçi olmayan bir hıza zorluyor, henüz ciddiye alınacak maddî ve teknik bir temel ortada yokken köylüleri tek tek köylü mülkiyetinden vazgeçmeye çağırıyorlardı. Mao Çe-tung'un hasımları ise, buna karşılık, sosyalist dönüşümlerin, partinin genel çizgisi tarafından tespit edilmiş süreler içinde gerçekleştirilmesini savunuyorlardı. Bunlar, köylülüğün sosyal karakterinde yapılacak değişikliklerin, onun ekonomik hayatındaki ve anlayışındaki değişikliklerle birlikte yürütülmesi gerektiğini söylüyorlardı.

Ama Mao Çe-tung, partiye kendi maceracı çizgisini kabul ettirmeyi başardı. Bu çizgi, öncelikle, gerekli ekonomik tedbirler alınmadan, tarım alanında hızlandırılmış bir kooperatifleştirmede ifadesini buluyordu. Tarımın kooperatifleştirilmesi, öngörülen 15-18 yıl yerine, biçimsel olarak iki yıl içinde bitirildi. Hayatın ekonomik, sosyal ve kültürel süreçlerinin birliği zedelendi ve toplumun planlı bir şekilde geliş-

tirilmesi zorunluluğu dikkate alınmadı. Tarımın kooperatifleştirilmesindeki bu zorlanmış hız ve alt düzeydeki kooperatiflerden yüksek düzeydeki kooperatiflere çok çabuk geçilmesi, köylülüğün bir kısmında hoşnutsuzluk yarattı. Bu durum, halk iktidarının sosyal temelini pekişmesini engelledi.

Mao Çe-tung'un tersine, sosyalizmin kuruluşu hakkında doğru görüşlere sahip olan ÇKP yöneticileri, partinin, bütün halkın çabalarını, yeni üretim ilişkilerinin üzerinde yükseleceği modern bir maddi ve teknik temelin yaratılmasına yöneltmesi gerektiği görüşündeydiler. Liu Şao-Şi'nin ÇKP 7. Kongresi'ne verdiği raporda şöyle deniyordu: «Şimdi, devrimci fırtınalar zamanının artık geçmiş ve yeni üretim ilişkilerinin kurulmuş olduğu bir dönemde, mücadeledeki görevimiz, toplumun üretici güçlerinin başarılı bir şekilde gelişmesini sağlamaktır.»(7)

ÇKP 7. Kongresi kararlarında, Çin'in ileri bir sosyalist güce dönüşmesi için, gerekli, gerçekçi ve somut program saptanmıştı. Bunun gerçekleşmesi, sosyal alanda işçi sınıfının sayıca önemli bir şekilde büyümesine, işçilerin politik-ideolojik düzeylerinin yükselmesine yol açacak ve böylece işçi sınıfının Çin toplumundaki egemenliği güçlenecek ve sağlamlaşacaktı. Kapitalizmden sosyalizme geçiş aşamasında, bilim ve tekniğe dayalı bir tarım politikasının uygulanması görünümünü değiştirecek, Çin köylülerinin geleneksel düşüncelerini ve alışkanlıklarını olumlu bir yönde etkileyecek, köylülüğü, Çin'in sosyal dönüşümü mücadelesinde proletaryanın gerçek bir müttefiki haline getirecekti. Bilimin ve kültürün gelişmesi, çok sayıda ve halkla yakın ilişkiye girmiş aydının yetişmesini sağlayacak bir kültür devrimi yaratacaktı.

(7) Halkın Elkitabı 1957, Pekin, s. 21, çince.

Fakat, ÇKP 7. Kongresi'nin kararlarında öngörüldüğü gibi, sınıfların ve sınıf ilişkilerinin, geçiş döneminin kurallarına uygun bir şekilde değiştirilmesi gerçekleştirilemedi. Çünkü Mao Çe-tung, partiyi ve bütün ülkeyi, maceracı bir sosyal gelişme çizgisinde yönlendirmişti.

2. Objektif Kuralların «Atlanması» Çizgisi

Maocular 1958 ortalarında, Çin'de geçiş döneminin sona erdiğini, sosyalizmin kurulmuş olduğunu ve durmaksızın sınıfsız toplum ilişkilerinin kuruluşuna geçilebileceğini açıkladılar. «İleriye Doğru Büyük Hamle» ile birlikte, Çin'in «hızla sınıfsız topluma geçebileceği şeklinde,» maceracı görüşler öne sürüldü. Maocular, yalnızca, «İleriye Doğru Büyük Hamle»nin yeterli olduğunu iddia ediyorlardı. Gerçekte, daha henüz, gelişmiş sosyalist bir toplum için gerekli olan maddî, sosyal ve kültürel ön şartlara bile erişememiş Çin toplumu, böylece sınıfsız topluma geçiverecekti.

«İleriye Doğru Büyük Hamle»nin, Mao Çe-tung ve takipçileri tarafından kabul edilip savunulması, bunların, durumu temkinli bir şekilde değerlendirme ve Çin toplumunun gerçek gelişme düzeyinden yola çıkma yeteneğini kaybetmiş olduklarını gösterdi. Bunun nedeni, şüphesiz ki Mao Çe-tung'un ve takipçilerinin hegemonyacı çabalarıydı. Dünya devrimci hareketinin liderliğini ele geçirebilmek için, Sovyetler Birliğini «geçmek» gerekiyordu. «Sınıfsız topluma hızlı geçiş» sloganı, bu amaçla ortaya atıldı. Bu subjektivist ve anti-marksçı slogan, Çin basını tarafından ele alınarak «teorik» bir şekilde işlenmeye başlandı. **Ksin Yianşe** dergisi şöyle yazıyordu: «Çoğu kimse yakın zamanlara kadar Çin'de üretim ilişkilerinin dönüşümünün, sosyalizmin çerçevesi içinde uzun bir zaman alacağı görüşündeydiler. Sosyalist devrim, ekonomik

alanda tamamlanacak ve bu arada temel güçler, teknik ve kültürel devrimin gerçekleştirilmesinde yoğunlaştırılacaktı.» Bu tamamen doğru görüşler, dergide yanlış olarak kabul edilmekte ve şöyle denmekteydi: «ÇKP Merkez Komitesinin ve yoldaş Mao Çetung'un öncülüğünde hem üretici güçlerin son derece hızlı bir gelişmesini ve dolayısıyla sosyalizmin tamamlanmasını, hem de giderek sınıfsız topluma geçişin ön şartlarını aynı zamanda sağladık.»(8) Böylece, sosyalizme geçiş tamamlanmış ve sosyalizmin her alanda başarı kazanması sağlanmıştı bunlara göre.

1958-60 arasında Çin basınında yayınlanmış olan birçok belge, hep Çin'in sınıfsız topluma geçişin eşliğinde olduğu düşüncesini yansıtmaya çalışmıştır. Bu geçişin teorik temellerini koyabilmek bakımından Çin teorisyenleri, kapitalist ve sosyalist toplumlar arasında, birincinin ikinciye dönüşmesi için bir ara aşamanın bulunduğu ve bu aşamanın politik bir geçiş dönemi olduğu şeklindeki, Marks'ın görüşüne atıf yapıyorlardı. Maocular, sınıfsız toplumun ilk aşaması olan sosyalizmi de geçiş dönemine katmaktaydılar. Böylece, Çin'de sosyalizmin tamamlanmasını gündemden çıkarmak ve Çin halkını doğrudan sınıfsız topluma geçmeye sevk etmek istiyorlardı. **Renmin Ribao** gazetesi şöyle yazıyordu: «Bizim en yüksek idealimiz, sosyalizm değil, sınıfsız toplumdur. Biz sosyalizmi, sınıfsız topluma geçiş olarak kuruyoruz. Yoksa içinde değişikliklerin yapılmadığı ya da yalnızca nicelik değişikliklerinin yapıldığı, hareketsiz bir tarihsel dönem olarak bakıp, onu bu anlamda pekiştirmek için değil.»(9)

Tabii ki işçi sınıfının ideali sınıfsız toplumdur. Ama ona erişebilmek için, önce tamamen gelişmiş

(8) Ksin Jianşe, 1958, No. 11, çince.

(9) Renmin Ribao, 24 Nisan 1960, çince.

sosyalizmin yaratılması gereklidir. Fakat Mao Çe-tung'un hiçbir konuşmasında, sosyalizmin kuruluşunun tamamlanması ve daha da geliştirilmesi için, ayrıntılı bir programa raslanmaz. Sosyalizmin maddî ve teknik temelinin tamamlanması, üretici güçlerin sosyalist üretim ilişkilerine uygun bir şekilde, hızla geliştirilmesi, Mao için asla söz konusu değildir.

Sosyalist toplum düzeninin temellerinin sağlamlaştırılması ve daha da mükemmelleştirilmesi isteği, Maocular için, «yerinde saymak» ve sosyalizmden sınıfsız topluma geçmeyi istememek, anlamına gelmektedir. «Donmuş sosyalizm»in taraftarlarını eleştirirken, **Jingji Yanjiu** dergisi şöyle yazıyordu: «Sosyalist üretim ilişkilerini, kollektif mülkiyeti ve emeğe göre dağıtımı, ölü bir noktadan sonra pekiştirmek talebi, sosyalist toplumu muhafaza etmek isteyenlerin görüşüdür. Bu görüşler yanlıştır.»(10)

Maocular, «İleriye Doğru Büyük Hamle»nin başlangıcına kadar, geçiş dönemini, kapitalizmden sosyalizme geçiş anlamında kabul ederlerken, «İleriye Doğru Büyük Hamle»nin ilan edilmesinden sonra görüşlerinde hiçbir nedene dayandırılmayan, temelden bir değişiklik meydana geldi. Bir yandan, geçiş dönemi ile sosyalizm arasında hiçbir ayırım yapmıyorlar; öte yandan da, geçiş döneminin sınırlarını, tam sınıfsız toplumun kuruluşuna kadar genişletiyorlardı. Yani, sınıfsız toplum yolunda zorunlu bir sosyal aşama olan sosyalizmi aradan çıkarıyorlardı.

Mao Çe-tung tarafından 1958 yılında açıklanan «üç kızıl ışık,» (Yeni Genel Çizgi, «İleriye Doğru Büyük Hamle» ve Halk Komünleri) Çin toplumundaki sınıfların gelişmesini hızlandırmadı, tam tersine frenledi. Çünkü bu politika, sosyalizmin objektif olarak talep ettiği sosyal gelişme eğilimlerine ters düşü-

(10) Jingji Yanjiu, 1960, No. 5.

yordu. Bu durum, ifadesini şu noktalarda bulmaktaydı.

Birinci olarak; ağırlık, el zanaatlarına dayanan ilkel işletmelerin kurulmasına verildiğı için, bir ülkenin sanayileşmesine paralel olarak gelişen işçi sınıfının sayısal büyümesi yavaşlamıştı.

İkinci olarak; halk komünlerinin kurulması, kırsal alanlardaki köylüleri tabii sosyalist gelişme yolundan ayrılarak, onların suni bir eşitlikçilik ve kışla düzeni yoluna girmesine yol açmıştı.

Üçüncü olarak; sınıfsız topluma hızlı geçiş çizgisi, devlet ve özel işletmelerin sosyalist işletmelere ve burjuvazinin temsilcilerinin sosyalist toplumun emekçilerine dönüştürülmesinde oldukça uzun bir zamanın geçmesi gerektiğı gerçeğine gölge düşürdü.

Bütün bunların sonucu olarak, sınıfsız topluma geçiş yavaşlamış, sınıfların ve sınıf ilişkilerinin sosyalist dönüşümü süreci frenlenmiştir. Bunun en büyük zararını ise, sayıca hâlâ azınlık durumunda olan işçi sınıfı çekmiş ve gelişme yolunda büyük bir hız kaybına uğramıştır.

3. İşçi Sınıfının Öncü Rolünün Kaldırılması

Lenin, Çin'de sınıflararası karşılıklı güç ilişkilerini birçok kereler ayrıntılı bir şekilde incelemiş ve bu ülkedeki devrimci hareketin içinde bulunduğu özel güçlükler konusunda önemli sonuçlara varmıştı. Nisan 1913 de, Sun Yat-Sen'in karşılaştığı karmaşık sorunları ele alan Lenin şunları yazıyordu: «Bu partinin zayıflığı nereden gelmektedir? Çin halkının **geniş yığınlarının** devrime katılması gerektiğini yeterli ölçüde anlamamış olmasından.

«Çin'de proletarya henüz çok zayıftır; bu yüzden de, demokratik devrimin tamamlanması için kararlı ve bilinçli bir mücadeleyi yürütebilecek ölçüde ör-

gütlenememiştir. Devrim öncülüğünü yapabilecek güçte olmayan köylülük, son derece ezilmiştir. Pasif, bilinçsiz ve politikaya karşı kayıtsızdır... Çin Cumhuriyetinin aktif bir şekilde desteklenmesinde, geniş halk yığınlarının gerçek anlamda ne kadar az yeri olduğu buradan da anlaşılmaktadır. Ama kitlelerin örgütlü, dirençli ve bilinçli desteğinden yoksun kalan ve ileri bir sınıf öncülüğüne dayanmayan Cumhuriyetin sağlam bir temele sahip olması düşünülemez»(11)

Lenin'in, Çin'de devrimin başarısının güvence altına alınması için, işçi sınıfının zorunlu olarak gelişmesi ve toplumsal gelişmenin bütün alanlarında ileri, örgütlü ve bilinçli bir güç haline gelmesi gerektiği şeklindeki önerisi, kabaca zadenlenmiştir.

Marksçılık-Leninçiliğin, burjuva demokratik devrimde olsun, sosyalist devrimde olsun, işçi sınıfının öncülüğü ile ilgili temel öğretileri Mao Çe-tung'a yabancıydı. O, temelde her zaman, devrimin her iki aşamasında da, öncü olarak gördüğü küçük burjuva unsurlara dayanmaktaydı.

Mao Çe-tung'un da katıldığı ÇKP 3. Kongresi, 10-19 Temmuz 1923 tarihleri arasında yapıldı. Mao Çe-tung devrimin bu belirleyici sorununa karşı, o zamanlar nasıl bir tavır almıştı? Proletaryanın burjuva demokratik devrimdeki öncülüğünü reddeden ve bunun yerine, millî burjuvaziyi, şehir küçük burjuvazisini ve köylülüğü öne çıkaran Çen Duksiu'yu destekliyordu o tarihlerde Mao. 3. Parti Kongresi'nden üç hafta sonra, Mao Çe-tung, ÇKP Merkez Komitesinin haftalık yayın organı, olan **Ksiangdao** dergisinde, Çin devriminde tüccarların rolünü inceleyen «Pekin'deki Dönemeç ve Tüccarlar» adlı bir makale yayınladı. Şöyle diyordu makalede: «Çin devriminin günümüzdeki politik sorunu, millî devrim

(11) V. I. Lenin; Çin'de Partilerin Kavgası, eserleri, ek cilt 1896-1917, s. 282.

sorunundan başka bir şey değildir. Halkın gücünün, militarizmin ve emperyalizmin yıkılması için kullanılması... Çin halkının tarihî görevi işte budur. Bu devrim bütün halkın; halkı meydana getiren herkesin, tüccarların, işçilerin, köylülerin, öğrenci ve öğretmenlerin devrimidir. Herkes, devrimci çalışmanın bir kısmını üstlenmelidir. Ama tarihsel zorunluluk ve günümüzdeki eğilimler yüzünden, tüccarlar, millî devrim adına halkın geri kalan kısmına oranla, işin daha geniş ve daha önemli kısımlarını üstlenmelidir.»(12)

Gördüğümüz gibi Mao Çe-tung Çin halkının en önemli kesimi olarak, işçi ya da köylüleri değil, tüccarları, yani küçük burjuva ve burjuva unsurları görmekte, onlara Çin devriminin belirleyici rolünü vermektedir. Makalede şunlar da vardı: «Şimdi artık, devrimci hareketin gelişmesi için bütün halkın birleşeceği an gelmiştir. Onun için, tüccarlar arasındaki bölünmelere izin veremeyiz... Tüccarların birliği ne kadar geniş olursa, etkileri de o kadar çok olur. Böylece bütün halkı yöneten güç de büyür ve devrim o kadar çabuk başarıya ulaşır.»(13)

Mao Çe-tung'un eski yazılarının incelenmesi, onun, sınıfların belirlenmesinde insanlar arasındaki farklı sosyo-ekonomik ilişkileri değil de, onların zenginlik derecelerini temel olarak aldığını gösterir. Bu, üretim ilişkileri biçiminden (feodal, kapitalist vs.) tamamen bağımsız bir yaklaşımdır. Burada, tarihin tanık olmadığı bir sınıf tablosu çizilmekte ve insanlar beş kategoriye ayrılmaktadır: Büyük burjuvazi, orta burjuvazi, küçük burjuvazi, yarı proletarya ve proletarya. Sınıfların belirlenmesi sorununa bu son derece karışık, bilim dışı yaklaşım özellikle, 1926 yılında yazılmış olan, «Çin Toplumunda Sınıfların Tahlili» ad-

(12) Ksiangdao, 11 Haziran 1923, No. 31/32, s. 233, çince.

(13) age, s. 234.

lı makalesinde belli olmaktadır.(14) Burada, farklı üretim ilişkileri içinde yer alan farklı sosyal gruplar, tek bir sınıftan sayılmaktadır. Büyük burjuvazi kapsamına; komprodorların yanında büyük toprak sahipleri, askerî despotlar, devlet cihazının, bankaların, sanayi ve ticaret işletmelerinin en yüksek memurları, aydınların üst tabakaları, ünlü avukatlar, profesörler ve öğrencilerin bir bölümü alınmaktadır. Orta burjuvazi işverenlerin yanında, toprak sahiplerini de içine almakta ve bu gruba yine banka, sanayi ve ticaret işletmelerindeki memurlar, bir kısım öğretmenler ve öğrenciler, küçük avukatlar eklenmektedir.

Böylece büyük ve orta burjuvazi, nüfusun zengin ve iyi halli tabakalarının bütününe kapsamaktadır. Mao Çe-tung, toprak sahiplerini de Çin burjuvazisine dahil ederek, Çin'deki yarı feodal egemenlik ilişkilerini inkâr ediyor ve tarım devriminin önemini azımsıyordu.

Aynı makalede, küçük burjuvazinin de karışık ve belirsiz bir tanımlaması yapılmaktadır. Mao Çe tung bu konuda şöyle diyor: «Küçük burjuvazi içine girenler; emekçi köylüler, küçük tüccar ve tezgâh sahipleri, aydınların alt kesimi —küçük memurlar, orta durumdaki öğrenciler, ilk ve orta okul öğretmenleri, küçük avukatlar— vb.»(15) Küçük burjuvazi gelir seviyelerine göre üç gruba ayrılmaktadır. İlk grupta «ihtiyacından fazla pirinci ve parası olanlar» bulunmakta, ikinci grupta «yıllık kazançları yıllık masraflarını ancak karşılayanlar» yer almakta, üçüncüde ise «hayat şartları her geçen yıl kötüleşmekte olanlar»(16) sayılmaktadır.

Fabrika, maden, demiryolu işçileri; denizciler ve liman işçilerinin yanında bütün mülksüzler, nüfusun

(14) Bak; Zongguo Nongmin, 1926, No. 2, çince.

(15) age, s. 3.

(16) age.

en fakir tabakaları bir araya getirilmekte şehirlerdeki kuliler, kırsal alanlardaki uşaklar ve lumpen proletarya, bütün bunlar işçi sınıfı kapsamına alınmaktadır. Haydutlar, dolandırıcılar, dilenciler ve fahişeler gibi diğer bütün unsurlar da, işçi sınıfından sayılmaktadır. Şunları yazıyordu Mao Çe-tung: «Bu insan grupları kahramanca bir mücadele verebilirler. Akıllı bir yönetim altında, bunlar devrimci bir güç haline gelebilirler.»(17)

Mao Çe-tung, sanayi proletaryasının rolünü şöyle değerlendirmektedir: «Sayıca zayıf olmasına rağmen, sanayi proletaryası millî-devrimci hareketin öncü gücüdür.»(18) Fakat proletaryanın devrimci hareketliliğini, «onun ekonomik durumunun kötü olması» ile açıklamaktadır: «Üretim araçları ellerinden alındığı için, elleri boş kalmış ve zengin olma ümitlerini tamamen yitirmişlerdir.» Bu demektir ki, işçiler, devrime sınıf bilinçleri sayesinde değil, zengin olma çabaları yüzünden katılmaktadırlar. Bu yüzden de Mao Çe-tung, sınıfları, insanların toplumsal üretimde aldıkları yere göre değil, zenginlik durumlarına, gelir seviyelerine, yani dağıtım ilişkilerine göre belirlemektedir.

Mao Çe-tung, insanların devrime karşı olan tavırlarını ve tek tek sosyal grupların devrimci eylem derecelerini, toplumsal dağıtım sistemindeki durumlarından çıkarmaktadır. Bunun anlamı, en ileri ve en modern üretim faaliyetinde yer alanların değil de en alt tabakaların devrimin en ileri unsurları sayılmasıdır. Demek ki, halk ne kadar fakirleşirse devrim için en iyi şartlar da o kadar oluşmuştur. Bu mantık, «sefaletin insanı devrime götüreceği safsatasıyla ilgilidir. Köylülük Çin nüfusunun en fakir kesimi olduğu için, buradan, köylülerin devrimde öncü rolü oy-

(17) age, s. 11.

(18) age, s. 10.

namaları gerektiği sonucuna varılıyordu. Politik alandaki maceracı çizgi, köylülüğün öne çıkarılması tarzındaki anti-marksçı tavırda belirlenmektedir.

Hiçbir Marksçı-Leninci, köylülüğün özellikle Çin gibi ülkelerde devrimci hareketteki önemli rolünü inkâr etmez. Lenin, Çin devriminde işçi sınıfının öncü rolünü vurgularken, hiç de köylülüğün toplumsal süreçteki önemli rolünü küçümsüyor değildi. Şöyle söylemişti Lenin: «Çin köylülüğünün daha geniş yığınlarını harekete getirerek politikaya çekmekle, (ve bu katılma arttığı ölçüde), Sun Yat-Sen'in partisi, Asya'daki ilerlemenin ve insanlığın ilerlemesinin büyük bir unsuru haline gelecektir. Politik sahtekârlar, maceracılar ve diktatörler, ülkenin gerici güçlerine dayanarak ona ne kadar zarar verirlerse versinler, bu partinin çalışması hiç bir zaman boşuna olmayacaktır.»(19) Lenin, köylülüğün çıkarlarının dikkate alınmasının, Sun Yat-Sen'in demokratik programına mücadeleci bir karakter kazandıracağı görüşündeydi.

Lenin, Ekim Devrimi'nden sonra kendilerini, ezilen sömürge ülkelerdeki millî kurtuluş devrimlerinin tabii ve başlıca müttefiki olarak gördüğü için, köylü yığınlarının kurtuluş mücadelesine büyük önem vermiştir. Lenin'in bu gibi uyarılarını dikkate alan Üçüncü Enternasyonal, doğu'nun geri ülkelerinde köylülüğün son derece büyük önemini defalarca vurgulamıştır. Örneğin, Enternasyonal'in 4. Kongresi'nde yer alan (1922) «Doğu Sorunuyla İlgili Genel Tezler», «doğunun geri ülkelerindeki devrimci hareketin, geniş köylü yığınlarının eylemlerine dayanmaması halinde başarılı olmayacağı» yolundadır(20) Üçüncü Enternasyonalin 4. Kongresi (1928), sömürge ve yarı-sömürge ül-

(19) V. I. Lenin: Çin'de Partilerin Kavgası, eserleri, ek cilt, 1896-1917, s. 283.

(20) Çin Örneğinde Ulusal ve Sömürge Devrimi Konusunda Komintern'in Strateji ve Taktiği, Moskova, 1934, s. 47, rusça.

kelerdeki devrimci hareketle ilgili tezlerde, «**köylülüğün** proletarya ile birlikte, onun müttefiki olarak, devrimin itici bir gücü olduğu»nu(21) tespit etmiştir. Üçüncü Enternasyonal Yürütme Komitesi'nin ÇKP 3. Kongresi'ne gönderdiği mesaj (Mayıs 1923), Çin devrimcilerinin dikkatini, «bütün politikanın merkezî sorununun **köylü sorunu**»(22) olduğuna çekmekteydi. Enternasyonal Yürütme Komitesinin 4. Genişletilmiş Oturum Kararı'nda (Mart 1926), «Çin'deki millî kurtuluş hareketinin temel sorununun köylü sorunu olduğu»(23) belirtilmişti. Yürütme Komitesi'nin ÇKP Merkez Komitesine gönderdiği bir mektupta (Aralık 1929), «köylü savaşı Çin'deki millî krizin ve devrimci yükselişin özgül bir özelliği»dir(24) deniliyordu.

Bu belgeler, Çin gibi ülkelerde, köylü sorununun merkezî temel bir sorun niteliği taşıdığını, köylülüğün proletaryanın müttefiki ve köylü savaşının, millî krizin ve devrimci yükselişin özgül bir özelliği olduğunu vurgulamaktadır. Bütün bunlar şüphesiz doğrudur. Ama bu, Çin'de ve doğunun ekonomik olarak geri kalmış ülkelerinde, köylülerin devrimin lideri ve öncü gücü olduğu anlamına gelmez. Üçüncü Enternasyonal'in 2. Kongresi, doğuda proletaryanın millî kurtuluş devrimlerindeki öncülüğü görüşlerini formüle etmişti. Bu görüşler, Enternasyonal'in 4. Kongresi'nin ele aldığı «Doğu Sorunuyla İlgili Genel Tezler»de daha da geliştirilmişti. Enternasyonal, köylülüğün doğu ülkelerinde, özellikle Çin'de oynadığı, son derece büyük rolü kabul ediyor; ama aynı zamanda, köylü sorununun proletaryanın stratejik amacına tâbi olması gerektiğine de dikkati çekiyordu. Mao Çe-tung ise küçük burjuvazinin ve köylülü-

(21) age, s. 72.

(22) age, s. 114.

(23) age, s. 125.

(24) age, s. 255.

ğün rolünün belirleyici olduğunu öne sürüyor, proletaryanın öncülüğünü inkâr ediyor ve böylece dünya devrimci hareketinin genel çizgisinin dışına çıkıyordu.

Enternasyonal Yürütme Komitesi'nin Çin temsilcisi, daha 1923'de, Mao Çe-Tung'un işçi sınıfının önemini küçümsediğine işaret etmişti. Temsilci, ÇKP 3. Kongresi hakkında, Yürütme Kurulu'na gönderdiği 20 Haziran 1923 tarihli notlarda şunları yazıyordu: «Hunan delegesi ve şimdiki parti sekreteri olan Mao Çe-Tung, şu anda millî ya da komünist bir kitle partisinin kurulmasının imkânsız olduğunu açıkladı. «Mao Çe-Tung, Mart 1927'de yayınladığı, «Hunan Eyaleti'nde Köylü Hareketinin İncelenmesi Üzerine Rapor» unda köylülüğün, Çin'deki devrimci hareketin belirleyici ve tek gücü olduğu hakkındaki görüşlerini genel hatlarıyla koymuştu. (25) Bu konuyla ilgili daha somut düşüncelerini, parti çalışmalarının 1927-36 arasındaki deneylerinin bir bilançosunu çıkardığı, «Çin'deki Devrimci Savaşın Stratejik Sorunları» (26) adlı yazısında dile getirmiştir. Çin devriminin teorik temeli olarak, gene köylülüğün belirleyici rolünü öne süren Mao Çe-Tung Çin devriminde köylülüğün stratejik dayanak, savaşın ise en önemli taktik araç olduğu, şeklindeki formülü tekrarlamaktadır. Mao Çe-Tung, 1939 sonlarında yazdığı «Çin Devrimi ve Çin Komünist Partisi» adlı yazısında, «devrimin temel ordusu»nun köylülük, temel dayanağının ise kırsal alanlar, olduğunu söylüyor ve bu yüzden de, devrimin önce kırlarda sonra şehirlerde zafere ulaşmak zorunda olduğunu ileri sürüyordu. (27)

«Yeni Demokrasi Üzerine» adlı yazısında (Mart

(25) Bak; Mao Tse-tung, Seçme Eserler, Pekin 1952, cilt 1, s. 13-48, çince.

(26) age, s. 167-242.

(27) Bak; Mao Tse-tung, Seçme Eserler, Pekin 1952, cilt 2. s. 604/605.

1940), Mao Çe-Tung şu sonuca varmıştı: «Çin devrimi, genel olarak bir köylü devrimidir; günümüzdeki Japon istilacılarına karşı verilen savaş ise, genel olarak bir köylü savaşıdır. Yeni demokrasinin politik düzeni de, genel olarak bir köylü iktidarındır... Japon istilacılara karşı mücadelede yaşamak için verdiğimiz mücadelede neye ihtiyacımız varsa, hepsi genel olarak köylülerden gelmektedir... Köylülüğün gücü Çin devriminin temel gücüdür.» (28)

Daha 1931'de ÇKP yöneticilerinden olup, sonra Enternasyonal Yürütme Komitesi üyeliğine yazılan Vang Ming ve taraftarları, Üçüncü Enternasyonal çizgisine sadık kalmış ve proletaryaya yönelerek Mao Çe-Tung'un çizgisine karşı çıkmışlardır. Bunlar, Çin devriminin geliştiği özel şartlar altında bile, işçi sınıfının tarihsel rolünün inkâr edilmemesi, onun tarihsel görevinin unutulmaması ve yerine köylülüğün öne çıkarılmaması gerektiğini söylüyorlardı. Çin devriminin bütün özelliklerine, Çin'deki tarım ve köylü sorununun bütün önemine rağmen; partinin ve devrimin öncü ve belirleyici gücü olarak proletaryayı gören stratejik çizgisi unutulmamalıydı. Vang Ming ve taraftarları, Mao Çe-Tung'un çizgisini, «özgül bir köylü devrimciliği», «köylü kapitalizmi» ve «zengin köylü çizgisi» olarak değerlendiriyorlardı.

Mao Çe-Tung, Vang Ming'e karşı, onun, ÇKP yönetiminde «sol sapma» çizgisini temsil ettiğini öne sürerek mücadele ediyordu. «Sübjektivizme karşı mücadelede parti içindeki çalışma biçiminin düzeltilmesi» demagojileriyle, Mao ÇKP Merkez Komitesi'nin 7. Oturumu'nda, «Partimizin Tarihiyle İlgili Bazı Sorunlar Üzerine Karar» (29) adlı bir metnin ka-

(28) age, s. 663.

(29) Bak; Mao Tse-tung, Seçme Eserler, Pekin 1953, cilt, 3. s. 975-1023, çince.

bul edilmesini başardı. Bu kararda, Mao Çe-Tung'un görüşlerine yer veriliyor ve «sol sapma»nın temsilcileri eleştiriliyordu. Köylü devrimi çizgisine ve şehirlerdeki çalışmaların kırsal alanlardaki çalışmalara tâbi tutulması görüşüne karşı çıkanlar, bu eleştirinin temel hedefini teşkil ediyorlardı.

Mao Çe-Tung'un, bu çok önceleri oluşmuş bilim dışı oportünist görüşleri, 1960 sonrasında, işçi sınıfının Çin toplumundaki öncü rolünün kaldırılmasına yönelmiş olan, açık sağ oportünist çizgisinde iyice ortaya çıkmaktadır. 1939'da ve 1940'da, «devrimin dayanağı kırsal alanlardır» ve «Devrimin temel dayanağı köylülüktür» sloganlarını savunan Mao Çe-Tung, 1960'tan sonra da, ekonomik gelişmenin «ün-lü» temel çizgisini şöyle koyuyordu: «Ekonominin temeli tarım, öncü gücü ise sanayidir.» Mao Çe-Tung işçi sınıfının gelişmesini ilgilendiren sanayiye tamamen yok sayamazdı. Ama toplum hayatının dolaysız temeli olarak, tarımı kabul etmekten de geri kalmıyordu. Bunlar bir ölçüde, onun 1940'da «Yeni Demokrasi Üzerine» adlı makalesinde açıkladığı görüşlerin gerçekleştirilmesine, yani «yaşamak için neye ihtiyacımız varsa, hepsi genel olarak köylülerden gelmektedir»(30) düşüncesinin kanıtlanmasına yöneliktir.

«İleriye Doğru Büyük Hamle» sırasında, temel dayanak olarak sanayi kabul edilirken, şimdi böyle ani bir şekilde tarıma dönüş, ancak sosyalizmden sınıfsız topluma bir adımda geçmeye yönelmiş sol radikal politikanın iflasına karşı, küçük burjuva sağ oportünist bir reaksiyon olarak değerlendirilebilir. Burada hep «sol» oportünizmden sağa ve sağdan «sol»a geçişlerle karşılaşılıyor, çünkü Marksçılıktan ayrılanların «mantiği» budur: Sol sapmalar

(30) Mao Tse-tung, Seçme Eserler, cilt 2, s. 663.

ve bunların iflâsı, sağ sapmalara yol açar, bunları ise yeniden «sol» maceralar izler.

Mao Çe-tung-un ülkenin sanayileşmesini yavaşlatan çizgisi, zorunlu olarak işçi sınıfının gelişme hızının yavaşlatılmasına ve onun öncü rolünün kaldırılmasına yol açtı. Çin'de işçi sınıfının nicelik ve nitelik olarak büyümesi, böylece önemli ölçüde aksadı. İşçi ve memurların sayısı, 1949'dan 1957'ye kadar 16,5 milyon artmış ve böylece üç katına çıkmıştı. (8 milyondan 24,5 milyona), 1957'den 1964'e kadar ise, bu sayı on milyon dolayında artmış, 24,5 milyondan 34-35 milyona çıkmıştır. 1949-57 arasında, yalnızca sanayi işçilerinin sayısı 3 milyondan 9 milyona çıkarken, bu artış 1957-65 arasında 2 milyonda kalıyor ve sanayi işçisi sayısı 1/3 oranında düşük bir artış hızıyla 11 milyona çıkıyordu. (1965 yılında toplam nüfus 735 milyonu)

Görüldüğü gibi, çağdaş Çin toplumunun sosyal yapısında, işçi sınıfının sayısı hâlâ son derece düşüktür.

4. Sınıf mücadelesinin suni olarak keskinleştirilmesi

Toplumsal gelişmenin gerçek, objektif süreçlerini inkâr eden Mao Çe-Tung ve takipçilerinin sübjektivizmi, ülkeyi ciddi ekonomik güçlükler içine sürükledi. Mao Çe-Tung'un, Çin'de sınıfsız toplumun hızlı bir şekilde kurulmasını amaçlayan çizgisi, daha 1960 sonlarında iflâs etmişti. Sanayi üretimi yarıya inmiş, tarımsal üretim oldukça düşmüştü. 1959 ve 1960'da meydana gelen ciddi tabii afetler, ekonomik güçlüklerin etkisini daha da derinleştirdi. Açlık başladı. Milyonlarca insan öldü. «İleriye Doğru Büyük Hamle» deneylerinin yol açtığı ekonomik güçlükler, hemen hemen bütün sosyal tabakaların ha-

yat standartlarını önemli ölçüde düşürdü. Bu durum ülke içinde, ÇKP'nin politikasına karşı geniş ve ciddi bir hoşnutsuzluğun ortaya çıkmasına yol açtı. Çin'in birçok bölgesinde, 1958'den 1960'a kadar meydana gelen sayısız karışıklıklar bunun bir örneğidir (31).

Çin'de «sol» maceracı çizginin yıkıcı etkileri, Mao Çe-Tung ve takipçilerinin, diğer sosyalist ülkelerin geçmiş oldukları yola girmelerini sağlayamadı. Tersine, Mao Çe-Tung'un takipçileri, sosyalizmi tarihsel açıdan kısa bir süre içinde kurma imkânına inançlarını yavaş yavaş yitirmeğe başladılar. «İleriye Doğru Büyük Hamle» sırasında Çin basını, Çin halkının yakın geleceğinin sınıfsız toplum olduğunu iddia ediyordu. «İleriye Doğru Büyük Hamle»

- (31) Örneğin, 1958 Ekim'inde Taiyuan şehrinde halkı, halk komünlerine karşı kışkırtan bir bildiri dağıtıldı. Bildiride şunlar yazıyordu: «Zaman gelmiştir. Çok çabuk davranmak gerek. Son mülkümüz de kamulaştırıldı. Özel kuşlarımız, özel domuzlarımız ve davarlarımız olmasına izin verilmiyor...» Bir başka örnek: Tüfek, av tüfeği ve bıçaklarla silâhlanmış 40 erkek, 18 Kasım 1958'de Taiping Sihuan Eyaleti, Ruking şehri, Vuksing bölgesi) köyünde garip bir gösteri düzenlediler. Adamlar köyün ortasında ellerinde kırmızı bir altıgen üzerinde «kahrolsun Başkan Mao» yazan pankartlarla yürüdüler. Bu «gösteriye» katılanlar: «Sosyalist dönüşümler kahrolsun! Açız.», «Dağda demir eritiyoruz, çoluk çocuğumuza hasretiz» sloganlarıyla bağırıyorlardı. Bir başka örnek; 18 Nisan 1959'da Ksunhua bölgesinin (Qinghai eyaleti) yedi nahiyesinde dört farklı milliyetin yaşadığı bölgede (Salarlar, Tibet'liler, Uygurlar ve Han çinlileri) büyük bir ayaklanma oldu. Ayaklananlar Ksunhua şehrini üç gün süreyle işgal ettiler. 4 bin kişiyi kendi taraflarına çekmiş ve bölgenin büyük bir kısmını ele geçirmişlerdi. 25 Nisan'da Çin ordu birlikleri ayaklanmayı bastırmayı başardılar. 4 binden fazla asi öldürüldü, 2 bin asi tutuklandı. Çin'in diğer bölgelerinde de benzer ayaklanmalar oldu.

nin iflâsından sonra, sosyalizmin kuruluşu uzun vadedi ve karanlık bir düşünce haline geldi. **Renmin Ribao** ve **Hongqi**'nin 14 Haziran 1964 tarihli ortak makalelerinde şöyle deniyordu:

«Sosyalizmin nihai zaferine, bir ya da iki kuşakta erişilemez. Buna tamamen erişmek için, ancak beş-on kuşağın, ya da daha uzun bir zamanın geçmesi gerekmektedir.» (32) Maocular, bu teorik sonuçlara uygun olarak, 1960'ların başından itibaren, Çin'de sosyalizmin kuruluşunu yavaşlatmaya çalıştılar.

Ülkedeki politik durum da, aynı zamanda, suni bir şekilde keskinleştirildi. Mao Çe-Tung'un çizgisi, 1960 ve 1961 yıllarında, toplumun farklı emekçi sınıf ve grupları arasındaki işbirliğini ve ittifakı sağlamlaştırmaya, geliştirmeğe ve millî burjuvazi ile diğer sömürücü sınıfların kalıntılarına karşı sınıf mücadelesini tamamlamaya yönelmiş değildi. Bu çizgi, tamamen ters amaçlar izliyordu: Sosyal zıtlıkların suni bir şekilde körüklenmesi ve tek tek sınıfların ve sosyal grupların birbirlerine; yani köylüler'n işçilere, işçilerle köylülerin aydınlara, öğrencilerin parti ve devlet görevlilerine karşı kullanılması gibi.

Mao Çe-tung'un, Çin'de sınıflararası ilişkiler konusundaki teorik görüşleri yeni bir değişim daha geçirmiştir. 1958 ve 1959'da, sınıflar arasındaki bütün çelişkilerin ve uzlaşmazlıkların çabucak aşılacağı ve hatta barış içinde çözülebileceği imkânını öne sürerken, Mao'nun amacı, sınıf mücadelesinin haklı gösterilmesi idi. Maocular açısından iç politikadaki temel sorun; üretimin gelişmesi, üretimin ilişkilerinin mükemmelleşmesi, halkın hayat standardının yükselmesi değil de, hep yeni sınıf düşmanlarının ortaya çıkarılmasıdır. Çin basını, Mao Çe-Tung

(32) Çin basınının iddiasına göre bu makaleyi Mao Tse-tung'un kendisi yazmıştır.

un şu sözlerini yaymaktadır: «Sınıf mücadelesi, üretim mücadelesi ve bilimsel araştırma, sosyalist iktidarın kuruluşundaki üç büyük devrimci harekettir». Sınıf mücadelesi, bu arada ilk sıraya konulmakta ve hareketin itici gücü» kabul edilmektedir. **Renmin Ribao** şöyle yazıyordu: «Sınıf mücadelesi... İşte bütün sorunların özü budur.»; «Sosyalizm aşaması, başından sonuna kadar bir sınıf mücadeleleri aşamasıdır.» (33).

Sınıf mücadelesinin sınıfsız toplumun kuruluşuna kadar sürdüğü tezi, resmî olarak, ilk kez ÇKP Merkez Komitesi 10. Oturum bildirisinde yer aldı (Eylül, 1962). Burada şöyle deniyordu: «8. Merkez Komitesi 10. Oturumu; proletarya ile burjuvazi, ve sosyalist yol ile kapitalist yol arasındaki mücadelenin, proleter devrim ve proletarya iktidarı boyunca, kapitalizmden sınıfsız topluma geçişin bütün tarihsel süreci boyunca (bu süreç 10 yılları, hatta daha uzun bir zaman süresini kapsar) var olduğunu kabul eder.» (34) 10. Oturum ülke içindeki sınıf mücadelesinin keskinleştirilmesi çizgisini benimsemişti. **Şijian** dergisi bu kararları şöyle açıklıyordu: «Sosyalizm aşamasında, sınıflar ve sınıf mücadelesi yalnızca eskisi gibi varlığını sürdürmeğe devam etmez; ayrıca, geçmiş dönemlerden daha güç ve karmaşık sorunlar yaratır. Bunlar, hiçbir başka devrimci dönemle karşılaştırılmaz.» (35)

ÇKP Merkez Komitesinin 10. Oturumunda Mao Çe-Tung, bütün partiye ve bütün halka şu çağrıda bulundu: «Sınıfları ve sınıf mücadelesini hiç bir zaman unutmayın!» (36) ve daha sonra da şunları ekledi: «Bütün sosyalizm aşaması boyunca, proletar-

(33) Renmin Ribao, 29 Kasım 1963.

(34) Ksinhua ajansının 28 Eylül 1962 tarihli haber bülteni.

(35) Shijian, 1 Kasım 1964, çince.

(36) Jiefangjun Bao, 18 Nisan 1967, çince.

ya ve burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesi; politik, ekonomik, ideolojik ve kültürel alanlarda sürmektedir. Bu, uzun ve karmaşık bir mücadeledir. Zikzaklı bir yol izler ve defalarca tekrarlanır. Mücadele, dalga gibi gider ve gelir; bazen yavaşlar, bazen hızlanır. Sosyalizmin kaderini bu mücadele belirleyecektir. Sosyalist toplum nereye varacaktır? Sınıfsız topluma mı, yoksa kapitalizmin restorasyonuna mı? Bunu tayin edecek olan, bu uzun mücadeledir» (37)

Sınıf mücadelesinin «giden ve gelen» dalgalar şeklinde tanımlanması ve bunun sosyalizmin kurulmakta olduğu ülkede, somut politik, ekonomik ve sosyal değişimlerden bağımsız bir şekilde ele alınması, anarşizm ve demagojiden başka birşey değildir. Böylece sınıf mücadelesi, temel tabiat güçlerinin kendiliğinden eylemleri düzeyine indirgenmekte; toplumsal gelişmenin Marks ve Engels tarafından bulunmuş olan kurallarının, bilinçli bir şekilde kullanılması imkanı inkar edilmektedir. Oysa, bu kuralları kavramış olan işçi sınıfı partileri, sınıf mücadelesinin ne zaman keskinleşeceğini ve ne zaman yavaşlayacağını kesinlikle söyleyebilirler.

ÇKP «9. Kongresi»nde, Mao Çe-Tung'un ortaya attığı, sosyalist toplumda sınıf mücadelesinin var olduğu tezi, Marksçılığın zenginleştirilmesi ve Marksçı teoriye katkı olarak açıklandı. Kongre'de şöyle deniyordu: «Başkan Mao önemle şuna işaret etmektedir: «... Proletarya ile burjuvazi arasındaki farklı politik güçler arasındaki sınıf mücadelesi ve proletarya ile burjuvazinin ideolojik alandaki mücadelesi daha uzun süre devam edecek, gelişecek ve zaman zaman keskinleşecektir.» Böylece, dünya devrimci hareketinin teori ve pratiğinde, sosyalist dönüşüm esas itibariyle tamamlandıktan sonra da, sınıfların ve sı-

(37) Renmin Ribao ve Hongqi yazı kurullarının makalesi, 14 Temmuz 1964, çince.

nıf mücadelesinin hâlâ varolmaya devam edeceği ve proletaryanın devrimi sürdürmesi gerekeceği, ilk defa açık bir şekilde konmuştur.» (38)

Sosyalist toplumdaki sınıf mücadelesi teorisinin Mao Çe-Tung tarafından «geliştirildiği» iddiası, genel olarak bilinen tarihsel gerçeklere ters düşmektedir. Hiçbir Marksçı, hiç bir zaman üretim araçlarının sosyalleştirilmesiyle, sınıf mücadelesinin otomatik olarak ortadan kalkacağını iddia etmez. Egemenliğine son verilmiş sömürücü sınıflar, yeni toplum düzenine karşı derin bir nefret duymaya uzun bir süre devam ederler ve eski egemenliklerini yeniden kurmak için her fırsatı kullanırlar. Lenin, birçok kez bu gerçeği dile getirmiş, işçi sınıfı devrimcilerini, sınıf düşmanlarının saldırılarına karşı uyarık olmaya çağırmıştır. Gerek Sovyetler Birliğinde ve diğer sosyalist ülkelerde, gerekse Çin'de, sosyalizmin kuruluşu deneyleri, Lenin'in bu sözlerinin ne kadar doğru olduğunu göstermiştir. 1956'da Macaristan'da yapılan karşı devrimci darbe ve Çekoslovakya'daki 1968 olayları, bunun en açık delilleridir. 1969'da yapılan, Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısında şöyle denilmektedir: «Sosyalizmin düşmanları, sosyalist devlet iktidarının temellerini yıkmaya, toplumun sosyalist dönüşümünü yozlaştırma ve kendi egemenliklerini yeniden kurma çabalarından vazgeçmezler.» (39)

Mao Çe-Tung, toplumsal olayların tarihsel analizine yabancıdır. O, sosyalizmin kuruluşunun başlangıç dönemiyle, gelişmiş sosyalist aşama arasındaki farkları ve kapitalizmden sosyalizme geçişin kuralları ile, sosyalist toplumun kuralları arasındaki ayrılıkları kabul etmek istememektedir. Mao Çe-Tung,

(38) ÇKP «IX. Parti Kongresi» belgeleri,

(39) 1969 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı Belgeleri, Berlin, 1972, s. 28.

antagonist sınıflar arasındaki çelişkilerle dost ve uzlaşır sınıflar arasındaki ilişki ve çelişkileri bir tutmaktadır. Bu yüzden de bütün bu çelişkileri, aynı şekilde, aynı yöntemlerle çözümlemeyi önermektedir. Mao Çe-Tung son olarak, sosyalizmin kuruluşu sırasında, sınıf mücadelesinin gitgide daha az sert bir nitelik kazandığını; emperyalizmin doğrudan silahlı mücadelesi olmadan sömürücü sınıfların eski egemenliklerini elde etme imkânları giderek azalacağı için, sınıf mücadelesinin daha çok dışa dönük bir niteliğe büründüğü gerçeğini dikkate almamaktadır.

Mao Çe-Tung'a göre, burjuvazinin ekonomik egemenliği, politik gücü ve ideolojik baskısı, yalnızca kapitalizmden sosyalizme geçiş aşamasında değil, gelişmiş sosyalist toplumda da var olmaya devam edecektir. Peki o zaman, gelişmiş sosyalist toplum nedir? Bu sorunun cevabı açık kalmaktadır.

Mao Çe-Tung; burjuvazinin, büyük toprak sahiplerinin ve diğer bütün sömürücülerin sosyal sınıf olarak aşılmasını, sosyalist toplumun vatandaşları arasındaki burjuva-feodal ideolojinin aşılmasına bağlamaktadır. Yani burjuva ideolojisi varlığını devam ettirdiği sürece, burjuvazi de var demektir ve sınıf mücadelesi zorunludur.

Bu konuda, Çin basınından bazı alıntılar yapalım: «Bazıları, temel sosyalist dönüşümden sonra, kapitalist ekonominin özde saf dışı edildiğini burjuvazinin artık üretim araçlarına sahip olmadığını ve bu yüzden de varlığının ortadan kalktığını sanmaktadırlar.» «Gerici devlet düzeni devrimle değiştirilebilir, ama gerici politik görüş ve ideolojiler bir anda sona ermez. Bu, ancak uzun süreli bir eğitimle mümkündür. Bu yüzden, bir sınıfın aşılması için, onun ekonomik temelini ve ekonomik varlığının temel şartlarının elinden alınması, belirleyici bir önem taşır. Ama bu, o sınıfın derhal yok olması anlamına

gelmez. Söz konusu sınıfın temsilcileri yeniden eğitilmedikçe ve politik-ideolojik etkinlikleri ortadan kaldırılmadıkça o sınıfın tamamen aşılmış olduğundan söz edilemez.» (40) «Üretim araçlarını devrettikten hemen sonra, sömürücü sınıfların emekçiler haline geldiği ve burjuva dünya görüşünün derhal proleter ideolojiye dönüştüğü düşünülmemelidir. Sosyalist mülkiyet düzeninin kurulmasından sonra da, iki sistem arasındaki mücadele devam eder ve sınıf mücadelesi, yine üretimin gelişmesinin temel itici gücü olma niteliğini korur.» (41)

Bu alıntılarda bazı doğrular ve Marksçı teoriden esinlenmiş tezler vardır. Ve elbette ki, bunlara katılmak gerekir. Fakat burada bazı Marksçı tezler, sömürücü sınıfların aşılmasının belirleyici şartının, üretim araçlarının ellerinden alınması değil de, eğitilmeleri olduğunu iddia eden, yanlış ve anti-marksçı tezlerin oluşturulması için kullanılmaktadır. Kapitalist, özel mülkiyetten ve artık-değerden yoksun bırakılmış, kendi hayatını çalışarak kazanmaya zorlanmıştır. ama; bütün bunlar, sömürücü sınıfların temsilcileri olan, kapitalistlerin etkisiz hale getirilmeleri için gerekli temel şartlar değildir. Başka türlü söylersek, Mao Çe-Tung ve takipçileri, Çin toplumundaki sosyal yapıyı ve sınıf ilişkilerini belirlerlerken, objektif ölçütlerden değil; tam tersine, ideoloji ve politika alanıyla ilgili subjektif ölçütlerden yola çıkmaktadırlar.

Marksçılar, özellikle kuruluşunun başlangıç döneminde sosyalist toplumun sınıf yapısını analiz ederlerken, subjektif ölçüleri hiçbir zaman gözden uzak tutmazlar. Toplumsal ilişkilerde, sömürücü sınıfların aşılması ve ekonomik iktidarları ile politik güçlerinin sona erdirilmesi anlamına gelen, üretim

(40) Zongguo Qingnian, 1962, No. 20, çince.

(41) Qiansian, 1964, No. 12, çince.

araçlarının sosyal mülkiyetini sağlamanın, bütün burjuva ideolojisinin bir anda yok olması anlamına gelmediğini iyi bilirler. Toplumsal bilincin toplumsal varlığın gerisinde kaldığı tezi, Marksçılık-Leninciliğin bir ilkesidir. Bu yüzden, sınıfsız toplumun kurulmasına hazırlanmış işçi sınıfı partileri, burjuva ideolojisinin etkilerine karşı mücadelenin uzunca bir zaman gerektirdiğinden ve emperyalist propaganda'nın sosyalist ülkeler üzerindeki sürekli baskısı göz önüne alındığında bu mücadelenin daha da güç olduğundan asla şüphe etmezler. Ama bütün bunlar, sömürücü sınıfların aşılması için belirleyici şartın, onların özel kapitalist mülkiyetine son verilmesi olduğu şeklindeki, Marksçılık-Leninciliğin temel tezinin geçerliliğini ortadan kaldırmaz. Bu tez sınıf mücadelesinin bütün şartlarında geçerlidir.

Mao Çe-Tung, burjuva ideolojisine karşı sınıf mücadelesini de yanlış anlamıştır: O, politik ve ideolojik sorunlarla ilgili her tartışmayı sınıf mücadelesi ve başka türlü düşünen herkesi sınıf düşmanı olarak görmektedir.

Fakat mesele, yalnızca sınıflar ve sınıf mücadelesi konusundaki Marksçı teorinin saptırılması ile sınırlı kalmamaktadır. Mao Çe-Tung, sınıflar ve sınıf mücadelesi hakkındaki anti-marksçı görüşlerini, inatla pratiğe de aktarma çabasıdadır. Bu çabalar özellikle, ülkedeki sınıf mücadelesinin suni bir şekilde keskinleştirilmesine hizmet etmekte, sonra da bu gergin hava, Çin'deki bütün tabakalar üzerinde bir polis denetimi kurulmasında kullanılmaktadır. Maocular, «sosyalist eğitim» paravanası altında parti ve devlet görevlileri ile aydınlar üzerinde, gitgide artan bir «temizlik» uygulamasını yürütmektedirler. Maocuların politikasını kabul etmeyen, kim olursa olsun, türlü baskılara maruz kalmaktan kurtulamamaktadır.

Sevilmeyen kişilerin, özellikle görevli ve ay-

dınların «eğitilmesi»nde uygulanan gelişmiş bir yöntem, bunların «çelikleşmek» ve «çalışmayı öğrenmek» üzere köylere gönderilmesidir. Maocular bu yöntemi, durumları kanunlara göre suç sayılmayan hasımları ile hesaplaşmada kullanmaktadırlar. **Ren-min Ribao** ve diğer gazeteler, kırsal alanlardaki bu «çalışarak çelikleşme»yi, sosyalist sistemin, bürokratizmi ve revizyonizmi önlemeye yardımcı olan «önemli ve temel bir tedbir»i olarak nitelendirmektedirler. Gazeteler, Mao Çe-Tung'un «çalışarak çelikleşme» talimatını kapitalizmin restorasyonunu önlemek için, kararlı bir şekilde uygulamayı önermektedirler. «Çalışarak çelikleşme» talimatlarına ve kırsal alanlara gönderilmeye karşı çıkanlar ise, burjuva etkisinde yozlaşmış kişiler damgasını yemektirler.

Mao Çe-Tung ve takipçilerinin kırsal alanlardaki politikaları da, aynı şekilde, sınıflararası çatışmaların körüklenmesine yönelmiştir. 1956 ve 1957'deki kooperatifleşme sırasında, Çin köylülüğünün yoksul, orta ve zengin köylü şeklinde ayrılması, öncelikle bunların üretim araçları üzerindeki mülkiyetlerine bakılarak belirlenmişti. Durumu iyi olan orta köylülerle zengin köylüler arasındaki fark, sömürüden elde edilen gelirin derecesiyle ölçülüyordu. Sömürü geliri, ailenin yıllık gelirinin % 25'ini aşmıyorsa, aile orta köylü sayılıyor, bu miktar yıllık gelirin % 25'inden fazla olursa, aile zengin köylü sınıfına giriyordu. Kooperatifleşme ile, köylülüğün (zengin köylüler dahil olmak üzere) elindeki temel üretim araçları sosyalleştirildi. Toprak sahipleri (burada kastedilen küçük toprak sahipleridir, çünkü büyükleri zaten toprak reformunda etkisiz hale getirilmişlerdi) belli şartlarla kooperatiflere alındılar.

Elbette ki, kooperatifleştirmeye Çin'in kırsal alanlarındaki sınıf farklılaşmaları birden yok olmadı. Ama köylülüğün sınıfsal farklılaşmasının temel

kaynağı, üretim araçlarının özel mülkiyeti, ortadan kalktı. Mao Çe-Tung ve takipçileri, sınıf mücadelesini suni bir şekilde keskinleştirmek için, bugün köylülüğün sınıfsal farklılaşması tezini yeniden kullanıyorlar. Oysa, şimdiki farklılaşmanın temelinde mülkiyet ilişkileri değil, «Mao Çe-Tung Düşüncesi»nden farklı tavırlar yer alıyor. Mao Çe-Tung ve takipçileri, kırsal alanlardaki düşman sınıflar olarak, yalnızca eski büyük toprak sahiplerini ve zengin köylüleri değil, durumu iyi bütün orta köylüleri de saymaktadırlar.

Bu noktada, yoksul köylülerle az varlıklı orta köylülere dayanan Maocuların, Çin kırsal alanlarında sınıf mücadelesini suni bir şekilde keskinleştirmelerinin nedenlerini şöyle sayabiliriz: «Halk komünleri»nin kurulması, kollektif ekonominin henüz pekişmemiş biçimlerinin çökmesine yol açmıştı. Köylüler ve özellikle orta köylüler, mevcut durumdan hoşnut olmayıp, hayat şartlarının düzeltilmesine çalışmaktadırlar. Köylülerin kendi (emeklerinin ürününü serbest pazarda satarak) hayat şartlarını düzeltme çabaları, Çin resmi basınında, Mao Çe-Tung'un görüşlerine uygun olarak, «kendiliğinden bir kapitalist eğilim» kabul edilmektedir. Mao Çe-Tung'un kırsal alandaki «sınıf çizgisi», özellikle, köylülerin dikkatini kendi yakıcı sorunlarından uzaklaştırmaya, onları «sınıf düşmanları»na karşı mücadeleye sokmaya ve böylece, suni bir şekilde yaratılmış gerginliklerle köylülerin hoşnutsuzluğunu bastırmaya yönelmiştir.

5. Burjuvaziye karşı mücadele olmadan sınıf mücadelesi

Eğer Çin'de, kapitalizmden sosyalizme geçiş aşamasındaki temel sınıf çelişkisi —Mao Çe-Tung'

un iddia ettiği gibi—, hâlâ proletarya ile burjuvazi arasındaki çelişkiye o zaman devrimci güçlerin bütün dikkatinin millî burjuvaziye karşı mücadeleye yönelmesi gerekirdi. Halbuki, Çin’de olanların bununla hiç ilgisi yok. Çin basınında, burjuva unsurlara karşı sınıf mücadelesiyle ilgili yayınlara, bu unsurlara karşı mücadeleyi geliştirme çağırılarına ve millî burjuvazinin yıkıcı faaliyetleri konusunda yazılara hiç raslanmıyor.

Bütün özel mülkiyetin 1956 yılında devlet-özel işletmeler haline getirilmesinden sonra, devlet bu işletmelerdeki özel sermaye payının 2,2 milyar yuan dolaylarında olduğunu hesaplamıştı. Devlet-özel işletmeler haline getirilmiş işletmelerin eski sahiplerine, yılda yatırmış oldukları sermayenin % 5’i kadar faiz ödeniyordu. Demek ki bunların eline yılda 110-120 milyon yuan geçiyordu. Önceleri, 1956 yılında başlatılmış olan faiz ödeme sisteminin 1962’ye, yani 2. Beş Yıllık plânın sona ereceği tarihe kadar, geçerli olması öngörölmüşüdü. Bu süre içinde devlet, sermaye değerin % 35’ini, yani 770 milyon yuan kadar bir para ödemiş olacaktı. (42) Fakat faizlerin ödenmesine bugün hâlâ devam edilmektedir. Ve bunun ne zaman sona ereceği belli değildir.

Çin’de, eski özel kapitalistlerin zararlarını karşılamının bir başka önemli biçimi de, üretim sürecinde yer alan kapitalistlere çok yüksek ücretler ödenmesidir. Örneğın Şanghay’da, dış ticaret işletmesinde çalışan eski kapitalistlere, ayda ortalama 223 yuan ödenmektedir. Çin işçisinin ortalama ücreti ise 50-60 yuan arasındadır. Şanghay, 9 numaralı **Şenksin** tekstil fabrikasında direktör olan bir

(42) Çin Genel Ulusal Sendikalar Birliğinin Devlet Özel İşletmelerdeki Özel Sermaye Paylarının Devlet Tarafından Satın Alınması Politikası Üzerine Tezleri. Pekin 1957, çince.

eski kapitalist ayda 400 yuan alırken, aynı fabrika-da devlet kesiminin direktörü, yalnızca 160 yuan kazanmaktadır. Bazı Şanghay'lı kapitalistlerin aylık gelirleri ise 1000 yuanı geçmektedir.

Burjuvazinin elindeki üretim araçlarının para karşılığında alınması, proletarya iktidarı şartları altında alış-veriş anlamına gelmese bile (bunu Çin teorisyenleri de yazdıkları makalelerde inkâr etmektedirler), kendi özel «devrimci ruh»ları içinde, biçimsel keskinliklere yol açarak, sınıf mücadelesinin güçlendirilmesi çağrılarında bulunan Çin yöneticileri, halk iktidarının kurulmasından 20 yıl sonra bile, hâlâ burjuvaziye «zarar ziyan» ödemeleri yapmaya devam ediyor.

«9. Parti Kongresi»nde, «sınıf düşmanına karşı» mücadeleden, «sınıf safları»nın temizlenmesinden çok söz edilmiş olmasına rağmen, Çin toplumunda en son sömürücü sınıf durumundaki millî burjuvazi hiç gündeme getirilmemiştir. Mao Çe-tung'un millî burjuvazi karşısındaki tavrı, Maocuların devrimci edebiyatlarıyla hiç uyuşmamaktadır. Tersine, bu tavır millî burjuvaziye karşı uzlaşmalar, sağ oportünist yaklaşma çabaları ve tavizlerle, Çin halkının sosyalist başarılarıyla mücadelesinde millî burjuvaziye tarafsızlaştırma, hatta kendi saflarına çekme çabaları ile belirlenmektedir. Yani «sol» lâfızlar, sağ oportünist davranışlarla barış içinde bir arada yaşamaktadır.

6. Sınıf mücadelesi maskesi altında hasımlarla hesaplaşma

«Kültür Devrimi»nin amaçlarını açıklarken Mao Çe-Tung, bunun «son derece gerekli» olduğunu söylüyor; «proletarya iktidarının pekiştirilmesi, kapita-

lizmin restorasyonunun engellenmesi ve sosyalizmin kurulması için tam zamanında» yapıldığını ekliyordu. Maocular, «Kültür Devrimi»nin «kurallara ve Marksçı öğretiye uygun» karakterini ispat edebilmek için, Marksçılık-Leninciliğin ustalarının itibarlarından yararlanmayı denemektedirler.

Mao Çe-Tung, gelişmiş sosyalist toplumda, kapitalizmin restorasyonu tehlikesinin varolduğunu ispatlayabilmek için, Lenin'in şu sözlerine atıf yapmaktadır: «Kapitalizmden sosyalist topluma geçiş, bütün bir tarihsel çağı kaplar. Bu çağ kapanmadıkça, sömürücüler kaçınılmaz olarak restorasyon hayalleri besler ve bu **hayaller** restorasyon **çabalarına dönüşür.**» (43) Mao Çe-Tung böylece, restorasyon tehlikesinin, sınıfsız toplumun en olgun şekilde kuruluşuna kadar varolduğunu ve bu yüzden de gelişmiş sosyalist toplumda yoğun bir sınıf mücadelesinin sürdüğünü iddia eden görüşlerine dayanak aramaktadır. Mao Çe-Tung, Lenin'in, sosyalizmin de sınıfsız toplum olduğuna, fakat bunun sınıfsız toplumun ilk ya da alt aşaması olduğuna dikkat çektiğini inkâr etmektedir. Lenin, sınıfsız topluma geçişten, onun ilk aşamasına, sosyalizme geçişi anlamaktadır. «Devlet ve ihtilâl» adlı eserinde şöyle yazıyor Lenin: «Geleneksel bir şekilde, sosyalizm diye adlandırılan dönemi Marks, sınıfsız toplumun 'ilk' ya da alt aşaması olarak tanımlamaktadır. Üretim araçları **toplum** mülkiyetinde olduğu ölçüde, 'sınıfsız toplum' sözcüğü, en olgun sınıfsız toplum **anlamına gelmediği** sürece ,burada da kullanılabilir.»(44)

(43) V. I. Lenin: Proletarya İhtilâli ve Dönek Kautsky, eserleri, cilt, 28. s. 252/253. — Bu alıntı «Renmin Ribao» ve «Hongqi» yazı kurullarının 14 Temmuz 1964 ortak makalesinde verilmiştir, ÇKP «IX. Parti Kongresi» raporunda da tekrarlanmıştır.

(44) V. I. Lenin; Devlet ve İhtilâl, eserleri, cilt 25. s. 485.

Lenin, sömürücülerin eski ilişkileri yeniden kurma hayallerinden söz ederken, kapitalizmden sosyalizme geçiş aşamasını kastediyordu. Bu aşamada «kim, kimi?» sorusu cevaplandırılır. Mao Çe-Tung, «kim, kimi?» sorusunun halledilmiş olduğu sosyalist toplumu da içine sokarak, bu aşamayı genişletmeye çalışmaktadır. Çin yöneticileri, inatla, sosyalist ülkelerde kapitalizmin restorasyonunun kaçınılmaz olduğu görüşünü yaymaktadırlar. Sovyetler Birliği'nde ve diğer bazı sosyalist Avrupa ülkelerinde bu sürecin yürürlükte olduğu aldatmacasını yaymaktadırlar. Ve bu noktadan hareketle, söz konusu ülkelerin halklarına, Çin tipinde «kültür devrimleri» yapmayı «önermektedirler».

Çin'de, kapitalizmin restorasyonu imkânı henüz kapanmamıştır. Ülkede, millî burjuvazi ve eski sömürücü sınıfların sayısız artıkları hâlâ eski toplumun geri gelmesi hayaliyle varlıklarını sürdürmektedirler. Bu hayaller, Çin halkının bazı tabakalarındaki sosyalist eğilimleri hor görmüş olan Maocu yönetimin subjektivist politikası sonucunda, önemli ölçüde güçlenmiştir. 1950'ler sonunda ve 60'ların başında, Çin'de meydana gelen bazı karışıklıklara katılanların, «kahrolsun komünizm», «kahrolsun sosyalist dönüşümler» sloganlarıyla ortaya çıktıkları bilinmektedir.

Çin'deki «Büyük Kültür Devrimi», hiç bir şekilde doğrudan millî burjuvaziye ve diğer sömürücü sınıfların artıklarına karşı yönelmemiştir. «Mao Çe-Tung Düşüncesi»nin «açığa çıkarılmış» muhaliflerinden bir teki bile, kapitalist değildi ve emek karşılığı olmayan gelirle yaşamıyordu. Bunu, Çin basını bile kabul etmektedir. **Hongki**'nin sekizinci sayısında (1966) şunlar yazılmıştı: «Ülkemizdeki büyük proleter kültür devrimi, komünizm etiketi altında anti-komünist mallarını piyasaya süren bir avuç hayduta karşıdır. Bir avuç parti düşmanı, anti-sosyalist ve karşı devrimci burjuva entellektüeline karşıdır.»

8 Ağustos 1966'da kabul edilmiş olan, «ÇKP Merkez Komitesinin Büyük Kültür Devrimi Hakkındaki Kararı»nda şöyle deniyordu: «Kültür Devrimi, gerçek bir devrim olduğu için, kaçınılmaz bir muhalefetle karşılaşacaktır. Bu muhalefet, özellikle, parti içine sızmış iktidar sahibi kapitalist yol savunucularından gelmektedir.» (45)

«İktidarı ele geçirmiş ve kapitalist yola girmiş olan» bu insanlar kimlerdi? Görülüyor ki, Çin'de kapitalizmin restorasyonundan yana olanlar, karşı devrimci çizgiyi savunanlar, partiye ve sosyalizme karşı mücadele edenler, gene parti görevlilerinden başkası değil. Bu son derece ilginçtir: Çin'de kapitalizmin restorasyonunu hayal edenler, burjuva unsurlar değil, tersine parti görevlileridir. Maonun, Çin'de kapitalizmin restorasyonu tehlikesi üzerine yaptığı bitmek tükenmek bilmeyen spekülasyonlar ve «burjuva restorasyonu ile proleter karşı-restorasyonu arasındaki ölüm kalım mücadelesi» iddiasının (Hongqi, 1966. sayı 8) demagojik karakteri, son tahlilde «büyük proleter kültür devrimi»ne yol açan gerçek nedenleri gizleme amacına yöneliktir. Bu nedenler bizim görüşümüze göre şöyledir:

Maocuların, «üç kızıl ışık» çizgisinin yardımıyla, Çin'i hızla sınıfsız topluma götürme deneyleri iflâs etmişti. Bu deneyler, Çin ekonomisini, etkileri bugün bile hâlâ silinmemiş olan büyük zararlara sokmuştu. Çin sanayi ve tarım üretiminde hâlâ 1957-59 yıllarının düzeyinde bulunuyor. Millî gelirin büyük bir kısmı militarist amaçlarla, özellikle nükleer silah yapımı için harcanmaktadır. Ekonomik ve politik durum, «İleriye Doğru Büyük Hamle»nin iflasından sonra bir ölçüde düzeltilmiş olsa da, Mao Çe-tung'un iç ve dış politikasındaki yanlış çizgisi ülkeyi tam bir çıkmaza

(45) Hongqi, 1966, No. 10, s. 2.

sokmuştu. O zamana kadar, beş yıllık planla ilgili hiçbir kontrol sayısı açıklanmamış olduğu halde, 1966 yılı, üçüncü beş yıllık plan yılı olarak ilan edilmişti. Mao Çe-Tung ve takipçilerinin, «İleriye Doğru Büyük Hamle» sırasında yapmış oldukları yanlışların tarihe karıştığını ve Çin halkının belleğinden silindiğini düşünmek hiç de kolay değildir.

Parti ve devlet cihazında çalışan bir çok görevli, Çin'in bu sefil durumundan gerçekte kimin sorumlu olduğunu biliyordu. Maocular ise, iç ve dış politikadaki yenilgilerin, «Mao Çe-Tung Düşüncesi»nin ülke içindeki ve dışındaki etkisini önemli ölçüde zedelediğini görüyorlardı. İktidarı ellerinde tutabilmek için, Mao Çe-Tung ve takipçileri «Kültür Devrimi»ni başlattılar. Kapitalizmin restorasyonu tehlikesini öne sürerek, birçok parti üyesine ve yurtsever insana karşı saldırıya geçtiler. Saldırıları maruz kalanlar; Mao Çe-Tung'un ekonomi politikasındaki maceracı tezleri mahkûm edenler ve ekonomide yeniden sosyalist yöntemlerin uygulanmasını isteyenler, parti içinde canlı ve yaratıcı herşeyi boğan Mao Çe-Tung'un putlaştırılmasına son vermek, Çin ve Sovyetler Birliği arasındaki dostluk ve işbirliğini yeniden kurmak, dış ülkelerdeki bilimsel, teknik ve kültürel kazançları uygulamak isteyenler; aydınların inisiyatifinin yaratıcı bir özerklik ve bağımsızlık içinde olmasını talep edenlerdi. Marksçı, enternasyonalci Çin'li vatandaşların ve bütün aklı başında insanların bu talepleri, Çin propagandası tarafından, «kapitalizmin restorasyonu» çabaları, «parti ve sosyalizme karşı» savaş ve «karşı devrimci bir çizgi» olarak tanıtılıyordu.

Maocuların bu iddiaları, Çin halkının korkutulması için yaratılmış bir hayalet niteliği taşıyordu. Bunlar, Mao Çe-tung'un hasımlarının küçük gösterilmesi için uygulanan, politik baskıları ve komploları hak-

lı göstermede kullanılıyordu. (46) Maocu çizginin yol açtığı sosyal hayattaki bütün politik ve ekonomik sarsıntılara rağmen, Çin'de sosyalizmin taraftarlarının sayısı hiç de az değildir. Yaşanan güçlüklerin gerçek nedenleriyle ve sorumlularla ilgili bilgilerin eksikliği yüzünden, «kapitalizmin restorasyonu» sloganı etrafında yapılan spekülasyonlar, herşeyden çok Mao Çe-Tung ve takipçilerinin çıkarlarına uygun düşmektedir. Bu spekülasyonlar onlara politik ve ideolojik etkilerini belli ölçüde koruma imkanı vermektedir.

«Kültür Devrimi» sırasında ideoloji ve kültür sorunlarında yüzlerce ve binlerce parti görevlisi ile bütün eyalet ve şehirlerde, kültür üreten bilim adamı ve sanatçı görevlerinden alındı, ezildi, alçaltıldı ve siyasi takibe uğradı. ÇKP'nin birçok saygın görevlisi, örneğin ÇKP Merkez Komitesi Polit Büro Daimi Komitesi üyeleri Liu Şao-Şi ve Deng Ksiaoping, ÇKP Merkez Komitesi Polit Büro üyesi Peng Zen, ÇKP Merkez Komitesi Polit Büro adayı ve propaganda bölümü başkanı Lu Dingyi, ÇKP Merkez Komitesi üyesi ve Çin Halk Kurtuluş Ordusu Genel Kurmay Başkanı Luo Ruiking ve birçok başka görevli, Mao Çe-tung'un kariyerist ve ihanetçi politikasının kurbanı oldular.

- (46) Böylece örneğin; ÇKP Merkez Komitesi Propaganda Bölümü eski Başkan Vekili, Zou Yang «karşı-devrimci revizyonist unsur» olarak nitelendirildi, çünkü o, «İleriye Doğru Büyük Hamle, Halk Komünleri ve genel çizgi büyük güçlüklerle karşı karşıyadır» demişti. «Son tahlilde haklı olup olmadığımız 50-100 yıl sonra meydana çıkacaktır» da demişti. Bu, Çin basını tarafından Mao Tse-tung'un inkârı olarak tanımlandı, çünkü —Renmin Ribao gazetesinin yazdığına göre— 'bütün güçlerin seferber edilmesiyle ileriye yönelmek' ve sosyalizmi 'çok, çabuk, iyi ve tutumlu kurmak şeklinde parti genel çizgisi Mao Tse-tung düşüncesinin büyük bir ürünüdür.» (Renmin Ribao, 7 Ağustos 1966).

Maocuların pragmatist, dar grup çıkarlarına uygun olan, «kapitalizmin restorasyonu» sloganının niteliği, Liu Şao-Şi'ye karşı yapılan suçlamalar incelendiğinde, açıkça ortaya çıkmaktadır. ÇKP 9. Kongresi'nde okunan raporda, Liu Şao-Şi'den «provokatör», «grev kırıcı», «emperyalizmin uşağı» diye söz ediliyordu. Onun, Çin'i «kapitalizmin restorasyonuna götüren bir politik çizgi»ye sahip olduğu «Çin'i emperyalizmin ve revizyonizmin bir sömürgeci haline getirmeğe» çalıştığı ve kamu oyunu «proletarya iktidarının yıkılması»na hazırladığı iddia ediliyordu. İlginç olan husus, raporda bu suçlamaları haklı gösterecek hiçbir somut delilden söz edilmemesiydi. Raporda, ne Liu Şao-Şi'nin herhangi bir programının açıklanmasına, ne de burjuvaziyle olan ilişkilerinin ispatlanmasına raslayabiliyoruz. «Liu Şao-Şi'nin kara çizgisi» ile ilgili olarak getirilen bir dizi kanıt ise, genellikle 1949 öncesine aittir. Ve bunlar Liu Şao-Şi'nin Mao Çe-Tung'un bazı taktik görüşlerine katılmadığını göstermektedir. Liu Şao-Şi'nin kapitalizmin restorasyonu çabalarını ispat eden hiçbir delil gösterilememektedir, çünkü böyle bir çaba yoktu. Gerçekte Liu Şao-Şi ve diğer bazı olumlu düşünen parti görevlileri, 1950'lerin ortasından beri, Çin'in sosyo-politik ve ekonomik gelişmesinin özü ve hızı konularında Mao Çe-Tung'la takipçilerinin görüşlerinden giderek ayrılmışlardı.

Maocu örgütlerin yayın organlarının o yıllarda, Liu Şao-Şi'ye karşı giriştikleri «suçlamalar» bunu göstermektedir. En şiddetli anlaşmazlıklarda, Liu Şao-Şi 1950'lerin ortasından beri, sosyalizmin Sovyetler Birliği'ndeki deneylerini dikkatle incelemeyi öğütlemekle, «Sovyetler Birliğinden öğrenmeyi sürekli önermek»le, «Çin-Sovyet dostluğundan yana olmak»la ve «Sovyet yardımına fazla değer vermek»le suçlanıyordu. Maocu örgütlerin yayın organları, Liu Şao-Şi'nin, ABD emperyalizmine karşı mü-

cadelede Sovyetler Birliği ile birleşme imkânını savunduğunu da iddia etmektedir.

Bu dergilerden birinde, Liu Şao-Şi'nin ÇKP 8. Kongresi'nde okuduğu rapor şöyle değerlendirilmektedir: «Liu Şao-Şi, 1956'da ÇKP 8. Kongresi'nde okuduğu raporda, kişinin putlaştırılmasına ve dogmatizme karşı mücadele maskesi altında, başkan Mao'ya karşı çıkmıştır.» Başka bir yerde Liu Şao-Şi, ÇKP 7. Kongresi'nde kabul edilen parti tüzüğünü «revizyona tabi tutmak»la suçlanıyordu. Bu «revizyon» şundan ibaretti: ÇKP 7. Kongresi'nde kabul edilen parti tüzüğünde, Marksçılık-Leninciliğin Çin devriminin pratiğiyle olan ilişkisinin, tamamen Mao Çe-Tung'un düşünceleriyle gerçekleştiği iddia ediliyordu. Buna karşılık, 7. Parti Kongresi'nde kabul edilen tüzükte, parti üyelerinin Marksçılık-Leninciliği daha fazla öğrenmeleri öneriliyor, fakat «Mao Çe-Tung düşüncesi»nin öğrenilmesinden söz edilmiyordu. Bu derginin de iddia ettiği gibi, «7. Parti Kongresi'nin getirdiği tüzüğün düzeltilmesinin baş sorumlusu» Liu Şao-Şi idi. ÇKP eski Genel Sekreteri Deng Ksiaoping hakkında da benzer suçlamalar yapılmıştı.(47)

Liu Şao-Şi'ye yöneltilen suçlamaların niteliği, Mao Çe-Tung'un, sınıflar ve sınıf mücadelesiyle ilgili Marksçı-Leninci öğretiyi bilinçli olarak tahrif et-

(47) Deng Ksiaoping için Mao'cu örgütlerin dergilerinde şunlar söyleniyordu: «Daha ÇKP'nin VIII. Parti Kongresi'nde tüzük değişikliği üzerine raporunun her yerinde SBKP XX. Kongresini övmüş ve kişinin putlaştırılmasına sözde karşı çıkmıştır.» Mao Tse-tung etrafındaki kişi putlaştırılmasının bu denli basitleştirilmesi şartlarında böyle bir çıkışın bir karşı-devrimci eylem, «Mao Tse-tung Düşüncesi»ne karşı bir eylem olarak ele alınması tabiidir. Deng Ksiaoping de, Liu Şao-Şi gibi, «sınıf savaşının yokolması »teorisinin propagandasını yapmak ve Çin'de sosyalist dönüşümlerin yapılmasıyla sınıf mücadelesinin azalacağı tezini savunmakla suçlanmıştı.

tiğini bir kere daha göstermektedir. Mao Çe-Tung, parti içindeki bütün görüş ayrılıklarını, sınıf mücadelesiyle bir tutmakta ve kendi maceracı çizgisiyle uyuşmayan bütün devrimcileri, sınıf düşmanı, «burjuva unsurlarının taraftarları» saymaktadır. Bu yüzden de, Mao Çe-Tung ve Liu Şao-Şi arasındaki mücadele, Çin'de sosyalizmin kuruluşuyla ilgili parti içi bir tartışma olarak değil de, tersine, proletarya ile burjuvazi arasındaki bir sınıf mücadelesi gibi gösterilmektedir. Olaylar ortaya koymuştur ki, Mao Çe-Tung, birçok eski mücadele arkadaşıyla, sadece bunlar, sınıflar ve sınıf ilişkileri sorununda anti-marksçı kavramlara ve çizgiye karşı çıktıkları için bozuşmaktadır.

7. Mao Çe-tung'un işçi sınıfına karşı tavrı

Mao Çe-Tung'un, 1920'ler ve 30'larda, Çin devriminde işçi sınıfının öncü rolünü inkâr ettiğine daha önce değinmiştik. Mao benzer bir görüş açısını sonraları da sürdürmüştür. Fakat düşüncelerine Marksçı bir görünüm vermek ve ÇKP lideri olma hevesini teorik olarak temellendirmek çabasıyla bütün çalışmalarını —1920'lerde yazdıklarını bile— işçi sınıfının Çin toplumundaki öncü rolü ile ilgili sözlerle «süslemektedir». Bu yüzden de, yazılarında işçi sınıfının sözü çok geçer. Örneğin şöyle denilir: «Devrimci hareketin bütün tarihi, devrimin işçi sınıfının öncülüğü olmadan başarıya ulaşamayacağını ve devrimin, ancak işçi sınıfı tarafından yönetilirse zafere erişeceğini göstermektedir. Emperyalizm çağında hiçbir ülkede, başka bir sınıf —hangisi olursa olsun—, devrimi zafere götüremez». (48) Mao Çe-Tung bunları 20 yıl önce, 30 Haziran 1949'da

(48) Mao Tse-tung, Seçme Esorler, Pekin 1960, cilt 4. s. 1483.

yazdığı, «Halk Demokrasisinin Diktatörlüğü Üzerine» adlı makalesinde söylüyordu. Benzer görüşler daha sonra da tekrarlandı.

Örneğin Ağustos 1968'de şöyle diyordu: «Ülkemizin 700 milyon nüfusu vardır. İşçi sınıfı öncü sınıftır. İşçi sınıfının öncü rolü, büyük proleter kültür devriminde ve diğer bütün alanlarda tam olarak gerçekleştirilmelidir.» (49) Mao Çe-tung'un diğer bir «en yeni talimatı»na, ÇKP «9. Kongresi»ne verilen raporda atıfta bulunmaktadır: «Proletarya insanlık tarihindeki en büyük sınıftır. İdeolojik ve politik alanlardaki büyük gücüyle, en devrimci sınıftır...» ÇKP tüzüğünde de, «Çin Komünist Partisi'nin proletaryanın siyasi partisi» olduğu tespit edilmiştir.

Fakat bütün bu açıklamalar, işçi sınıfının öncü rolü sözde kabul edilse bile, boş bildirimlerden öteye gitmemektedir; çünkü bunlar pratikte, hiçbir politik örgütsel ve ideolojik tedbirle pekiştirilmemektedir.

«Kültür Devrimi», sözde «proleter» olarak tanımlanmakta ve görünüşte proletaryanın çıkarı için yapılmaktadır. Ama Çin işçileri, pratikte bunun dışında kalmışlardır. (Genç işçilerin bir kısmının Maocu «asiler» gruplarına katılmış olmaları bu genel tespiti değiştirmez.) «Kültür Devrimi»nin bir döneminde, doğrudan işçi sınıfına karşı yönelmiş büyük saldırılar düzenlenmiştir. Burada, «Karşı-devrimci ekonomizm»e karşı kampanyayı hatırlayabiliriz. İşçilerin hayat şartlarının düzeltilmesi talepleri, «bireycilik», «ekonomizm», «Burjuva ideolojisi» ve «revizyonizm» olarak gösteriliyordu. **Renmin Ribao** gazetesine bir bakalım: «Ekonomizm, kitlelerin sayıca az, geri bir kısmının taleplerine yozlaştırıcı araçlarla yaklaşmak, kitlelerin devrimci iradesini yok etmek, onların politik mücadelesini ekonomizmin yan-

(49) Hongqi. 1968, No. 2.

lış yoluna sokmak ve böylece kitlelerin devlet çıkarlarını, kollektif çıkarları ve gelecekteki çıkarları değil de, tamamen kişisel, günlük çıkarları izlemelerine yol açmak anlamına gelir. Ekonomizmin amacı, büyük proleter kültür devrimini boğmak, proletarya iktidarını ve sosyalist düzeni yıkmaktır.» (50)

Maoculuğa göre, işçi sınıfının öncü rolü, ancak işçi sınıfı, Mao Çe-Tung'un talimatlarına kayıtsız şartsız uyduğu zaman sağlanır. **Hongqi** dergisi bunu şöyle açıklıyor: «İşçi sınıfının öncülüğünü gerçekleştirmek için, öncelikle işçi sınıfının büyük önderi Başkan Mao'nun her talimatını uygulamak gerekir.» (51) Yani son tahlilde, işçi sınıfının öncü rolü, «Mao Çe-Tung Düşüncesi»nin öncü rolü demektir. **Guangming Ribao** gazetesi şöyle yazıyordu: «İşçi sınıfı herşeyi yönetmek zorundadır, bunun anlamı Mao Çe-Tung düşüncesinin her şeyi yönetmek zorunda olduğudur.» (52) Böylece, işçi sınıfının öncü rolü sözde kabul edilmekte; gerçekte ise, partisiyle ve sendikalarıyla parçalanmaya uğratılarak, «karşı-devrimci revizyonizm»e karşı mücadele maskesi altında, Çin işçilerinin hayatî çıkarlarına saldırılmaktadır.

Bu yüzden, bütünüyle Çin işçi sınıfının «Kültür Devrimi»ne karşı sert bir direniş göstermesi, bir rastlantı değildir. Direniş, birçok fabrika ve işletmede grev uygulamaları şeklinde gelişmiştir. Bunları bastırmak ve «Kültür Devrimi» tarafından bozulan üretimi yeniden yoluna sokabilmek için Maocular orduyu yardıma çağırmışlardı.

Mao Çe-tung son zamanlarda, işçi sınıfıyla yakınlaşmaya sözde önem vermektedir. Bu eğilim, özellikle, «en yeni» talimatlarında ifadesini bulmak-

(50) Renmin Ribao, 12 Ocak 1967.

(51) Hongqi, 1968, No. 2.

(52) Guangming Ribao, 26 Haziran 1969, çince.

tadır. Bunun nedeni, Mao'nun, yalnızca düşünce ve davranışlarına bilimsel bir görünüş kazandırma çabasına değil, ayrıca onun tamamen pragmatik bazı tasarılarına da bağlanabilir. Maocular, büyük sanayinin (silah sanayinin) gelişmesinin zorunlu olarak işçi sınıfının sayısının ve etkisinin büyümesine yol açacağını gözden uzak tutamazlar. Bu dikkate alınmazsa, ilerde büyük politik karışıklıkların ortaya çıkacağını bilirler.

Çin toplumu Maocular tarafından büyük karışıklıklara sürüklenmiştir. Sosyalizmle birlikte oluşan, emekçi gruplar arasındaki dostluk, işbirliği ve karşılıklı yardım ilişkileri bozulmuş; bunun yerine düşmanlık, güvensizlik ve saygısızlık tohumları ekilmiştir. Mao Çe-tung tarafından kurulan askerî-bürokratik diktatörlük, bütün emekçilere indirilmiş bir darbedir.

İfadesini «Büyük Proleter Kültür Devrimi»nde bulan, Mao Çe-Tung'un kendini kabul ettirmiş «sınıf çizgisi», Çin emekçi grupları arasındaki sosyal sınırların entellektüel, ideolojik-politik düzeylerini en yüksek noktasına ulaştırmıştır. İşçi sınıfının, köylülerin ve aydınların normal gelişme süreçleri, kaba bir şekilde zedelenmiştir. Halkın bütün entellektüel zenginliklerinin aktif yaratıcısı olan Çin aydınları, büyük baskı ve takiplere maruz kalmışlardır.

Bilindiği gibi; sınıflar, sınıf mücadelesi proletaryanın öncülüğü ve iktidarı sorunları, Marksçılık-Lenincilik karşısındaki tavır için bir mihenk taşıdır. Mao Çe-Tung'un görüşlerinin bilim dışı, anti-marksçı, küçük burjuva, maceracı, subjektif-idealist özü, bu konularda tamamen ortaya çıkmaktadır.

Çin yöneticilerinin yaptıkları, halka ve Çin'deki sosyalizm davasına büyük zararlar vermiştir. Çin toplumunun bundan sonra nasıl bir gelişme izleyeceği; Çin işçi sınıfının, köylülerinin ve aydınlarının çabalarına, enerjilerine, kararlılıklarına, devrimci inançlarına ve parti içindeki sağlam güçlere bağlıdır.

ALTINCI BÖLÜM

MAO'CULUĞUN TEORİ VE PRATIĞINDE POLİTİKA VE EKONOMİ İLİŞKİSİ

1. Sosyal Gelişmede Ekonominin rolünün ihmali

Sosyal bir teorinin bilimselliğinin en önemli ölçütü onun politika ve ekonomi arasındaki ilişkiyi doğru ele alıp almamasındadır. Marksçı-Leninci sosyal gelişme anlayışının ve maddeci tarih görüşünün çıkış noktası, maddi üretimin bu süreç içindeki belirleyici rolünün kabul edilmesi, toplumsal üstyapıdaki —özellikle toplumun politik hayatındaki— değişikliklerin temelinde, üretici güçlerin gelişmesi tarafından belirlenen üretim tarzındaki değişikliklerin yattığının kabul edilmesidir. İşçi sınıfının devrimci teorisi olarak Marksçılık-Leninciliği, gerek büyük burjuvazinin, gerekse, küçük burjuvazinin gerici sosyal teorilerinden temelde ayıran şey budur.

Küçük burjuva yığınların, özellikle köylü yığınlarının durum ve düşüncelerindeki ikili karakter, birbirine zıt ideolojik geleneklerde: İşçi sınıfı devrimcilerinin büyük saygı duydukları devrimci demokrasinin ilerici geleneklerinde ve işçi sınıfı devrimcile-

rının uzlaşmaz bir mücadele verdikleri gerici geleneklerde kendini meydana vurur. Bunlar özellikle sahte-devrimci maceracılık ve anarşizm gelenekleridir.

Bundan şunun için söz ediyoruz. Günümüzdeki Mao'cu grupların politik çizgisinin temelinde yatan Mao Çe-Tung'un ideolojik-teorik platformu, yalnızca proleter ideolojiden, Marksçılık-Lenincilikten değil, aynı zamanda devrimci köylülüğün ilerici geleneklerinden de bir uzaklaşmadır.

Mao'culuk, küçük burjuva ideolojisinin bütününü değil, bu ideolojinin yalnızca gerici-anarşist geleneğini temsil etmektedir. Mao Çe-Tung ve grubu bu gelenekleri kullanırken, ülkenin ekonomik geri kalmışlığını ve bunun yol açtığı geniş halk yığınlarının ideolojik-politik yetersizliğini öne sürmektedirler.

Mao Çe-Tung'un görüşlerindeki anarşist eğilimler, onun düşünce yapısının tek tek gelişme aşamalarında kendini farklı biçimlerde göstermiştir. Mao Çe-Tung'un, iç savaş sırasında, Komintang rejimine karşı savaş yıllarında, parti örgütlerinde ve Çin kızıl ordusunda bu gibi anarşist olguların ortaya çıkma tehlikesini biçimsel olarak kabul ettiği doğrudur. Kitlelerin gücüne güvenmemeğe bağlı olan bir «saf askeri açıdan», darbecilikten, klikleşmeden, «çapulcu asiler yığını» zihniyetinden, eşitleştirici dağıtım taleplerinden söz ediyordu. Şimdilerde kendisinin açıkça ve inatla sürdürdüğü anarşist düşünce ve taktiklere, o zamanlar sözde karşı çıkıyordu. (1)

Fakat Mao Çe-Tung'un görüşlerinde anarşist eğilimler o zamanlar bile, göze çarpıyordu. Bunlar, sınıf mücadelesindeki politik araçların tek taraflı olarak abartılmasında, sınıf mücadelesinin ekonomik

(1) Bak; Mao Tse-tung, Seçme Eserler, cilt, 1. s. 89-101.

içeriğinin ve ekonomik görevlerinin önemsenmemesinde ortaya çıkıyordu. (2)

Marksçılık-Leninciliğin ustalarının yaratıcılığında, ekonomik olguların analizinin ne kadar önemli bir yeri olduğu bilinir. Marks'ın, özellikle temel eseri olan **Kapital**'de işlemiş olduğu ekonomi-politik, bilimsel sosyalizmin önemli bir parçasıdır. Lenin, Marksçılığın yaratıcı bir şekilde geliştirilmesinde ekonomik süreçlerin incelenmesine büyük önem vermiştir. «Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi», «Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması» ve çok sayıda makale hep böyle oluşmuştur.

Buna karşılık Mao Çe-tung'un eserleri, ekonomik teorinin açıkça küçük görülmesi üzerine kurulmuştur. Bu durum bir ölçüye kadar, Mao Çe-Tung'un çalışmalarının uzun yıllar boyunca, askeri strateji ve taktik sorunlarını öne çıkaran silahlı mücadele şartları altında sürdürülmüş olması ile açıklanabilir. Mao Çe-Tung bu yüzden ekonomik sorunlara, sosyalist dönüşümler açısından değil, yalnızca iç savaşın politik sorunlarına doğrudan tabi olan, yürürlükteki ekonomik meseleler olarak bakmıştır. Mao Çe-Tung bu yaklaşımı mutlaklaştırmış ve toplumsal hayattaki belirleyici role, politikanın sahip olduğu sonucuna varmıştır. «Politika ruhtur, yönetici güçtür.» Mao Çe-Tung tarafından formüle edilen bu tez, ekonomi ile politika arasındaki ilişkinin Marksçı-Leninci belirlenmesine tamamen zıttır.

Lenin işçi sınıfı partisinin bilimsel olarak kendi politikasını tespit etmesini tanımlarken «Biz sınıfsız toplumu ancak ekonomik temellere sahip olduğunda değerlendirebiliriz... Ve burada her za-

- (2) Mao Tse-tung'un dünya görüşünün oluştuğu yıllarda, Çin'de anarşizmin popüler olduğunu dikkate almak gerek. 1920'lerde ve 30'larda Çin aydınları anarşizme hayrandı.

man tam bir ekonomik tahlilden yola çıkarız.» (3) di-yordu. Burada, Lenin'in yalnızca, ekonominin belir-leyci rolünü vurgulamakla kalmayıp, bu rolü inkar etmeyi deneyenlerin durumunu da açıklayan şu söz-lerini de anmamız gerekir: «... Devletimizin gerek iç gerekse dış politikasının derin temellerinin eko-nomik çıkarlar tarafından, devletimizin egemen sı-nıflarının ekonomik durumları tarafından belirlendi-ğini... Marksistlerin bütün dünya görüşlerinin teme-lini oluşturan ve biz Rus devrimcileri için her iki Rus devriminin büyük deneyleri tarafından ispatlanmış olan bu yol gösterici ilkeleri, eğer diplomatik kılı kırk yarışların kargaşalığında ve labirentinde —bu-lanık suda balık avlama eğilminde veya zorunda olan kişiler, sınıflar, partiler ve gruplar tarafından suni bir şekilde yaratılan ve daha da karışık bir hale getirilen bu labirentte— kaybolmak istemiyorsak, hiçbir zaman gözden uzak tutmamak gerekir.»(4)

Mao Çe-Tung, bu Marksçı-Leninci dünya görü-şünü değiştirmektedir. Bunu, ekonomi ve politika arasındaki diyalektik ilişkinin yerine, mekanik bir bakış açısı getirerek ve nihayet politikayı ekono-miden bağımsız bir güç olarak ele alarak yapmaktadıdır.

Ekonomi ile politika birbirlerine organik ola-rak bağlıdır. Lenin bu karşılıklı ilişkiyi etraflıca in-celemiştir. «Politika, ekonominin yoğunlaşmış ifa-desidir»... (5) ve «Politika, zorunlu olarak ekonomi

(3) Lenin; SBKP (B) VIII. Parti Kongresi, Eserleri, cilt 29, s. 177-178.

(4) Lenin; Bütün Rusya Merkez Yürütme Komitesi ve Mos-kova Sovyetinin Ortak Oturumu'ndaki Dış Politika Raporu, Eserleri, cilt, 27, s. 358-359.

(5) Lenin; Bir Kere Daha Sendikalar; Günümüzdeki Durumu ve Troçki ve Buharin'in Hataları Üzerine, Eserleri, cilt, 32. s. 73.

karşısında öncelik taşır.» (6) diye yazıyordu. «Yine Sendikalar Üzerine» adlı yazısında Lenin, «politik yaklaşım» ile «ekonomik yaklaşım»ı birbirlerinden hiçbir zaman ayırmamak ve her ikisini, birbirlerinden kopuk şeyler olarak, mekanik bir şekilde ele almak gerektiğini göstermişti. Ekonomik kuruluşun görevlerine işçi sınıfı açısından politik bir yaklaşım, o andaki ekonomik çıkarların, çalışanların temel ekonomik çıkarlarına aykırı olmamasını ve işçi sınıfının, sosyalist bir ekonominin kurulması ve geliştirilmesi doğrultusundaki temel ekonomik görevinin ön plana çıkarılmasını gerektirir.

Politikanın ekonomiden önce gelmesinin nedeni, politik mücadelede, sınıf mücadelesinde işçi sınıfının ekonomik iktidara sahip olup olamayacağı sorusunun karara bağlanmasıdır. Ekonominin sosyalist dönüşümünün gerçekleştirilmesi, işçi sınıfının emeğiyle geçinen köylülerle ittifakının sağlamlaştırılması şeklindeki politik görevinin başarılmasına bağlıdır. Burada ise her türlü politika değil, **doğru** olan politika ekonomiden önce gelir; bu politika ise, işçi sınıfının ekonomik çıkarlarını etkili bir şekilde ifade eden, bu çıkarların gerçekleştirilmesi için bilime dayalı yolları gösteren ve objektif ekonomik yasalara uyan bir politikadır. «Politik olarak doğru bir şekilde soruna yaklaşımadan, söz konusu sınıf, iktidarını koruyamaz ve **bunun sonucu olarak kendi üretim görevini** de çözümleyemez» (7) diyen Lenin, iktidarı ele geçirmiş bir işçi sınıfı için, onun partisi ve proletarya iktidarının devleti için politikanın en önemli özünün, bu «üretim görevinin çözümlenmesi, ekonomik kuruluşun bilimsel temel üzerinde örgütlenmesi, tüm çalışanların çabalarının birleştirilmesi ve bunların faaliyetinin sosyalist ekonominin

(6) age.

(7) age, s. 74.

kurulması ve geliştirilmesi yolunda yönlendirilmesi olduğuna işaret ediyordu.

Ekonomi ve politika arasındaki diyalektik ilişkiyi inkâr ediş ve ekonomik süreçleri analiz etmedeki ve politikayı bu analiz üzerine oturtmadaki yetersizlik, iç savaşın sona ermesi ve Çin'de barış içindeki kuruculuk döneminin başlamasıyla Mao Çe-Tung' da daha da belirginleşir.

Mao Çe-Tung, ilk başlarda kendine özgü ekonomi anlayışıyla, ÇKP'nin kollektif yönetimi tarafından Sovyet deneylerinden yararlanılarak hazırlanmış olan ekonomi politikasına karşı çıkmamaya çalıştı. Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomisinin geliştirilmesi için yapılan ilk beş yıllık plânın başarıları (1953-1957), ÇKP'nin, 1954 Eylülünde Ulusal Halk Kongresi'nde tartışılıp onaylanan bu genel çizgisinin doğruluğunu ispatlamıştır.

Bu plân, sosyalist bir sanayinin ve tarımda sosyalist dönüşümün ilk temellerinin atılmasını öngörüyordu. Bu arada temel güçler 694 büyük endüstri işletmesinin yapımında yoğunlaştırılmıştı. Bunların içinden en önemli 156'sı Sovyetler Birliği'nin yardımıyla gerçekleştiriliyordu. Plân görevleri, yatırımlarda, % 10, brüt sanayi üretiminde % 15 fazlasıyla yerine getirilmişti. En önemli tahıl cinsleriyle ve teknik kültürlerle ilgili plânlar da fazlasıyla gerçekleştirilmişti. Fakat bu başarılar Mao Çe-Tung için, partinin izlediği genel çizginin doğruluğunu gösteren şeyler değil, tersine bu genel çizginin yeniden gözden geçirilmesi için bir fırsattı. Hegemonya gayretiyle ve dünya devrimci hareketinin önderi olma hevesiyle harekete geçen Mao Çe-Tung, 1955, yılından itibaren, genel çizgiyi yeni bir politika ile değiştirmeye çalışmıştır. Bu yeni çizgi güya Çin'i bir hamlede diğer sosyalist ülkelerin önüne geçirecekti. Mao Çe-Tung, partiye kabul ettirmeye zorladığı bu maceracı çizgiyi, belli ölçüde teorik olarak te-

mellendirmeyi denemiştir. Çeşitli makale ve konuşmalar arasına serpiştirilmiş sözlerden oluşan bu çabalarda, Mao Çe-Tung'un ekonomik teori alanındaki «yaratıcılığı» ortaya çıkmaktadır. Bu sözlerde ekonomik süreçlerin bilimsel açıklanışının bir işaretini bile aramak boşunadır. Fakat bunlarda belli bir ekonomik gelişme anlayışı açıkça görülmektedir. Çin yöneticilerinin ekonomi politikalarında ifadesini bulduğu için, bu anlayışın özünü ele almak gerekmektedir.

2. Mao Çe-tung'a göre Sosyalist Ekonominin Gelişimi

Bilindiği gibi Mao Çe-Tung, taraftarlarınca «çayımızın en büyük marksist-leninisti» (8) sayılmaktadır. Mao Çe-Tung'un gerçekte marksçılık-Lenincilikten ne kadar uzak olduğunu, onun, sosyalist üretim tarzının özü ve gelişimi hakkındaki görüşleri göstermektedir.

Marksçı-leninci teoride üretim tarzı, üretici güçler ile üretim ilişkilerinin diyalektik birliği olarak belirlenir. Bu iki yanı birbirinden ayırmamak gerekir, çünkü gerçek hayatta bunlar birbirlerine organik olarak bağlıdır ve gelişmeleri, üretim ilişkileri ile üretim güçlerinin karakteri ve gelişme düzeyinin karşılıklı uyumluluğu hakkındaki objektif kanuna bağlıdır. Bu kanun, sosyalist üretim tarzı için de geçerlidir. Bu kanunun gereklerine bilinçli olarak uymak demek, üretici güçler ile üretim ilişkilerinin uygunluğunu planlı bir şekilde ayakta tutmak ve bunları birlikte mükemmelleştirmek demektir. Politik iktidarı almış olan işçi sınıfı, bu iktidarı, üretici güç-

(8) Lin Piao: «Başkan Mao'nun Sözleri»nin İkinci Baskısına Önsöz, Pekin 1966, s. 1, çince.

lerin gelişmesi temeli üzerinde sosyalist üretim ilişkilerinin planlı bir şekilde pekiştirilmesi ve geliştirilmesi için kullanabilir ve kullanmak zorundadır. Üretici güçlerin gelişimine dayanmadan yeni üretim ilişkileri yaratmak demek, bu üretim ilişkilerini, sadece biçimsel olarak yaratmak, yani üzerinde gelişecekleri ve pekiştirecekleri temelden kopuk olarak yaratmak demektir.

Lenin'in önderliğindeki SBKP, üretici güçlerle üretim ilişkilerin birlikte gelişmesi ve bunların uygunluğunun bilinçli ve planlı bir şekilde sağlanması ilkelerine sadık kaldığı için, sosyalizm SSCB'de başarıya ulaşabilmiştir. RK (B) P'nin 8. Kongresi tarafından kabul edilmiş olan parti programı, Sovyet iktidarının ekonomi politikasını belirleyici, en önemli şeyin «ülkenin üretici güçlerinin çok yönlü geliştirilmesi» (9) olması gerektiğini belirtiyordu. Lenin, parti programında yer alan sosyal dönüşümlerle ilgili genel planının, özellikle ülkenin üretici güçlerinin ve ilk başta bunun maddi ve teknik temelinin gelişmesi için üretim ilişkileri alanında, yapılacak somut bir planla tamamlanmasını gerekli görüyordu. Lenin'in insiyatifi ile geliştirilmiş olan GOELRO planı böyle bir plandı.

Lenin, üretici güçlerin gelişmesini üretimde teknik ilerleme olmadan erişilmiş bir nicelik büyümesi ile bir tutma çabalarına kararlı bir şekilde karşı çıkıyordu. O, üretici güçlerin gelişmesini, tekniğin ve üretimin teknik organizasyonunun mükemmelleşmesi olarak görüyordu. Bunun, aynı zamanda, çalışmanın özünün değişmesi, kol emeğinin yerine mekanize emeğin geçmesine, emekçilerin hayat şartlarının düzeltilmesine, üretimi yapan insanın kişiliğinin, genel ve mesleki eğitimin gelişmesi temeli üzerinde

(9) SBKP Parti Kongreleri, Konferansları ve Merkez Komitesi Oturumları Bildiri ve Kararları cilt, 1, s. 421, rusça.

gelişmesine bağlı olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini savunuyordu.

Lenin, toplumsal mülkiyetin bütün ekonomide pekişmesi için, bütün ekonomi dallarını modern üretim araçlarıyla donatabilecek ve tarımın gelişmesinin teknik temelini yaratabilecek olan makineleşmiş büyük sanayinin yaratılması, sosyalist sanayileşme yolunun seçilmesi gerektiğini söylüyordu. Şöyle yazıyordu: «...Yüksek düzeyde gelişmiş büyük sanayi olmadan, hele bir köylü ülkesinde, sosyalizmden hiçbir şekilde söz edilemez...» (10)

Sovyetler Birliği Komünist Partisi bütün ekonomi politikasında Lenin'in bu öğütlerinden yola çıkmıştır. Oportünistlerin, ağır sanayinin kurulması için daha beklenmesi gerektiği, bütün ağırlığın, hafif sanayi dallarındaki ve geri teknik temele dayalı zanaatkârlık üretiminin geliştirilmesine verilmesi gerektiği yolundaki önerileri reddedilmiştir. SBKP aynı zamanda, işçi ve köylülere baskı yapılması ve hayat standartlarının düşürülmesi yoluyla üretimin geliştirilmesi gerektiğini iddia eden Troçkist görüşleri de reddetmiştir. SBKP, Lenin'in öğretisini izleyerek, hem üretimin teknik mükemmelleşmesini güvence altına almış, hem de, aynı zamanda, maddi refahın ve temel üretici güç olan emekçilerin kültürel ve teknik düzeylerinin sürekli yükselmesinin önşartlarını yaratmıştır.

Oysa Mao Çe-Tung'un anlayışının, SSCB ve diğer sosyalist ülkelerde sosyalist kuruculuğun pratiği tarafından denenmiş ve onaylanmış olan, sosyalist üretim tarzının gelişmesi ve özü ile ilgili Marksçı-Leninçi öğretiyle hiçbir ortak yanı yoktur.

Marksçı-Leninçi teori üretim tarzını, üretici güçler ile üretim ilişkilerinin diyalektik birliği olarak gö-

(10) Lenin; RKP (B) X. Bütün Rusya Konferansı, Eserleri. cilt, 32, s. 428.

rür. Mo Çe-Tung'un anlayışı üretim tarzının bu iki unsurunu, mekanik bir şekilde birbirinden ayırır. O anlayışa göre, üretici güçlerin uygun bir gelişmesi olmadan da, sosyalist üretim ilişkileri pekiştirilebilir, hatta sınıfsız toplum ilişkilerine dönüştürülebilir. Mao Çe-Tung'un görüşüne göre, sosyalist üretim tarzının gelişmesinin temeli, gerekli maddi şartların yaratılması, toplumun maddi ve teknik temelinin gelişmesi ve çalışanların işinin özünün değişmesi değil, tersine politik önderlerin talimat ve emirleri ve yığınların bu talimatlara itaatlı olmasını sağlayan politik araçlardır.

Toplumun maddi ve teknik temelinin mükemmelleştirilmesi görevinin küçümsenmesi Mao Çe-Tung'un açıklamalarında, Çin ekonomisinin yönü Mao Çe-Tung tarafından çizilmeğe başladığı ölçüde belirginleşmektedir. Bilindiği gibi, ÇKP Merkez Komitesi tarafından hazırlanmış olan genel çizgi, sosyalist dönüşümlerin giderek yerleşmesi için onbeş yıl kadar bir süre öngörmüştü. Mao Çe-Tung 1956'da sosyalizme geçiş süresini üçte bire indirmeyi önerdi. Yüksek Devlet Konferansı önünde şunları söylüyordu: «Geçen yazdan beri sosyalist dönüşümler, yani sosyalist devrim, büyük ölçüde ve derinlemesine yer almıştır. Üç yıl kadar bir süre içinde sosyalist devrim bütün ülkede genel olarak tamamlanmış olacaktır.» (11) Bütün ekonomide, gerekli teknik temele sahip olmadan hızla sosyalist üretim ilişkilerinin yaratılması deneyi, üretim ilişkilerinin gelişmesinin üretici güçlerin mükemmelleşmesiyle birlikte devam ettiği yolundaki, Marksçılığın temel ilkesiyle açıkça çelişmektedir. Mao Çe-Tung 1955'de, «toplum düzenindeki devrimin teknikteki devrim ile» (12) aynı zamanda yer alması gerektiğini söyleyerek, bu

(11) Halkın Elkitabı, Pekin 1956, s. 610, çince.

(12) Bak; Başkan Mao'nun Sözleri, Pekin 1966, s. 24, çince.

ilkeyi gözönüne aldığı havasını vermiş olmasına rağmen, 1956'da bu ilkeyi açıkça çığniyordu. Bu durum, üretim ilişkilerinin niteliği ile üretici güçlerin gelişme düzeyinin sosyalist şartlar altında birbirlerine uygun olması kanununun saptırılmış bir şekilde yorumlanmasında gözlenmektedir. Mao Çe-Tung 1956'da şöyle diyordu: «Sosyalist devrimin amacı üretici güçlerin **kurtuluşudur**. Tarımdaki ve zanaatlardaki bireysel mülkiyetin sosyalist kollektif mülkiyete ve özel sanayi ve ticaret işletmelerindeki kapitalist mülkiyetin sosyalist mülkiyete dönüşmesi, kaçınılmaz olarak üretici güçlerin muazzam bir **kurtuluşuna** yol açacaktır. Sanayi ve tarım üretiminin dev bir şekilde gelişmesinin toplumsal ön şartları böylece yaratılmış olacaktır.» (13)

Üretici güçlerin gelişmesi tezinin yerine, bu güçlerin «kurtuluşu» tezinin geçirilmesi rastlantı değildir. Mao Çe-Tung tarafından öne sürülen yeni yönelimin özü buradadır; mekanize olmayan köylü emeğinin basit bir şekilde birleştirilmesinin (kooperatifçiliğin) getireceği yararlar öne çıkarılarak, üretici güçlerin, tarımın teknik donanımının gelişmesi bilinmeyen bir zamana ertelenmektedir. Mao Çe-Tung, üretici güçleri sınırlı ve dar bir konuma yerleştiren böyle bir temel üzerinde, yalnızca sosyalist üretim ilişkilerini (gelişmemiş biçimleri içinde) pekiştireceğini değil, ayrıca bunları daha üst bir düzeye üretimin sınıfsız toplum biçimindeki örgütlenmesine geçirmeyi, düşünüyordu. Bunun için gerekli maddi ve teknik temelin var olmaması Mao Çe-tung'u rahatsız etmiyordu. Devletin politik gücü bu temeli sağlardı.

Bu yeni çizgi böylece, ÇKP'nin ekonomik politikasını, üretici güçler ile üretim ilişkilerinin uygunluğu kanununun objektif gereklerini göz önüne almaya değil, tersine bu gerekleri bilinçli bir şekilde inkâr

(13) a.g.e. (altını çizen-yz).

etmeye götürdü. Bu çizgi, üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişkilerin planlı bir şekilde çözülmesi yerine, çelişkilerin suni olarak keskinleştirilmesine yol açtı. Mao Çe-tung'un —yukarda değindiğimiz gibi— bu dönemde formüle ettiği suni keskinleştirmenin sosyalizm şartlarında çelişkilerin çözümlenmesine yol açtığı tezinin, yalnızca sosyalist toplumdaki sınıf mücadelesinin keskinleştirilmesine bir «gerekçe» olarak hizmet etmesi için değil, aynı zamanda ÇKP yöneticilerinin ekonomik politikalarındaki yeni çizginin haklı gösterilmesi için de getirildiğini görmek zor değildir. Mao Çe-Tung, sosyalizmdeki çelişkileri açıklarken işi alay etmeye kadar vardırmakta, «Ne kadar kötü olursa, o kadar iyidir» ilkesine göre, yığınların yoksulluğunu ve geriliğini sosyalizmin kurulması için olumlu bir faktör kabul etmektedir. Şunları diyordu: «Başka özelliklerin yanında altı yüz milyonluk Çin halkı, önemli bir özelliğe daha sahiptir. Önce yoksuldur, sonra da boş bir kağıt kadar beyazdır. Bu kötü birşey gibi görünür, ama gerçekte iyi bir şeydir. Yoksulluk değişime, eyleme, devrime zorlar.»(14)

Mao Çe-Tung'un iradeciliğine (volontarizm) özellikle halkı, «üzerine en yeni ve en güzel yazıların yazılabileceği ve en yeni ve en güzel resimlerin çizilebileceği beyaz bir kâğıt»la karşılaştırmasında açıkça beliren halka karşı saygısızlığına, önceden değinmiştik. Bu açık iradecilik, bu temel üretici gücün, emekçilerin, hor görülmesi, kendini en belirgin şekilde ekonomik alanda gösterir. Mao Çe-Tung, geri ve yoksul yığınlarla aklına gelen herşeyi yapabileceği, onları maceracı politikanın itaatkâr araçları haline getirebileceği görüşündedir.

Mao Çe-Tung'un üzerine «en yeni ve en güzel yazıları» yazmaya niyetlendiği «kağıt», bir mu-

(14) age. s. 32.

cize ile sınıfsız toplumu kurmak için, böyle bir amacın gerçekleştirilmesi için, gerekli objektif önşartlara sahip olmadığı için, bu anlamda gerçekten «beyaz»dı. Çin nüfusunun yüzde seksenini oluşturan köylülük tabii ve yarı-tabii bir ekonomi tipindeki bir ekonomi şartlarında çalışıyordu. Ağır kol emeği gerektiren ilkel aletler bile yeterli ölçüde mevcut değildi. Mekanik çekici güçler ve hayvanlar olmadığından, çoğu yerde köylüler sabanları ve arabaları kendileri çekmek zorundaydı. Sanayide işçilerin çoğunluğu el zanaatları temelindeki yada son derece geri teknikteki, küçük ve orta işletmelerde üretim yapıyorlardı. Kol emeği hakimdi. Bu işçilerin emeklerinin üretkenliği, sayıları çok az olan makineleşmiş işletmelerde çalışan işçilerinkinden on kere daha düşüktü.

Bu şartlar altında, bütün güçlerin, üretimin teknik araçlarla donatılmasında kol emeği yerine makinelerin konulmasının ve böylece emeğin üretkenliğinin yükseltilmesinin tek temeli olan makineleşmiş büyük sanayinin gelişmesi yönünde seferber edilmesi büsbütün gerekli oluyordu. Fakat Mao Çe-Tung'un hesabı başka türlüydü. O, ekonomik sorunların ülkedeki bütün çalışabilir nüfus işe koşularak, emekçilerin yoksulluğuna ve geriliğine aldırılmadan, işgününün uzatılması ve hayat standartlarının düşürülmesi yoluyla, onlardan mümkün olan en fazla verimin alınmasıyla —üretimin teknik mükemmelleşmesi gerçekleşmeden de— çözülebileceği görüşündeydi. Mao Çe-tung, tekniğin gelişmesi ile halk yığınlarının refah durumunun ve teknik ve kültürel düzeylerinin yükseltilmesi yerine, emekçilerinin hayat standartlarının düşmesi pahasına üretimin gelişmesine ve birikimin artırılmasına önem vermiştir.

Bu yönelim, bilindiği gibi 1958'den itibaren yürürlüğe konulmuştur. İşyerinde ayda iki gün izin ile on-oniki saatlik işgünü getirilmiştir. İşgücünü daha

yoğun bir şekilde kullanmak için, köylülerin yalnızca tarımla uğraşmaları engellenmiş, bunlara, sanayi işçilerinin görevleri de yüklenmiştir. Kırsal alanlardaki üretim, el zanaatları düzeyinde genişletilmiştir. Kırsal nüfusun tüketim düzeyi son derece düşürülmüştür. İşçi ve memurların hayat standartlarının düşürülmesi için, ÇKP Merkez Komitesi'nin 1957'de yapılan gizli 3. Oturumunda, özel «düşük ve rasyonel ücretler» politikası hazırlanmıştır. Çalışma Bakan vekili Liu Zijiu bu politikayı şöyle tanımlıyordu: «Günümüzde iş ve ücret alanındaki temel politika, ülkemizde, üç kişi için hesaplanmış olan yiyecek maddesi miktarının beş kişiye yetmesi gereğine dayanır» (15) Daha yüksek ücret ve maddi hayat şartlarının düzeltilmesi yolundaki talepleri Mao Çe-Tung, «sağlıksız bir üslup» ve burjuva düşüncesi olarak küçümsüyor ve «yoksulluk iyidir» sloganını yayıyordu.

Kol emeğine dayalı üretimin teknik geriliğine razı olmak, çalışma orduları kurarak ve el zanaatları temelinde işletmeler açarak bütün işgücü kaynaklarını bu geri üretime sokmak, milyonlarca insanı mecburi çalışma için zorlamak insanların üretkenliklerinin yükselmesi için değil —çünkü teknik ilerleme olmadan bu mümkün değildir— beden güçlerinin tükenmesi ve hayat düzeylerinin düşmesi için çaba harcamak işte Mao Çe-Tung ve takipçilerinin yeni ekonomik çizgilerinin özü gerçekte buydu. Bu mevcut üretici güçlerin, her türlü gelişme imkânını yok eden bir şekilde, cömertçe harcanması programıydı. Bu programın uygulanması ancak üretici güçlerin tahribine yol açabilirdi.

Mao Çe-Tung, konuşmalarında üretici güçlerin kurtuluşunu sosyalist üretim ilişkilerinin ve sosyalist mülkiyetin zaferine bağlamaktadır. Sürekli ola-

(15) Gongren Ribao, 1 Mart 1957, çince.

rak «sosyalist mülkiyet» ve «toplumsal mülkiyet» kavramlarını kullanmaktadır. Ama burada da, Marksçı terminolojinin arkasına saklanan şey, marksçı-leninci bilimin kavramlarının özünün yozlaştırılmasıdır.

Marksçılık-Lenincilik, sosyalist üretim ilişkilerini üretim araçlarının politik bir organ tarafından düzenlenmiş biçimsel bir toplumsallaştırılması olarak değil, tersine üretim araçlarında toplumsal mülkiyetin tam anlamda gerçekleşmesinin bir sonucu olarak görür. Bu, üretim anarşisinin kaldırılması ve ekonominin birlik içinde, planlı bir şekilde yönetilmesi demektir. Toplumsal mülkiyetin gerçek pekişmesi, üretim ve dağıtım ilişkilerinde yeni tip bir işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma demektir. Bu ise, üretim ve dağıtım faaliyetini, emekçilerin kişisel çıkarlarının, toplumun ortak çıkarlarına ve giderek bütün toplumun çıkarlarına bağlı olmasını sağlayacak ve bunu teşvik edecek bir sistemin geliştirilmesini gerektirir. Sosyalist üretim ilişkilerinin bütün bu yanlarının gelişmesi ve bunun toplumsal üretimin sınıfsız toplum biçimlerine dönüşmesi, marksçılık-Lenincilik açısından ancak, sosyalist demokrasinin eş zamanlı gelişmesi ile gerçekleştirilebilir.

Mao Çe-tung'un kendine dayanak yaptığı politik araçların sosyalist demokrasıyla ve bu araçlar yardımıyla kurmaya çalıştığı sosyo-ekonomik örgütlenme sisteminin, sosyalist üretim ilişkileriyle hiç bir ortak yanının olmadığını görmek son derece kolaydır.

Mao Çe-tung'un, yeni üretim ilişkilerinin pekişmesi için gerekli politik araçların niteliği konusundaki anlayışı, ÇKP Merkez Komitesinin 29 Ağustos 1958 tarihli kararında getirilen «Örgütlenmeyi askerileştirin, savaş şartlarındaymış gibi davranın ve kolektif bir hayat sürdürün» çağrısında görülmektedir. «Kolektif hayat»ın gerçekleştirilmesinde kullanılan araçlar, halka zorla kabul ettirilen örgütlenme biçimleri kitlelerin ideolojik bakımdan daha yoğun bir şekilde

işlenmesi ve örgütlenme biçimlerinin yığınlar üzerinde uygulanan idarî ve askerî baskılarla uygulamaya sokulmasıydı. Bu şekilde gerçekleştirilen kollektif hayat denen şey, yarı-kışla hayatı yaşayan, iradesiz vidalar olarak hizmet etmekle ve yöneticilerin buyruklarına uymakla yükümlü emekçiler üzerindeki ekonomi-dışı baskılar sistemidir. Mao Çe-tung'un sınıfsız topluma geçişteki en iyi örgütlenme biçimi olarak kabul ettiği halk komünleri, başından beri, kitleleri, her şeyden vazgeçmeye ve emeklerinin ürünlerini itirazsız bir şekilde devletin hizmetine vermeye razı edecek ekonomi-dışı bir baskı aracı olmuştur.

Mao'cu komünler ekonomik örgütlenme biçimleri olarak, toplumsal mülkiyeti değil grup mülkiyetini temsil etmektedir. Mao Çe-tung'un toplumun ekonomik örgütlenmesinin ideal biçimi ile ilgili görüşlerinin kaynağını marksizmde değil de, örneğin Proudhon'unkiler gibi anarşist kavramlarda aramak gerekir. Birlik içinde, kopuksuz, gelişmiş ekonomik ilişkilere sahip ve organları arasındaki uzmanlaşma ve işbirliği sağlanmış olan bir ekonomi yaratmak yerine, Mao Çe-tung, sınıfsız toplum sistemi olarak birbirinden tecrit edilmiş ekonomi birimlerini övüyor ve Çin'in yarı-tabii ekonomisini idealleştiriyordu. Bu birimlerin her biri, öncelikle diğer birimlerle işbirliğini hesaba katmadan, bütün ihtiyaçlarını kendisi temin etmeliydi. İkinci olarak da, devletten hiç bir yardım görmeden, devletin birikim fonlarına kaynak yaratmakla yükümlü olmalıydı.

Bu görüşler Mao Çe-Tung tarafından daha sonraki yıllarda formüle edilen «Kendi gücünüze dayanın» ilkesinde ifade edildiler. Bu ilke, Çin'deki ekonomik gelişme için, ekonomi birimlerinin ve kombinaların kendi kendilerine yeterli olmalarını öne sürüyordu. Bu ilkenin uygulanışına örnek olarak petrol bölgesi Daking ve üretim birliği Dazai gösteriliyordu. Kuzeydoğu Çin'deki bir petrol çıkarma alanı olan

Daking'te yaşayan 80 bin aile, köylerde ve yerleşme yerlerinde oturmaktadır. Böylece erkeklerin petrol işletmelerinde çalışması, kadınların ise çevredeki tarlalarda çalışmaları sağlanmak istenmiştir. Çin basınının yıllardır övdüğü «Daking ruhu», düşük tüketim düzeyleri ve baraka ve kulübelerde sürdürülen yoksul hayat şartları, herkesin gıda maddelerini kendisinin sağlaması ve devlet yardımından «kendi isteğiyle» vazgeçmesinden başka bir şey değildir. «Dazai ruhu» da bir farkla bunun aynısıdır. Bu fark da, Dazai'nin bir büyük sanayi işletmesi değil de, 83 köylü çiftliğinden meydana gelen küçük bir tarımsal birim olmasıdır. Dazai sakinlerinin başarıları olarak, bunların yalnızca, tohum gıda, yem, gübre ve inşaat madde ve malzemelerini değil, ayrıca kağıt ve mürekkebi bile dışardan temin etmek ihtiyacını duymadıkları söylenmektedir. Dazai'de şu ilke geçerlidir: Mahsulün büyük kısmı devlete verilmeli, kalanı ise ekonominin ihtiyaçlarına ve beslenme ihtiyaçlarına harcanmalıdır. Dazai üretim birliği üyelerinin sloganlarının bir tanesi şöyledir: «Üç şeyi birden istemeyin» (tahıl, para ve malzeme).

«Kendi gücüne dayanmak» ilkesi, bölgelerin, kömünlerin ve üretim kolektiflerinin birbirinden tecrit olmuş olmasının Çin ekonomisi için bir zarar değil de, büyük bir yarar olduğu tezinin «gerekçesi» olarak kullanılmaktadır. Mao'cular bu ilkeyi aynı zamanda, Çin'i ekonomik bakımdan diğer sosyalist ülkelerden ayrı tutma politikalarını savunurken de öne sürmektedirler. Bu çizgi dünya sosyalist sistemindeki uluslararası işbölümünün objektif gereklerine ters düşmektedir ve sosyalist ülkelerin ekonomik birliğinin yıkılmasına yönelmiştir.

Toplumsal mülkiyet yerine, grup mülkiyeti; işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma ilişkileri yerine ekonomik bakımdan içe kapanma üzerinde durulması, Mao Çe-tung'un, ekonominin işleyiş ve gelişme ka-

nunları hakkındaki görüşlerinde de kendini elbette gösterecekti. Mao Çe-tung, mal-para ilişkilerini sosyalizme yabancı ilişkiler olarak görmektedir. Böyle bir tavrın, ekonominin sıkı bir şekilde merkezileştirilmesine ve geniş çapta planlanmasına yol açacağı sanılabilir. Oysa Mao Çe-tung, ekonominin, planlı ve oranlı bir gelişmenin objektif kanunları temeli üzerinde yönlendirilmesini de reddetmektedir.

Mao Çe-tung 1957'de, Yüksek Devlet Konferansında yaptığı konuşmada, tek elden planlanması gereken konuların alanını tahıl ile sınırlıyordu. Diğer sanayi ve tarım ürünlerinin üretilmesinin, «mahalli toplumsal örgütler ya da doğrudan kitleler tarafından» belirleneceğini söylüyordu. Bunda şaşılacak bir şey yoktur, çünkü ekonomik birimlerin ekonomik bakımdan birbirinden kopukluğunun idealleştirilmesi, mantikî olarak, toplumsal üretimin merkezileştirilmesinin ve bunun tek bir plan tarafından yönlendirilmesinin reddine götürür. İlginç olan şudur: Mao Çe-Tung, ekonomik birimlerin birbirlerinden kopuk durumda olmasının, zorunlu olarak, üretimde anarşiye ve değer kanununun kendiliğinden yürürlüğe girmesine yol açacağını görememektedir. Halbuki sosyalist ekonominin planlı bir şekilde yönlendirilebilmesi için, bu kanunun objektif gereklerinin bilinçli bir şekilde ele alınması vazgeçilmez bir ön şarttır. Mao Çe-tung sosyalist üretimi, temelde, içinde hiç bir objektif düzenleyici faktörün olmadığı bir kendiliğindenlikler (spontanite) âlemi olarak görmektedir.

Mao Çe-tung'un görüşüne göre, sosyalist üretimin tâbi olduğu tek «kanun» «dalgalı» gelişme kanunudur. Buna göre toplumsal üretim, kendiliğinden «denge hali »ile «dengesizlik hali» arasında gidip gelmektedir; med ve cezir, ilerleme ve gerileme birbirini izlemektedir. Bu hiç bir zaman değiştirilemez. Sürekli, kesintisiz bir gelişme sürecine erişmek mümkün değildir. Subjektif faktörler ise, sadece ekonomi-

nin kendiliğinden ilerlemesini hızlandırabilir ve zamanı geldiğinde mutlaka yer alan kendiliğinden gerilemeyi azaltabilirler. Mao Çe-tung'a göre, sosyalist üretimin planlanması ve bilinçli bir şekilde yönlendirilmesi ancak bu sınırlar içinde mümkündür.

Mao Çe-tung'un görüşüne göre, ilerlemeyi hızlandıracak ve gerilemeyi azaltacak araçlara, emekçilerin kişisel maddî çıkarları dahil değildir. Çalışma, ancak ideolojik etkilme ve idarî baskı ile teşvik edilebilir. Emek ürünleri en yüksek bir birikimin sağlanacağı biçimde dağıtılmalı, kişisel tüketim en alt düzeyde tutulmalı ve emekçilerin huzuru eşitlikçi ilkelerle sağlanmalıdır.

Görüyoruz ki, Mao Çe-tung sosyalist üretim ilişkileri ve bunların gelişmesi konularında —sosyalist üretim tarzında üretici güçlerin yeri ve özü ve bunların geliştirilmesinin önemi konularında olduğu kadar— Marksçılık-Lenincilikten uzaktır. Marksçı kavramların eklektik bir şekilde karıştırılması ve bunların özünün saptırılması ile burada da karşılaşmaktayız.

3. «Büyük Hamle»nin İflası ve Bunun Sonuçları

Mao Çe-tung'un ekonomik görüşlerinin uygulanması, birinci beş yıllık planın «eski çerçeve»sinin yıkılması ile başladı. Mao Çe-tung beş yıllık planın ilk yıllarında erişilen hamleyi hızlandırmaya karar vermişti. Bu yüzden yatırım ve sanayi üretimi alanlarında 1956 yılı için konmuş olan plan hedeflerini son derece genişletti. Yatırım görevleri 1956'da % 65 yükseltildi. Buna paralel olarak köy ekonomisinin kooperatifleştirilme hızı da son derece artırıldı. 1955'de bütün Çin'de köy ekonomisinin ancak % 15'i kooperatifleştirilmişti. 1956 sonunda ise kooperatif sektörü bütün köy ekonomisinin % 90'ını kapsıyordu. Ta-

rımın ve el zanaatlarının en büyük kısmının kooperatifleştirilmesi ve özel sanayi ve ticaret işletmelerinin devlet-özel işletmelere dönüştürülmesi, birkaç ay içinde tamamlanmıştı.

Fakat pratikte bir devlet kapitalizmi sektöründen başka bir şey olmayan devlet-özel işletmeleri, üretim araçlarının toplumsal, sosyalist mülkiyetinin bir biçimi olarak görmek için ortada hiç bir neden yoktu. Hızla yürürlüğe sokulmuş olan, tarım ve el zanaatları alanındaki hemen hemen bütün üretimi kapsayan kooperatif sektöründe, sosyalist üretim ilişkilerinin gelişmesini ve pekişmesini sağlamak için, öncelikle ekonomideki yönetimin kollektif biçimlerine uygun bir maddî temelin yaratılması gerekiyordu. Tarımsal emeğin makineleşme düzeyinin son derece düşük olması yüzünden, tarımın teknik donanımının ön şartlarını yaratmak imkânsızdı.

Mao Tse-tung herhalde, 1955 yılındaki iyi hava şartlarının sonraki yıllarda da devam edeceğini, kollektif ekonomilerin iyi hasatlarla az ya da çok yerleşeceğini hesaplıyordu. Böylece köylüleri kendi amaçları için kazanacaktı. Fakat bu hesap tutmadı. Birinci beş yıllık planın son yılları, 1956 ve 1957, çok kötü hasat yılları oldu. Köylülerin büyük bir kısmının geliri, kooperatiflere girmeden önceki gelirlerini aşacağı yerde bunun da altına düşmüştü. Kooperatiflerdeki durum daha da karıştı.

Sanayi üretimini artırma deneyi de aynı şekilde tutmadı. Son derece fazla sayıda yeni inşaata dağıtılmış olan yatırımlar, genellikle işe yaramaz bir şekilde duruyordu. Hammadde yeterli değildi. Ekonomide ciddi oransızlıklar ortaya çıktı. Şehir nüfusunun günlük ihtiyaçlarını karşılamada ve gerekli bazı maddelerle gıda maddelerinin sağlanmasında zorluklarla karşılaşılıyordu. Bu durum ise hoşnutsuzluk doğmasına yolaçtı. Ülkenin bazı bölgelerinde işçi ve memur grevleri başgösterdi.

Sonraki olayların gösterdiği gibi, «Büyük Hamle»nin bir çeşit provası olan bu deney, böylece üzücü bir şekilde son buldu. Bu şartlar altında derhal 1953' de getirilmiş olan genel çizgiye dönmek ve sosyalist üretime dayanarak, köylülerin tarımsal üretimin gelişmesindeki maddi çıkarları artırılarak, kooperatiflere yapılan devlet yardımı yükseltilerek, tarımdaki durumu düzeltmek çok daha akıllıca bir iş olurdu.

Kısıtlı da olsa, bunun için gerekli imkanlar mevcuttu. Brüt sanayi üretiminin ortalama yıllık büyüme oranı, beş yıllık plan süresince (planda % 9,9 öngörülmesine rağmen) % 12,8'di. Çin Halk Cumhuriyeti, büyük sanayinin gelişmesine öncelik tanımaya devam etmekle ve el zanaatları düzeyindeki üretimi, basit tarım aletleri ve ihtiyaç maddeleri yapımı ile tamir işlerinde ve hizmet sektöründe sınırlandırmakla, ülkenin sanayi kapasitesini oldukça yüksek bir hızla artırabilir ve tarıma, artan ölçüde teknik ve alet sokmayı başarabilirdi. ÇKP 8. Kongresinin, ikinci beş yıllık planla (1958-62) ilgili önerileri bunu öngörüyordu. Bu önerilere göre, 1962'ye kadar sanayi üretimi iki katına çıkarılacak, tarımsal üretim ise 1957 plan hedeflerinin % 35 üstünde olacaktır.(16)

Fakat iktidar talebi, Mao Çe-tung'u Parti Kongresi'nin gerçekçi hedeflerini bir kenara atmaya zorladı. 1956'daki başarısız deneyden gerekli dersleri çıkarmadan, daha da hızlandırılmış bir ekonomik gelişme programı önerdi. Bu program, ÇKP Merkez Komitesi'nin Eylül 1957'deki 3. Oturumu tarafından onaylandı ve ÇKP 8. Kongresi'nin Mayıs 1958'deki ikinci birleşiminde partinin yeni genel çizgisi olarak kabul edildi. Mao Çe-tung tarafından önerilen yeni çizginin —«üç kızıl ışık», »halk komünleri» ve «Büyük Hamle» çizgisinin— uygulanmasına pratikte 1958'de başlandı.

(16) Halkın Elkitabı 1957, Pekin, s. 41, çince.

Bu çizgi parti içinde gönülden desteklenmiş değildir. Gerçekçi bir ekonomik politikanın temsilcileri buna karşı çıktılar. Mao Çe-tung ve takipçileri bunlarla mücadelede zorbaca tedbirlere başvurdular. Mao Çe-tung, daha 1955’de, tarımdaki kooperatifleşmenin hızlandırılmasına karşı çıkanları «korkaklık» ile suçlamıştı.

Yeni çizginin uygulanması, bütün hasımları saf dışı edecek politik bir kampanya ile birlikte başlatıldı. «Burjuva hukuku ve burjuva usulü dağıtım» üzerine tartışmalar sürecinde, emeğe göre ücret ilkesinde ısrar edenler, «burjuva yozlaşmasının» temsilcileri olmakla suçlandılar. Bunun yerine eşitlikçilik ilkesi geçirildi. Çin’in her an seferberlik durumuna geçmeye hazır olması gerektiği gerekçesiyle, halk, kaçınılmaz güçlülere alışmaya çağrıldı. Hindistan sınırındaki silahlı çatışmalar milliyetçi bir «şahlanış» hareketine geçirmek için kullanıldı.

«Halk komünleri» böyle bir ortamda kuruldu. Mao Çe-tung bunlarla, Çin halkını doğrudan sınıfsız topluma geçirmek istiyordu. «Halk komünleri», bir ya da birkaç köydeki bütün kooperatiflerin birleştirilmesiyle kurulmuştu ve 25 bin ile 100 bin arasında insanın yaşadığı alanları kapsıyordu. 700 binden fazla kooperatifin on binlerce «halk komünü»ne dönüştürülmesi, Mao Tse-tung’un takipçilerine göre, devlete, «işgücü ve üretim araçlarını daha planlı bir şekilde dağıtmak ve yerleştirmek»(17) imkânını verecekti. Mahallî iktidar organları «halk komünleri»nin yönetimi ile birleştirildi ve bunlar mülkiyet, çalışma ve köylülerin emek ürünleri üzerinde söz sahibi olma hakkını aldılar. Her emekçinin çalışması ve boş zamanı son derece sıkı idarî denetim altına sokuldu. Köylüler bundan başka, 1957’de aile gelirlerinin % 27’sini sağlı-

(17) Çin Halk Cumhuriyeti Yasaları, cilt, 3. s. 24, çince.

yan bahçe topraklarını da ellerinden çıkarmak zorunda kaldılar.

Kırsal nüfusun hayat standardı böylece hissedilir ölçüde düştü. Komünlerin kollektif ekonomisine geçmiş olan tarlalarda ve küçük işyerlerinde çalışma, üyelere son derece az bir gelir getiriyordu. Çünkü hem ekonominin gelişme düzeyi düşüktü, hem de komün yöneticileri en çok birikimi yapmakla yükümlüydüler. Devletin ve «halk komünleri»nin sağladığı birikim, 1958'de net tarımsal üretimin % 30'u kadardı. 1953-57 arasındaki ortalama duruma göre bu miktar iki misli artmıştı. Bu, emekçilerin kişisel tüketim için paylarına düşen kısmın azaltılmasıyla gerçekleşmişti. Bu tüketim payları ise komünlerde, eşitlik ilkesine göre dağıtılıyordu.

Köylüler tarımın gelişmesinde kişisel maddi çıkarlar bulma imkânını yitirmişlerdi. Komünlerdeki kışla rejimi ve idarî denetim tarımda beklenen gelişmeyi sağlamıyordu. Bundan başka, tarımsal üretimden önemli ölçüde işgücü çekilmişti. Milyonlarca köylü, komünlerle aynı zamanda kurulan «çalışma orduları»na katılmak ve komünler ile sanayi işletmeleri arasında yapılan anlaşmalara göre sanayi ve inşaat işlerinde çalışmak üzere tarım işlerinden ayrılıyordu. Tarımsal üretim derhal düştü. 1958'de iyi hava şartları durumu biraz düzeltti. Fakat 1959 ve 1960'daki kötü hasat yılları, tarımın son derece kötü bir durumda olduğunu ve köyleri açlık tehlikesinin tehdit ettiğini gösterdi. Nüfusun hızla artmasıyla daha da hissedilir hale gelen büyük gıda maddesi eksikliği, Çin Halk Cumhuriyeti hükümetini, tahıl ithalatını alışkanlık haline getirmek zorunda bıraktı.(18)

- (18) Yabancıların gözlemlerine göre Çin Halk Cumhuriyeti 6 Milyon tona kadar tahıl ithal etmeye başlamıştır, böylece besin maddeleri oranını kişi başına günde 1900-2000 kaloriye çıkarmıştır. Ortalama asgari miktar 2300 kalordir).

Mao Çe-tung'un hesabına göre, «Büyük Hamle», tarımda bir silkinmeye, sanayi üretiminde ise görülmemiş bir büyümeye yol açacaktı. Bu büyüme özel biçimdeki bir «sanayileşme» ile elde edilecekti. Bu özel «sanayileşme»nin özü, birinci beş yıllık planda izlenen büyük sanayinin öncelikle gelişmesi çizgisinin terkedilip, onun yerine «İki Ayağını Kullanarak Yürümek» çizgisinin benimsenmesiydi. Bu, el zanaatları temeline dayalı üretime, büyük sanayi ile aynı önemin verilmesi ile yapıldı. Gerçekte ise, el zanaatları temeline dayalı üretim, sanayi üretiminin temel kaynağı olarak görülüyordu. Bu kaynağı daha da genişletmek için «Büyük Hamle» yıllarında (1958-60) teknik bakımdan zayıf, son derece basit donanımlı, küçük ve orta büyüklükte 7,5 milyon işletme kuruldu. Bu işletmelerde, sanayi işçilerinin bilgi ve becerilerine sahip olmayan milyonlarca köylü ve şehirli çalışıyordu.

Bu yolla inanılmaz şekilde şişirilmiş olan el zanaatlarına dayalı üretime, ihtiyaç maddelerinin üretilmesi ile tamir ve bakım işlerinin yapılmasının yanı sıra, büyük ölçüde de, ağır sanayinin kömür çıkarma, maden eritme, ekonominin bütün dalları için makine ve aksam imal etme gibi görevleri de veriliyordu. Maocuların daha sonra «muhafazakâr» bulacakları ve yeterli ölçüde üretim araçlarının üretimine yönelmemiş sayacakları 1958 yılı planına göre, el zanaatları sanayisi, bir milyon tondan fazla ham demir, iki yüz bin ton çelik, on sekiz bin tezgah, yirmi bir binden fazla elektrik motoru ve sekizbin üçyüz adet değişik tipte motor imal etmek zorundaydı.(19)

Mao Çe-tung'un takipçileri Çin halkına, Çin'de küçük ve orta büyüklükteki işletmelerden oluşan geniş bir ağın en kısa zamanda kurulmasının «zorunlu

(19) Bak; Xiao Qun: Metalurji ve Makinaların Gelişmesi, Pekin 1958, s. 13/14, çince.

olarak önce, ülkenin sanayileşmesinin, sonra da tarımın makineleşmesinin hızlanmasına yol açacağı» nı(20) söylüyorlardı. Herhalde üretimin el zanaatları temelinde gelişmesiyle güvence altına alınacak olan bu hız, fantastik sayılarda ifadesini buluyordu: Sanayi üretimi beş yıl içinde (1958-62) altı buçuk katına çıkarılacaktı!

Fakat çok kısa zamanda bu hesapların tutmadığı görüldü. El zanaatları temeli üzerinde kurulan yeni işletmelerin düzeylerinin son derece düşük olması, birçok eski işletmenin alışık olmadıkları yeni ürünleri üretilmek için değişikliğe uğratılması, işçilerin, sahip oldukları iş yeteneklerini kullanma imkânı bulamamaları, işçilerle üretime yeni girmiş kalifiye olmayan işçiler arasındaki farkların kaldırılması, üretimin ve sanayinin el zanaatları tarafından desteklenmesi ile; işletmelerin yönetiminin, koopertiflerden mahalli devlet işletmelerine ve «halk komünleri»ne dönüştürülmesi çok aceleye getirilmiş olması yüzünden, tamamen dağılması, bütün bunlar acıklı sonuçlar doğurdu. Temel ihtiyaç maddelerinin üretimi hızla düştü. Birçok işletmenin değişikliğe uğratılmasıyla üretilen üretim araçlarının işe yaramaz olduğu görüldü. Büyük paralar ve maddî araçlar ve milyonlarca insanın emeği tamamen israf edildi. Sadece ham demir ve düşük kaliteli çelik üreten, el zanaatları temelinde dayalı metalürji, Çin Halk Cumhuriyetini dört milyar yuandan fazla zarara soktu. «Büyük Hamle» döneminde kurulmuş olan el zanaatları temelinde dayalı işletmelerin büyük çoğunluğu, sonradan zararına çalıştıkları ve düşük kaliteli ürünler ürettikleri için kapatılmak zorunda kaldı. Bunların ancak küçük bir kısmı sonraları, yeniden düzenlenerek üretime devam edebildi.

(20) ÇKP VIII. Parti Kongresi 2. Oturumu, Çin Halk Cumhuriyeti Yasaları, cilt, 7. s. 28.

El zanaatları temeline dayanılarak girişilen «sanayileşme», tarım için de bir darbe oldu. Çünkü bu «sanayileşme» önce, tarımdan büyük sayıda işgücünü çekmişti (çalışabilir köy nüfusunun dörtte biri ile yarısı kadar), sonra da, sulama tesislerinin yapımını engellemişti. Birinci beş yıllık plan yıllarında devlet büyük sulama tesislerinin yapımı için uygun araçlar sağlamıştı. Fakat 1958 yılında, Çin tarımı için çok önemli olan bu alanda, el zanaatkârlığına geçiş başlatıldı. Burada da, köylülerin kendi güçleriyle ve sadece mahallî araçların yardımıyla yapmaları gereken küçük tesisler politikası seçildi. **Renmin Ribao** gazetesi 1 Şubat 1958'de sulama tesisleri inşaatındaki kitle hareketine 100 milyon insanın katıldığını yazıyordu. Çin basınının açıklamalarına göre sulanabilen alanlar 1958 yılında 32 milyon hektar genişletilmişti (1950-55 arasında bu miktar yılda ortalama 1,5 milyon hektar dolaylarındaydı). Sulanabilen alanlar 1962 sonunda bütün ekilebilir toprakların % 62'sini bulmuştu.(21)

Fakat Çin basını 1963'de, bütün ekilebilir toprakların ancak üçte birinin sulanabildiğini ve bu arada sulama tesislerinin büyük kısmının ya hiç çalışmadığını ya da çok kötü çalıştığını bildiriyordu.(22) Bunun anlamı, «Büyük Hamle» döneminde yapılmış olan sulama tesislerinin, tıpkı bu yıllarda kurulmuş olan el zanaatlarına dayalı işletmeler gibi, elverişsiz çıkmış olmasıydı.

Böylece maceracı «üç kızıl ışık» çizgisinin uygulanması, Çin ekonomisine büyük zararlar vermiş ve bu ekonominin sarsıntıya uğramasına yol açmıştı. «Halk komünleri» üretimin gelişmesine engel teşkil etmişler ve «Büyük Hamle», üretimi artıracığı yerde düşürmüştü. 1959/60'da, kömür, demir ve çelik

(21) Bak; Büyük Bir Onyıl, Pekin 1960, çince.

(22) Bak: Renmin Ribao, 30 Kasım 1963, çince.

üretiminin artmış olması, sadece görünüşte bir artıştı, çünkü bu üretimin küçük işletmelerde üretilen büyük kısmı işe yaramaz kalitedeydi. Çeşitli sanayi ürünlerinin üretimi 1961 ve 1962 yıllarında % 20 ile % 50 arasında bir düşüş gösterdi. Yeni çizgi, üretici güçlerin gelişmesini hızlandıracak yerde ülkenin sanayileşmesini büyük ölçüde engelledi. Bu çizgi tarıma indirilmiş büyük bir darbe oldu ve temel üretici güç olan işçilerin ve çalışan köylülerin maddi durumlarını ve çalışma yeteneklerini kötüleştirdi.

Çin ekonomisinin içine düştüğü güç durum, Mao Çe-tung'u yeni ekonomik çizgisinde bazı düzeltmeler yapmak zorunda bıraktı. Daha 1959'da «Büyük Hamle» bütün hızıyla yürürlükteyken, ÇKP Merkez Komitesi 8. Oturumu, kendini, o yılın plan hedeflerini düşürmek zorunda hissetmişti. (Tahıl 525 milyon tondan 275 milyon tona, çelikte 18 milyon tondan 12 milyon tona düşülmüştü). Oturum, komünlerdeki üretim birliklerinin (bunlar eski kooperatifler büyüklüğündeydi) özerkliğinin artırılmasını ve yeniden, emeğe göre ücretlendirmeye geçilmesini tavsiye etmişti. ÇKP Merkez Komitesinin 9. ve 10. Oturumlarının kararları çok daha kesin idi. Bu kararlar geçici bir çizgi, «Düzenlemeye ağırlık verilerek, mevcut düzeyi düzenleme, pekiştirme, tamamlama ve yükseltme» çizgisi öngörüordu.(23)

Bu çizgi, özellikle ekonomik gelişmede sanayiye öncelik tanınmasından vazgeçilerek, bütün çabaların tarımda yoğunlaştırılmasına yönelmişti. El zanaatları temeline dayalı yüksek fırınlar ve aynı tipteki diğer küçük işletmeler dağıtıldı ve yenilerinin yapımı durduruldu. Kalan işletmelere de öncelikle tarıma yardımcı olma ve temel ihtiyaç maddeleri üretme görevi verildi.

(23) Bak: Ulusal Halk Kongresi'nin 3. Oturumu. Çin Halk Cumhuriyeti Yasaları cilt, 13. s. 7-18.

Üretimin, «Büyük Hamle» döneminde düşmesi güç bir mali durum yarattı. Devlet bütçesinin gelirleri, hem eski borçları ödemek, hem de tahıl ve suni gübre ithalatı yanısıra, başka ülkelerden büyük çapta sanayi tesisleri satın almakta yetersiz kalıyordu. ÇKP'nin Mao'cu yönetiminin takındığı büyük devlet şovenizmi tavrı mali yetersizlikleri daha da artırıyordu. Bu tavır Çin ile SSCB ve diğer sosyalist ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin kötüleşmesine yol açmış ve böylece Çin'in bu ülkelerden eskiden aldığı büyük yardımlardan yararlanma imkanını ortadan kaldırmıştı. ÇKP yönetimi bundan başka, kendi hegemonyacı çabaları yüzünden, ülkeye hiç de hazır olmadığı bir yükü, nükleer silahlanma harcamaları yükünü yükledi. Bütün bunlar, silah sanayii kesimi dışındaki büyük sanayi yatırımlarının büyük ölçüde kısılmasına yol açtı.

Yatırımlar, sanayinin geliştirilmesine yönlendirilmediği gibi, tarımda da fazla bir artış göstermedi. Mao Çe-tung ve takipçileri bu sırada, maddî çıkarlar ilkesinin bir ölçüde yeniden yürürlüğe konmasına, eşitlikçilikten vazgeçilerek emeğe göre ücret ödenmesine ve mal-para ilişkilerinin yeniden canlandırılmasına dönüşe katlanmak zorunda kaldılar. Komünlerin kapsamı küçültüldü, sayıları 1958'de 25 bin, 1965'de 73 bine çıktı. Komünler mahallî iktidar organları görevlerini üstlendiler; devlet üretim planlarını, tarımsal ürünlerden devlete verilecek miktarı ve köylülerin alacağı payı bu organlar vasıtasıyla belirliyordu. Fakat kırsal alanlardaki temel üretim birimleri, gene, büyüklükleri açısından birinci beş yıllık plan dönemindeki kooperatiflere yakın olan üretim birlikleriydi. Bunlar genel olarak 20-40 köylü ailesinden meydana geliyordu. Köylülere bahçeleri geri verildi ve ev ekonomilerinde ürettikleri ürünleri, köylü pazarlarında satma imkânı onlara yeniden tanındı.

Bu tedbirler Çin'in ekonomik durumunun nisbe-

ten sağlamlaşmasına yol açtı. Bunların uygulanması Çin yöneticilerinin, geręekęi bir ekonomi politikası izlemek zorunda olduğuna parti ve devlet görevlilerinin ikna edilerek boyun eğmeleri sonucunu doğurdu. Bunlar «Büyük Hamle» yıllarında dağılmış olan ekonomiyi yeniden kurmaya ve sanayinin yönetimini mkemelleştirerek ekonominin planlı gelişmeye dönebilmesini yeniden sağlamaya çalışıyorlardı. Devlet Ekonomi Komitesinin 1965 yılında toplanan bir konferansında, Liu şao-şi tarafından hazırlanan, sanayi yönetimini düzeltmede gerekli ekonomik tedbirlerle ilgili teklifler tartışıldı. 1964 ve 65 yıllarında Çin basınında, sanayi işletmeleri, ve tek tek sanayi dalları arasında sıkı bir koordinasyonun gerektiğini ve uzmanlaşma ve işbirliğinin tek bir devlet planı erevesi içinde geliştirilmesinin zorunlu olduğu hakkında makaleler çıkıyordu.

Mao e-tung bu çizgiden, hele bunu parti içinde savunan glerden hiç de hoşnut değildi. Mao'cular, ekonomik organlarda parti örgütlerinin denetimini sağlamak amacıyla özel olarak kurulmuş olan politik bürolardaki ordu temsilcilerinin sayısını artıarak durumlarını glendiriyorlardı. Ekonominin planlı yönetilmesini öneren yazılara, basında «ereveleri aşalım» ve «yeni hamleler» çağrılarıyla cevap veriyorlardı. Mao'cular böylece geręekęi bir ekonomi politikasından yana olanlara karşı kesin saldırıya hazırlanıyorlardı. Bu saldırı 1966 yılında, «büyük proleter kültür devrimi» adı altında uygulandı.

Maocu diktatrluğn bilinçli ve bilinçsiz hasımlarına karşı yürütülen politik kampanya, bu kez görülmemiş boyutlara erişti. Geçmişin acı derslerini hatırlatmayı ve ekonomide rasyonel yöntemlerin uygulanmasını istemeyi göze alan herkes, sınıf düşmanı, revizyonist ve emperyalizmin uşağı ilan edildi. Mao'cular işe, Mao e-tung'un çizgisini kabul etmeyen ya da öyle olduğu sanılan bütün parti ve dev-

let görevlilerinin aşağılanması ile başladılar. Bunu, görevlilerin işlerinden uzaklaştırılması ve çoğu durumda olduğu gibi fizik olarak yok edilmesi izledi.

Mao Çe-tung'un takipçileri bu arada gençliğin politik hamlığına dayanıyorlardı. Gençlere Mao Çe-tung'a körü körüne sadık olmalarını öğütlüyor ve «Hongvaybing» («Kızıl Muhafızlar») ve «Zaofan» («Asiler») örgütlerini kuruyorlardı, bu Maocu örgütleri, parti örgütlerinin ve diğer toplumsal kurumların parçalanmasında kullanıyorlardı.

Savaş psikozu şeklindeki şovenist bir ortamın yaygınlaştırılmasıyla yürütülen bu politik kampanya, Mao Çe-tung ve takipçilerine, ÇKP Merkez Komitesi'nin Ağustos 1966'daki 11. Oturumunda sözü edilen «Hamle»ye hazırlanabilme imkânını verdi. Bu hazırlık, emekçilerin hayat standartlarına, «ekonomizm»e ve «burjuva» kabul edilen maddi çıkarlar ilkesine karşı mücadele sloganlarıyla 1966 sonlarında gittikçe yoğunlaştırılan yeni saldırılarla başladı.

Köylülerin sömürülmesi yeniden arttı. Üretim birlikleri devlete verdikleri ürün miktarlarını arttırmak ve üyelerin kişisel tüketimlerini azaltmakla görevlendirildiler. Şehirlerde yaşayanların ortalama yıllık tüketiminden oldukça düşük olan köylülerin yıllık ortalama tüketimleri, 1966'da tahılda kişi başına 200 kiloya (1957'de 229 kilo), yemeklik yağda 900 grama (1957'de 1,25 kilo) düşürüldü. Bu ve benzeri gıda maddelerinin, kırsal alanlardaki tüketimi sonraki yıllarda daha da azaldı. Üretim birliklerinde kişisel tüketime ayrılan fonlar azaltıldı ve bu fonların büyük kısmı (% 70-80'i) eşitlikçilik ilkesine göre, yani «garanti edilmiş ölçüler»e göre dağıtılmaya başlandı. Bu arada birçok köylü, Çin işçisinin ortalama gelirinin ancak üçte biri kadar olan düşük geliri ile, bu az miktardaki gıda maddelerini bile satın alamaz hale geldi.

Şehirlerdeki emekçilerin durumu da aynı şekilde kötüleşti. Konut ve sosyal tesis inşaatı sınırlandı, Çin' in birçok bölgesinde ise durduruldu. «Düşük ve rasyonel ücretler» politikası tam anlamıyla yürürlüğe girmişti. 1960 yılında işletmelerde kısmen yeniden uygulamaya sokulmuş olan prim ödeme sistemi kaldırıldı. Böylece işçilerin ve teknik personelin brüt ücretleri % 10-15 oranında azalmış oluyordu. Piringteki ve diğer gıda maddelerindeki fiyat artışları yüzünden, gerçek ücretlerdeki düşüş daha da fazlaydı. Vesikaya bağlanan malların sayısı hızla artıyordu (örneğin 1968'de sabun bile ancak vesikayla alınabiliyordu). 1968'de, o zamana kadar devlet tarafından finanse edilen eğitim ve sağlık hizmetlerinin, finansmanının işletmelere, belediyelere ve komünlere devredilmesi için bir kampanya açıldı. Böylece halka yeni yükler yüklenmiş oluyordu.

Emekçilerin hayat standartlarına karşı girişilen bu saldırılar, bu kez 1958-60 arasındakinden daha aktif bir emekçi muhalefeti ile karşılaştı. İşçi ve memurlar hayat standartlarının düşürülmesine kitle grevleri ile cevap verdiler.

Çin'in birçok bölgesinde köylüler tahıl depolarını yağmalayıp, toplumsal fonları kendi aralarında paylaştılar. Mahallî gazetelerdeki sayısız haberler, bu eylemlerin kitle hareketi haline geldiğini göstermekteydi. Tarım ve orman ekonomisi merkezî kurumlarının «devrimci örgütleri» kesinlikle göz yumulmayacak görevleri şöyle tesbit ediyorlardı: «Tohumların, yemlerin, toplumsal birikim fonlarının ve komünal fonların paylaşılmasına hiç bir zaman izin verilemez. Tohum, yem, yedek tahıl, şeklindeki toplumsal fonlardan, komünal fonlardan ve üretim fonlarından alınmış olan her şey geri verilmelidir...»(24) Kırsal nüfus tarımsal çalışmayı sabote etmeye başlamış ve

Mao'cular köylere düzenli birlikler göndermek zorunda kalmışlardı.

Mao Çe-tung ve takipçileri kitlelerin protestosunu silah zoruyla bastırmaktan çekinmiyorlardı. İç politikalarının uygulanmasını güvence altına alabilmek için, genel olarak orduya dayanıyorlardı. İşletme ve kurumların «devrimcileştirilmesi»nden sonra, yani işçilerin ve memurların davranışları üzerinde politik bir kontrol kuracak olan politik bürolardan meydana gelen bir sistemin kurulmasından sonra, bu kontrol görevleri doğrudan orduya devredildi. Mao'cular, kışla düzeninin yaygınlaştırılmasıyla, askerlerin işletmelere gönderilmesi ve hoşnutsuz emekçilere karşı ordu tarafından kontrol edilen Mao'cu kitle örgütlerinin kullanılmasıyla, toplumsal üretimdeki düzensizliği giderebileceklerini umuyorlardı. Fakat bu hesap da tutmadı. «Kültür devrimi» kendiliğinden gelmeciliği ve anarşiyi doğurdu, işyerlerinde düşman grupların karşılıklı çatışmalarına yol açtı. İnsanların üretimden ayrılıp sadece politik eylemlerle uğraşmasına ve üretimin zayıflamasına neden oldu. Bütün bunlar Çin ekonomisinin durumunu etkiledi. Mao'cular silah üretimini ve bir ölçüde kimya ve petrol sanayini «Kültür Devrimi»nin etkisinden uzak tutmayı başarmışlardı ama, makine imalatı ve metalurji dahil diğer endüstri dallarındaki yıkıcı etki kendini kuvvetle duyurmuştu. 1966'da 13 milyon ton olan çelik üretimi, 1969'da 12 milyona düşmüştü. Kömür üretiminde aynı dönemde, 245 milyon tondan 210 milyona düşülmüştü. Kömür darlığı elektrik üretimini de etkilemişti. 1966'da 70 milyar kilowatt/saat olan elektrik enerjisi üretimi, 1969'da ancak 60 milyar kw/saat idi. Vuhan, Kunming, Jinan Çongjing ve diğer şehirlerde, halka ve fabrikalara elektrik verilmesi düzenli şekilde yürütüleliyordu. 1968 başında Pekin'de ve diğer sanayi merkezlerinde üretim düzeyi, 1966'dakinin ancak % 40-50'si kadardı.

Sanayi işletmelerindeki normal çalışma düzeninin bozulması, ulaştırma alanının düzensizliği yüzünden daha da artıyordu. Mao'cu örgütlerin üyelerinin bir bölgeden diğerine taşınması (yalnızca 1966 sonbaharından 1967 Şubatına kadar demiryolları böyle ücretsiz seyahat eden 20 milyondan fazla yolcu taşıdı) ayaklanmalar, silahlı çatışma ve grevler, v.b. seferlerin tam uygulanmamasına ve birçok yükün gideceği yere varıncaya kadar aylarca beklemesine yol açmıştı. Çin'in deniz aşırı Ilmanlarında sayısız yük birikmeleri ve tıkanmalar meydana gelmişti.

Ulaştırma alanındaki kargaşalık yalnızca sanayiye değil, gerekli gübrelerin önemli bir kısmı zamanında sağlanamadığı için, tarımı da etkiliyordu. «Kültür Devrimi»nin tarımda yol açtığı dağınıklığa, sabotajlara vb. bir de bu unsur ekleniyordu. Ordunun tarımsal çalışmaya sokulması, tahıl üretiminin çok fazla düşmesini engelledi ve üretimin 1965-66 yıllarının düzeyinde tutulmasını sağladı. Fakat kişi başına tahıl üretimi düşmüş ve beslenme sorunu daha da güçleşmişti.

«Kültür Devrimi»nin Çin ekonomisinde yol açtığı zararlar, Çin Halk Cumhuriyeti'nin aşağıdaki temel ekonomik rakamlarının 1957-69 arasında geçirdiği değişikliklerde belli olmaktadır.

	Birim	1957	1959	1965	1966	1968*	1969*
Milli Gelir	Milyar yuan	83.7	150.9	125.0	137.0	125.0	131.0
Brüt Sanayi Üretimi	»	70.4	163.0	122.0	135.0	120.0	130.0
Brüt Tarımsal Üretim	»	53.7	60.0	55.0	55.0	55.0	60.0
Toplam Devlet Yatırımları	»	13.8	26.7	13.5	13.0	8.0	—
Sanayi Yatırımları	»	7.2	20.2	6.5	6.5	4.0	—
Doğrudan Silah Harcamaları	»	5.5	5.8	12.5	13.0	17.0	18-19

*** 1968 ve 1969 yıllarına ait sayılar geçici tahminler.**

Bu rakamlar, «planlı yönetim çizgisi»nden ayrılıp, Mao Çe-tung'un ekonomik çizgisine dönen «Kültür Devrimi» yüzünden, 1965 ve 1966 yıllarındaki gelişme temposunun yeniden düştüğünü göstermektedir. «Büyük Hamle» yıllarında da Çin ekonomisinde hızlı bir düşüşe yol açmış olan bu çizgi, elverişsiz olduğunu 1967 ve 68'de de bir kez daha gösterdi ve Çin ekonomisinde yeni bir gerileme daha doğurdu.

Mao Çe-tung 1967 Ağustos'unda yaptığı bir konuşmada: «Kültür devrimi bize çok pahalıya mal olmaktadır» demek zorunda kalmıştı. Ekonomik gerilemeden paniğe kapılan Mao'cu yöneticiler, 1967 sonlarında Mao'cu örgütleri frenleyip, ekonomik organlar ve işletmeler üzerindeki ordu kontrolünü artırmaya yönelik tedbirler aldılar. Önceden parti ve devlet organlarının yürüttüğü ekonomik-örgütsel görevler, bu organların dağıtılmasından sonra «devrim komitelerine» devredildi. Bu komitelerde ordu temsilcileri ağırlıktaydı ve Mao'cular. «Kültür Devrimi»nin yol açtığı ekonomik sonuçları bunların yardımıyla aşmaya çalışıyorlardı.

1967 Eylül'ünde, Pekin «devrim komitesi» önünde, «Kültür Devrimi»nin yol açtığı ekonomik zararlardan söz ederken. Çu En-lay şöyle diyordu: «Devrim başarıya ulaşırsa, altı ay içinde bütün kayıplarımızı kapatırız.» O zamandan beri oldukça uzun bir zaman geçti, ama bu «kapatma» hâlâ başarısız kaldı. Mao'cular ordunun yardımıyla üretimin daha da gerilemesini durdurmuşlardır. Fakat ülkenin ekonomik gelişmesinin getirdiği acil sorunların çözümünde askerî yöntemler elverişli olamaz. «Kültür Devrimi» yüzünden yatırımların durması, uzmanlar sayısının oldukça azalmış ve bu yüzden işletmelerdeki yönetimin ve teknik hizmetlerin zayıflamış olması, enerji üretiminin, ulaştırmanın ve Çin ekonomisinin diğer zayıf halkalarının gelişmesini engelleyen silahlanma

harcamalarının artması bütün bunlar ekonominin gelişme hızı üzerinde olumsuz etkiler yapan unsurlardı.

Görünüşteki «düzen»in, askerî-bürokratik rejimin güçlendirilmesi ile ayakta tutulması, Çin ekonomisinin düzelmesine yardımcı olmamıştır. Mao'cuların bütün spekülasyonlarının tersine, ülkenin askerileştirilmesi, Çin emekçilerinin üretimdeki etkinliğini artırmamıştır ve artıramaz. Milyonlarca köylüyü sanayiye geçici olarak zor ve düşük ücretli işlerde çalışmak ve yüzbinlerce fikir işçisini tarım işlerinde çalışmak üzere köylere gitmek zorunda bırakan, hizmet yükümlülükleri sistemi de bunu sağlayamaz. Milyonlarca kişiden meydana gelen Çin halkını, az sanayileşmiş ve dışa kapalı ekonomik birimlerde çıplak ellerle üretim faaliyetinde bulunmaya yönelten bu gibi tedbirler, ekonomiyi hiç bir zaman düzene sokamaz. Hele bu üretim, emekçilerin moral ve maddî çıkarları yerine politik demogoji, gözaltı ve baskı tehditleriyle «teşvik edilen,» vasıfsız kol emeği temelinde tutulmak isteniyorsa, bu hiç bir zaman sağlanamaz. Eğer halkın hayat standartları düşürülerek oluşturulan kaynaklar silahlanmada harcanıyorsa, ekonominin düzeltilmesi gene başarılamaz.

ÇKP'nin 9. Kongresinde, «halk kitlelerinin hayatı için uğraşmanın zorunlu olduğu» açıklanmıştı. Fakat bu, aynı parti kongresinin ekonomik sorunlar hakkındaki görüşleri ile çelişen boş bir laf olmaktan öteye gitmedi.

«9. Parti Kongresi» hiç bir pratik öneride bulunmamış, tersine Mao Çe-tung'un çizgisinin «teorik temellendirilmesi»ne hizmet edecek tezleri tekrarlamakla yetinmişti. Raporda, politikanın kumanda edici güç olduğu ve üretimin «üstyapıdaki devrimle» hızlandırılması şeklindeki tezler pekiştiriliyordu. «Revizyonist çizgi»nin eleştirisi yapılıyor, politikadaki keyfiliğin haklı gösterilmesi için, —Mao'cu propaganda alışılmış olduğu üzere— gene Lenin'in, politikanın

ekonomiden önce geldiği sözleri tekrarlanıyordu. Lenin'in, sosyalist ekonominin temeli olarak sanayinin gelişmesini kabul eden düşüncelerine tamamen ters olan «ekonominin temeli tarım, öncü gücü sanayidir» formülünün altı yeniden çiziliyordu. Ve Mao Çe-tung'un takipçilerinin eskisi gibi «kendi gücüne dayanmak» çizgisini sürdürmede kararlı oldukları, bir kez daha vurgulanıyordu. Oysa bu çizgi, ekonomik birimlerin ekonomik bakımdan birbirinden kopukluğunu artırmakta ve onların hiç bir maddî devlet yardımı almadan, kendi araçları ile, devlete birikim sağlamakla yükümlü devlet uyduları olarak kalmalarına yol açmaktadır.

«9. Parti Kongresi», Çin ekonomisini dağıtan ve onun gelişmesini uzun bir süre için erteleyen politikada hiç bir değişiklik yapmamıştır. Bu gelişmenin önündeki engelleri, ancak Mao'cuların halk aleyhtarı politikasından, sosyalizmin objektif kanunlarının gerekleri ile çelişen bu çizgiden, kararlı bir şekilde vazgeçilmesi temizliyebilir. Bu çizgi korunduğu sürece, Çin halkına. ekonomi-dışı baskıların artırılmasından ve politik kanunsuzluğun yeni yük ve dertlerinden başka bir şey getirmeyecek olan ekonomik hayattaki «taktik yalpalamalar» ve yeni maceracı «hamleler» için gerekli ortam. var olmaya devam edecektir.

4. Çin Dış Politikasının Bazı Yanları Üzerine

Güçlü bir kışla rejiminin kurulması ve ülkenin askerileştirilmesi, Mao Çe-tung'un ekonomi-dışı baskılar sistemini pekiştirme çabalarının sonucudur. Bu, Mao'cuların Çin'e kabul ettirdikleri özel dış politika çizgisinin karakterini belirleyen ana motiflerden biridir. Bu çizgi, Mao'cuların iç politikadaki çizgileri gibi, Marksçılık-Lenincilik ilkelerine yabancı bir çiz-

gidir. Tarihsel deneyler, savaş komünizminin, üretimin ve dağıtımın bir örgütleniş sistemi olarak, ancak, yüksek bir ekonomik potansiyele sahip olmayan ve devrilmiş burjuvazinin ve müdahalecilerin karşı devrimci güçlerine karşı uzun süreli bir savaş vermek zorunda kalan ülkeler için haklı olduğunu göstermiştir. Fakat «savaş komünizmi», sosyalizmin barış içinde kurulma şartlarında uygun değildir. O şartlar altında da savaş komünizmi yöntemlerini uygulama çabasında olan Mao'cular, bunu yozlaştırmışlar ve devrimci özünü yocketmişlerdir. Onlar, bunu, ülkenin askerileştirilmesinin bir aracı haline dönüştürmüşlerdir. Böylece, halkta ülkenin üzerinde dolaşan bir savaş tehlikesi hissi doğuran, ideolojik bir ortam yaratılmıştır. Bununla tam bir savaş isterisi körüklenmek istenmektedir. Yeni bir dünya savaşının kaçınılmaz olduğu ve uluslararası emperyalizmle doğrudan silahlı bir çatışma olmadan sosyalist dünya devriminin imkânsız olduğu şeklindeki görüşler de bu niyetleri desteklemektedir. Bu kavramlar da tıpkı Mao Çe-tung'un iç politikasının dayanak noktalarında olduğu gibi, teorik olarak «temellendirilmektedir.» Burada da yine, ekonominin belirleyici rolünün kabul edilmemesi ve ekonomi ile politika arasındaki gerçek karşılıklı ilişkilerin saptırılması durumuna tanık olmaktadır. Buradan da, mücadelenin zaferini sağlama bağlayan, bu zaferin pekişmesini sağlayan ve devrimci kazançların yitirilmesine ve kapitalist yola geri kayılmasına izin vermeyen ekonomik şartları göz önünde tutmadan, devrim ihracı ve politik mücadelede askeri yöntemlerin kullanılması gibi maceracı tezlere varılmaktadır.

Mao Çe-tung'un ve takipçilerinin, içinde yaşadığımız dönemin mahiyeti, karşılıklı güçler ilişkisi ve farklı devrimci akımların dünya devrimci sürecinin birliği içindeki yeri gibi son derece önemli sorunlar hakkında 1950'lerin sonlarından beri yaptıkları açık-

lamalarda, sosyalist devrim için ekonomik şartların gerekliliğinin ve sosyalist sistemin, sosyalist dünya devriminin gelişmesinin ekonomik dayanağı olduğunun inkâr edildiği, gittikçe daha açık bir şekilde görülmektedir.

Mao Çe-tung'un 1957 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Danışma Toplantısı'nda yaptığı konuşmada, «Proletarya İktidarının Tarihsel Deneyleri Üzerine» ve «Yine Proletarya İktidarının Tarihsel Deneyleri Üzerine» adlı makalelerde, savaşın, devrimin gerçekleştirilmesindeki tek araç olduğu görüşü, o sıralarda, sosyalist sistemin dünya devrimci sürecinin gelişmesinde belirleyici role sahip olmasının kabulü ile birlikte dile getiriliyordu. Fakat Mao Çe-tung'un başlattığı ve gerek SBKP'nin tavrına, gerekse 1957 Deklarasyonu'nda ve 1960 Bildirisi'nde, tespit edilmiş olan ilkelere karşı çıktığı polemik sırasında iş, sosyalist sistemin dünya devrimci sürecindeki belirleyici rolünün inkâr edilmesine kadar vardı. Mao'cular, dünya devrimci sürecindeki belirleyici gücün, sosyalist sistem yerine, ulusal kurtuluş hareketi olduğunu öne sürdüler.

Mao Çe-tung'un takipçileri ulusal kurtuluş hareketinin karakterinin, onun ekonomik muhtevası tarafından belirlendiğini görmemektedirler. Millî-demokratik devrimin kaderi, onun ekonomik sorunlara ne türlü çözümler getirdiğini, bu çözümlerin doğrultusunda, ulusal bağımsızlığı elde etmiş olan ülkenin gelişmesinin kapitalist yola sokan görevler mi, yoksa, proletaryanın çıkarlarını dile getiren ve devrimin burjuva demokratik aşamada kalmayıp, sosyalist nitelikler kazanması için çaba gösteren görevler mi olduğuna bağlıdır.

Sosyalizmin başarısı için gerekli iç ekonomik önşartlara sahip olmayan ülkelerdeki millî-demokratik devrim, eğer bu ülkelerin emekçileri uluslararası devrimci harekete ve onun kazançlarına, sosyalist

dünya sistemine, sosyalist ülkelerin yardım ve deneylerine dayanmasalardı, zorunlu olarak burjuva-demokratik görevlerin çözümlenmesiyle sınırlı kalırlardı. Sosyalist sistemin dünya devrimci sürecindeki belirleyici unsur olduğunu inkâr eden Mao'cu tez, ifadesinin Çin Halk Cumhuriyetinin 1960'dan sonra içine girdiği yeni yönde bulunmaktadır. Mao'cular, birinci beş yıllık plan döneminde Çin'deki ekonomik kuruculuğun başarılarını belirlemiş olan Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle olan ekonomik ilişkilere son verip, ülkeyi özerklik çizgisine, milli ekonominin tecrit edilmiş bir şekilde gelişmesine zorladılar. Bu çizgi pratikte, uluslararası kapitalist pazara yönelme politikasına ve kapitalist ülkelerle olan ekonomik ilişkileri geliştirmeye dönüştü.

Sosyalist ülkelerle eskiden yapılan anlaşmaların Çin Halk Cumhuriyeti tarafından iptal edilmesi, bu ülkelerle yapılan mal değişiminin hızla düşmesine yol açtı. Bu değişim 1968 yılında, en yüksek düzeyde olduğu 1959 yılındaki miktarın üçte birinin altına düşmüştü. Çin'in kapitalist ülkelerle girdiği ticaret ise, aynı dönem içinde 2,2 kat artmıştı. 1968 ve 1969 yıllarında Çin'in dış ticaretinde sosyalist olmayan ülkelerin payı % 75'i buluyor ve kapitalist ülkelerin bundaki payı % 50'yi geçiyordu. Sosyalist ülkelerle olan ticaret ise ancak % 25 kadardı.

Mao'cular, sosyalist ülkelerle olan ekonomik ilişkilerin kesilmesine varan çizgilerini haklı göstermek için, «kendi gücüne dayanmak» ilkesini kullanmaktadırlar. Mao'cular bu ilkeyi, uluslararası işbölümünde yer almayı tamamen reddetme ve şu veya bu ürünün ülke içinde üretilmesinin ekonomik şartlara uygun olup olmadığına bakmadan, milli ekonominin kendisine gerekli bütün ürünleri kendisinin üretmesi şeklinde ele almaktadırlar. Bu ilkeyi öne sürmek, yalnızca teorik açıdan tutarsız olmakla kalmayıp, aynı zamanda tıpkı Mao'cuların emperyalizmle uzlaşmama

hakkında yaptıkları açıklamalarda olduğu gibi, ikiyüzlülüğün ifadesidir. Çin Halk Cumhuriyeti'nin git-tikçe daha açık bir şekilde uluslararası kapitalist iş-bölümü sistemine yaklaşması bunu açıkça göstermek-tedir. Mao'cular gelişmiş kapitalist ülkelerle ve özel-likle Japonya ve Federal Almanya ile doğrudan tica-ret ilişkilerini artırmışlardır. Bu arada bu ilişkileri giz-lemeye yarayan Hongkong ve benzeri aracılari da-ha az kullanmakta ve bilimsel-teknik işbirliğini, ya-bancu uzmanlar çağırmayı, kredi anlaşmaları imzala-mayı gitgide arttırmaktadırlar. Mao Çe-tung ve takip-çilerinin ABD ile olan ekonomik ilişkileri yoğunlaş-tırma çabaları da hızlanmışır.

Mao'cular, ülkeye kabul ettirdikleri dış ekonomi politikasındaki değışikliğı haklı göstermeye çalışmak-ta ve «Büyük Hamle»nin iflas etmesinin suçunu Sov-yetler Birliğine ve diğeri sosyalist ülkelere yük-le-meye kalkışmaktadırlar. Bu ülkelerle yapılan işbirli-ğinin Çin ekonomisinin gelişmesini engellediğı, di-ğeri sosyalist ülkelerin Çin'e yaptıkları ekonomik yar-dımın önemsiz ve etkisiz olduğı ve benzeri şekilde dedikodular yaymaktadırlar.

Bu kara-çalmaların anlamsızlığı açıktır. Çin'in sosyalist ülkelere aldığı ekonomik yardımın önemi, yalnızca Sovyetler Birliği'nin katılmasıyla Çin'de ya-pılan ve yeniden düzenlenen fabrika ve tesislerde, 8.7 milyon ton dökme demirin, bütün elektrik enerji-sinin % 25-30'unun ve kamyon ve traktörlerin % 80'inin üretilmesi gerçeğinde değeriendirilebilir. Çinde birinci beş yıllık plan döneminde inşa edilen 211 işletmenin 90'ının komple donanımı Sovyetler Birliği tarafından sağlanmıştı. Bu yardımlar, ağır sanayinin temel dallarının gelişmesini ve Çin'in kendine tek-nik ilerleme için bir temel yaratmasını sağlayacaktı. 1957'de, Sovyetler Birliğinin yardımı ile kurulmuş olan sanayi kuruluşları, Çin sanayinin % 50'sini yerli do-nanımla besliyeabilecek düzeye gelmişti. Çin'de, ileri

metalurji, ağır ve hassas makineler yapımı, otomobil ve traktör sanayii, uçak sanayii, enerji üretimi, radyo tekniği ve atom sanayii gibi sanayi dalları, Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist ülkelerin büyük ekonomik, malî ve teknik yardımları sayesinde kısa zamanda gelişebilmişlerdir.

Sosyalist ülkelerle işbirliği, Çin'in ekonomik bağımsızlığını kısa sürede pekiştirmesini sağlamıştı. Uluslararası kapitalist pazara yönelme, bunun tam tersi sonuçlara yol açmaktadır. Çünkü emperyalist ülkeler, Çin'e ekonomik gelişmesi için gerekli üretim araçlarını büyük miktarlarda vermekten yana değildir.

Dış ekonomi politikasındaki değişiklik, Çin'e büyük zararlar vermektedir. Çünkü bu politika, bir yandan kapitalist ülkelerin ilgi duydukları tarımsal ham maddeler ve yumuşak madenler gibi ürünlerin düşük fiyatlarla satılmasına ülkenin ihracat imkanlarının azalmasına diğer yandan da Çin'in bu ülkelerden almak zorunda kaldığı mallara yüksek fiyatlar ödemesine neden olmuştur. Kapitalist ülkelerden alınan kredilere yüksek faizler ödemek ve eskiden sosyalist ülkeler tarafından karşılıksız sağlanan çeşitli bilimsel-teknik hizmetlere büyük ödemeler yapmak zorunluluğunun getirdiği zararlar da buna eklenmektedir.

Mao'cuların muazzam zararlara hiç aldirmeden dış ekonomik ilişkilerde yaptıkları değişiklik, bunun hiç de millî ekonominin gelişmesi amacıyla atılmış bir adım olmadığını açıkça göstermektedir. Bu değişiklik Çin yöneticilerin milliyetçi ve hegemonyacı amaçlarla kapitalizm ile sosyalizm arasındaki ilişkileri kendi çıkarına kullanma çabasıyla yaptıkları politik hesaplardan doğmuştur. Mao Çe-tung ve takipçilerinin gerek ülke içinde gerekse diğer ülkelerle olan ilişkilerde izledikleri çizginin özü, ilkesiz komploculuk politikasıdır. «Politika öncü güçtür» ilkesinin anlamı budur. Bu ilke emekçilerin temel eko-

nomik çıkarlarını değil, Mao'cuların iktidar çıkarlarını ifade eden bir politikayı haklı göstermektedir. Bu politika Çin'de sosyalizmin kuruluşunun ve sosyalist devrimin dünya çapındaki gelişme sürecinin objektif gereklerine ters düşmektedir.

Tarih sosyalist devrimin dünya çapındaki gelişmesinin kaderinin, işçi sınıfının iktidara geldiği ülkelerdeki ekonomik kuruculuğun başarılarına —belirleyici bir şekilde— bağlı olduğunu defalarca vurgulayan Lenin'in ne kadar haklı olduğunu göstermiştir. Lenin, proletaryanın iktidara geçtiği ilk ülke için, genç Sovyet Cumhuriyeti için ekonomik cephenin belirleyici olduğuna işaret etmişti. Bu cephede zafer kazanılmadan, güçlü bir sosyalist ekonomi yaratılmadan «sömürücülerin alaşağı edilmesinde, uluslararası emperyalistlerin askeri saldırılarının püskürtülmesinde kazanılan zaferlerin, bir şeye yaramıyacağını ve eski düzene dönüşün kaçınılmaz olduğunu»(25) tekrarlamıştı.

Lenin, ekonomi ile politika arasındaki karşılıklı diyalektik ilişkileri ortaya koyarak, sosyalist ekonominin gelişmesinin yalnızca sosyalizmin Sovyet Rusya'daki tam ve kesin başarısının temel şartı değil, aynı zamanda geniş sömürülen yığınların kurtuluş mücadelesine öncülük eden işçi sınıfının burjuvazi karşısındaki dünya çapındaki politik zaferinin gerekli önşartı olduğunu da ispatlamıştır. Şöyle diyordu Lenin: «Uluslararası devrime temel katkımızı şimdi ekonomi politikamızla sağlıyoruz. Mücadele dünya çapında bu alana aktarılmıştır. Bu görevi yerine getirirsek, o zaman uluslararası çapta etkide bulunuruz ve kesin olarak kazanırız.»(26)

(25) Lenin: Dış ve İç Politikadaki Durum ve Partimizin Görevleri, Eserleri, cilt. 31, s. 412.

(26) Lenin: RKP (B) X. Bütün Rusya Konferansı, Eserleri, cilt. 32, s. 458.

Dünya tarihinin son elli yılı, ulusal kurtuluş hareketinin son derece güçlü bir unsur haline geldiğini açıkça göstermiştir. Bu süre, dünyanın iki kampa, sosyalizm ve emperyalizm kamplarına ayrıldığı, kendi yarattığı güçlü ekonomik potansiyele dayanan ilk sosyalist gücün emperyalizmin gerici güçlerini yendiği ve sosyalizmin kapitalizmle ekonomik yarışmada hergün yeni başarılar kazanan bir dünya sistemi haline geldiği bir dönemdir .

Tarih aynı zamanda Çin örneğinde, «insanın günlük hayatını temelinden alt üst eden»(27), ekonomik gelişmenin objektif gereklerini küçümsemenin, pahalıya malolduğunu ve bunun politikaya, haklı gösterilemeyecek bir maceracı karakter kazandırdığını ortaya koymuştur.

Mao Çe-tung 1948'de şöyle diyordu: «Politika devrimci partinin bütün pratik tavırlarındaki çıkış noktasıdır ve kendini bu tavırların uygulanmasında ve sonuçlarında belli eder... Bizim deney dediğimiz şey, politikanın uygulanması süreci ve bunun sonuçlarıdır. Politikanın doğru ya da yanlış olduğu, yalnızca halkın pratiğinde, yani deneylerde ispatlanabilir.»(28) Mao Çe-tung bu tezi formüle ederken, kitlelerin toplumsal pratiğinin basit bir politika uygulaması değil de, doğru bir politikanın tek temel olduğunu; indi bir şekilde saptandığında yanlışlıklara yol açması mukadder olduğu için, bunun bir çıkış noktası olmayacağını, tersine böyle bir çıkış noktasının, kitlelerin toplumsal pratiği ile bu pratiğin içinde olduğu somut şartların bilimsel analizi ve tarihsel deneylerin genelleştirilmesi olduğunu «unutuyordu». Mao Çe-tung'un bu «unutkanlığı» Çin halkına pahalıya mal olmuştur. Ekonomik temellere dayanmayan subjektivi-

(27) Lenin: 1. Bütün Rusya Ekonomi Kongresi'ndeki Konuşma, Eserleri, cilt, 27. s. 404.

(28) Mao Çe-tung, Seçme Eserler, Pekin 1960, cilt, 4, s. 1284.

vist, maceracı bir politikanın kutsallaştırılması Çin Halk Cumhuriyetinin ekonomik gelişmesinde yıkıcı bir fiyaskoya yol açmıştır. Bu durumda Mao Tse-tung ve takipçilerinde, Çin'in sınıfsız topluma diğer bütün ülkelerden daha çabuk ulaşmasının mümkün olduğu hayali, yerini, tam bir panik havası içinde, hiç bir ülkenin, yüz yıl sonra bile olsa, sınıfsız topluma geçmiyeceği görüşüne bırakmıştır. Maceracı politikanın kutsallaştırılması onları anti-sosyalist tavırlara sokmuş, bu durum ise uluslararası kurtuluş mücadelesi içinde gitgide daha çok tecrit olmalarını doğurmuştur.

«BÜYÜK PROLETER KÜLTÜR DEVRİMİ» YA DA DÜNYA KÜLTÜRÜNE SALDIRI

Marks'ın «Devrimler tarihin lokomotifidir» sözü, toplumların yalnızca maddî değil aynı zamanda entelektüel hayatları için de geçerlidir.

Sosyalist devrim yalnızca, kapitalizmin bütün politik ve ekonomik ilişkilerinin nitelik olarak temelden değişmesini değil, aynı zamanda toplumun entelektüel hayatında da derin dönüşümleri ifade eder. Lenin bu dönüşümleri Kültür Devrimi olarak tanımlamıştır.

Marksçılık-Leninciliğin kurucuları bu kavrama nasıl bir muhteva vermişlerdir? Karl Marks sınıfsız toplumun, «insanın, **toplumsal** olarak, yani insanî insan olarak tam, bilinçli ve şimdikiye kadarki gelişmenin bütün zenginliği içinde oluşmuş yönelişi»(1) olduğunu söylüyordu. Marks'ın bu görüşünün önemi yeterince dikkatli değerlendirilmelidir. Marks burada kültür devriminin gerçek özünü belirlemektedir: İnsan faaliyetinin yabancılaşmış varlık biçimlerini orta-

(1) Karl Marks; 1844 Ekonomik-Felsefi Elyazmaları, Marks/Engels, Eserleri, Ek cilt. Bölüm 1, s. 536.

dan kaldırmak. Sınıfsız toplumun kuruluşunun özüne işaret etmektedir: İnsanın bilinçli davranışı. Sosyalist devrimin, geçmişin kültürüne karşı tavrı da burada son derece açık bir şekilde belirlenmektedir.

Sınıfsız toplum, kendi toplumsal ilişkilerini özgürce belirleyen bu insanların toplumdur. Bu düzen ancak milyonlarca emekçinin, toplumsal kanunların kavranması ve bunların yaratıcı bir şekilde kullanılması temeline dayalı, bilinçli ve belirli bir amaca yönelik faaliyetleri sonucunda yaratılabilir. Bu ise her şeyden önce kitlelerin, insanlık kültürünün bütün zenginliği ile tanışmasını gerektirir. Kültür devriminin gerçekleştirilmesinde Lenin, aynı zamanda bu sürecin yaratıcı ve nesnel-dönüştürücü karakterini de vurguluyor, İnsanlığın entellektüel zenginliğini kendine maletmede insanın, atacağı her adımı, sosyalist bir kuruculuğun şu ya da bu görevinin çözülmesi ile birleştiriyordu. Lenin, kültürün bu temel üzerinde, toplumun her üyesi için bir ihtiyaç haline geleceğini belirtiyordu.

Uyumlu bir şekilde gelişen kişiliğin oluşması, yaratıcı yeteneklerin çok yönlü gelişmesi, ancak yeni toplumun yaratıcı bir şekilde kurulması sürecinde gerçekleşir. Kültür devriminin ana hedefi budur. Sınıfsız toplumda insanın bu özgür ve uyumlu gelişmesi, toplumun özgür ve uyumlu gelişmesinin, halkın yaratıcı güçlerinin sınırsız gelişmesinin ön şartı olur. Halkın sosyalist kuruculukla birlikte başladığı kültür devriminin en büyük amacı, insanın entellektüel yaratıcı güçlerinin çok yönlü gelişmesi, bütün uzlaşmaz çelişkili toplum düzenleri için karakteristik olan, insan faaliyetinin yabancılaşmış biçimlerinin ortadan kaldırılması, her insanın, tarihin bilinçli bir yaratıcısı haline gelmesidir.

«Kültür Devrimi» sırasında Çin’de meydana gelen olayların, Marksçı-Leninici kültür devrimi kavramı ile nasıl bir ortak yanı vardır?

Marksçılık-Lenincilik, insanlık tarafından biriktirilmiş olan bütün maddî ve entellektüel değerler zenginliğine sahip çıkılmadan, kültür devriminin başatılmasının imkansız olduğunu söyleyerek yola çıkar. Mao Çe-tung ve takipçileri ise, Çin'deki «Büyük Proleter Kültür Devrimi»ne, bütün geçmiş yüzyılların kültürünü proletaryaya yabancı ve düşman bir kültür olarak tanımlayarak ve Mao'cu grupları dünya uygarlığının zenginliklerine saldırarak işe başladılar.

Marksçılık-Lenincilik, kültür devriminin, toplumsal hayatın bütün alanlarına nüfuz ederek, toplumun kültür yaratıcıları ve tüketicileri şeklinde ikiye bölünmesini ortadan kaldırmak, kitlelerin bilinçli insiyatiline ve toplumsal etkinliğine olanak tanımak gereğini belirterek yola çıkar. Mao Çe-tung ve takipçileri ise, kişi putlaştırmaları ile halk yığınlarını, «önder»in talimatlarına körü körüne uyan kişisiz bir topluluk haline getirmek istemektedirler.

Kültür sahibi olacakları yerde, Mao Çe-tung'un makalelerindeki sözleri ezberleyen Mao'cu grupların «devrimci ruhunun» emekçi yığınların gerçek kültürel faaliyetleri ile ortak bir yanı var mıdır?

Çin yöneticileri tarafından 1965 sonu ve 1966 başında açıklanan ve ÇKP Merkez Komitesi 11. Oturumu kararlarıyla resmen desteklenen «Büyük Proleter Kültür Devrimi»nin uygulanma çizgisi, kültür devrimiyle ilgili Marksçı-Leninci teorisinin açıkça soldan revizyonudur. Marksçı-Leninci kültür devrimi teorisinin bütün tezlerini baştan aşağı değiştiren bu revizyon, en açık ifadesini, kültür devrimi ve kültür mirasına, çağdaş burjuva toplumunun kültürüne ve aydınlara karşı tavır gibi kültür devriminin temel sorunlarının çözümlenmesinde bulmaktadır.

1. Kültür Devrimi ve Kültürel Miras

Süreklilik sorunu insanlığın ilerlemesi açısından

her zaman güncel olmuştur. Toplumsal gelişmenin diyalektiği en genel anlamda ele alınmak istenirse, birbiriyle bağlantılı iki momentin çelişkili birliği ile karşılaşılır. Bir yandan hiçbir yeni nesil işe sıfırdan başlamamakta, tersine geçmiş nesiller tarafından biriktirilmiş olan, kültürel (maddî ve entellektüel) değerleri korumaktadır. İnsanlar, geçmiş çağların kültürel değerlerinden, bunların içinde yoğunlaşmış olan insan düşüncesinin ve insan emeğinin yaratıcı enerjisini alarak, bu değerleri kendilerine maletme imkânına sahip olmaktadırlar. Öte yandan, geçmiş çağların maddî ve entellektüel değerleri, bunları kendilerine mal edenler bakımından, «yeni üretim için» yeni değerlerin ve buradan çıkarak gelecekteki ilerlemenin yaratılması için gerekli «bir ham madde» (Marks)den başka bir şey değildir.

Bu yüzden, her yeni toplum biçiminin kültürü, zorunlu olarak, eski kültürel üretim, dağıtım, değişim ve tüketim **ilişkilerinin** bütünlüğü ile sürekli bir bağlantı içindedir.

Bu sürekli bağlantının objektif temeli maddi üretimin gelişimidir. Çünkü, entellektüel üretimdeki değişiklikler son tahlilde, toplumsal varlık içindeki değişiklikler tarafından belirlenir. Gerçek hayatın üretimi ve yeniden üretimi tarafından şartlanan entellektüel kültür, gelişimi içinde her zaman, aynı anda hem entellektüel üretimin kendi eski ilişkilerinde, hem de belirli kültürel değerler biçiminde varolan, insanların eski entellektüel faaliyetlerinin mevcut sonuçlarına bağımlıdır.

İşçi sınıfı devrimciliğinin kültürel mirasa karşı tavrı sorunu, son zamanlarda, sosyalist kuruculuğun bazı yeni ortaya çıkan yönleri ile ilişkili olarak özellikle pratik-politik ve teorik açılardan önem kazanmaktadır. Sosyalizmin bir ülkenin sınırları dışına taşması, sosyalist ülkeler topluluğunun yaratılması ve emperyalist sömürge sisteminin yıkılışı, sürekliliğin

yeni teorik ve politik yönlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bir sosyalist ülkenin kültürü ile diğer sosyalist ülkeler tarafından biriktirilmiş kültürel deneyler arasındaki ilişki sorunu ile zıt toplumsal sistemlerin barış içinde birarada yaşaması ve ideolojik mücadelenin güçlendirilmesi şartları altında, sosyalist toplumun kültürü ile burjuva toplumunun kültürü arasındaki ilişkiler sorunu ortaya çıkmıştır.

Sosyalist dönüşümler yoluna giren ülkelerin sayısı arttıkça, toplumun kültürel-tarihsel ilerlemesinin hızı yükseldikçe, geçmiş nesillerin kültürel mirasına karşı nasıl bir tavır takınılacağı, dünya kültür hazinesinden neyin devralınacağı, sosyalist ülkelerin ve kapitalist olmayan gelişme yolunu seçmiş olan ülkelerin halklarının yalnızca çok geride kalmış olan tarihsel çağlarda yaratılmış olan kültürel değerlerden değil, aynı zamanda çağdaş kapitalist toplumun kültürünün kazançlarından nasıl faydalanabilecekleri sorunları daha da güncel olmaktadır.

Kültürel mirasa sahip çıkma sorunu, günümüzde, insanlığın 20. yüzyılın bilimsel-teknik devriminin hızlı sürecinde biriktirmiş olduğu bilgilerin kesintisiz ve görülmemiş ölçüde hızlı artması ile ilgili olarak da gittikçe daha fazla önem kazanmaktadır. Aynı zamanda, sosyalist kültürün gelişmesindeki süreklilik sorununun daha geniş ve derin şekilde araştırılmasını gerektiren sübjektif nedenler de vardır. Bunlardan yalnızca ikisini hatırlatacak olursak, modern sağ ve «sol» revizyonistlerin kültürel mirasa karşı tavır ile ilgili temel marksist ilkeleri revizyona tutmaya çalışmalarını ve son zamanlarda artan, Marksçı-Lenincilerin geçmiş çağların kültürünü hasır altı ettikleri ya da yozlaştırdıkları şeklindeki anti-komünist suçlamaları sayabiliriz. İlginç olan, bu anti-komünist propagandanın yeniden canlandırılmasının, önemli ölçüde Mao'cuların kültürel mirasa karşı olan anti-leninist tavırları ile ilgili olmasıdır.

SSCB'nde ve halk demokrasileri ülkelerinde, sosyalizmin kuruluş yıllarında kültürel çalışma alanında muazzam zenginlikte pratik deneyler, uluslararası önemde deneyler kazanılmıştır. İşçi sınıfı partilerinin Lenin'in Kültür devrimi planını gerçekleştirmekteki çalışmalarının analizinden çıkan önemli bir ders; Marksçı-Lenincilerin iki cephede birden mücadeleleri olmadan, bu planın gerçekleştirilmesinin imkânsız olduğudur. Bu cepheler, gerek bütün geçmiş kültüre hiçbir seçim yapmadan, kayıtsız şartsız sahip çıkma çabalarına, gerekse bu kültürü tamamen reddetme çabalarına karşı mücadele cepheleridir.

Lenin, defalarca, uzlaşmaz sınıf çelişkileriyle parçalanmış olan burjuva toplumunda sınıflar dışında kalan bir ideolojinin ve sınıflar dışında kalan bir kültürün olmadığını ve olamayacağını vurgulamıştır. Lenin, felsefenin taraflılığını inkâr eden «felsefi boş-kafalar»ı eleştirmiş, böylelerini «kapitalist sınıfın eğitilmiş uşakları» olarak damgalamış ve sanatın ve edebiyatın taraflılığı tezini savunmuştur. Lenin, proletaryanın geçmiş kültüre kayıtsız şartsız sahip çıkamayacağını söylüyordu. Böyle bir tutum, kültürel mirasın değerlendirilmesinde sınıf ölçütlerini bir kenara bırakmak anlamına gelirdi. Bu, günümüzde de geçerlidir ve «kültürün ideolojiden arındırılması» ve sosyalist kültür ile burjuva kültürünün «barışçı sentezi» çağrılarında bulunan modern revizyonizme karşı mücadelede doğrudan öneme sahiptir. Marksçı-Leninciler, kültürel mirasa karşıt **sağ oportünist** tavırlara karşı mücadele ile kültürel mirasa karşıt **sol oportünist**, anarşist tavırlara karşı mücadeleyi her zaman birlikte yürütmüşlerdir.

Kültür devriminin dünya kültürünün kazançlarına karşı nihilist bir tavırla, gerek kendi halkının, gerekse diğer ülkelerin halklarının kültürel mirasını ilkel bir şekilde reddetmekle hiçbir ilgisi yoktur.

Lenin, yazılarında ve birçok konuşmasında, «pro-

letaryanın sınıf düşmanı olan burjuva bilimi» şeklindeki aşırı sol gevezelikleri ve «bütün burjuva sanatının sömürü düzeninin proletaryaya yabancı olan bir ürünü» olduğu tezini sakınmadan eleştirmiştir. Lenin, sosyalist kültürün, «yoktan» varolamayacağını, «bilinmeyen bir şeyden oluşmadığını», tersine bunun gelişmesinin insan toplumunun binlerce yıllık tarihi tarafından hazırlandığını söylüyordu. «Kapitalizmin geri bıraktığı kültüre tümüyle sahip çıkmak ve sosyalizmi buradan kurmak»(2) gerekir diyordu. Ayrıca şunları yazıyordu: «Kapitalist kültürün mirası olmadan sosyalizmi kuramayız.»(3)

Çin'deki «Büyük Proleter Kültür Devrimi»nin ideolojik «platform»unun ve nihilist pratiğinin ilkeler açısından değerlendirilmesinde, Lenin'in bu düşünceleri özel önem taşır.

Çin «Kültür Devrimi»nin ideologları, proletaryanın «feodal» ve «burjuva» kültür olarak bütün «eski kültür»e son vermesi gerektiğini söylemektedirler. Çin Halk Cumhuriyeti Kurtuluş Ordusu'nun yayın organı olan **Jiefangjun Bao**'da 13 Nisan 1966'da yayınlanan ve bütün Çin'deki merkezi gazetelerin aynen aldığı yeni ideolojik kampanyanın genel çizgilerini belirten «Mao Tse-tung düşüncesinin büyük kıvılcığını yükseltelim ve büyük sosyalist kültür devriminde aktif olarak yer alalım» adlı makalede, bu nihilist çağrının «teorik temeli» şöyle konuluyordu: «Sosyalist kültür devriminde yıkım ve kurulma olmalıdır. Temelden yıkmadan gerçek bir kuruluş yapılamaz.»(4) Bu slogan kültüre karşı girişilen saldırılarda merkezi bir slogan oldu. Örneğin, **Ksinhua** haber

(2) Lenin: Sovyet İktidarının Başarıları ve Karşılaştığı Güçlükler, Eserleri, cilt 29, s. 55.

(3) Lenin: RKP (B) VIII. Parti Kongresi, Eserleri, cilt 29, s. 142.

(4) Hongqi, 1966, No. 6, Çince.

ajansının 11 Haziran 1966 tarihli bülteninde, «proleter devrimin, eski çürümüş burjuva ve feodal kültürün tamamen yıkılmasını ve tamamen yeni sosyalist bir kültürün yaratılmasını» gerekli kıldığı belirtiliyor ve «eski kültürün tamamen yok edilmesi» için mücadele talebinde bulunuluyordu.

Çin «Kültür Devrimi»nin yöneticileri, yalnızca Marksçılık-Lenincilikle ortak hiç bir yanı olmamakla kalmayan, ayrıca Marks, Engels ve Lenin'in görüşlerine doğrudan karşı olan bu korkunç düşüncelere nereden varmışlardır? Mao Çe-tung'un belli teorik görüşleri ile «Büyük Proleter Kültür Devrimi»nin pratiği arasındaki bütün ilişkileri ortaya koymadan bu soru cevaplandırılmaz.

Daha Çin devriminin zaferinden önce, Mao Çe-tung bir dizi konuşmasında, özellikle Mayıs 1942'de, Yen'an'daki Sanat ve Edebiyat Sorunlarında Danışma Toplantısı'nda yaptığı konuşmalarda, «devrimci sanat ve edebiyat üreticilerinin temel görevi»nin, «halka zarar veren bütün karanlık güçleri açığa çıkarmak»(5) olduğunu iddia ediyordu. Devrimin sadece «proletaryanın aydınlık yanlarını öven» ve burjuvazinin «karanlık yanlarını gösteren» «eserler»e ihtiyacı olduğunu belirtiyordu.(6) Buradan şu sonuca varıyordu: «Sanat ve edebiyat eserlerinde yansıtılan hayat... günlük gerçekten daha güçlü, keskin, yoğun, tipik ve ideal olabilir ve olmalıdır.»(7)

Mao Çe-tung, sosyalist sanatın özünü, önündeki görevleri ve partinin sanata karşı tavrını böyle pragmatik bir şekilde belirlerken, sanat ve edebiyat eserlerinin biçimi sorununda da: İşçi ve köylüler için, ancak «onlar tarafından kolaylıkla sindirilebile-

(5) Mao Çe-tung: Seçme Eserler, Pekin 1953, cilt 3. s. 893, Çince.

(6) Age, s. 894/895.

(7) Age, s. 883.

cek»(8) eserlerin gerekli olduğunu söyleyerek aynı şekilde basitleştirilmiş bir çözüme varmaktaydı. İşte, gerçekte Marksçı-Leninci estetiğin temel ilkele-
rinin kabalaştırılmasından ve revizyonundan başka bir şey olmayan temel estetik sorunların böyle idealist ve ilkel bir şekilde ele alınışı «Büyük Proleter Kültür Devrimi»nin «teorik temeli» yapılmaktadır. Çin halkının bütün sanat mirasına karşı tavır da, bu görüş-
ten yola çıkmakta ve bütün bu miras halk düşmanı ve gerek özü gerekse biçimi bakımından, devrime ya-
bancı olarak tanımlanmaktadır.

Mao Çe-tung, devrim öncesi Çin'indeki bütün kültürün iki bölümden meydana geldiğini iddia edi-
yordu: Yerli yarı-feodal kültür ve dışarıdan getiril-
miş o'an «emperyalist» kültür.(9) «Çin halkı bu yüz-
den gerek 'mandarin kültürü'ne, gerekse 'emperya-
list kültür' gibi 'yabancı bir nesne'ye karşı genel ola-
rak nefret hisleri duymalıdır.» «Bütün bunlar tama-
men yok edilmesi gereken kötü şeylerdir»(10) diye
yazıyor ve bu ilkelerden yola çıkarak, **bütün geçmiş
kültürü** «sömürücü» kültürü olarak **yoketmek** gerek-
tiği sonucuna varıyordu. «Büyük Proleter Kültür Dev-
rimi»nin önderleri de bu sonuca varmışlardı: «Eski
ideolojiyi, eski kültürü, sömürücü sınıfların eski ge-
lenek ve alışkanlıklarını temelden... kurutmalıyız.»(11)

Geçmiş çağların büyük kültür yaratıcılarının eserle-
rinde «sömürücü öz»den başka birşey görmeyen

(8) Age, s. 884.

(9) Mao Çe-tung: Seçme Esaslar, Pekin 1952, cilt 2. s. 666.

(10) Age, s. 667. - Burada «büyük yol göstericinin» söyledik-
leriyle onun geleneksel Çin klâsiklerine dayanan örnek ve
alıntılarının hiç bir şekilde bağdaşmadığına dikkati çek-
mek gerekir.

(11) Mao Çe-tung Düşüncesinin Büyük Kızıl Bayrağını Yüksel-
telim ve Büyük Proleter Kültür Devrimini Tamamlayalım,
Pekin 1966, s. 23, Çince.

Çin yöneticileri, böylece gerek ulusal kültüre, gerekse bütün dünya kültürüne karşı saldırıya geçtiler. İlk darbe Çin sanat ve edebiyatının klâsiklerine — Li Bo (8. yüzyıl), Du Fu (4. yüzyıl), Tao Yuanming (4-5. yüzyıl), Guan Han-quiring (13. yüzyıl), Pu Song Ling (17-18. yüzyıl), ve diğerlerine indirildi.

Geleneksel sanatın Pekin operası, Şaoksing operası, Kunming operası ve ülkenin diğer milli operaları gibi klâsik eserler üzerine olumlu görüşler buna paralel olarak günümüzdeki Çin gazete ve edebiyat dergilerinden kayboldu. Çin yöneticileri birçok modern tiyatrocunu, besteci ve diğer sanatçıyı «ilkçağ sanatına hayranlık»la suçlamaya ve klasik operaları bütünüyle reddetmeye çağırmaya başladılar. Şöyle diyorlardı: «Pekin operası kırk yıl içinde yok olmazsa, o zaman altmış yıl içinde muhakkak yok olur.»(12) Bütün bunlardan sonra, diğer halkların klâsik kültürel miraslarına karşı saldırıya geçilmesi hiç de şaşırtıcı değildir.

Temelde dünya sanat ve edebiyatının bütün klâsiklerine saldırılıyordu. Örneğin resmî Çin eleştirmenleri Shakespeare'in bütün eserlerini bir kalemde siliyorlar ve bunları şöyle değerlendiriyorlardı: «Bunlar sömürücü sınıfların ideolojisi ve proletaryanın ideolojisiyle uzlaşmaz bir çelişki içindedir. Bu yüzden bunların yayılması engellenmez ve bunlar sıkı bir eleştiriye tabi tutulmazlarsa, modern okuyucunun üzerinde son derece kötü bir etkide bulunabilirler.» Guanming Ribao şöyle diyordu: «Shakespeare'in oyunlarına bugünün bakış açısından bakılırsa bunlar sosyalist kolektivistliğe tamamen zıttırlar.»

Guanming Ribao gazetesi Balzac ile ilgili olarak da şunları yazıyordu: «O, insancılığın gerici teorisinin şarkısını söylüyordu.» Stendhal için ise aynı gazete şunları yazıyordu: «Yeni bir hayatın kurulu-

(12) Renmin Ribao, 1 Ağustos 1966, Çince.

şunda Stendhal'ın eserlerine hayranlık duyamayız... O ve biz temelden farklı yollarda gidiyoruz... Onunla aramıza ideolojik mesafe koymalıyız.» Bazı Çin yayın organları «zehirli otlar» kategorisine Dante'nin **ilâhi Komedisini**, Goethe'nin **Genç Verter'in Acıları'nı** ve Rabelais, Hugo ve Maupassant'ın eserlerini de dahil ediyorlardı.

Çin'de ciddi ciddi, Mozart'ın, Beethoven'ın, Schumann'ın, Schubert'ın, Chopin'ın, Glinka'nın ve Çaykovski'nin eserlerinin «sadece bireyci entellektüellerin romantizmini ve acılarını yansıttığı»(13) iddia edildi. **Guanming Ribao**'nun görüşüne göre Bizet'nin **Carmen** operası, «kişiliğin burjuva anlamında kurtuluşu, seksin abartılması ve bireycilik gibi malların seyircilere satılması»(14)ndan başka birşey değildi. Aynı gazete klâsik bale hakkında da şunları diyordu: «Bu bale sınıfların barışmasını, burjuva insançılık teorisini öğütlüyor ve gençliği yozlaştırıyor.»(15) **Kuşu Gölü**'nün Moskova'daki **Büyük Tiyatro**'da sahneye konulması ile ilgili olarak bu gazete şunları yazmıştı: «Korkunç bir büyücü sahneye fırlamakta ve herşeyi baskı altına almaktadır. Ve şeytanlar baş kişiler olmaktadır... Bu gerçekten de kapitalizmin restorasyonunun sahnede resmedilmesinden başka birşey değildir.»

Puşkin, Lermontov ve Gogol'dan Tolstoy ve Çekov'a kadar bütün Rus klâsiklerine saldırıldı. Puşkin'in **Postacı**'sında, Lermontov'un **Belâ**'sında, Turgenyef'in **Arife**'sinde ve Gonçarov'un **Oblomov**'unda, Çin eleştirmenleri, «büyük toprak sahipleri ve aristokratların ahlaksızlaştırıcı hayat tarzlarının övülmesi»nden başka bir şey görmüyorlardı. Tolstoy'un **Diriliş** ve **Anna Karenina** adlı eserleri ile Turgenyev'in

(13) Venhui Bao, 9 Ocak 1963, Çince.

(14) Guangming Ribao, 29 Temmuz 1966, Çince.

(15) Guangming Ribao, 8 Ağustos 1966.

Bir Avcının Notları adlı eserinde ise «revizyonist dünya görüşünü» tespit ediyorlardı. **Venji Bao** dergisi ünlü Çin yazarı Şao Quanlin'i, Dostoyevski'nin **Ezilenler** adlı eserini Çinceye çevirdiği için «batıyı övmek»le suçluyor ve «politik yozlaşma» içinde olduğunu söylüyordu.(16) Başka bir önemli Çin yazarı, Quyang Şan da «Çehov'u övmek» yüzünden karalanıyordu. Bir dizi Çin gazetesinde «rus burjuva edebiyat eleştirmenleri»ne —Belinski, Dobroliubov ve Çernişevski— karşı suçlama yazıları yayınlanıyordu.

Batı Avrupa ve Rus edebiyatının klasiklerine karşı olan nihilist tavırlarını «teorik olarak temellendirmek» için Çin «edebiyat bilimcileri», sosyalist edebiyat ile eleştirci gerçekliğin (realizm) sanat ve edebiyatı arasındaki süreklilik bağlantısının kabul edilmesinin, «sosyalist sanat ve edebiyatın yenileştiriciliğinin reddedilmesi» olduğu şeklindeki gülünç bir iddiada bulunuyorlardı. Leninci tavıra açıkça ters düşen bu iddiayı okuyucularına kabul ettirebilmek ve bu iddianın Marksçılık-Leninciliğin ilkelerine uygun olduğuna okurlarını inandırabilmek için Çinli «teorisyenler», sosyalist gerçekçilik edebiyatının kurucusunun, Gorki'nin, görüşlerini tahrif etmekten çekinmiyorlardı. Örneğin **Renmin Ribao**'da yayınlanan bir makalede şöyle deniyordu: «Gorki'ye göre eleştirci gerçekçilik burjuva aylaklarının gerçekçiliğiydi.»(17) Bu Gorki'nin bakış açısının çok kaba bir şekilde saptırılmasıdır. Gorki'nin eleştirci gerçekçi-

(16) 1965 öncesinde Çin basınının Dostoyevski'nin yaratıcılığından saygıyla bahsetmesi ilginçtir. Sonraları Çin basınında Dostoyevski'nin eserlerinde «mevcut düzeni bozucu» unsurların bulunduğu resmi propagandası başladı. Buna bağlı olarak da Dostoyevski'yi Çinceye çeviren Şao Quanlin de, «modern revizyonizmin yardımcısı» olarak damgalandı.

(17) Renmin Ribao, 28 Ekim 1958.

liğin sanatçılarına her zaman büyük saygı duyduğu ve onlardan, sınıflarının «kaybedilmiş evlatları» diye söz ettiği herkes tarafından bilinir. Onların, sınıf sempati ve antipatilerini aşarak, sınıflarından uzaklaştıklarını ve önemli ölçüde emekçi kitlelerin duygularını dile getirdiklerini söylerdi.

Resmi Çin basını bilimsel mirası da daha az somut, ama gene de yeterli bir şekilde değerlendirmiyordu. Bilimin **objektif** özünü inkâr ediyor ve geçmiş çağların bütün bilimsel kazançlarının proletaryaya ve devrime «düşman» olduğunu iddia ediyordu.

Renmin Ribao gazetesinde Çin Halk Üniversitesi'nden yedi öğrencinin Merkez Komitesine ve başkan Mao'ya yazdıkları bir mektup yayınlanmıştı. Burada şöyle deniyordu: «Bütün eski eğitim sistemi kararlı, kesin ve güçlü bir şekilde yıkılsın ve burjuva 'otoritesi'nin baylarına karşı şiddetli bir ateş açılsın.»(18) Birçok başka yüksek okuldaki öğrenci ve öğretmenin destekledikleri bu mektupta, eski eğitim sistemiyle, «sistematiik öğrenmeyi öne çıkardığı» için alay ediliyordu. «Öğrenciler ne kadar çok öğrenirlerse, kafaları o kadar çok karışır» diye iddia ediliyor ve «eski burjuva ünvan ve derecelerin», «giriş imtihanları ve aday yetiştirme gibi burjuva sistemler»in kaldırılması öneriliyordu. **Renmin Ribao** bu mektubu yayınlarken, ondan «cesaret ve soğukkanlılığın örneği» diye söz ediyordu.

Yüksek öğrenim kurumlarına giriş sınavları ÇKP Merkez Komitesi'nin bir talimatı ile kaldırıldıktan ve öğretmenlerin, öğrenimin daha ileri olması için çalışmalarının, «burjuva revizyonist kara çizginin ifadesi» olduğu açıklandıktan sonra, Çin yöneticileri şu çağrıda bulunuyorlardı: «Bütün eski (yani 1966'dan önce yayınlanmış) ders kitapları gömülsün ve yeni bir ders planı uygulanmaya başlansın!» Bu ders pla-

(18) Renmin Ribao, 12 Haziran 1966.

nına göre ilk okullarda «Başkan Mao'nun yazılarından sözler ve onun sürekli okunan üç yazısı», orta okullarda Mao Çe-tung'un seçme eserlerinden yapılmış bir derleme kitabı ve diğer bazı makaleleri ve lise ve yüksek okullarda ise «Mao Çe-tung'un Seçme Eserleri» okunulacaktı.

Çin Kültürü ile «yabancı kültür» arasına yeni bir Çin Seddi getirmiş olan «Kültür devrimi»nin, ideologlarının teorik yönelmeleri, son derece düzeltilemez bir durumdadır. Bunlar Marksçılık-Leninciliğin ideolojik çizgisiyle ve devrimci pratiğiyle —ve bu arada— ÇKP 8. Kongresi kararlarıyla açık çelişki içindedir. Örneğin 8. Parti Kongresinin, Merkez Komtesinin politik raporu ile ilgili kararında şöyle denmişti: «ülkemizin geçmiş kültüründen, yabancı ülkelerin kültüründen yararlı olan her şeyi almak ve bunu kendimize mal etmek gereklidir. Bundan başka, modern bilimin ve kültürün ürünlerinin yardımıyla ülkemizin kültürel mirasındaki bütün değerli şeyleri düzenlemek ve yeni, sosyalist, bir millî kültür yaratmak için çaba göstermek de gerekmektedir.»

Geçmiş çağların kültürünün, başarılı proleter devrim tarafından kabul edilemez olduğu şeklindeki ilkel sol radikal gevezeliklerin karşısına Marksçılık-Lenincilik, kültürel mirasa karşı bilimsel, gerçekten sınıfsal bir yaklaşım getirir. Bu yaklaşım geçmiş çağların kültür değerlerinin somut-tarihsel bir analizine dayanır. Toplumsal gelişmenin belirli aşamalarında ve tam şu ya da bu sınıflı toplum biçiminin başlangıç döneminde, bu toplum biçimi için karakteristik üretim ilişkileri ilerici bir rol oynadıkları için, bu üretim ilişkilerini «getiren» sınıf, egemen sınıf, kültürel-tarihsel sürecin ilerici gücü olarak ortaya çıkar. Bu yüzden egemen sınıfın kültürü her zaman ve tamamen gerici değildir. Sömürücü toplumların tarihi, egemen sınıfların temsilcileri olan kültür yaratıcılarının getirdikleri birçok düşüncenin, içlerinde objek-

tif doğrular taşıdığını, toplumsal ilerlemenin objektif gereklerini doğru bir şekilde yansıttıklarını ve ölümsüz öneme sahip olabileceklerini ispatlamıştır.

Her ideoloji sınıf karakterine sahiptir ve dünyayı belli bir sınıf açısından yansıtır. Sorun, bunun belirli bir tarihsel anda gerçeği nasıl yansıttığıdır. Lenin birçok kereler, örneğin «burjuva», «burjuva ideolojisi» gibi kavramların tarihsel olmayan bir şekilde ele alındığında ortaya çıkabilecek kabalaştırmanın ciddi tehlikesi karşısında uyarıda bulunmuştu. Şöyle diyordu: «...bu kelime (burjuva-yz.) bizde çok kere yanlış, dar kapsamlı, tarih-dışı bir şekilde anlaşılmaktadır, çünkü bu kelime ile bir azınlığın kişisel çıkar savunusu **(tarihsel çağlar ayırdedilmeden)** bir tutulmaktadır.»(19)

Burjuva kültür adamları, feodalizmin gerici-dinsel ideolojisine karşı mücadelede dünya kültürüne büyük bir katkıda bulunmuşlardır. Proletarya, kapitalizmin kültür alanında meydana getirdiği bütün değerli şeylerin mirasçısı ve sürdürücüsüdür.

Kültür, sınıflı toplumda sınıf karakteri taşır. Bu, Marksçılık-Leninciliğin temel bir ilkesidir. Peki, bu ne anlama gelir? Bu, öncelikle, sınıflı toplumun kültürünün belli bir ideolojik sınıf muhtevasına sahip olduğu anlamına gelir. Ayrıca bu, sınıflı toplumun kültürünün uygun sosyal fonksiyonlara ve pratik sınıfsal eğilimlere sahip olduğu anlamını da taşır. Fakat aynı zamanda, kültürün bütün unsurlarının sınıf karakteri taşımadığı da göz önünde tutulmalıdır. Örneğin, kültürün son derece önemli bir parçası da bilimdir. Lenin, ideolojik hasımlarını hiç çekinmeden «kapitalist sınıfın eğitilmiş uşakları» olarak damgalarken aynı zamanda şunları da yazıyordu: «...Örneğin yeni ekonomik olguları incelemek isterseniz, bu

(19) Lenin: Biz Hangi Fikir Mirasını Reddediyoruz?, eserleri. 2. cilt, s. 516/517.

uşakların eserlerinden yararlanmadan bir adım bile ileri gidemezsiniz.»(20) Tabiat bilimleri ve teknik bilimler için, Lenin'in bu sözleri çok daha geçerlidir. Bu bilimler, belli sınıfsal felsefi-ideolojik momentler taşımalarına rağmen, her zaman belirli maddî olgulara dayandıkları, bunları genelleştirdikleri için, yalnızca bu momentlerle sınıflandırılmazlar. Bundan başka bu bilimler, şu ya da bu bilim dalı için karakteristik araştırma yöntemleri olmadan var olmazlar.

Lenin, dünya görüşü açısından genellemelere gittikleri anda «kimya, tarih, fizik alanlarında değerli eserler yaratmış olan bu profesörlerin **hiç birinin bir tek sözüne bile inanmamak gerekir...**»(21) diyordu. Ama Lenin aynı zamanda, sosyalizmin çıkarı açısından bunların buluşlarından faydalanmak ve (devralınıp geliştirilebilecek olan) bilimin objektif muhtevasını (ayrılıp atılması gereken) sınıfsal dünya görüşü unsurlarından ayıklamak gerektiğini de belirtiyordu.

Bununla ilgili olarak, örneğin Lenin'in Taylor sistemi hakkındaki görüşünü hatırlıyabiliriz. Lenin'e göre bu sistem, «burjuva sömürüsünün saf vahşiliği ile çalışma sırasındaki mekanik hareketlerin, gereksiz ve yetersiz hareketlerin çıkarılmasının, en doğru çalışma yöntemlerinin hazırlanmasının, en iyi hesaplama ve kontrol sistemlerinin getirilmesinin vb.'nin analizinde bir dizi değerli bilimsel kazancı»(22) birleştiriyordu. Lenin bu yüzden şu sonuca varıyordu: «Sovyet Cumhuriyeti bilim ve tekniğin bu alanda ulaştığı değerli her şeyi ne pahasına olursa olsun almalıdır.»(23)

(20) Lenin: Materyalizm ve Ampiriokritisizm, Eserleri, cilt 14, s. 347.

(21) Age.

(22) Lenin: Sovyet İktidarının Önümüzdeki Görevleri, Eserleri cilt 27, s. 249.

(23) Age.

Sosyalizm, geçmiş çağların sanat ürünlerine karşı da nihilistçe davranamaz. Örneğin hümanist sanatın doğması burjuva ilişkilerinin pekişmesi dönemi ile ilgiliydi. Ama bundan hiç de, hümanizmin tamamen bir «burjuva» ideolojisi olduğu sonucu çıkmaz; çünkü hümanizm başından beri insanlık-dışı burjuva ilişkilerine karşı bir protestoydu. Sosyalist toplumun sanatı, hümanist görüşleri devralır ve eleştirci bir şekilde onları kendine maleder. İlerici sanatsal-estetik görüşleri geliştirir ve gerçekçi, yaratıcı gelenekleri geliştirir ve onlara dayanır. Sanat yaratıcılığının teknik araç ve yöntemlerinden yararlanır. Ve en önemlisi, sosyalist sanat kültürü, bu sanat eserlerine, estetik değerleri içinde geçmiş yüzyılların kültürünün tekrarlanamaz örneklerini ve anıtlarını temsil eden şeyler olarak sahip çıkar.

2. Sosyalist Kültür ve «Eleştircileri»

Toplum düzeni olarak kapitalizm ve burjuva kültürü belli ölçüde artık kökleşmiş şeylerdir; oysa sosyalist kültür insanlığın geleceğidir, toplumsal gelişmenin nitelik olarak yeni, yüksek bir aşamasıdır. Fakat günümüzde sosyalist kültür ile burjuva toplumunun kültürü yanyana varolmakta ve birbirlerini etkilemektedirler. Burada, sosyalist kültür ile çağdaş burjuva toplumunun kültürü arasındaki süreklilik sorununun yeni bir temel özelliği ortaya çıkmaktadır. Buna («dikey» tarihsel yönden ayırdetmek için) «yatay» yön diyebiliriz.

Sosyalist kültür ile çağdaş burjuva toplumunun kültürü arasındaki karşılıklı ilişkileri tamamen retrospektif (geçmişe dönük) bir açıdan ele almak, yalnızca teorik değil, pratik bakımdan da tutarsız olur. Süreklilik momentinin dışarda bırakılması, bu karşılıklı ilişkideki, çağdaş burjuva toplumunun kültürün-

de ilerici olanı, eleştirici bir şekilde kullanma gereğini inkâr etmeye götürür. Yaşanan an, her zaman geleceğin geçmişle buluştuğu yerdir ve ondan, değerli olan her şey alınmalıdır.

Dünyada sürmekte olan uzlaşmaz sınıf mücadelesi yüzünden, sağ revizyonistlerin savunduğu şekilde bir ideoloji «entegrasyonu»nun (bütünleşmesinin) olamayacağı tamamen açıktır. Sosyalist ideoloji ve burjuva ideolojisi uzlaşmaz zıtlıklardır. Brejnev, Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısında şöyle diyordu: «Barış içinde bir arada yaşamama, ideolojilerin mücadelesi alanına kadar uzanmaz. Bunu vurguyla belirtmek gerekir.»(24) Buna uygun olarak bu iki kültür hiç bir şekilde —sosyalist kültür ile burjuva kültürü— yöndeş olamaz.

Ama, iki kültürün karşılıklı diyalektik ilişkisi sorununu, yalnızca ideolojilerin mücadelesi ile sınırlamak da yanlış olur. Ideolojilerin mücadelesi, «ileri kapitalizmin erişmiş olduğu teknik ve kültür kazançlarından yararlanma»(25) nın (mümkün olan en fazla ölçüde) gerekmediği anlamına gelmez, tersine bunu öngörür. Bu Leninci görüş, yalnızca kapitalizmin ilk dönemi için geçerli değildir. Günümüz kapitalizmi ve kültürü için de tamamen uygulanabilir.

Çin «Kültür Devrimi»nin, «feodal» ve «burjuva» kültür olarak tanımladıkları «eski kültür»ün tümüne karşı, mücadele çağrılarında bulunan ideologları, aynı zamanda ya «emperyalist» ya da «revizyonist» olarak gördükleri çağdaş yabancı kültüre karşı da mücadele çağrıları yapıyorlardı. «Böylece emperyalist ve modern revizyonist kültür gibi çürümüş bir kültürü, yal-

(24) Breshnew: İşçi Sınıfı Devrimcilerinin Birliğinin Pekişmesi - anti-emperyalist Mücadelenin Yeni Bir Atılımı İçin. 1969 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı. Berlin, 1972, s. 58.

(25) Lenin: Çocukluk Hastalığı, Eserleri cilt 27. s 343.

nızca baskı altına almak değil aynı zamanda yok da etmek zorundayız.»(26) diyorlardı. Alridge, Hemingway, Feuchtwanger, Joliot-Curie ve Bernal gibi birçok tanınmış kültür yaratıcısı suçlanıyordu.

Çin'deki «Büyük Proleter Kültür Devrimi»nin ideologları «burjuva toplumunun kültürü» ile «burjuva kültürü» kavramlarını bir tutuyorlardı. Burada gerekli olan, her milli kültür içinde, egemen sınıfın kültürü ile ezilen sınıfların kültürü, demokratik ve sosyalist kültürün az ya da çok gelişmiş unsurları, arasında ayırım yapmaktır.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde, ideolojik ve sanatsal açılardan gelişmiş, yeni bir proleter edebiyatının oluşmuş olduğu gerçeği tartışılmaz. Burjuva toplumunda yaşayan birçok ünlü tiyatro, film, müzik sanatçısı sosyalizme yakından bağlıdır.

Çağdaş kapitalist dünyanın birçok kültür yaratıcısı da şimdi yol ayırımında bulunmaktadır. Bunlar, yeni bir dünya savaşına yol açacak bir politikayı reddetmeye ve bu politikanın belirli sosyal düzenler tarafından oluşturulduğunu anlamaya başlıyorlar. Bu sanatçılar yaratıcı çalışmalarında —zaman zaman yetersiz ve belirsiz de olsa— halklarının barış ve sosyal ilerleme çabalarını yansıtmaktadır. Bunların bazıları, henüz sosyalizmden çok uzaktır. Fakat, faaliyetlerinin bakış açısı ve karakteri ne kadar farklı olursa olsun, bunların tümü, çağdaş burjuva toplumunun entellektüel hayatında demokratik bir akım oluşturmaktadır. Bu demokratik kültür yaratıcıları grubundan şunun ya da bunun sağa dönmesi mümkündür. Fakat bunların çoğunluğu anti-emperyalist mücadelede gerçek müttefikler olmuşlardır. Örneğin Anatole France Fransız Komünist Partisine üye olmuştur, Romain Rolland işçi sınıfı devrimcileri ile etkin

(26) Ksinhua ajansının 11 Haziran 1966 tarihli haber bülteni, Çince.

bir ortak mücadeleye girmiştir. Dünya çapında ünlü ressam Picasso da sosyalizme gelmiştir.

Çin yöneticileri «burjuva kültürü»ne karşı mücadelede, kültürel değerlerin somut-tarihsel, diyaletik değerlendirilmesindeki Marksçı-Leninci ölçütleri bir kenara atmaktadırlar. Bunlar, burjuva toplumdaki her milli kültür içinde yer alan iki çeşit kültürle ilgili Leninist tezi, açıkça «sol»dan revizyona tabi tutmaktadırlar. Burjuva toplumunun kültürünü, kapitalist toplum içinde gelişmiş olan demokratik ve sosyalist kültür unsurlarıyla birlikte, toptan reddetmektedirler. Hatta sosyalist ülkelerin kültürlerini bile «burjuva» kültürü kabul etmektedirler.

Bu konuyla ilgili olarak, 1966'da Pekin'de yayınlanan «Modern Sovyet Revizyonizminin Edebiyatı Üzerine Bazı Sorular» adlı broşür, zengin örneklerle sahiptir. Asya ve Afrika Ülkeleri Yazarlarının Temmuz 1966'daki sözde olağanüstü konferansında üyelere dağıtılmak amacıyla hazırlanmış olan bu broşürdeki makalelerin yazarları, «Kahramanlık Çağının Sanatı.»(27) adlı makalenin üzerine düşmektedirler. Bu makalenin yazarları 20. yüzyıl edebiyatının gelişmesinin genel çizgisinin eleştirci ve sosyalist gerçekçiliğin geleneklerine sahip çıkılmasından ve bunların zenginleştirilmesinden oluştuğunu tespit etmektedirler. Bu geleneğin, Gorki, Nexö, Rolland, Dreiser, Thomas ve Heinrich Mann, Neruda, Brecht, Şolohov, Kruczkovski, Barbusse, Mayakovski, Nezval, Sadoveanu, Becher' in gelenekleri olduğunu söylemektedirler. «Dönek Şolohov'un Açıklamalarından Alıntılar» adlı makalenin yazarları ise şunları yazıyorlardı: «Modern Sovyet revizyonistleri, '20. Yüzyıl Edebiyatının Gelişmesinin Genel Çizgisi' adlı, içinde devrimci, tarafsız ve karşı-devrimci yazarların toplandığı ve dostlarla düşmanlar arasında hiç bir ayrım yapmayan kitabın yardı-

(27) Bak; Komünist, 1964 H. 10, Rusça.

mıyla... 20. yüzyılda gerçek sosyalist devrimci bir edebiyatın gelişmesini engellemeye çalışmaktadırlar.»(28)

Birçok ABD, İngiliz ve İtalyan proleter yazarın en iyi eserleri, Çin'de «revizyonist» eserlerden sayılmaktadır. ÇKP 8. Kongresi'nde kabul edilmiş olan, «Çin'in ve yabancı ülkelerin kültüründen yararlı olan her şeye sahip çıkmak ve devralmak» çizgisi böylece saptırılmıştır.

Başka bir ilkesel yanlış da «kültür» ve «ideoloji» kavramlarının bir tutulmasıdır. Bu hiç bir şekilde özdeş olmayan iki kavramın bir tutulmasına, özellikle Mao Çe-tung'un «Yeni Demokrasi» adlı makalesinde raslamaktayız. Orada şunu iddia etmektedir: «Belirli bir kültür, belirli bir toplumun politika ve ekonomisinin ideolojideki yansımasıdır.»(29) Ama gerçekte, sınıflı toplumda entellektüel kültürün muhtevasını teşkil etmesine ve bu yüzden entellektüel üretimin bütün biçimlerinin gelişmesini belirlemesine ve yönlendirmesine rağmen ideoloji, hiç bir şekilde «entellektüel kültür» kavramı ile özdeş değildir.

Proletkult Merkez Komitesi Başkanı Pletnov 1922'de **Pravda** gazetesinde yayınlanan «İdeolojik Cephe» adlı makalesinde, «ideolojinin sorunları kültürün sorunlarından daha geniş kapsamlıdır» diye yazdığına, Lenin «daha geniş kapsamlı» sözcüğünün kenarına bir not düşmüştü. Bir zaman sonra **Pravda** gazetesinde, Jakovlev'in Lenin'in notuna uygun olarak yazılmış ve Lenin tarafından gözden geçirilip düzeltilmiş olan «Proleter Kültür ve Proletkult» adlı makalesi yayınlandı.(30) Bu makalede «ideolojinin

(28) Modern Sovyet Revizyonizminin Edebiyatı Üzerine Bazı Sorular, Pekin 1966.

(29) Mao Çe-tung; Seçme Eserler, cilt 2, s. 666.

(30) Bak: Proletarya Diktatörlüğünde Kültür Sorunları, Moskova-Leningrad 1925, s. 3, Rusça.

kültürden daha geniş kapsamlı» olduğu iddiasıyla ilgili olarak şöyle deniyordu: «Buradaki anlamsızlık açıktır; çünkü (ahlâk ve hukuktan bilim, sanat ve felsefeye kadar) bir dizi toplumsal olgunun bütünü, olan **kültür**, tabii ki **toplumsal** ideolojiden daha genel bir kavramdır.»(31)

SBKP 20. Kongresi, Leninci görüşlerden yola çıkarak, kapitalizmin çürümesi genel eğiliminin, emperyalizm çağında, kültür alanındaki her türlü ilerlemeyi imkânsız kıldığını iddia eden kabalaştırıcı teoriyi amansız bir eleştiriye tabi tutmuştur. Kim dış ülkelerdeki kültürün başarılarına gözünü kaparsa, o, gerçekte ister istemez sosyalist toplumdaki kültürün gelişmesini engeller. İktidarı almış olan proletarya, Lenin'in formüle ettiği şu son derece önemli tarihsel görevle karşı karşıyadır: «Kapitalizm tarafından biriktirilmiş, son derece zengin ve bizim için tarihsel olarak vazgeçilmez olan gerekli kültür, bilim ve teknik hazinelerinin bütünü... kapitalizmin bir aracı olma durumundan çıkarıp, sosyalizmin bir aracı haline getirmek.»(32)

Çin'de yalnızca, burjuva toplumunun kültürünün, içindeki demokratik ve sosyalist kültür unsurları ile birlikte, bütün ilerici yanları reddedilmekle kalmıyor, ayrıca sosyalist ülkelerin kültürel başarılarının da bir kenara atılması gerektiği söyleniyordu.

Mao Tse-tung'un takipçileri Sovyet kültür yaratıcılarını «revizyonistlik» ve «burjuva yozlaşması» ile suçluyorlardı. «Revizyonist» ve «yozlaşmış» olarak en başta, militarizme karşı ve yeni bir yıkıcı atom savaşının önlenmesinden yana olanları; Şolohov, Simonov, Tvardovski, Ehrenburg gibileri sayıyorlardı.

Mao'culara göre Şolohov'un **Bir İnsanın Kade-**

(31) Age, s. 22.

(32) Lenin: 1. Bütün Rusya Ekonomi Kongresindeki Konuşması, Eserleri cilt 27, s. 408.

ri,(33) Simonov'un **Yaşayanlar ve Ölüler, Gündüzler ve Geceler** adlı eserleri «sağ kalma ideolojisi» ile bezemişlerdir. Aytmato, Meizelaitis, Rojdestvenski gibi Sovyet yazarlarını, «Amerikan emperyalizminin özel bir şubesi»ni temsil eden ve «Asya ve Afrika halklarının devrimci mücadelesini ezen» «revizyonistler» olarak kabul ediyorlardı. Ye Şui-fu «Gerçekçilik Maskesi Altında» adlı makalesinde, Büyük Anavatan Savaşı üzerine eserler yazmış olan Sovyet yazarlarını şöyle suçluyordu: «Bunlar Sovyet edebiyatının devrimci geleneklerine ihanet yolunu seçmişlerdir. Bu eserler insanlara, devrim istemek değil, sağ kalmak düşüncelerini ve ülkenin çıkarları yerine kişisel mutluluk için çalışmak düşüncelerini öğretmektedir. Bu eserler yalnızca, halkların barışı korumak ve emperyalizme karşı mücadele etmek isteklerini ezmekte ve kötüümleştirmektedir. Bunlar gerçekte emperyalizme yeni bir savaşın hazırlanmasında yardımcı olma rolünü oynamaktadırlar.»(34)

Çin basınında **Açık Gökyüzü, Askerin Türküsü, Yedi Rüzgâr Altındaki Ev, Ivan'ın Çocukluğu, Leylekler Geçerken, Bir Yılın Dokuz Günü** vb. gibi en iyi Sovyet filmleri de benzer değerlendirmelerle «onurlandırılıyordu.» Çin film eleştirmeni Fang Liang şöyle diyordu: «Bazı revizyonistler kasıtlı olarak savaşın gerçek yüzünü değiştirdiler ve birçok gerici filmler yaptılar.» «Bu filmler bütün güçleriyle pasifizmi ve teslimiyetçiliği övüyor ve sağ kalma felse-

(33) M. Şolohov'un «Bir İnsan Kadırlı» hikâyesi üzerine Qi Ksuedong ve Zen Zöblng'in makalelerinde şöyle deniyordu: «'Bir İnsan Kadırlı' hikâyesi edebiyat ve sanattaki modern revizyonizmin kırıla lokesidir» (Bak: Renmin Ribao, 13 Mayıs 1966).

(34) Ye Şui-fu: **Hakikilik Maskesi Altında** Venksue Pinglun, 1965, No. 5, s. 26, 43, Çince. - Aynı zamanda bak; Guang Jun'un **Revizyonist Grubun Trubadur'u** makalesi Jiefangjun Bao, 9 Temmuz 1966, Çince.

fesini yayıyorlar.» (35) Çin film eleştirmenleri işi, **Hamlet, Romeo ve Juliet, Don Quichotte, Budala, Yevgeni Onegin, Yüzbaşının Kızı, Maça Kızı, Diriliş** filmlerini bile, «revizyonist» filmler saymaya kadar vardırıdılar.

Bariş içinde bir arada yaşama ve yeni bir dünya savaşının önlenmesi için sürdürülen sürekli mücadele ve buna bağlı olarak kapitalist dünya ile olan kültürel ilişkilerin pekiştirilmesi politikası, Çin'de özel protestolara yol açtı. Sovyet halkı bu mücadeleyi SBKP'nin öncülüğünde yürütmektedir ve Sovyet kültür yaratıcıları bunda son derece aktif bir rol oynamaktadırlar. Mao'cular SSCB ile ABD arasındaki kültür alış-verişini ve Sovyetler Birliğinde yabancı yazarların eserlerinin yayınlanmasını, bunun, burjuva ideolojisinin «sızması»na yol açtığını söyliyerek, mahkûm ediyorlar.

Sovyet kültür ve sanatına ve önde gelen Sovyet kültür adamlarına karşı girişilen saldırılar, örgütleyicilerinin «Kültür Devrimi» paravanası altında sürdürdükleri geniş anti-sovyet propaganda kampanyasının bir parçasıdır. Bu kampanyanın uzun vadeli politik amaçlara sahip olduğu açıktır. Bunlardan birinin, Mao Çe-tung'un kutsallaştırılmasıyla, yaratıcı düşünciyi boğmak ve günümüz Çin yöneticilerinin hegomonyacı planlarının gerçekleştirilmesi adına uygulanan maceracı, şoven politikaya karşı her türlü muhalefeti saf dışı etmek olduğu şüphe götürmez.

3. Çin'deki «Kültür Devrimi» ve Aydınlar

SSCB ve diğer sosyalist ülkelerin deneyleri, sosyalizmin kuruluş döneminde aydınların toplumdaki rollerinin yeni bir aşamaya eriştiğini göstermiştir. Bu,

(35) Venyi Bao, 1965, No. 5, s. 9.

bilimsel-teknik ilerlemenin hızla gelişmesi ve özellikle bilimsel-teknik devrimin süreçleriyle ilgilidir.

Sosyalist aydınların oluşmasının başlıca özelliklerinden biri, bunların genel olarak sosyalist devrimin zaferinden sonra yetişmeleridir. Burjuvazinin iktidarı ele geçirmeden çok daha önce, üretici güçler geliştiği ölçüde kendisine sayısız aydın yaratmak imkânına sahip olmuş olmasına rağmen, proletarya sosyalist devrimin zaferinden önce son derece az sayıda aydın kadrosuna sahiptir. Profesyonel devrimci şeklindekiler daha da azdır.

Burjuvazinin iktidarının sona ermesinden ve proletarya iktidarının kurulmasından sonra, çap ve karakterleri açısından son derece güç olan, yeni bir toplum düzeninin yaratılması görevleri gelir. Devrimden önce yetişmiş ya da devrimin ilk günlerinde halkın yanına geçmiş olan az sayıdaki proleter aydınlar, burada tamamen yetersiz kalırlar. Bu yüzden kültür devriminin en önemli görevlerinden biri de, yeni, sosyalist aydınlar yetiştirmektir. Fakat bu kısa zamanda mümkün değildir. Bu yüzden burjuva uzmanlarının bilgilerinden yararlanmak gerekir. Lenin Sovyet iktidarının ilk yıllarında partiye, karşı-devrimci unsurlara karşı mücadeleyi bırakmadan, Sovyet devletine karşı namuslu ve meşru bir tavra sahip olan uzmanlarla yakın bir işbirliği sağlayabilmek için sabırlı ve sistematik bir çalışma sürdürmenin gerektiğini, onları Sovyet iktidarının faaliyetlerine katabilmek için onlara yüksek ödemelerde bulunmaktan kaçınılması gerektiğini, onlardan yönetmeyi öğrenmenin ve aynı zamanda onları ideolojik olarak eğitmenin gerektiğini öğretmişti. Şöyle diyordu: «Kapitalist kültür ve aydınlar gibi bir mirastan yararlanmadan iktidarı kuramayız.»(36)

(36) Lenin: Moskova Parti İşçileri Toplantısı, Eserleri, cilt 28, s. 212.

Öte yandan yeni toplumu kurmak proleter aydınları yaratmadan da imkânsızdı. Bu, burjuva uzmanlarını devrimin yanına çekmekle karşılaştırılamıyacak kadar zor ve karmaşık bir görevdi. Bu görevi yerine getirebilmek için, öncelikle halkın genel kültür düzeyini yükseltmek ve zamanla onun içinden sosyalist aydınları yetiştirmek gerekliydi.

Sosyalist devrim yolunda ilerleyen ülke, ekonomik ve kültürel açılardan geri olduğu ölçüde, bu görevlerin yerine getirilmesinin daha da güçleştiği kendiliğinden anlaşılır.

Çin'de halk iktidarının ilk yıllarında, halkın yüzlerce yıllık geriliğini yenebilmek, okur-yazar sayısını ve emekçilerin kültür düzeyini arttırmak, milli aydınlar yetiştirmek için çok şeyler yapıldı. Devrimin yedinci yılında Çin'de, içlerinden yüz bini yüksek okul mezunu olan 3 milyon 840 bin uzman çalışıyordu.(37) ÇKP Merkez Komitesinin 14 Ocak 1956'da düzenlenen Aydınlar Sorunu Üzerine Danışma Toplantısı'nda yaptığı konuşmada Çu En-lay, aydınları, beş büyük alanda-bilim ve araştırma, eğitim, teknik, sağlık, sanat ve kültür alanlarında «sosyalist kuruculuğun büyük gücü» olarak tanımlıyordu. Diğer sosyalist ülkelerin, özellikle Sovyetler Birliğinin halkları, Çin Halk Cumhuriyetine paha biçilmez yardımlarda bulundular. Binlerce Sovyet uzmanı Çin Halkına, ekonominin geliştirilmesi planlarının gerçekleştirilmesinde yardım ettiler. Aynı zamanda binlerce Çin genci Sovyet üniversitelerinde eğitim görüyor ve kalifiye uzmanlar olarak yetişiyorlardı.

Fakat sonraları ÇKP 8. Kongresi'nde alınan kararlar zedelendi ve partinin genel çizgisinden sapıldı. Mao Çe-tung ve takipçileri Sovyet uzmanlarının Çin'den geri çağrılmalarını ve Çin'li öğrencilerin

(37) Çu En-lai: Aydın Sorunları Hakkında Rapor, Pekin, 1956, s. 12, Çince.

SSCB'yi terketmelerini sağladılar. Aynı zamanda Çin' de «Sovyet revizyonizmi»ne ve onun Çin aydınları arasındaki «ajanları»na karşı bir mücadele kampanyası başlatıldı. Bu kampanya boyunca zaten sayıları az olan Çin aydınlarına karşı, birçok sert tedbirler alındı. Bu tedbirler «Büyük Proleter Kültür Devrimine «giriş bölümü»nü temsil ediyordu.

Mao Çe-tung 1945 yılında, aydınları «devletin ve toplumun değerli zenginlikleri olarak görmek» gerektiğini söylemişti.(38) 1948'de şöyle yazmıştı: «Aydınlarımıza değer veriyoruz, bu tamamen doğrudur; çünkü devrimci aydınlar olmadan, devrim zafere ulaşamaz.»(39) Fakat 1964-65 arasında, yani ÇKP Merkez Komitesi 11. Oturumunun «Büyük Proleter Kültür Devrimi»nin başlaması kararını almasının arifesinde, şimdiki Çin yöneticileri, eski çizgilerinde kökü bir değişiklik yaptıktan sonra aydınlar karşı, özellikle sanat ve toplum bilimler alanlarında çalışan aydınlar, yani yaratıcı aydınların büyük çoğunluğuna karşı büyük saldırılar örgütlediler. Kural olarak, Çin' de, kültür alanında çalışanlar arasında mutlak azınlıkta olan bilimsel-teknik alanda çalışan aydınlar dokunulmamaya çalışılıyordu. Hatta Mao'cu grupların bunlara her hangi bir şekilde ilişkileri resmen yasaklanmıştı. Bu kısıtlama, özellikle Mao'cuların militarist çizgileri ile ilgiliydi. «Büyük Proleter Kültür Devrimi»nin gerçekleştirilmesiyle ilgili talimatlarda, bu kısıtlamanın ilk Çin atom bombasının başarılı bir şekilde patlatılmasıyla ilgili olarak getirilmesi, hiç de raslantı değildi.

1964'de aydınlar karşı bütün alanlarda başlayan saldırılar, 1951-64 arasında yapılan **Vu Ksun'un Hayatı** filminin eleştirisi, **Kızıl Odanın Rüyası** adlı klasik romanın incelenmesi kampanyası, Hu Feng ve «karşı

(38) Mao Çe-tung; Seçme Eserler, cilt 3, s. 1106.

(39) Age, s. 837.

devrimci» kliğine karşı mücadele, 1957'deki «burjuva sağcılarını»na karşı mücadele vb. gibi tek tek saldırıların devamıydı. Fakat Çin'de 1964-66 arasında meydana gelen olaylar, gerek çapları gerekse sonuçları açısından, bütün bu saldırı ve «eleştiri kampanyaları»nı kat kat aşmıştır.

Çin'deki bu, yaratıcı aydınlarla çapı bakımından eşi görülmemiş hesaplaşma sırasında, diğer bir «değerlerin yeniden değerlendirilmesi» gerçekleştirildi: 1920 ve 30'ların devrimci Çin kültürünün, Oktobur Devriminin güçlü etkisi altında gelişmiş olan ve kısa süre öncesine kadar «milli sanat ve edebiyatın guru» kabul edilen bir kültürün, bütün gelenekleri yıkılıyordu.

1965 ve 1966 yıllarında Çin basınını tam bir «yıkıcı» yayınlar dalgası kaplamıştı. Bunlar, Çin aydınlarının ilerici temsilcilerine, özellikle tarihçilere, felsefecilere ve iktisatçılara, kültürel ve ideolojik kurumlarda çalışanlara, kısaca Mao Çe-tung'un politikasının doğruluğundan dolayı ya da dolaysız şüphe duyan, bütün düşünen insanlara karşı yöneltiliyordu. İlginç olan, en korkunç darbelerin özellikle eski neslin temsilcilerine, aktif parti üyelerine karşı yöneltilmesiydi. Bu takipler kendi özel «mantık»larına sahiptiler: Devrimci çalışmanın büyük okulundan geçmiş olanlar arasında Marksçılık-Leninciliğin fikirleri ve enternasyonalizm ruhu özellikle güçlüydü. Bunların hepsi de şöyle ya da böyle politik açıdan güvenilmez kabul edilip küçültücü «eleştiri», görevden alınma, ücra köylere gönderilme gibi çeşitli baskılara maruz bırakıldılar.

Renmin Ribao'nun da açıkladığı gibi, 1965-66 arasında bir buçuk yıl içinde 160 bin aydın «vücut çalışması ile yeniden eğitim» için köylere gönderildi. Sonraları, «Kültür Devrimi»nin doruğunda, en azından 400 bin «düşman unsur» daha aileleriyle birlikte köylere sürgün ediliyordu. Tabii ki bunların hep-

si aydınlar değildi, ama hepsi de öncelikle yaratıcı bir şekilde çalışan insanlardı.

Aydınlara karşı 1964-66 arasında yürütülen kampanya «büyük proleter kültür devrimi»ne hazırlık dönemi idi. Bu durum, Mao'cuların içindeki ekonomi politikaları ve dış politika çizgileri ile bağlantılı olarak ele alınmazsa, ÇKP Merkez Komitesi 11. Oturumu'nda açıklanan «Kültür Devrimi»nin ne olduğu anlaşmaz.

Günümüzdeki Çin yöneticileri, «Büyük Hamle» politikasının iflasını, «Halk Komünleri»nin başarısızlığını, ekonomik güçlükleri ve dış politikadaki gerilemeleri, maceracı bir iç politika ile kapatmak istiyorlardı. Öte yandan Mao Çe-tung'un çizgisini eleştiren parti görevlilerinin ve yaratıcı aydınların sindirilmesi de, gene «Kültür Devrimi» bayrağı altında gerçekleştiriliyordu. «Büyük proleter kültür devrimi» sırasında Çin basınında yürütülen «modern revizyonizme karşı mücadele», özellikle, Marksçılık-Leninciliğe bağlılıktan ve SSCB ve Çin halkları arasındaki dostluğun gerçekleştirilmesi ve sağlamlaştırılmasından yana olan bütün ilerici Çin aydınları, enternasyonalci parti görevlileri, Çin gençliğinin devrimci kesimi, Çin halkının bütün devrimci insanları ile politik bir hesaplaşma olarak ortaya çıkmıştır.

ÇKP Merkez Komitesi 11. Oturumu'nun kararları ve Çin Halk Cumhuriyeti'ndeki «Kültür Devrimi»nin pratiği, bütün dünyaya, Mao Çe-tung ve takipçilerinin Marksçılık-Lenincilikten ve sosyalist kamptan ayrıldıklarını ve Sovyet aleyhtarlığını resmi politika haline getirdiklerini göstermiştir. Bu oturumdan sonra büyük bir Sovyet-aleyhtar kampanyasının başlaması raslantı değildir. «SSCB'nin ABD emperyalistleri ile birlikte hazırladığı komplo», «ulusal kurtuluş hareketinin çıkarlarına ihanet» keşifleri yeniden piyasaya sürüldü. Çin yöneticileri, Sovyetler Birliği ile Çin ara-

sındaki ilişkileri daha da bozmak için mümkün olan her şeyi yaptılar.

ÇKP yönetiminin kültürel değerler karşısındaki nihilist politikasının bir değerlendirilmesi, SBKP Merkez Komitesi organında, daha 1964 de yapılmıştı. Yazı kurulunca kaleme alınan bir makalede şöyle deniyordu: «Bu milli tecrit politikasının, dünyanın, özellikle sosyalist ülkelerin, kültür hayatından kopma çabasının, Çin halkına kültür alanında ne kadar büyük zararlar vereceğini düşünmek şimdi için bile çok güçtür.»(40)

Mao'cu gruplar bundan üç yıl sonra, Çin'de «Büyük Yol Gösterici»nin bayrağı altında saçmalıklarını uygulamaya başlıyorlardı. «Eski egemen sınıfların öcü ve canavarlarını» —Pekin müzelerindeki ve Sanatlar Akademisindeki eski Yunan, Roma ve Çin sanat hazinelerini— yakıp yıktılar. Şanghay'daki Puşkin anıtını ve kitapçı dükkanlarını tahrip ettiler. Birçok dergi ve gazete yayınına son verdi. Bütün kağıtlar Mao Çe-tung'un sözlerinin ve şahsına yapılan övgülerin basılmasında harcandığı için, bilimsel ve edebi eserler basılamıyordu. Sinemalarda yalnızca dökümanter filmler gösteriliyordu. Aynı filmler; «Başkan Mao ve Kalbimizdeki Kızıl Güneş», «Başkan Mao Büyük Kültür Devrimi Ordusunun Geçitini 5. ve 6. Defa Kabul Ediyor» vb., defalarca oynatılıyordu.

Modern tiyatro, ya da Çin'de dendiği gibi söz tiyatrosu, ortada hiç görünmüyordu. «Devrimcileştirilmiş» Pekin operasında, Jiang Qing'in (Mao Çe-tung'un karısı) «bizzat yer almasıyla» hazırlanmış olan ve kocasının «aydınlatıcı düşünceleri»ni öven aynı oyunlar, yıllarca oynandı. Bale «karşı-devrimci» bir sanat kabul ediliyordu. —Ama buna rağmen iki bale oyunu gene de gösteriliyordu: «Kızıl Kadınlar

(40) Dogmatizme ve Edebiyat ve Sanatın Kabalaştırılmasına Karşı, Komünist, 1964, No. 9, s. 14, Rusça.

Birliği» ve «Beyaz Sağlı Kız» adlı oyunlara, Mao Çe-tung hakkında şarkılar söyleyen bir koronun sokulmasıyla, bunlar «devrimcileştirilmişti.»

Pekin Üniversitesinde öğrenciler Mao Tse-tung'un sözlerini ezberlemekle meşguldü. Eğitim sisteminin «reorganizasyonu» sonunda, Pekin Teknik Enstitüsünde kürsüler kaldırılmış ve öğrencilerle öğretmenler «birlikler»e ayrılmışlardı. Yüzlerce milyon okuma yazma bilmiyenin bulunduğu bir ülkede, bütün okullar uzun süre kapalı kaldı. Bugün bile birçok bölgede derslere henüz başlanmamıştır. Bilimsel merkezler, araştırma kurumları, ve laboratuvarlar «mücadele alanları» haline getirildi. Buralarda, her yerde «karanlık köşelerden», «gerçek burjuva 'otoriteleri'» —«Mao Çe-tung Düşüncesi»ni kabul etmeyen bilim adamları— «yakalanıp ortaya çıkarıldı.» Örneğin Pekin Üniversite rektörü Lu Ping öldürüldü. Çin Halk Cumhuriyeti Bilimler Akademisi Matematik Enstitüsü direktörü olan ve öğrencilere Mao Çe-tung'un sözlerini ezberletmek yerine «bazı kimyasal formülleri» öğretmeyi ve «Sovyet matematikçileri ile işbirliğinden yana olma»yı göze alan profesör Hua Luo-geng takibe uğradı.

Zonghua yayınevi tarafından son elli yıl içinde yayınlanmış olan 13 bin kitaptan ancak beşyüzünün dağıtımına devam edildi. Geri kalan klasik, felsefi, edebî ve tarihsel eserler barbarca yokedildi. Yalnızca **Ksinhua şudian** yayınevinde son zamanlarda 500 bin eski kitap yok edildi. Nasil den nesile aktarılmış aile kütüphaneleri alevlerin kurbanı oldu.

Son dört yıl içinde Çin'de tek bir edebî eser bile yayınlanmadı; kütüphaneler ve müzeler kapalı kaldı. Buna karşılık, Mao Çe-tung'un «Seçme Eserleri»nin, sözlerinin ve şiirlerinin yayınlanması ile ilgili plan, 1970 yılında, toplam üç milyarlık bir baskıyla «zamanından önce ve parlak» bir şekilde yerine getirildi.

«Kültür devrimi», Mao Çe-tung'un takipçilerini, aydınları ve genel olarak bütün fikir işçilerini —kendi sözleriyle söylersek— kolayca revizyonizme ve burjuva yozlaşmasına düşebilecek olan, Çin halkına düşman bir güç olarak gördüklerini göstermiştir. Fikir işçilerinin «yozlaşmasını» önlemek için, onların görüşüne göre tek bir yol vardır: beden çalışmasına zorlamak. Çünkü bu çalışma, devrimci olan her şeyin ifadesidir ve sıradan halkın karakteristik özelliğidir. Bu, Çin aydınlarının «yozlaşmasına» karşı her derde deva bir ilaçtır. Bu durum Mao Çe-tung tarafından teorik olarak şöyle açıklanmaktadır: «Şu ya da bu aydının devrimci, tarafsız ya da karşı-devrimci olduğunu anlamak için, tek bir belirleyici ölçüt vardır: İşçi ve köylü kitleleriyle birleşmek isteyip istemediğini ve gerçekte onlarla sıkı sıkıya birleşip birleşmediğini bilmek gerekir.»(41)

Mao Çe-tung'un görüşlerine göre, aydınların görevi bilgilerini emekçilere aktarmak ve onların kültürel ve politik düzeylerinin yükselmesine hizmet etmek değil, köylülerin kültür düzeyine uymak ve onların hayat tarzlarını benimsemektir. Örneğin Ksinhua haber ajansı bir görevlinin başından geçenleri şöyle anlatıyordu: «Uzun süre bedeniyle çalışmaya çalışmaya, yoksul bir köylü ailesinden gelen aydının ellerindeki nasırlar kaybolmuştu. Yoksul ve aşağı köylülere karşı artık derin hisler beslemiyordu. Fakat şimdi, ailesiyle birlikte sürekli çalışmak ve oturmak üzere bir köydeki üretim birliğine gittikten sonra, bir görevlinin davranışlarını bıraktı, köylü elbiseleri ve kendi yaptığı ayakkabıları giyip köylülerle birlikte çalışmaya başladı. Şöyle diyordu: 'Ellerdeki nasırlar ne kadar kalın olursa, yoksul ve aşağı köylülere karşı beslenen hisler o kadar derin olur; reviz-

(41) Ksinhua Haber Ajansının 5 Kasım 1968 tarihli bülteni.

yonizme karşı ve onun önlenmesi için mücadelede azmi o kadar büyük olur!»(42)

Mao'cular beden çalışması ile «aydınların ideolojilerini ve hislerini değiştirmenin ve bilinçlerini devrimcileştirmenin» mümkün olduğunu iddia etmektedirler.(43) Çin basınında, örneğin, köylerde çalışmaya giden görevlilerin şu iddiaları yayınlanmaktadır: «Fakat bu sefer, ailelerimizi, okullarımızı ve işyerlerimizi bırakarak yoksul ve aşağı köylülere gelmekle, gerçekten de bilincimizin devrimcileşmesinin temelini attık.»(44)

Son yıllarda Çin'de birkaç milyon öğrenci gencin, «yoksul ve aşağı köylülerle birleşmeleri» amacıyla köylere gönderilmesi için bir kampanya yürütülmektedir. Bununla ilgili olarak **Renmin Ribao** gazetesi şunları yazıyordu: «Köylülerin ölçülemez enginliği, öğrenci gençliğin eğitilmesi için bir üniversitedir.»(45) Öğrenci gençler, Çin basınında belirtildiği üzere, «vücut çalışmasından koparak revizyonist ideoloji tarafından aşılandıkları»(46) için, yoksul ve aşağı köylüler tarafından yeniden eğitilmek üzere köylere gönderilmektedir.

Bunlar, günümüz Çin'inde «Büyük Proleter Kültür Devrimi» diye adlandırılan şeyin gerçekten de hazin sonuçlarından sadece birkaçıdır. Çin'deki «Kültür Devrimi»nin ideoloji ve pratiğinin dünya devrimci hareketine verdiği zararlar hiç de az değildir. Çin yöneticileri Marksçılığı saptırmışlar, diğer ülkelerdeki sosyalist kültür devriminin deneylerini önemsemişler, böylece sosyalizmin yüksek ideallerine leke düşürmüşler ve dünya devrimci hareketinin itibarını zedelemişlerdir.

(42) Ksinhua Haber Ajansının 31 Ekim 1968 tarihli bülteni.

(43) Guangming Ribao, 17 Ocak 1969.

(44) Ksinhua Haber Ajansının 31 Ocak 1968 tarihli bülteni.

(45) Renmin Ribao, 17 Ocak, 1969.

(46) Ksinhua Haber Ajansının 5 Ocak 1969 tarihli bülteni.

İşçi sınıfı devrimcileri, Çin yönetiminin kültür alanındaki anti-marksist, anti-leninist çizgilerini açığa çıkararak, dünya emekçilerine gerçek bir kültür devriminin ne olduğunu, sosyalist devrimin kültüre ve kültürel mirasa karşı tavrının gerçekte nasıl olması gerektiğini gösterme imkânına sahiptirler. Leninci yolu izlemekte olan Sovyetler Birliği'nin ve diğer sosyalist ülkelerin örneğinde, bütün dünya şunu görmektedir: Sosyalizm insanlığa yeni bir kültür getirmektedir; fakat yeni dünyanın kültürü, dünya medeniyetinin anayolunun dışında oluşup gelişemez, tersine bu kültür, sosyalizm öncesinde toplum tarafından yaratılmış olan her şeyin en iyisinin kuralla uygun bir izleyicisidir.

İnsanlık tarafından yüzyıllar boyunca biriktirilmiş olan kültürel miras kullanılmadan, sınıfsız topluma geçiş imkânsızdır. Geniş bir entellektüel kültür yaratılması için, bu mirasa sahip çıkılması —ama yalnızca birkaç seçkin tarafından değil, herkesçe sahip çıkılması— gerekli bir şarttır. Bu, kişiliğin çok yönlü gelişebilmesi için son derece önemli bir şarttır. Geçmiş çağların ve aynı zamanda modern burjuva toplumunun kültürel kazançlarına sahip çıkılmadan ve bunlar halk tarafından mümkün olan en geniş şekilde geliştirilmeden ve aydınlara karşı Leninci tavır gerçekleştirilmeden, kültür devrimi olamaz. Kültür devriminin gerçek amacı, SBKP programında yazılı olduğu gibi, «dünya kültürünün en iyi kazançlarını devralıp geliştiren... ve insanlığın kültürel gelişmesinde yeni ve daha yüksek bir aşama olacak olan»(47) sınıfsız toplumun kültürünün yaratılmasıdır.

(47) Sovyetler Birliği Komünist Partisi Program ve Tüzüğü, Berlin 1961, s. 123.

SONSÖZ

Mao'culuğun bazı yönlerini ele alıp, bunları teo-ride ve pratikte göstermeyi denedik. Mao'culuk hakkında bütün söylenenler toparlanacak olursa, bunun, dünya devrimci hareketindeki özel bir küçükburjuva-milliyetçi akım olduğu şeklinde bir tanıımı yapılabilir.

Bu kitapta da gösterildiği gibi, Mao'culuk, Çin toplumundaki proleter olmayan sosyal gruplar için, küçükburjuva aydınlar, şehir küçükburjuvazisi ve köylülüğün en yoksul kesimleri için, karakteristik olan kavram ve görüşleri kapsamaktadır. Bu kavram ve görüşler önemli ölçüde taşıyıcılarının ülkenin toplumsal-tarihsel yapısındaki yerleri ve bunların kültürel-ideolojik gelenekleri tarafından belirlenmektedir. Bu akım aynı zamanda dış ülkelerdeki sosyalist olmayan düşünceden alınmış tezleri de içermektedir. Bundan başka Mao'culuk'ta bir dizi biçimsel-marksçı tezler de vardır, fakat bunlar yanlış konuları ve kullanılışları yüzünden gerçek anlamlarını kaybetmişlerdir.

Mao'culuğu doğrudan Marksçı olmayan ideolojik akımlardan kaynaklandırmak yanlış olur. Mao'culuk belirli tarihsel şartlarda oluşmuştur ve kendi öz-

göl özelliklerine sahiptir. Fakat Mao'culuğun içinde oluştuğu aynı sosyal yapı, onu diğer sahte devrimci ve özellikle küçük burjuva ideolojik akımlara benzer kılmaktadır.

Böylece, Mao'cular da örneğin Troçkistler gibi, farklı biçimde de olsa, işçi sınıfının gücüne, onun, köylülüğu sosyalist yola sokma yeteneğine inanmaktadırlar. Troçki, köylülüğu, sosyalizme düşman olan ve Sovyet Rusya'da işçi sınıfı köylülükle sağlam bir ittifak kurma durumunda olmadığı için, er ya da geç işçi sınıfı ile karşı karşıya gelecek olan küçük burjuva bir yığın olarak görüyordu. Mao Tse-tung ise, köylülüğu, Çin'i sosyalizme ve sınıfsız topluma götürecektir olan en kararlı devrimci ve bilinçli güç olarak görmektedir. Son tahlilde her ikisi de işçi sınıfının tarihsel görevini inkâr ettikleri ve onun toplumdaki öncü rolünü küçümsedikleri için, Troçki'ciler ve Mao'cular arasındaki bu farklılık sadece görünürdeki bir anlaşmazlıktır.

Troçki'ciler ve Mao'cular arasında sosyalist kuruculuğun yöntemleri konusunda da birçok ortak noktalar vardır. Bunların temelinde sübjektivizm ve iradecilik, sosyalist ekonominin gelişme kanunları hakkında bilimsel görüşlerin eksikliği yatmaktadır.

Troçki'ciler üretimin örgütlenmesinde askeri biçim ve yöntemler uygulamak istiyorlardı. Üretimin temelini zorunlu çalışma olması gerektiğini düşünüyorlardı. Onlara göre, toplumsal ürünün dağıtımında sıkı bir düzenleme yöntemi uygulanmalı ve bu arada iç savaş döneminde uygulanmış olan düşük tüketim düzeyi sürdürülmeliydi. Troçki, tüketim alanında eşitlikçilik istiyordu. Bu arada tercih ilkesinin, sürdürülmesini yani işçilerin ve köylülerin üretimdeki çabalarının mümkün olan en fazla ölçüde harekete geçirilmesine devam edilmesini savunuyordu. Lenin, bilindiği gibi, Troçki'nin bu gibi tezlerini kategorik olarak reddetmiştir: «Bu tamamen yanlıştır» diyor-

du, «öncelik tercihtir, fakat tüketimsiz tercih hiç bir şeydir... Öncelik yüzünden tercih, tüketimde de tercihtir.»(1)

Mao'cular Troçki'nin bu ilkelerini tekrarlıyorlar; zorunlu çalışmaya, çalışma orduları kurmaya ve ekonomide askeri yöntemler kullanmaya yöneliyorlar. Maddi çıkarlar ilkesine karşı acımasız savaş açıyor ve bunu «karşı-devrimci ekonomizm» olarak niteliyorlar.

Basit yönetimcilik, emir vermecilik ve zorlama yöntemi, Troçki ve takipçilerinin «vidaları sıkıştırmak» ve «sendikaların değiştirilmesi» tezlerinde ifadesini buluyordu. Troçkiciler bu yöntemi, partinin emekçilere karşı iç politikasının temel haline getirmek istiyorlardı. Çin yöneticileri bu yöntemi kopya etmekte ve geliştirmektedirler.

Sendika örgütlerinin likidasyonu, demokratik ilkelerin yok edilmesi, sanayi işletmelerinin ordunun yardımıyla «devrimcileştirilmesi», görevlilerin saflarında sürekli temizlik kampanyaları-bütün bunlar Mao'cu yöntemlerin yalnızca bir kısmıdır. Troçki, su ni bir şekilde, yani bir dünya savaşını başlatarak, dünya devrimci sürecini hızlandırmayı savunmuştu. Mao Çe-tung aynı amacı izlemekte, ama bunu «halk savaşı»nın yardımıyla yapmak istemektedir.

Mao'culuk ile anarşizm arasında da birçok ortak noktalar vardır. Anarşizm, bilindiği gibi, küçük burjuva devrimciliğinin, prolötarya hareketinin başlangıç döneminde ve prolötaryanın mücadelesi henüz gelişmediği sıralarda büründüğü en gelişmiş ifade biçimidir. Lenin şöyle diyordu: «Anarşizm, **şaşkınlığın** bir ürünüdür. Proleterin değil, raydan çıkmış aydının ya da lumpen proleterin kafa yapısıdır.»(2)

(1) Lenin: Sendikalar, Şimdiki Durum ve Troçki'nin Hataları Üzerine, Eserleri, cilt 32. s. 11.

(2) Lenin: Anarşizm ve Sosyalizm, Eserleri cilt 5. s. 334.

Derhal devrim istemek, kayıtsız şartsız altüstlük talep etmek, her türlü hareketin mucizeler yaratan gücüne körü körüne inanmak bütün bunlar anarşizmin karakteristik nitelikleridir. Devrimin her şeyden önce genel bir yıkım eylemi olduğu görüşü, devrimden sonraki kuruluş hakkındaki oldukça kararsız görüşlerle birleşir. Bu durum, devrimde ve devrim sonrası dönemde yalnızca bir yıkım süreci gören Mao'culuğu anarşizmle benzer kılmaktadır.

Mao'cular Blanqui'cilerle de birleşmektedirler. Her ikisi de az sayıda kişinin cesur devrimci eyleminin (silâhlı ayaklanma, karışıklık) ateşin yaygınlaşması için —sosyal devrimin zaferi adına kitlelerin ayaklanması için— bir itiş ve kıvılcım olduğu görüşünden yola çıkmaktadır. Lenin Blanqui'cilerin taktiğini, «Blanqui'ci macera» ve «iktidarı ele geçirme oyunu» olarak tanımlamıştı. Blanqui'cilik için olduğu kadar, objektif şartları göz önüne almadan, yalnızca yönetimin başındakilerin davranışlarını hesaba katan, az sayıda kişinin anlaşması üzerine kurulu taktik, Mao'culuk için de karakteristiktir.

Mao'cular ile Narodnikler arasında da birçok ortak noktalar vardır. Köylülüğün «sosyalist içgüdüler»e sahip olduğu, köy topluluğunun sosyalizmin çekirdek hali olduğu, köylü ayaklanmalarının insanlığı kapitalizmden ve sömürüden koruduğu tezleri, Narodnik hareketinin bütün bu politik tezlerinin yeni kopyaları Mao'cular tarafından tekrarlanmaktadır. Bunlar Çin'de sınıfsız toplumu önce köyde kurmayı hayal etmekte ve köylülüğü bu kuruluştaki en büyük güç olarak görmektedirler. Çin köylülüğünün en yoksul kesiminin eşitlikçi dağıtım talepleri, Mao'cular tarafından köylülerin yüksek devrimci bilinçlerinin ifadesi şeklinde görülmektedir.

Mao'culuk'ta Bonapartizmin, askerlere dayanmak ve sınıflar ve sosyal gruplar arasında karşılıklı

komplolar düzenlemek gibi özelliklerine de raslanmaktadır.

Mao'culuğun diğer bir kaynağı da Konfüçyüs ve öğretileridir. Konfüçyüs, toplumdaki sosyal adaletsizliği giderecek temel araç olarak, insanın ahlâki açıdan mükemmelleşmesini görüyordu. Çin'liler «Halka Hizmet Etmek,» «Bethune'nin Anısına», «Dağları Taşıyan Yü Gong» adlı üç makalesini öğrendiği zaman, Çin halkının bütün hayatı önem taşıyan sorunlarının çözüleceğini savunurken Mao Çe-tung, Konfüçyüs'un bu dogmasını devralmıştır. Konfüçyüs gibi Mao Çe-tung da, Çin'de «adaletli bir toplum»un, ekonomik sorunların çözümüyle değil de, Çin halkının mahrumiyet ve fedakârlık ruhu içinde eğitilmesi sayesinde yaratılabileceğini hayal etmektedir.

Görüşümüze göre Mao'culuk için şu özellikler karakteristiktir:

Birinci olarak, eklektisizm. Mao'culuk, belirttiğimiz gibi, benzer ve aynı olmayan, sık sık birbirine ters düşen kavram ve tezlerden oluştuğu için bu tabiidir.

İkinci olarak, ilkellik ve bilimsel teorik tezlerin saptırılmasına ve yozlaştırılmasına kadar varan basitleştiricilik.

Üçüncü olarak, teorik tezlere yaklaşımda demagogik faydacılık ve pragmatizm. Felsefeye, doğru bir strateji ve taktiğin, doğru bir politikanın ve doğru sloganların hazırlanmasında metodolojik temel gözüyle değil, tersine dar faydacı, belirli amaçlara erişmede araç, «alet» gözüyle bakılmaktadır.

Mao'culuğun eklektisizmi, ilkelliği ve faydacılığından söz edilince, şunları gözönünde tutmak gerekir: Mao'culuğun görünürde iki «düzeyi» vardır; biri geniş yığınlar içindir, diğeri ise dar gruplar, askerî-bürokratik seçkinler içindir. İki ayrı doğru vardır: Biri genel kullanım, sıradan parti üyeleri ve işçi-köylü yığınları içindir, diğeri ise Mao Tse-tung'un

çevresi içindir. İkinci «doğru», sosyal iktidarın yapısı ve işlerlik mekanizması, ekonomi politik ilkeleri, toplumdaki karşılıklı ilişkiler, parti vb. ile ilgili görüşlerin oldukça düzenli bir sistemini temsil etmektedir.

Dördüncü olarak, Büyük-Han Şovenizmi. Mao'culuğun birçok tezi açıkça milliyetçi niteliktedir. Bu tezler, Çin deneylerinin evrensel karakterde olduğunu, Çin'in bu yüzden dünya devrimci hareketinde ve dünya tarihinde İsa rolü oynadığını ispatlamak ve günümüzdeki Çin yönetiminin politik pratiğini haklı göstermek amacını taşımaktadır. Mao'cular dünya devrimci hareketinin merkezini Çin'e taşıyarak, şovenizmlerini teorik olarak temellendirmeyi denemektedirler. Bir Çin gazetesinde şöyle deniliyordu: «Çin, dünya devriminin merkezidir. Tarihin merkezi eskiden tamamen batıdaydı; ama şimdi Çin'e taşınmıştır. Çin yalnızca politik ve ekonomik merkez değil, aynı zamanda kültürel merkez de olmuştur. Bütün dünyada kendi cinsinde tektir. Gelecekte bilim ve tekniğin merkezi de Çin'e taşınacaktır... Mao Çe-tung'un görüşleriyle silâhlanmış olan Çin Halk Cumhuriyeti kaçınılmaz olarak politik, ekonomik, kültürel, bilimsel ve teknik merkez olacaktır.»(3)

Brejnev'in 1969 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı'nda yaptığı konuşmada, günümüzdeki Çin yöneticilerinin hegemonyacı tezleriyle şovenist çabaları arasındaki ilişkiye özel bir önem verilmişti.

Büyük-Han şovenizmi anti-sovyetizmle yakından ilişkilidir. Şovenizm, öncelikle Lenin'in partisine karşı girişilen öfkeli saldırılarda görülmektedir. Mao'cuların mantığı aşağı yukarı şöyledir: Uluslararası devrimci harekete kendi doktrinlerini kabul ettirmek ve bütün ülkeleri ve halkları kendi politik ve ideolojik diktaları altına alabilmek için önce SBKP «parçalan-

(3) Hongse Haiyuan, 24 Ocak, 1968, Çince.

malıdır.» «SSCB'nin saldırganlığı», «Sovyet-Amerikan komplosu», Sovyetler Birliğinde «kapitalizmin restorasyonu», Sovyet Ekonomisindeki «kriz» şeklindeki inanılmaz kara çalmalar bu amaçla yayılmaktadır.

Lenin'in 100. Doğum Yıldönümü'ndeki konuşmasında Brejnev şöyle diyordu: «Birçok yıldan beri Çin'de geliştirilen Sovyet aleyhtarı öfkeli kampanya, olsa olsa ancak sosyalizmin düşmanlarına yarar. Bu kampanyanın paravanası son zamanlarda keşfedilen Sovyetler Birliği'nin tehditleri iddialarıdır. Lenin'in ülkesine, dünya devrimci hareketine saldırmakla bu kampanyanın başlatıcıları geniş halk yığınları önünde, Lenin'in devrimci davasından ayrıldıklarını göstermektedirler.»(4)

Mao'culuk gibi bir ideolojik akımın ortaya çıkması kaçınılmaz olarak Çin gibi eskiden geri kalmış ülkelerde Marksçılığın kaderi sorusunu gündeme getirmektedir. Son zamanlarda burjuva ideologları, Marksçılığın, kapitalizm-öncesi sosyal yapıya sahip ülkelerde uygulanamazlığı tezini, giderek daha fazla piyasaya sürmektedirler. Ve bu arada Çin devriminin deneylerine, Mao Çe-tung ve takipçilerinin faaliyetlerine ve Mao'culuğun kavramsal biçimlenmesine atıfta bulunmaktadırlar.

Bizim görüşümüze göre bu iddialar bir temelden yoksundurlar. Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın geri ülkelerindeki milyonlarca emekçinin katılmasıyla dünya devrimci sürecinin çerçevesinin genişlemesi, Marksçılık-Lenincilik fikirlerinin bütün dünyada yayılmasını tabii ki hızlandırmaktadır. Bu sürecin dümdüz ve sancısız gelişeceğini kabul etmek yanlış olur. Son yılların deneyleri, Marksçılığın bu yaygınlaşmasının her zaman onun ilkelerinin doğru olarak anlaşılması ve doğru şekilde kullanılması ile

(4) Brejnev; Lenin'in Davası Yaşıyor ve Zafere Ulaşıyor. Berlin. 1970, s. 60-61.

birlikte gerçekleşmediğini ispat etmektedir. Lenin şöyle diyordu: «Periyodik olarak taktik farklılıklar doğuran derin nedenlerden bir tanesi de, işçi hareketinin kendisinin büyümesi olgusudur. Bu hareket herhangi bir fantastik idealin ölçüsüyle ölçülmeyip de tersine buna sıradan insanların pratik hareketi olarak bakıldığında, o zaman yeni 'acemiler'in, emekçi yığınlarının yeni yeni kesimlerinin kazanılmasının, kaçınılmaz olarak teori ve taktikteki yalpalamalarla, eski yanlışların tekrarlanmasıyla, eskimiş görüş ve yöntemlere geçici olarak geri dönüşle vb. birlikte gitmesi gerektiği açıkça ortaya çıkar. Acemilerin 'eğitimi' için her ülkenin işçi hareketi periodik olarak fazla ya da az miktarlarda enerji, dikkat ve zaman harcamaktadır.»(5)

Lenin'in bu sözleri Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerindeki işçi hareketi için özellikle büyük önem taşır. Bu ülkelerin sosyal yapısının, sınıf farklılaşmasının yetersiz olmasıyla, kırsal alanlardaki nüfusun ağır basmasıyla işçi sınıfının zayıflığıyla (ve hatta bazı ülkelerde hiç olmamasıyla) belirlendiği genel olarak bilinmektedir. Bütün bunlar, bu ülkelerdeki Marksçılar, gelişmiş kapitalist ülkelerde çalışan Marksçılara göre, karşılaştırılmaz ölçüde daha güç görevlerle karşı karşıya bırakmaktadır.

Çin geçmişte, milyonlarca insanın son derece geri kalmışlığının ve cahilliğinin çarpıcı bir örneğiydi. Ne var ki, çarlık Rusya da çok geri bir ülkeydi. Ama Çarlık Rusya'sındaki aydınların ilerici kesimleri, daha 18. yüzyılın sonunda, gerek bu geriliğin, gerekse bunun değiştirilmesi zorunluluğunun farkına varmışlardı. Rusya'da toplumsal düşünce ve toplumsal hareket alanında tarihsel olarak oluşmuş zengin bir devrimci gelenek vardı. Çin'de ise bu gelenek ancak

(5) Lenin: Avrupa İşçi Hareketindeki Farklılıklar, Eserleri, cilt 16. s. 354.

20. yüzyılda gelişmeye başladı. Ülke, sosyalizmin daha yeni oluşmuş olan akımları, özellikle Marksçılık önündeki tavrını belirlemeden önce, devrimci düşüncenin çeşitli teorilerinden ciddi bir şekilde «geçmiş» değildi. Çarlık Rusyası için Marksçılığın «acılarla kazanılmış» olduğu söylenebilirse de, aynı şey Çin için söylenemez.

Genel Marksçı ilkelerin somut (millî) şartlara ve özellikle Çin gibi geri ülkelerin şartlarına uygulanması ile ilgili ilkesel, metodolojik sorun buna bağlıdır. Marksçılığın şu ya da bu ülkedeki devrimci hareketle birleştirilmesi sürecindeki millî özellikleri reddetmek yanlış olur. Marksçılık soyut bir sosyal organizma üzerinde değil, tersine, belirli sosyal-tarihsel bir zemin üzerinde «oluşur». Marksçılık genel olarak işçi hareketiyle birleşmez, tersine belirli somut ülkenin işçi sınıfının ve diğer sömürülen sınıflarının politik hareketiyle birleşir. Marksçılığı benimseyen insanlar, soyut insanlar değil, tersine içinde yaşadıkları sosyal ortamın etkisiyle, belirli, oldukça sağlam görüşlere, geleneklere ve alışkanlıklara sahip olan tamamen gerçek bireylerdir.

Lenin bu durumu çok iyi anlamıştı. O, doğunun işçi sınıfı devrimcilerinden «ilerî ülkelerin işçi sınıfı devrimcileri için belirlenmiş olan gerçek devrimci öğretiyi, her halkın kendi diline çevirmeyi...»(6) talep etmişti. O, geri ülkelerin marksistlerinin karşılaştığı muazzam güçlükleri iyi biliyordu. Lenin gerçeğin karmaşık sorunlarına yaratıcı bir şekilde yaklaşmayı ve Marksçılığı geri ülkenin şartlarına aktarırken millî özellikleri gözönünde tutmayı öneriyordu.

Bu yüzden Marksçı düşüncelerin yayılması ve benimsenmesi süreci, sosyo-ekonomik açıdan geri olan ülkelerde, gelişmiş ülkelerdeki benzer süreç-

(6) Lenin: Doğu Halkları Komünist Örgütleri II. Bütün Rusya Kongresine Rapor, Eserleri cilt 30, s. 147.

lerle tıpatıp aynı olamaz. Bu en azından ilk aşama için geçerlidir.

Bütün bu yukarıda söylenenler Çin ile doğrudan ilgilidir. Marksçılığın benimsenmesi Çin şartlarında ancak bu süreci yönlendiren insanlar, gerek sosyo-ekonomik şartları, gerekse Çin'in tarihsel gelişimini ve bilimin ve bilimsel düşüncenin ve bu arada felsefenin, gelişme düzeyini ve Çin halkının millî geleneklerini gözönünde tutarlarsa başarılı olur.

Ama Marksçılığın millî zemine, bu durumda Çin toprağına aktarılması onun en önemli ilkelerinin reddedilmesine yol açmamalıdır. Marksçılar o ülkenin özelliklerini dikkate almayan, genel doğruların şematik bir şekilde kullanımına kararlı bir şekilde karşı çıkarlar. Fakat millî özgüllüğün gözönüne alınması, Marksçılığın genel ilkelerinden ayrılma, bunlara doğrudan ihanet etme ve Marksçılığın kendisine yabancı bir ideoloji ile değiştirilmesi anlamına gelemmez ve gelmemelidir. Burada sübjektif bir faktör büyük önem kazanmaktadır, o somut ülkede Marksçılığın, sömürülen yığınların devrimci hareketiyle birleştirilmesi sürecini kimin yönlendireceği sorusu. Çin'de 1930'ların ortasından beri bu sürecin başında genel olarak kararsız Marksçılar ya da anti-marksistler (Mao Çe-tung ve takipçileri) bulunduğu için, bu durum Mao'culuk gibi Marksçılığa yabancı bir ideolojik akımın oluşmasına yol açmıştır.

Marksçılar bilimsel sosyalizm teorisinin yaratıcı bir şekilde geliştirilmesi ilkesini kararlı bir şekilde savunurlar. Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı'nın «Vladimir İlyiç Lenin'in 100. Doğum Yıldönümü Üzerine» çağrısında şöyle denilmektedir: «Marksçılık-Leninciliğin, proleter enternasyonalizminin devrimci ilkelerini her türlü hasma karşı mücadelede sıkı bir şekilde savunmak, bu ilkeleri yanılmadan eyleme dönüştürmek, Marksçılık-Lenincilik teorisini sürekli olarak geliştirmek ve bunu sınıf

mücadelesinin ve sosyalist toplumun kuruluşunun çağdaş deneyleri temeli üzerinde zenginleştirmek»(7) işçi sınıfı devrimcilerinin görevidir.

Mao'cular Marksçılık-Leninciliğin yaratıcı bir şekilde geliştirilmesini yozlaştırmaktadırlar. Mao Çe-tung, Çin devriminin özelliklerine değinerek Marksçı-Leninci metodolojiden farklı olan ve kendisinin «Çin'li», millî bir biçime büründürdüğü özgül bir metodoloji yaratmayı denemektedir. Mao Çe-tung şöyle yazıyordu: «Marksizm yalnızca millî bir biçimde eyleme dönüştürülebilir. Soyut bir Marksizm yoktur, yalnızca somut bir Marksizm vardır. Somut Marksizm, bu, millî bir biçimde kendini ifade eden, somut mücadelede, Çin gerçeğinin somut şartlarında uygulanan Marksizmdir. Ama soyut olarak uygulanan Marksizm değildir. Eğer büyük milletin bir parçası olan, eti ve kanı bu milletin et ve kanından olan işçi sınıfı devrimcileri, marksizmi Çin'in özelliklerinden ayırarak ele alırlarsa, bu, o zaman soyut ve boş bir Marksizm olur.»(8)

Gerçekten de her ülkede olduğu gibi, Çin'de de Marksçılığı, somut şartlar dikkate alınarak uygulamak gerekir. Fakat Mao Çe-tung'un yalnızca «somut Marksizm»in varolduğu iddiası yanlıştır. Bu gibi iddialar Marksçılığın uluslararası karakterinin inkâr edilmesine ve onun «Ulusal Marksizmler»e ayrılmasına» götürür.

«Soyut» ve «somut» Marksçılığın karşı karşıya getirilmesi, Marksçılık uluslararası işçi sınıfının kendi içinde bir bütünlüğü olan öğretisi olduğu için doğru değildir.

Marksçılığın her ülkenin şartlarına uygunluk içinde yaratıcı bir şekilde kullanılması, onun «millîleştirilmesi» anlamına gelmez. Bu yüzden herhangi bir

(7) 1969 Moskova Komünist ve İşçi Partileri Uluslararası Danışma Toplantısı, Belgeler, Berlin, 1972, s. 59.

(8) Mao Çe-tung: Seçme Eserler, Harbin, 1946, s. 928, Çince.

«Ruslaştırılmış», «Almanlaştırılmış» ya da «Çinlileştirilmiş» bir Marksçılıktan söz etmek yanlıştır. Fakat Mao Çe-tung, Marksçılığın Çin gerçeğinin somut şartlarına uygulanmasından, Marksçılığın «Çinlileştirilmesi»ni anlamaktadır. Bu da, gerçekte, Marksçılığın saptırılmasına ve kabalaştırılmasına, «Mao Çe-tung Düşüncesi» ile yer değiştirmesine dönüşmektedir.

Mao'culuğun ortaya çıkması ve daha da önemlisi ÇKP'nin resmi doktrini olarak onaylanması kaçınılmaz değildi. Devrimin ve sosyalist kuruculuğun Çin'e komşu olan ülkelerdeki deneyleri, bizzat Çin'deki devrimci hareketin tarihi ve nihayet Çin'deki halk iktidarının ilk on yıllık pratiği, Marksizm-Leninizmin düşüncelerinin gerek batı ülkeleri, gerekse doğu ülkeleri için genel- geçer öneme sahip olduğunu ispat etmiştir.

SBKP'nin ve diğer partilerin, günümüzdeki Çin yönetiminin Lenin aleyhtarı, ve Sovyet aleyhtarı tezlerine karşı ilkesel tavırlarının ve bunların teorik görüşlerine getirilen güçlü bilimsel eleştirinin, Marksçı İdeolojinin Çin halkı içindeki etkisini güçlendireceğine şüphe yoktur.

İÇİNDEKİLER

Almanca Baskıya Önsöz	7
Önsöz	16
BİRİNCİ BÖLÜM : MAO'CU FELSEFENİN ÖZÜ	29
1. Mao'cu Felsefenin Düşünce Kaynakları	29
2. Mao Çe-tung'un Yazılarındaki Marksist İlâfızaların anlamı nedir?	44
3. Mao'cu Diyalektiğin Özü	50
4. Maddecî Tarih Görüşü Yerine Subjektif İdealizm	66
İKİNCİ BÖLÜM : PROLETER ENTERNASYONALİZMİ MASKESİ ALTINDA BÜYÜK-HAN- ŞOVENİZMİ ve HEGEMONYACILIK	81
1. Büyük - Han - Şovenizmi ve Hegemonyacılığın Mao- Çe-tung ve Takipçilerinin görüşlerindeki kaynakları	81
2. Büyük-Han-Şovenizmi ve Hegemonyacılığın Proleter Enternasyonalizmi Maskesi Altında Yayılması	94
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : PROLETER DEVRİMİ, SAVAŞ ve BARIŞ SORUNLARINDA MARKSÇI ve MAO'CU GÖRÜŞLER ARASINDAKİ ZİTLİK	115
1. Çin Deneyleri Genel doğrular mıdır?	115
2. Sosyalist Devrimin İki Yolu Üzerine	121
3. Leninci Barış İçinde Bir Arada Yaşama İlkesi ve Tek Tek Ülkelerdeki Devrimci Hareket	127
4. «Dünya Devrimi» ve Termonükleer Savaş	136
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM : MARKSÇILIĞIN ve MAO'CULUĞUN DEVLET ve PROLETARYA İKTİDARI SORUNLARI KARŞISINDAKİ TAVIRLARI	149

1. «Panzehir» zehire dönüştüğü zaman	149
2. Çin'deki Olayların Işığında Devlet ve Devrim Sorunu	155
3. Mao Çe-tung'un Putlaştırılması Sorunu Üzerine	164
4. Sosyalist Demokrasi ve Kanunlar Yerine Politik Keyfilik	174
5. Politik Keyfilik Rejiminin Mao Çe-tung'un Eserlerinde İdeolojik Olarak Temize Çıkarılması	182
6. «Kültür Devrimi»nin Gerçek Niteliği Üzerine	190

BEŞİNCİ BÖLÜM : MAO'CU GÖRÜŞE GÖRE SOSYAL YAPININ ve SINIF MÜCADELELERİNİN GELİŞMESİ 203

1. Çin'de Sosyal İlişkilerin 1949-1957 Arasındaki Gelişmesi	203
2. Objektif Kuralların «Atlanması» Çizgisi	212
3. İşçi Sınıfının Öncü Rolünün Kaldırılması	215
4. Sınıf Mücadelesinin Suni Olarak Keskinleştirilmesi	225
5. Burjuvaziye Karşı Mücadele Olmadan Sınıf Mücadelesi	235
6. Sınıf Mücadelesi Maskesi Altında Hasımlarla Hesaplaşma	237
7. Mao Çe-tung'un İşçi Sınıfına Karşı Tavrı	245

ALTINCI BÖLÜM : MAO'CULUĞUN TEORİ ve PRATİĞİNDE POLİTİKA ve EKONOMİ İLİŞKİSİ 249

1. Sosyal Gelişmede Ekonominin Rolünün İhmali	249
2. Mao Çe-tung'a Göre Sosyalist Ekonominin Gelişimi	255
3. «Büyük Hamle»nin İflası ve Bunun Sonuçları	267
4. Çin Dış Politikasının Bazı Yanları Üzerine	285

YEDİNCİ BÖLÜM : «BÜYÜK PROLETER KÜLTÜR DEVRİMİ» YA DA DÜNYA KÜLTÜRÜNE SALDIRI 295

1. Kültür Devrimi ve Kültürel Miras	297
2. Sosyalist Kültür ve «Eleştiricileri»	311
3. Çin'deki «Kültür Devrimi» ve Aydınlar	318

SONSÖZ 329

ÇIKAN DİĞER KİTAPLARIMIZ

Sosyalizm Kitaplığı:

- 1 — Fransız Solunun ORTAK HÜKÜMET PROGRAMI 15.—TL.
(G. Marchais'nin önsözüyle)
İleri demokrasiler ile ilgili çıkan tek kitap
- 2 — YAKIN ÇAĞLAR TARİHİ 30.— TL.
N.V. YELİSEYEVA
- 3 — GERÇEKTE ve EYLEMDE HUKUKUN PAYI 35.— TL.
Monique-Roland Weyl
Çev.: Şiar Yalçın
Kapitalist hukukun Marksçı-Lenincl açıdan eleştirisi
- 4 — ULUSAL KURTULUŞ SAVAŞLARI 20.— TL.
VE ÜÇÜNCÜ DÜNYA
E. Jukov-A. İskenderov
- 5 — MAO'NUN TEORİK GÖRÜŞLERİNİN 20.— TL.
ELEŞTİRİSİ
F.W. Konstantinov-M.I. Sladkovski

Sanat ve Edebiyat İncelemeleri dizisi:

- 1 — SANATIN GEREKLİLİĞİ 20.— TL.
Emst Fischer.
Çeviren: Cevat Çapan

Şiir Dizisi:

- 1 — BİR SİYASİNİN ŞİİRLERİ (2. Baskı) 15.— TL.
Can Yücel

Çağdaş Dünya Sorunları dizisi:

- 1 — BAĞDAT-BASRA YOLLARINDA 20.— TL.
Hasan Hüseyin
- 2 — SEÇİMLE GELEN KRALLAR 20.— TL.
M. Duverger

Gerçekçi Romanlar Dizisi:

- 1 — SIKIYÖNETİM 15.— TL.
Franco Sollnas
Çev: Ülkü Tamer
Faşizmin getirdiği anarşik ortamın öyküsü
- 2 — TESLİM OLMAYANLAR ÖLMEZ 40.— TL.
(2 cilt birarada)
N. Çukovski
Çev.: Ergun Tuncalı
Bir avuç havacı ve Leningrad halkının Nazi ordularına karşı direnişi.
- 3 — ÇEKÇEK 20.— TL.
Lao Şe
Çev: Aykut Derman
Günümüze kadar 60 milyon gibi ulaşılması güç bir baskı düzeyine ulaşan en iyi çağdaş Çin romanı.

Çok Satan Romanlar Dizisi:

- 1 — GÜMÜŞ AYILAR 20.— TL.
Paul Erdman
Ortadoğu'da çevrilen borsa oyunları ve mafial..
- 2 — VERİCİ 15.— TL.
Guydes Cars

Mao'culuğun teorik görüşlerinin anti-marksist özünün açığa çıkarılması, birinci olarak, onun tarihsel gelişmesinin incelenmesini; ikinci olarak, Mao'culuğun iddialarının arkasındaki politik niyedlerin açıklanmasını ve son olarak, bu iddiaların, Mao'cuların pratik faaliyetleri ile olan bağlantılarının ele alınmasını gerektirir.

Elinizdeki kitabın yazarları, daha çok Mao'cuların politik eylemlerinin tahlilini yapmaya ve olaylara dayanarak, onların pratik faaliyetlerinden yola çıkarak, Mao Çe-tung tarafından getirilen tezlerin gerçek özlerini göstermek ve Mao'culuğun, bilime karşıt, küçük burjuva ve büyük devlet şovenizmi gözetan niteliğiyle Mao Çe-tung'un ağır politik, moralve teorik hatalarını ortaya koymaya çalışmışlardır.